

αντι

Περίοδος Β'
Τεύχος 827
Παρασκευή
8 Οκτωβρίου 2004
Τιμή: 4 Ευρώ

Οι στρατηγοί-υπουργοί και τα μεγάλα όλπα των εξοπλιστικών προγραμμάτων

Εξεταστικές επιτροπές:

Ο ΠΑΣΟΚ θυμάται

αλιά συνθήματα

και ξεχνά τις πολλές

υθύνες του

δικτατορία της

αλεόρασης. Γράφουν:

τένης Αντύπας,

Καβαθθάς,

άρυ Κλυνν

ρη Σταυροπούλου:

ποχαιρετισμός

τη Διδώ

νέκδοτο κείμενο

ης Διδούς Σωτηρίου:

Τα παιδιά του Σπάρτακου»

Ραυτόπουλος: Ο

ώργος Καραμάνος

αι «οι χωριατιές»

Σαρηγιάννης:

ο νέο Μουσείο Ακρόπολης

ISSN 1108-9822

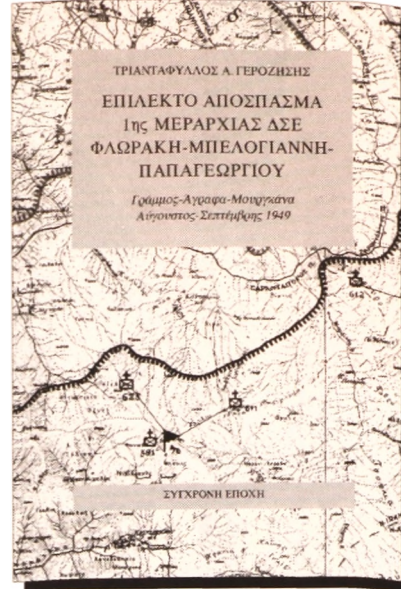
41>

Τρ. Α. Γεροζήσης
ΕΠΙΛΕΚΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
1ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΔΣΕ

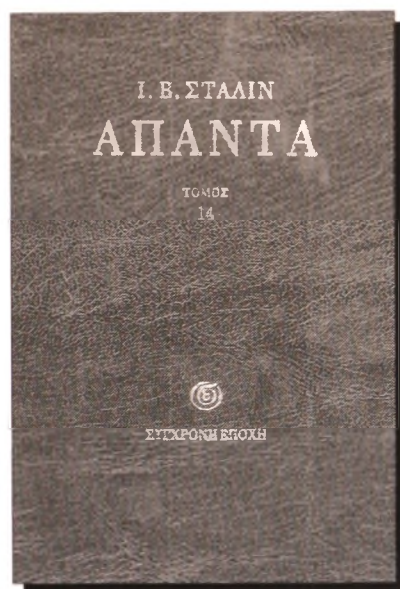
Θ. Πολιτόπουλος
Η ΕΝΕΔΡΑ

Τρ. Α. Γεροζήσης
ΕΠΙΛΕΚΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
1ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΔΣΕ

Ν. Τερζόγλου
Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΤΟ ΔΣΕ

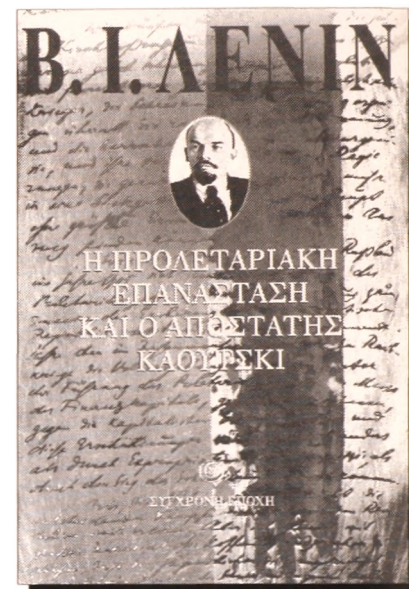
Ι. Β. Στάλιν
ΑΠΑΝΤΑ
14ος τόμος

Γ. Φαρασιδής
ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΨΕΥΔΗ
ΚΑΙ «ΒΕΒΗΛΕΣ» ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

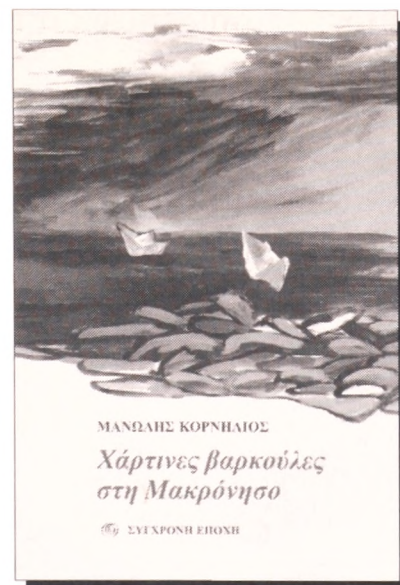
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΣ

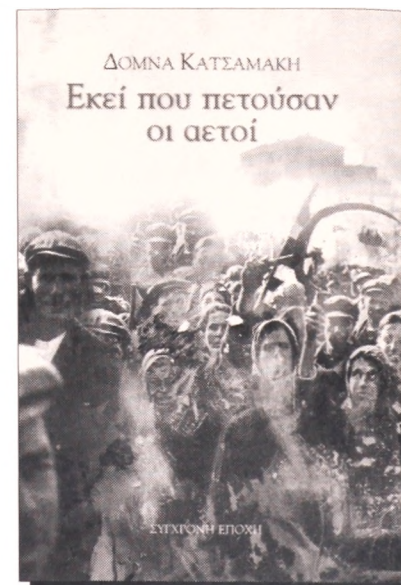
Β. Ι. Λένιν
Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΙ Ο ΑΠΟΣΤΑΤΗΣ ΚΑΟΥΤΣΚΙ

Μ. Νεγρεπόντη
ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Μ. Κορνήλιος
ΧΑΡΤΙΝΕΣ ΒΑΡΚΟΥΛΕΣ
ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟ

Δ. Κατσαμάκη
ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΠΕΤΟΥΣΑΝ
ΟΙ ΑΕΤΟΙ

Γ. Πουγούνιας
ΣΥΝΑΞΑΡΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ

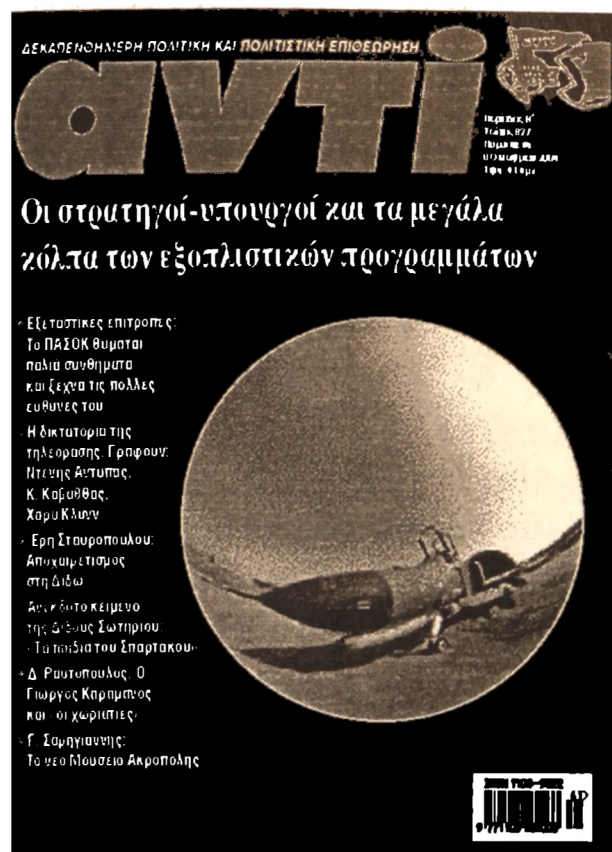

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 2310283810. 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Περίοδος Β' • Έτος 31ο • Τεύχος 827

Παρασκευή 24 Σεπτεμβρίου 2004

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Ο λόγος για την «ποινικοποίηση»	4
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Η Τουρκία στην Ευρώπη	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ:	8
• Π. Λαφαζάνης: 4ο Συνέδριο ΣΥΝ: Η πρόκληση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής Αριστεράς	14
• Μάνος Στεφανίδης: Πού 'ναι η μπάλα;	16
• Ν. Καμπίτης: Πόσο ανεξάντλητη είναι η υπομονή;	18
• Ρεπόρτερ: Εξοπλισμοί: η κάθαρση εκδικείται ή τα λάθη επαναλαμβάνονται;	20
• Στρατής Μοσχονήσιος: Τα εξοπλιστικά σκάνδαλα «πνίγουν» το ΠΑΣΟΚ	22
• Ντένης Αντύπας: Συνέντευξη στη Ρένα Καπιτσαλά	24
• Χάρη Κλυνν: Καλησπέρα σας!	27
• Βασίλης Καββαθάς: Έκκληση σε ανθρωποφάγους	28
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	30
• Τ.Κ.Δ.: Ιράκ: Συνεχίζονται τα εφιαλτικά σενάρια	32
• Ελένη Καρασαββίδου: «Δεν έχει σημασία ποιος κάνει κάτι...»	32
• Έρη Σταυροπούλου: Αποχαιρετισμός στη Διδώ	34
• Διδώ Σωτηρίου: «Τα παιδιά του Σπάρτακου» (απόσπασμα)	36
• Γ.Μ. Σαρηγιάννης: Η λυδία λίθος για το ΣτΕ: Το Νέο Μουσείο Ακρόπολης	40
• Χ.Γ.Π.: Και πάλι για το Μέγαρο	43
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	44
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	45
• Δ. Ραυτόπουλος: Γιώργος Καραμάνος: Ο ηθογράφος του νέου χωριού	49
• Δημήτρης Χαρίτος: 27ο Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας	54
• Δημήτρης Χαρίτος: Συναρπαστικό, αλλά προβοκατόρικο	56
• Ειρήνη Μουντράκη: Λόγος μνήμης	57
• Χάρης Σαββόπουλος: Αλέξης Ακριθάκης: Ο Μεγάλος Ταξιδιώτης	58
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Αέρα στα πανιά μας	61
• Κωνσταντίνος Θανόπουλος: Ολυμπιάδα, Ελλάδα και κόσμος	62
• ΒΙΒΛΙΟ	63

Ο ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ»

ΑΡΧΙΣΑΝ πάλι τον καβγά στα τηλεοπτικά παράθυρα οι φωστήρες, με αφορμή τα περί «ποινικοποίησης της πολιτικής ζωής», επειδή η εισαγγελική έρευνα οδήγησε στην κατάθεση πορίσματος στη Βουλή για πιθανές ευθύνες πρώην υπουργών του ΠΑΣΟΚ στην κακοδιαχείριση δημοσίου χρήματος. Με απλά λόγια, ήρθε ο χρόνος να ερωτηθούν τέως υπουργοί για οφθαλοφανώς ύποπτες αγορές οπλικών συστημάτων.

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ χρόνια οι εισαγγελικές αρχές είχαν και πάλι στείλει φακέλους για διερεύνηση κακοδιαχείρισης. Και τι έγινε τότε; Η τότε πλειοψηφία κουκούλωσε τις υποθέσεις και... ούτε γάτα ούτε ζημιά. Ισοφαρίστηκαν τότε από τον Ανδρέα Παπανδρέου οι υποχρεώσεις του προς τον Κ. Μητσοτάκη για την υπόθεση ΑΓΕΤ. Οι υπουργοί άρχιζαν να χαρακτηρίζουν με τρόπο τουλάχιστον ανάρμοστο τους εισαγγελείς που τόλμησαν να σπείρουν υποψίες για τα «άμωμα» στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Δεν έφτανε αυτό: Κάθε φορά που υψώνονταν φωνές και διατυπώνονταν καταγγελίες, επαναλαμβανόταν η επωδός δια στόματος Σημίτη: *Όποιος έχει στοιχεία να πάει στον εισαγγελέα*. Και όταν έφταναν οι καταγγελίες στον εισαγγελέα οι υπουργοί Δικαιοσύνης –όπως λ.χ. ο κύριος Πετσάλνικος– «διακριτικά» παρενέβαιναν και οι υποθέσεις έμπαιναν στο «αρχείο». Τρανταχτή περίπτωση – ο χειρισμός από τον κ. Πουρνάρα του φακέλου για τον «εθνικό προμηθευτή» Σωκράτη Κόκκαλη.

ΤΑ ΜΜΕ, με πλοηγό τον κύριο Χρήστο Λαμπράκη, ενεργώντας και για δικό τους συμφέρον –αφού οι συναλλαγές με τον Κόκκαλη λ.χ. «έτρεχαν»– ή έθαβαν τα σκάνδαλα (ή εάν προτιμάτε τα «φερόμενα ως σκάνδαλα») και την ίδια στιγμή εξαπέλυαν μύδρους από τις εφημερίδες εναντίον των εισαγγελέων. Να θυμίσουμε μήπως την έρευνα Ντογιάκου για το Travel Plan του κ. Λαμπράκη; Σήμερα αυτός ο πόλεμος του συγκροτήματος ΜΜΕ-ΠΑΣΟΚ εναντίον των εισαγγελέων που έστειλαν στη Βουλή τα πορίσματα των ερευνών έχει και πάλι ξαναζεσταθεί. Θυμήθηκαν το σλόγκαν του Ευάγγελου Βενιζέλου από την εποχή Κοσκωτά για «ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής». (Γνωρίζετε βέβαια τις τρελές ιστορίες στο Υπουργείο Πολιτισμού του κ. Ευ. Βενιζέλου, αλλά και του «ταμιά» του κ. Γιαννακόπουλου, πρώην Προέδρου της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας.)

ΤΙ ΕΙΝΑΙ λοιπόν αυτή η «ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής»; Για τους απλούς και ανώνυμους πολίτες ή για τους υφισταμένους δημοσίους υπαλλήλους δεν υπάρχουν παραγραφές. Μερικοί –οι πολιτικοί– είναι πιο ίσοι από άλλους. Ο κύριος Τσοχατζόπουλος μειδιά στα τηλεοπτικά παράθυρα επειδή πιστεύει ότι «τα δικά του παραγράφηκαν». Και απολαμβάνει τη χλιδή που συσώρευσε με... τους μισθούς υπουργού και βουλευτή! Τέτοιους πολιτικούς παρήγαγε το «σύστημα ΠΑΣΟΚ».

«ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ» λοιπόν όταν πρόκειται να διερευνηθούν τα πεπραγμένα υπουργών. Ο τιμωρός νόμος θα υπάρχει μόνον για τους ανώνυμους και κρέμεται ως πέλεκυς πάνω από τα κεφάλια των μικρών. Το γενικό ξεχαρβάλωμα του κράτους –με τις δωροληψίες, τα φακελάκια, τα γρηγορόσημα, που πολλοί από τους δημόσιους και δημοτικούς υπαλλήλους λαμβάνουν καθημερινά– πώς έχει φτάσει σ' αυτό το αποκορύφωμα; Ποιοι έδωσαν πρώτοι το σύνθημα; Να επαναλάβουμε το ρηθέν από τον Ανδρέα Παπανδρέου για το «δωράκι στον εαυτό του»; Οι εξοπλισμοί των Ενόπλων Δυνάμεων γιατί πρέπει να καλύπτονται με προφάσεις περί «εθνικού απορρήτου» και να ψηφίζονται τυφλά από τα δύο μεγάλα κόμματα; Ποιος μπορεί να εγγυηθεί ότι η ένταση στις σχέσεις με την Τουρκία δεν μεθοδευόταν από τους Αμερικανούς, σε συμφωνία όμως με τα εδώ φερέφωνά τους, ώστε να τρέχουν κάθε τόσο και νέα προγράμματα εξοπλισμών;

ΟΙ «ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ» ήταν και είναι επώνυμοι. Κόκκαλης, Λιακουνάκος και σία. Έχουν όλοι τους επανειλημμένα κατηγορηθεί για σειρά από περίεργες δοσοληψίες και επισφαλείς προμήθειες. Και κάθε φορά οι υπερασπιστές τους απέδιδαν τις καταγγελίες σε αντίπαλα συμφέροντα.

Αυτά υπήρχαν και υπάρχουν. Αλλά υπάρχουν και οι ασφαλείς ενδείξεις για σειρά παραλήψεων που έχουν γίνει στις συναλλαγές των «εθνικών προμηθευτών» με το δημόσιο. Μήπως είδατε να προχωρεί κάποια έρευνα τουλάχιστον εναντίον αυτών των κυρίων; Να θυμίσουμε και πάλι όσα το ίδιο το ΥΠΕΘΑ έγραφε το 1989 για τον Θ. Λιακουνάκο και όσα έχουν καταγγελλεί για τον Σ. Κόκκαλη; Μήπως έγινε κάποια έρευνα για όλα εκείνα; Μα πώς να γίνει; Η διαπλοκή των «εθνικών προμηθευτών» με την πολιτική εξουσία τους έθετε στο απυρόβλητο. Ας προχωρήσει λοιπόν η έρευνα και προς την κατεύθυνση των «εθνικών προμηθευτών» και προς την κατεύθυνση των πολιτικώς υπευθύνων. Κάποια εξήγηση δεν πρέπει να υπάρχει για τον αιφνίδιο πλουτισμό πολλών πολιτικών; Κάποια εξήγηση δεν πρέπει να υπάρχει για την παντοδυναμία των εμπλεκόμενων βαρόνων των ΜΜΕ, οι οποίοι εκτός της υποτιθέμενης κύριας δραστηριότητάς τους στα Μέσα, εμπλέκονται σε πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες;

ΕΙΝΑΙ «πλημμέλημα» η περίπτωση Ανωμερίτη, ο οποίος χρησιμοποίησε τις επιδοτήσεις του Λιμενικού για κρουαζιέρες και... παιδικές γιορτές; Ναι, είναι πλημμέλημα, διότι τα ποσά δεν ήταν τόσο υπερβολικά. Είναι «ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής» ο έλεγχος των πράξεων του κάθε Ανωμερίτη; Δεν είναι θεμιτό το αίτημα για ελέγχους; Θα πρέπει να συνηθίσουμε σε συμψηφισμούς μεταξύ των πολιτικών; Να γίνουν λοιπόν οι εξεταστικές και να προχωρήσουν ουσιαστικά οι έρευνες. Και όταν περαιωθούν και δούμε τη συμβατότητα των συναλλαγών με το νόμο, την ακεραιότητα των πολιτικών, τους off-shore λογαριασμούς και όλα τα σχετικά, τότε θα καθαρίσει το τοπίο, το οποίο όμως σήμερα είναι απαράδεχτα δύσοσμο. Μήπως και μπορέσει να ομαλοποιηθεί ο πολιτικός μας βίος. **αντί**

Η Τουρκία στην Ευρώπη Έναρξη το 2005, ένταξη (ίσως) το 2015

Η ΤΟΥΡΚΙΑ, λοιπόν, συγκεντρώνει τις βασικές πολιτικές προϋποθέσεις, προκειμένου ν' αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πλην, η πρόοδος των διαπραγματεύσεων θα εξαρτηθεί –θα εξαρτάται– από τον ρυθμό με τον οποίο θα προχωρούν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις (πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές, κ.ά.) μέσα στην ίδια την Τουρκία.

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ συνιστούν, όπως είναι γνωστό, την κεντρική σύσταση - γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το ευρωπαϊκό συμβούλιο κορυφής, που θα συνέλθει στις 17 Δεκεμβρίου, για τα περαιτέρω. Αυτό σημαίνει ότι οι «25» (σε επίπεδο κορυφής) θα πρέπει να εγκρίνουν (ή όχι) τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ν' αποφασίσουν για την ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων. Με βάση τα προηγηθέντα (σύνοδος Κοπεγχάγης), οι διαπραγματεύσεις θα

πρέπει να ξεκινήσουν τους πρώτους μήνες του 2005. Η αίσια έναρξη, όμως, δεν σημαίνει και αίσιο τέλος, αφού η Επιτροπή φρόντισε να μας διευκρινίσει ότι «η διαπραγμάτευση συνιστά μια ανοικτή (openended) διαδικασία», της οποίας το αποτέλεσμα (=ένταξη ή όχι της Τουρκίας) κανείς δεν μπορεί να το εγγυηθεί! Με άλλα λόγια: Το τέλος των διαπραγματεύσεων δεν οδηγεί αυτόματα στην ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πρώτον διότι «η ένταξη τη Τουρκίας διαφέρει από όλες τις προηγούμενες διευρύνσεις» και, δεύτερο, διότι η πρακτική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων (θεμελιώδεις ελευθερίες, κράτος δικαίου) «θα χρειασθεί να επιβεβαιώνεται κατά τη διάρκεια μιας μακριάς χρονικής περιόδου». Όλα τα παραπάνω ενισχύουν την εκτίμηση σειράς αναλυτών, οι οποίοι, όταν καλούνται να δώσουν «το στίγμα της ημερομηνίας ένταξης της Τουρκίας», αναφέρονται στο 2015 και ύστερα!

**ΑΘΗΝΑ: ΜΕΙΖΟΝ ΤΟ «ΠΡΑΣΙΝΟ ΦΩΣ»
(ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ),
ΤΑ ΑΛΛΑ ΕΠΟΝΤΑΙ**

Η ΑΘΗΝΑ, στο μεταξύ, φέρεται ικανοποιημένη από την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αφού «το πνεύμα της έκθεσης συμπίπτει με το πνεύμα της ελληνικής τοποθέτησης». [Όπως είναι γνωστό, η ελληνική πλευρά υποστηρίζει την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, πιστεύοντας ότι τα όποια προβλήματα με την Τουρκία μπορούν ν' αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα, στην περίπτωση που η Άγκυρα τεθεί σε ευρωπαϊκή τροχιά].

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ της Κομισιόν προσφέρεται, ασφαλώς, για πολλές αναγνώσεις. Τα ελληνοτουρκικά καταλαμβάνουν, λόγου χάρη, την ίδια έκταση με τις προηγούμενες εκθέσεις (άρα συνάγεται ότι οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ελλάδα «εξελίχθηκαν θετικά»), αλλά αποφεύγεται κάθε αναφορά στην παρουσία τουρκικού στρατού στην Κύ-

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

προ. Αυτή η μη αναφορά στον Ατίλα (όχι για πρώτη φορά, βέβαια) ώθησε τον Γ.Α. Παπανδρέου, πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, να κατηγορήσει την κυβέρνηση για εγκατάλειψη του Κυπριακού – ακριβέστερα για «αποσύνδεση του Κυπριακού από την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας». Παρά ταύτα, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ διαβεβαίωσε τον αντιπρόεδρο του Λαϊκού Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, Ονούρ Οϊμέν (που βρέθηκε την εβδομάδα αυτή στην Αθήνα) ότι το ΠΑΣΟΚ «υποστηρίζει πλήρως την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας» – προφανώς για τους ίδιους λόγους που στηρίζει την ίδια προοπτική και η σημερινή κυβέρνηση.

ΠΑΝΤΩΣ, αξίζει να σημειωθεί ότι στο κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής γίνεται αναφορά στην ανάγκη «θετικής ανταπόκρισης της Τουρκίας στην υπογραφή του Πρωτοκόλλου αρ. 10». Για όσους δεν καταλαβαίνουν, αυτό σημαίνει ότι οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα διεξαχθούν στο πλαίσιο μιας διακυβερνητικής διάσκεψης, στην οποία συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη, δηλαδή και η Κύπρος, η οποία, όμως, δεν αναφέρεται ρητά! Άρα, η Τουρκία θα πρέπει ν' αλλάξει συμπεριφορά έναντι της Κύπρου...

ΚΑΛΕΣ ΟΙ «ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ» – ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ;

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, εξυπακούεται ότι η ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας (μαζί με όλα τα συμπαρομαρτούντα) δεν αναστέλλει ούτε την εκλογολογία, με αφορμή την προεδρική εκλογή, ούτε τη συζήτηση περί «εξεταστικών επιτροπών». Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, Γ.Α. Παπανδρέου, μένει με την αίσθηση ότι «πάμε για εκλογές» – ακριβέστερα: «δεν ξέρω τι θα γίνει με την προεδρική εκλογή» – άρα, καλού-κακού, «πρέπει να είμαστε έτοιμοι για εκλογές». Όσο για τα στελέχη του Συντονιστικού οργάνου, ο Γ.Α. Παπανδρέου φέρεται έντονα ενοχλημένος για τις «διαρροές» που σημειώνονται, ύστερα από κάθε συνεδρίαση του οργάνου: «Αν συνεχισθεί η πρακτική αυτή των διαρροών –προειδοποίησε– τότε θα προχωρήσω στην υποβάθμιση

του οργάνου», κ.λπ.

ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ, αναλυτές, φίλα προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ και στον ίδιο τον Γ.Α.Π., υποδεικνύουν μια διαφορετική προσέγγιση: την καθημερινή επαφή στελεχών (και υπό διαμόρφωση στελεχών) με τον κόσμο. Και κατ' επέκταση: Το ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να χρησιμοποιεί μόνο «μια γλώσσα καταγγελτικότητας», αλλά και να διεκδικεί (για λογαριασμό του λαού) το «δικαίωμα στη λύση», το «δικαίωμα στην αισιοδοξία». Και, φυσικά, ν' αντιπολιτευθεί τη Νέα Δημοκρατία από βάθος, κ.λπ.

ΟΣΟ ΓΙΑ τις «Εξεταστικές», η τελευταία, υπό διαμόρφωση, κυβερνητική προσέγγιση είναι: Στην περίπτωση που προκύψουν σαφείς ενδείξεις για αδιαφανείς διαδικασίες σε σχέση με δημόσιες συμβάσεις που υπεγράφησαν από την προηγούμενη κυβέρνηση, η Βουλή (τι άλλο να κάνουμε;) θα προχωρήσει στη σύσταση εξεταστικής επιτροπής.

Ο ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΔΕΝ ΞΕΧΝΑ: ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ (ΦΥΣΙΚΑ) ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

ΚΑΙ ΕΝΩ καράβια χάνονται, ο Αθηνών κ. Χριστόδουλος ενεθυμήθη και πάλι το θέμα των ταυτοτήτων και –κυρίως– το θέμα της εκκλησιαστικής πε-

ριουσίας. Ο αρχιεπίσκοπος ζήτησε, για τον σκοπό αυτόν, συνάντηση με τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή, όπως είχε ζητήσει και με τον πρώην πρωθυπουργό Κ. Σημίτη. Πλην, ούτε ο ένας, ούτε ο άλλος, έμελλαν να δώσουν συνέχεια. Πότε ισχυριζόμενοι ότι δεν διατυπώθηκε επίσημο αίτημα του κ. Χριστόδουλου για συνάντηση, και πότε ότι «θέμα ταυτοτήτων δεν υπάρχει πια», διότι «των οικιών ημών εμπιπραμένων», δεν είναι δυνατόν ν' ασχολούμαστε με θέματα που βρίσκονται πια υπό τον μύδιον.

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ με τον κ. Χριστόδουλο είναι ότι βρίσκεται σε αντιπαράθεση και με αρκετούς δεσποτάδες! Είτε ο αρχιεπίσκοπος να πεταχθεί ως τη Ρώμη, για μια σύντομη συνάντηση με τον πάπα Ιωάννη Παύλο (αν μη τι άλλο, για ν' αποδείξει, σε κάποιους άθλιους Δυτικούς, ότι δεν είναι ο «Αγιατολάχ της Ελλάδας») και σηκώθηκε ο μητροπολίτης Καλλίνικος να τον φάει: Με το φιλιόκβε, τι γίνεται; Και μια και το Ευαγγέλιο άρχισε να διαβάζεται στην δημοτική, τι θα κάνεις αν ο πάπας σου ζητήσει να διαβάζεται και στην βουλγκάτα; Η συνέχεια επί της οθόνης...

ANTHNOΡ

PASOKIES

- Πάει κι ο Βούγιας.
- Παραιτήθηκε για λόγους ευθιξίας, επειδή αποδείχθηκε ότι το εθιμικό δίκαιο που επικαλέστηκε για την παράνομη μεταγραφή της κόρης του στο Αριστοτέλειο, μόνο εθιμικό δεν ήταν.
- Κυρία Συλβάνα μας, καλός ο ανταρτοπόλεμος, αλλά έχει και απώλειες.
- Πάντως το σίγουρο είναι ότι ο μόνος που δε στεναχωρήθηκε για την περίπτωση του ηχείου είναι ο Βενιζέλος.
- Ένας έμπιστος του Georgakis λιγότερος.
- Όμως κάποιοι άλλοι στεναχωριούνται για άλλο λόγο φυσικά. Και μάλιστα πολύ.
- Άκης και Γιάννος στο μάτι του κυκλώνα.
 - Οι φάκελοι του Υπουργείου Άμυνας άνοιξαν και η μπόχα που αναδίδεται είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει δηλητηριάσεις
- Να γιατί δεν ήθελαν τον Σπηλιωτόπουλο και τον Ζορμπά.
- Βγαίνουν στα κανάλια και ισχυρίζονται ότι όλα όσα έπραξαν ήταν νόμιμα.
- Το ζήτημα είναι ότι κανείς δεν τους πιστεύει. Ούτε το αφεντικό τους, που ούτως ή άλλως θέλει να τους ξεφορτωθεί. Φύρα είναι γι' αυτόν και τη νέα κατάσταση που επιδιώκει.
- Οπότε είπε και το μεγάλο Ναι για την Εξεταστική, κι όποιον πάρει ο Χάρος.

ΤΟ ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΠΕΤΑΛΟ

Να επικαλεστείς το γνωστό γνωμικό «για το γιοφύρι της Άρτας» επιχειρώντας έναν παραλληλισμό με το τραγικό συμβάν του Μαλιακού και την εγκληματική καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των αναγκαίων έργων, ίσως να είναι ένδειξη αναπόλησης μιας ρητορικής που αποσκοπεί να κρύψει την πραγματικότητα μέσα σ' ένα σύννεφο διδακτισμού. Δεν έχουμε πάψει να θρηνούμε θύματα αναζητώντας αιτίες και υπευθύνους εδώ και δεκαετίες. Χαράς ευαγγέλια για αυτόκλητους κατήγορους και για όσους δεν αφήνουν να στεγνώνει το μελάνι του στόματός τους σκορπώντας τις υποδείξεις τους στις γωνιές της επικράτειας. Όλοι είναι ειδικοί, και όλοι μιλάνε για όλα. Η κατάσταση της εθνικής οδού Αθηνών-Θεσσαλονίκης σε κείνο το σημείο παραμένει η ίδια από τη δεκαετία του '60. Στα πλαίσια της ικανοποίησης μικροπολιτικών όρων οι εκάστοτε υπουργοί και ντόπιοι βουλευτές της Στερεάς Ελλάδας αγνόησαν το οικονομικό όφελος που θα είχε η εκτέλεση του έργου της ζεύξης του Μαλιακού, το οποίο θα συντόμευε την διαδρομή κατά 50 χιλιόμετρα. Σε όλη αυτή τη δίνη των γεγονότων ορατός είναι ο κίνδυνος μιας παρανόησης: Το έργο αυτό δεν παρεμποδίζεται από την πλειοψηφία του τοπικού πληθυσμού. Δεν μπορεί να εκφράζει το «λαϊκό αίσθημα» μια κλειστή ομάδα μικροεπαγγελματιών που φοβάται ότι με την παράκαμψη των Καμένων Βούρλων θα πουλήσουν λιγότερες τυρόπιτες και καφέδες.

Στην πρόταση για την αναγκαιότητα του έργου

της ζεύξης οι διαφωνούντες αντιτείνουν ότι σε αυτή την περίπτωση θα εγκαταλειφθεί η ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου. Πράγμα που σημαίνει ότι δεν μας πειράζει να καθυστερήσει κι άλλο η ολοκλήρωση της εθνικής, εάν αυτό ευνοήσει τα σχέδιά μας για να εκτονωθεί προσωρινά η συζήτηση περί ζεύξης. Είναι αποφασισμένη η σημερινή ηγεσία να ανακοινώσει ένα αυστηρό χρονοδιάγραμμα για την πορεία των εργασιών ή το θέμα θα αφεθεί να ατονήσει από μόνο του μετά από λίγες εβδομάδες; Οι δηλώσεις πάντως του κ. Σουφλιά ότι «δεν γίνεται καμιά συζήτηση για το ενδεχόμενο ζεύξης του Μαλιακού» δεν δημιουργεί μια αισιόδοξη προοπτική και δεν πείθει ότι η πολιτική ηγεσία έχει πάψει να είναι δέσμια του πολιτικού κόστους.

Σ.Λέτσιος

ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΦΟΒΙΕΣ

Μέσα στην όλη αναμπουμπούλα οι μόνοι που θα την πληρώσουν είναι οι μαθητές. Με αφορμή το δυστύχημα με το σχολικό λεωφορείο οι ιθύνοντες του υπουργείου Παιδείας αποφάσισαν να απαγορεύσουν τις εκδρομές. Απόφαση με «εκπαιδευτικό» χαρακτήρα για το καλό των μαθητών. Πάντα ήταν στο «μάτι του κυκλώνα» οι κάθε είδους –σύντομες ή μεγάλες– εκδρομές και λίγο έως πολύ δεν έκρυβαν οι καθηγητές την απροθυμία τους να συνοδεύσουν τα ατίθασα νιάτα στις διονυσιακές τους αποδράσεις. Από την άλλη επιστρατεύθηκε και το επιχείρημα ότι τα μαθητικά προεδρεία έπεφταν θύματα των τουριστικών γραφείων, αφού ορισμένοι μαθητές φαίνεται ότι ελάμβαναν παχυλά ανταλλάγματα από τη συμφωνία που έκλειναν για την διοργάνωση μιας εκδρομής. Στην εποχή της «οικονομίας της αγοράς» ανθεί και ο μαθητικός τουρισμός. Άλλοτε τα αμούστακα παιδιά μάθαιναν τη ζωή στο «πεζοδρόμιο». Τώρα εντρυφούν στα κόλπα από το ύψος των εφηβικών θρανίων. Και αυτό μια μορφή «εκπαίδευσης» είναι...

ΣΩ.ΛΕ

ΣΤΟΧΟΣ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Σαφώς δεν έχασε ο καταξιωμένος στη συνείδηση του ελληνικού λαού Ηλίας Βενέζης από τα παρωχημένα παιχνίδια που παίζει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο υποχρεώθηκε να ακρούσει πρύμνα μετά το σάλο που ακολούθησε τις σχετικές επερωτήσεις βουλευτών του Συνασπισμού στη Βουλή. Εκείνη που χάνει από τέτοιες ενέργειες είναι η δημοκρατία κυρίως, αλλά και το κύρος της κυβέρνησης. Όσο για το το ίδιο το Ινστιτούτο, ας το χαίρονται!

Τ.Κ.Δ.

του Δημήτρη Πετσέτιδη

ΤΟΞΙΚΗ BOMBA

Αυτό που φοβόντουσαν στο Βελε-στίντο στο δεν θα αργήσει να συμβεί. Περίπου 120 τόνοι τοξικών αποβλήτων φυλάσσονται σε βαρέλια είναι στο εργοστάσιο αρμάτων 304 ΠΕΒ. Σύμφωνα με τα όσα καταγγέλλονται από το χώρο του εργοστασίου διέρχονται 13 τεχνικά έργα απορροής ομβρίων που σημαίνει ότι σε περίπτωση πλημμύρας τα τοξικά μπορεί να μεταφερθεί στο θεσσαλικό κάμπο. Εφιαλτικές μέρες περιμένουν!

Σως

του Τάσου Αναστασίου

ΣΩΣΟΝ ΣΟΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΣΟΥ

Προσωπικά έχει πάρει, όπως φαίνεται, την ήττα του προέδρου Τζορτζ Ντάμπλιγκιου τελεία Θάμνου (Bush) ο διεθνής χρηματοτυχοδιώκτης βαθύπλουτος Georges Soros. Σε τέτοιο βαθμό ώστε ο ίδιος να δηλώνει πως «Αν μπορώ να συνεισφέρω στο να ηττηθεί η πολιτική Μπους, θα είναι το μεγαλύτερο καλό που θα μπορούσα να κάνω στον κόσμο». Ποιος να το φανταζόταν λοιπόν ότι θα κρεμόμασταν από τα εβραϊοσυγγρικά δισ. του mister Σόρος, για ν' απαλλαγούμε ως ανθρωπότης νοήμων από τον αρχιερέα του πιο ληστρικού καπι-

ταλισμού που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα. Απ' την άλλη τα φερέφωνα του mister Θάμνου από την Ουάσιγκτον Ποστ, αποκαλούνε τον μεγαλοχρηματιστή «αρχικλέφτη» και «Τζορτζ, Γκαίμπελς, Σόρος». Κοίτα ποιος μιλάει! I am sorry guys, αλλά τον προτιμώ τον Georges Soros από τον άλλο Τζορτζ, τον αρχιψεύτη και αρχιδολοφόνο. (Το «αρχιγκαφατζής» δεν το υπολογίζω.) Κατά τ' άλλα εύχομαι εις άπαντας Kerry Christmas και μη χειρότερα.

Τζιμ Μπούκης

ΑΜΕΡΙΚΑΝΑΚΙΑ

Διερωτώμαι τι είδους κοινωνία είναι αυτή η αμερικανική που αποδέχεται ως πλανητάρχη και πολιτικό που θα ρυθμίζει τις τύχες του κόσμου, έναν απατεώνα ανθρωπίσκο σαν τον Μπους και που προβληματίζεται σοβαρά ώστε να μην τον καταψηφίσει. Τι είδους κοινωνία είναι αυτή που παραβλέπει τα φέρετρα των παιδιών της, που εθελοτυφλεί εμπρός στους κινδύνους οι οποίοι επαπειλούν ολόκληρο τον πλανήτη και που ανέχεται την συνεχιζόμενη κόλαση στο Ιράκ. Πόσο αυτιστική και οργανικά αναλφάβητη είναι αυτή η κοινωνία που αρνείται να «διαβάσει» το μέγα πρόβλημα της τρομοκρατίας με ιστορικούς κι όχι υστερικούς και εγωτικούς όρους και που σκέφτεται να μας ξαναπαραδώσει όλους στα χέρια της μαφίας της Χάλιμπαρτον, δηλαδή του Τσένι και του υπαλ-

λήλου του, του Τζορτζ Ντάμπλιγκιου.

Τι είδους κοινωνία είναι αυτή που αποδέχεται τις «ερμηνείες» του Ράμσφελντ και των λοιπών ιεράκων της αποκαλούμενης «μαφίας της Ουάσιγκτον» και που πιστεύει ακόμη στην αναγκαιότητα αυτού του ηλίθιου όσο και καταστροφικού πολέμου σε μια περιοχή αληθινή πυριτιδαποθήκη. Διερωτώμαι τέλος πού μπορεί να μας οδηγήσει το χειροπιαστό έλλειμμα όχι μόνο πληροφόρησης αλλά και, εντέλει, δημοκρατίας στο εκλογικό σώμα της υπερδύναμης, έλλειμμα που εντοπίζεται στο ιδεολογικό υπόβαθρο μιας κοινωνίας η οποία θέλει να λειτουργεί ως πρότυπο και αξιώνει να ηγείται όλου του «ελεύθερου» κόσμου, ενώ στην πράξη καταφέρει να γίνει συνειδητά ή ασυνειδητά ο μακελάρης ολόκληρου του κόσμου.

Στέφανος Προτεστάκις

PASOKIES

- Γιατί κάποιους θα πάρει.
- Δεν μπορεί να ξεδεύεις τρισεκατομμύρια για εξοπλισμούς που είναι άχρηστοι.
- Ούτε να υπογράφεις συμβάσεις χωρίς τραπεζικές εγγυήσεις με κουρελόχαρτα από κάποιον υπουργό (Ρωσίας) ότι θα φροντίσει για το καλύτερο.
- Όσο για τις μίζες, αυτές τις πήρε ο λαός, όπως έγραψε ευφυώς ο Μάκης Κουρής στο Παρόν...
- Πήρε θάρρος και ο Σμπώκος (θυμάστε που κόπηκε από τα ψηφοδέλτια για λόγους «ηθικής τάξης») και λέει τώρα ότι οι αποφάσεις ήταν συλλογικές, επιβαρύνοντας κι άλλο το κλίμα.
- Με τη νέα «τακτική» του ΠΑΣΟΚ να σκληρύνει (σιγά τις δαντέλες) την αντιπολίτευση, βγαίνει έξω από την προεδρολογία ο Σημίτης, κάτι που, όπως διαβάσαμε, του κακοφάνηκε.
- Μα πίστευε ποτέ ότι τον ήθελαν για πρόεδρο;
- Ήμαρτον κύριε.
- Μήπως κάποιος γνωρίζει πού αρμενίζει η κ. Ματσούκα; Αν ναι, καλόν θα είναι να πληροφορήσει τη στήλη.
- Ανησυχούμε!
- Για τα άλλα ασκέρια μέσες-άκρες μαθαίνουμε.
- Ο Ανδρουλάκης γράφει βιβλία, ο Ανδριανόπουλος κάνει ερωτήσεις, ο Μάνος παίζει playmobil, η Δαμανάκη μαλώνει με τη Σουλβάνα, ο Μπίστης κάνει σχέδια επί χάρτου κι ο Κουνάλακης γενικώς κάνει περατζάδες από τα παράθυρα.

PASOKIES

- Όποτε τον θυμηθούν.
- Το αντίπαλο δέος του παπα-Τσάκαλου...
 - Τα μάθατε;
 - Αλλάζει εξωτερική μορφή το κτήριο της Χ. Τρικούπη.
- Η αέναη πάλη μεταξύ μορφής και περιεχομένου.
 - Αν είσαι ανίκανος να αλλάξεις το δεύτερο, αλλάζεις την πρώτη!
- Κότες οι Πασόκοι για το ατύχημα στο Μαλιακό.
 - Είκοσι χρόνια στην εξουσία και δεν έκαναν τίποτα.
 - Αιτία τα συμφέροντα που πίεζαν και οι εργολάβοι που ήθελαν ένα έργο κομμένο και ραμμένο στα μέτρα τους.
 - Τους το ετοίμαζαν, αλλά δεν πρόκαναν.
- Είναι η πρώτη φορά που η γραμμή που δόθηκε ήταν να μην ρίξουν ευθύνες στη Ν.Δ.
- Ορισμένα παπαγαλάκια όμως (αυτοαποκαλούνται δημοσιογράφοι) προσπάθησαν να στρέψουν το θέμα γύρω από το Υπουργείο Παιδείας και τις εκδρομές των μαθητών.
- Όμως τους κόπηκε ο βήχας.
 - Το καθήκον τους πάντως το έκαναν.
 - Για άλλη μια φορά.
- Η περίπτωση τους δεν ανήκει στην κατηγορία του ουδείς αγνωμονέστερος του ευεργετηθέντος του ευεργετηθέντος.
- Συνεχίζουν με συνέπεια την αγιογραφία του Georgakis, τον πόλεμο στον Καραμανλή και την επιδεικτική αγνόηση της Αριστεράς.
- ΕΣΗΕΑ, μ' ακούς;

N. Μολ.

ΓΥΑΛΙΝΟΣ ΕΠΙΤΙΜΟΣ

Τη μία μέρα το πρωί ο κ. Μητσοτάκης έκαμε την τιμή στη ΝΕΤ να συνομιλήσει με τους πολύ καλούς Λυριτζή και Οικονόμου. Τι είπε; Μα να προτείνουμε τον Σημίτη για πρόεδρο. Άποψη με την οποία θα συμφωνούσε και ο άλλος επίτιμος, ο κ. Κύρκος του ΣΥΝ. Την επόμενη μέρα ο κ. Μητσοτάκης πρωί πρωί ενεφανίσθη στον Antenna και τον Γιώργο Παπαδάκη. Πάλι το ίδιο ποίημα: λιτότης και Σημίτης! Φαντάζομαι ότι αύριο μεθαύριο θα τα πει και στον συμπατριώτη του τον Κακαουνάκη στο Mega. Αν πάλι εμείς του πούμε ότι το εμπεδώσαμε το μάθημά μας αλλά δεν θα πάρουμε, θα μας ακού-

σει; Το γιατί είναι απλό. Ο κ. Σημίτης, ο αρχιερέας της διαπλοκής κατά πολλούς, παραιτήθηκε από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ λίγους μήνες πριν τις εκλογές για να μην κριθεί από τον ελληνικό λαό. Επέλεξε λοιπόν να ιδιωτεύσει, αφού πρώτα έπαιξε το τελευταίο του χαρτί προβαίνοντας σε αναιτιολόγητες παροχές, σε λογιστικές αλχημείες και σε επονειδιστά δάνεια. Γιατί λοιπόν θα 'πρεπε τώρα να τιμηθεί με το ανώτατο αξίωμα; Μήπως για το κύρος του στο εξωτερικό; Μα αυτό δεν το υπερασπι-

ζονται πια ούτε οι προτεντέρηδες παρασύμβουλοί του, ιδιαίτερα αφού έγιναν γνωστές στην Ε.Ε. οι απάτες του διδύ-

μου Σημίτη-Χριστοδουλάκη. Για τους πρωτοκλασάτους του ΠΑΣΟΚ η θέση που τους αξίζει είναι μοναστικό κελί για νηστεία και προσευχή. Όσο για τον επίτιμο, αφού δεν μπορεί να γίνει ηγούμενος, ας αρκεστεί στον ρόλο που του αξίζει: πρωινός ψάλτης.

Σία Τσαχπινόγλου

ΜΠΕΡΤΟΔΟΥΛΟΥ

κή επιτροπή για τις στρατιωτικές προμήθειες μετά από εισαγγελική έρευνα στην χρονική περίοδο κατά την οποία υπούργευσαν ο Άκης Τσοχατζόπουλος και ο Γιάννος Παπαντωνίου. Το θέμα βέβαια της στρατιωτικής μίζας βράζει εδώ και δεκαετίες και το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση ποτέ δεν έστρεψε σε μια διακομματική εξέτασή του. Μόνο ο Σπύλιος Σπηλιωτόπουλος ως βουλευτής εί-

χε υποβάλει στους υπουργούς Εθνικής Άμυνας 1300(!) ανάλογες επερωτήσεις. Σήμερα το ΠΑΣΟΚ αντεπιτίθεται ζητώντας η εξεταστική επιτροπή να αρχίσει από το 1990, δηλαδή από τον Μητσοτάκη, και να καταλήξει στο σήμερα, ήγουν στον Καραμανλή, έστω κι αν γνωρίζει ότι τα παλαιά περιστατικά έχουν παραγραφεί με πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ (Νόμος περί Ευθύνης Υπουργών). Και ερωτάται ο καλοπροαίρετος πολίτης: Αν συμμερίζονταν τις υποψίες της Ν.Δ. και τον σάλαγο του Τύπου γιατί δεν έκαναν ενέργειες ενώ ήσαν κυβέρνηση; Απ' την άλλη πλευρά, γιατί η Ν.Δ. δεν ζητεί να φθάσουν οι έρευνες ως σήμερα για να αποδείξει ότι δεν δρα μεροληπτικά και προσωποπαγώς; Αφού οι εισαγγελείς μπήκαν στη ζωή μας -έτσι έπρεπε να γίνει-, ας τους αξιοποιήσουμε με τρόπους πολιτικούς κι όχι με μπερτοδούλειους μικροτακτικισμούς και παιχνιδάκια μικροπολιτικής.

Στέφανος Προτεστάκις

ΟΙ ΑΤΥΧΙΕΣ ΕΝΟΣ «ΚΑΗΜΕΝΟΥ»

Οπως και να το δει κανείς είναι τραγικό. Εσύ να θέλεις και να προσπαθείς με όλες σου τις δυνάμεις αλλά και με κάθε μέσο να αναδειχθείς, μα γεγονότα που δεν μπορείς να τα προβλέψεις να καταστρέφουν τις προσπάθειές σου. Εσύ να μοχθείς «ν' αλλάξεις της τύχης την καταφορά» κι εκείνη «να σε αρνείται ενθάρρυνση κι επιτυχία». Να βάζεις όλα σου τα δυνατά και «να κατορθώνεις κομμάτι» κι εκείνη να σε ξαναγκρεμίζει. «Να 'ναι οι προσπάθειές σου σαν των Τρώων των συφοριασμένων»: Να προσπαθείς και να ξαναπροσπαθείς και κάθε φορά να ξαναπέφτεις. Η τραγικότητα σε αδιάλειπτη συνέχεια.

Και τι ατυχία! Του συνέβει μια φορά και καρατομήθηκε. Δεν έφτανε; Ήταν ανάγκη να του ξανασυμβεί, για να ξανακαρτομηθεί; Τώρα πώς να ξαναεπιζήσει; Τόση τέχνη χρειάστηκε και τόσο επιδέξιο «γλείψιμο», για να πετύχει τη διάσωσή του και ήταν ο μόνος από τους συναυτουργούς που επέζησε. Οι άλλοι πήγανε οριστικά σαν το σκυλί στ' αμπέλι για την εγκαθίδρυση του ηγεμόνα. Αλλά η ατυχία

του δεν σταματά ούτε ως εδώ. Ήταν ανάγκη πάλι να βγει στην επιφάνεια αυτό το θέμα, που τον έκαιγε, και να έχει αυτός την αρμοδιότητα στο κόμμα της δημόσιας καταγγελίας του, ώστε να καταγγέλλει συγχρόνως με τόση δόση τραγικής ειρωνείας και τον εαυτό του, που υπήρξε επίσης αυτουργός μιας τέτοιας πράξης; Πού να κρύψει το πρόσωπό του ο κακομοίρης και πού να ξαναβρεί γιασεμιά για

να το καλύψει;

Αλλά και τι αδικία! Δεν είναι ο πρώτος ούτε ο τελευταίος. Ένας ανάμεσα σε τόσους και τόσους. Μπορεί να είναι ο πιο κρυστάλλινος τύπος του νεοέλληνα αριβίστα, αλλά δεν είναι ο μόνος. Η μέτρησή τους δεν έχει τέλος. Όμως είναι ο μόνος που έχει υποστεί μια τιμωρία. Οι τόσοι άλλοι όμοιοί του απολαμβάνουν ακόμα ανενόχλητοι τις ανταμοιβές του αριβισμού τους. Δεν είναι αλήθεια βαρύτατη αδικία ο ένας μέσα στους τόσους να τιμωρείται;

Κι όμως. Δεν είναι ούτε τραγικό ούτε τίποτα. Μια στοιχειώδης τιμωρία ενός αριβίστα εκ μέρους της θείας νέμεσης, που σπάνια τιμωρεί σήμερα κριματισμένους εξαιτίας της έλλειψης δημοκρατίας. Επειδή όμως αυτός ο άξιος τιμωρίας θέλει να βγει εξιλεωμένος μπροστά στα μάτια μας, ντύνει απλώς τον εαυτό του με τραγικές ονομασίες, για να προκαλέσει δάκρυα συμπόνιας.

Έτσι, αξιολύπητοι και ζητιάνοι της συμπόνιας μας, καταντούνε όσοι κάνουν πέρα τις αρχές της αξιοπρέπειάς μας.

Αλέκος Τζιόλας

ΟΙΟΝΟΣΚΟΠΟΣ

Τον Ζακ Λανγκ τον γνωρίσαμε από τη θητεία του ως υπουργού Πολιτισμού στις κυβερνήσεις του Φρανσουά Μιτεράν. Από τότε που «συνταξιοδοτήθηκε» από την ενεργό δράση τον ανέλαβαν αποκλειστικά οι έλληνες δημοσιογράφοι. Συνεντεύξεις επί συνεντεύξεων, γλυκεροί ακκισμοί με την δημοσιότητα, η οποία αφού σε καταναλώσει, σε καθιστά ένα νέο ψυχαγωγικό υβρίδιο. Φαίνεται ότι δεν κορέσθηκε από αυτή την επικοινωνία με το ελληνικό κοινό και αποφάσισε να ξαναχτυπήσει: Με νέες του δηλώσεις προειδοποιεί ότι: «Το ΠΑΣΟΚ θα επανέλθει στην εξουσία γρηγορότερα από όσο φανταζόσαστε». (Γιατί άραγε δεν τον προσλαμβάνουν για εκπρόσωπο τύπου στη Χ. Τρικούπη, να βρει και μια απασχόληση;)

Σως

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ

Το βιβλίο του Ταξιδιωτικά – ούτως ειπείν, που εκδόθηκε πρόσφατα από τις εκδόσεις Εστία και περιλαμβάνει μια σειρά από ταξιδιωτικές εμπειρίες στο πλαίσιο δημοσιογραφικών αποστολών, παρουσιάζει ο παλαίμαχος δημοσιογράφος και στενός φίλος Σοφιανός Χρυσοστομίδης, σε μια εκδήλωση που οργανώνεται για τις 19 Οκτωβρίου, ώρα 12.30, στην αίθουσα εκδηλώσεων της ΕΣΗΕΑ. Θα μιλήσουν ο Λεωνίδας Κύρκος και τέσσερις άνθρωποι του Τύπου: Κώστας Κάρης, Αντώνης Καρκαγιάννης, Σεραφείμ Φυντανίδης και Σταύρος Ψυχάρης.

Τ.Κ.Δ.

ΔΙΔΗΜΜΑΤΑ

- 1974 (Μ.Θεοδωράκης, για τον φόβο της χούντας): Ή Καραμανλής, ή τανκς!

- 2004 (ΠΑΣΟΚ, για τον φόβο παραπομπής Άκη και Γιάννου): Τάνκς ή Καραμανλής!

- Δεν υπέγραψε ο Γιωργάκης την πρόταση για εξεταστική επιτροπή για όσα έγιναν στο ΥΠΕΘΑ, αν και δική του ήταν η ιδέα να υποβάλει και το ΠΑΣΟΚ μια πρόταση. Μα αυτός δεν υπέγραψε ούτε το διάταγμα για τις εκλογές. Μα ήταν υπουργός;

Τ.Κ.Δ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ!

Καθυστερημένο αλλά μας άρεσε. Ο κ. Kevin Featherstone, επικεφαλής του L.S.E. (Ελληνικό Παρατηρητήριο) έδωσε συνέντευξη στο LSE magazine, Summer 2004, σελ. 18, επ' ευκαιρία των 28ων Ολυμπιακών Αγώνων και μεταξύ των άλλων δήλωσε ότι οι Αγώνες έγιναν στην αρχαιότητα επί του όρους Ολύμπου προς τιμήν του Διός, εξ ου και «Ολυμπιακοί». Όπερ έδει δείξαι, κ. Featherstone μας, αλλά μας κάνετε την μυθολογία, την ιστορία και τη γεωγραφία φύλλο και φτερό. Σπολλάτη σας πάτως γιατί κατέχετε βαρυσήμαντο πόστο

και δεν μπορεί, κάτι, κατά βάθος, θα ξέρετε. Εμείς πάλι έχουμε μπερδέψει εν Ελλάδι Ολυμπιακούς, Ολυμπιακό και κ. Σωκράτη και δεν ξέρουμε ποιος παίζει πού, ποιοι είναι μέσα και ποιοι είναι έξω. Δεδομένου μάλιστα ότι το μπάσκετ του Ολυμπιακού πέρασε στην οικογένεια Αγγελόπουλου, ο γόρδιος δεσμός μάλλον περισφίγγεται. Εν πάση περιπτώσει για να μην μείνει εκτεθειμένος ο κ. Φτεροπετράς μπορούμε να οργανώσουμε στον Όλυμπο τους Χειμερινούς Ολυμπιακούς. Εξάλλου κάτι πρέπει να βρει να κάνει και η Λαίδη Γιάννα. (Το κείμενο

μάς το έδωσε ο πρέσβης κ. Στοφορόπουλος).

Τζιμ Μπούκης

Σημ. Ο κ. Kevin Featherstone είναι καθηγητής στην έδρα Ελευθερίου Βενιζέλου Σύγχρονων Ελληνικών Σπουδών, διάδοχος του καθηγητή Λουκά Τσουκάλη από το 2001 και διευθυντής του Ελληνικού Παρατηρητηρίου LSE. Τον περασμένο Φεβρουάριο ο κ. καθηγητής έδωσε διάλεξη στο Ecali club με τους κ.κ. Σημίτη, Παπανδρέου, Λάτση, Γκαργκάνη και Αλογοσκούφη. Ελπίζω πάντως το θέμα του να μην ήταν μυθολογικό.

ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ JUNIOR

Αλγεινή εντύπωση μου έκανε το γεγονός ότι αστυνομικοί μπήκαν στο σχολείο και απήγαγαν ανήλικη αλλοδαπή μαθήτρια επειδή δεν είχε τα προβλεπόμενα χαρτιά παραμονής. Πρόκειται εδώ για ένα θέμα όχι μόνο νομικό αλλά και ανθρωπιστικό όσον αφορά στην «παραβάτρια» αλλά και ηθικό-αισθητικό όσον αφορά στην πολιτεία και τα όργανά της. Τι λέει σχετικά η κυρία Μαριέτα Γιαννάκου, η οποία φαίνεται πως επιχειρεί να περάσει ένα νεωτερικό πνεύμα στην εκπαίδευση και ν' απαλείψει δυσλειτουργίες και αγκυλώσεις δεκαετιών; Είδαμε πάντως ιδίους όμμασιν – που αλλού; στην τηλεόραση, τον υφυπουργό της κ. Σπύρο Ταλιαδούρο, γιο παλαιότερου υπουργού Παιδείας, επί Κωνσταντίνου Καραμανλή αν δεν απατώμεθα, δηλαδή εκπρόσωπο πολιτικού τζακιού από τα μικρά μεν αλλά ενεργά, να δηλώνει ότι προέχει ο νόμος και η εφαρμογή του και ότι δεν μπορεί να είμαστε ξέφραγο αμπέλι κ.λπ. Ασφαλώς και δεν πρέπει να είμαστε ξέφραγο αμπέλι, κ. υφυπουργέ, αλλά επίσης δεν πρέπει να παπαγαλίζουμε επισήμως τις κοινοτοπίες που λένε οι ποικίλοι καρατζαφέρηδες και βορίδαι, όπως επίσης οφείλουμε πρωτίστως να είμαστε παιδαγωγοί και να υπηρετούμε όχι τους απρόσωπους νόμους αλλά το πνεύμα τους. Και εν πάση περιπτώσει ας κρατηθούν μακριά τ' αστυνομικά όργανα απ' τα σχολεία. Είναι σαφές αυτό; Για το καλό όλων μας.

Μ.Σ.

ΥΓ. Επισημαίνουμε την πολύ ευχάριστη εμπειρία που ζήσαμε στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης όπου η δημοτική αρχή και ο πολιτιστικός οργανισμός αμιλλώνται σε πρωτοβουλίες και δραστηριότητες ώστε να ενσωματωθούν οι πολυάριθμοι ξένοι που ζουν και να ενταχθούν αρμονικά στην εντόπια κοινωνία. Σουηδοί, Άγγλοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι κ.λπ. αισθάνονται

την διαπολιτιστική ανοχή που ξεκινά από τους δημοτικούς άρχοντες και καταλήγει στον τελευταίο πολίτη. Με ανοχή, με κατανόηση, με αλληλοϋποστήριξη. Ιδού ένα μείζον μάθημα προς όλους.

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

- Ο χρόνος κυλά, οι άνθρωποι πανε κι έρχονται. Η «χύτρα» σιγόκαιγε. Αρχίζει και πάλι να συλλέγει καρπούς από τον επαρχιακό και μικρό Τύπο.

- Οι Ολυμπιακοί έληξαν. Ο θόρυβος καταλάγιασε. Όμως σχετικά με τα στεφάνια από κλαδιά ελιάς που στεφάνωσαν τους Ολυμιονίκες διάβασα στα **Κρητικά Νέα** του Σεπτεμβρίου ότι κακώς εκόπηκαν από το λιόδεντρο στις Βούβες. Δεν είναι το μεγαλύτερο και αρχαιότερο, διότι στο μεταξύ επισημάνθηκαν άλλα τρία λιόδεντρα. Ένα στα Αφράτα Κισσάμου, ένα στο Καβούσι της Ιεράπετρας και ένα στο Σαμωνά στα Κεραμειά. Τούτο έχει ύψος 20 μέτρα, διάμετρο στη βάση του επίσης 20 μέτρα και κάποτε μάζεψαν 16 σακκιά καρπούς που απέδωσαν ένα βαρέλι λάδι! Αυτοί οι Κρητικοί βρίσκονται σε συνεχή ανταγωνισμό. Πάντως ο Σαμωνάς είναι ένα όμορφο χωριό κοντά στη Σούδα με ίχνη κατοίκησης από τα μινωικά χρόνια.

- Στα Τρίκαλα κυκλοφορεί το περιοδικάκι **Αγαπώ την πόλιν'** επιθεώρηση Σάτιρας και Πολιτιστικού Προβληματισμού όπως αυτοχαρακτηρίζεται. Βρήκα πολλά και ενδιαφέροντα σημειώματα. Για τις αδράνειες της δημοτικής αρχής, για τον κίνδυνο να πέσει η παλιά σιδερένια γέφυρα του «Καραβόπορτου», για τον Τσιτάνη. Μένω όμως στα όσα γράφει για το Κουρσούμ Τζαμί που χτίστηκε επί Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς από τον μεγάλο αρχιτέκτονα Σινάν. Πριν από χρόνια το τζαμί χρησιμοποιούνταν ως αποθήκη σιτηρών κ.λπ. Τώρα έχει μεν κηρυχθεί «διατηρητέο» αλλά η φροντίδα για την ανάδειξή του είναι μηδαμινή. Διαβάζω: «Άρχισε η φθορά και η ερείπωση του μνημείου. Ότι εγκαταλελειμμένο όπως είναι, ύστερα από λίγα χρόνια θα κατεριπωθεί τούτο τελείως... Οι πέντε μαρμαρίνοι στύλοι μαζί με το ανωτέρω ήμισυ του μιναρέ έχουν καταπέσει. Ο θόλος (που είναι ίσως ο μεγαλύτερος στην Ελλάδα) παρουσιάζει εις την εξωτερική του επιφάνεια ρήγματα· δέντρα άρχισαν φυό-

μενα επ' αυτού...». Τέτοια η κατάσταση κύριοι του ΥΠΠΟ.

- Παρέα στα Γιάννενα εξέδιδε το **Μαμά Στείλε Λεφτά**. Τώρα εκδίδει το **Τεχνόφωνο**. Έχω στα χέρια μου το πρώτο τεύχος απ' όπου δανειστήκαμε και μια φωτογραφία. Κείμενα για τον Στρίνπεργκ, τον Καραγκιόζη του γνωστού σας Γ. Βουλτσίδα, τα ερωτικά σονέτα του Νερούδα, τον Ζαν Κλωντ Ιζζό αλλά και μικρά, σφιχτά κείμενα των πολλών συνεργατών του **Τεχνοφώνου**. Στο editorial γράφουν: «Ονειρευτήκαμε και ονειρευόμαστε ακόμη το έντυπο μη λογοκριμένης έκφρασης, όχι της οποίας ομάδας μας, αλλά του ζωτικού μας χώρου, των συνδοιπόρων μας στον διαρκή αγώνα μας να κρατήσουμε ζωντανό το μεγαλείο της χαράς του εκφραστικού συνέρχεσθαι και πειραματίζεσθαι στον συνεχώς διευρυνόμενο σελιδοποιημένο χώρο ενός εντύπου, που δεν καπηλεύεται, δεν κερδοσκοπεί και δεν μεταχειρίζεται την άποψη. [...] Γεννούμε το **ΤΕΧΝΟΦΩΝΟ**, σαν χώρο προσέγγισης της καλλιτεχνικής και πνευματικής έκφρασης, με την ελπίδα να παρέμβουμε κριτικά στον τρόπο που η έκφραση αυτή στρατεύεται ή διαχειρίζεται από αυτόκλητους σωτήρες ή νταβατζήδες».

- Στην **Πνευματική Ζωή**, το περιοδικό που ίδρυσε ο Μελής Νικολαΐδης και διευθύνεται σήμερα από τον Μιχάλη Σταφυλά δημοσιεύεται μια ανέκδοτη χειρόγραφη σύννευξη που είχε πάρει το 1964 ο Μ. Σταφυλάς από τον Γιώργο Θεοτοκά. Αντιγράφουμε όσα είχε σημειώσει ο Θεοτοκάς στην ερώτηση για τη συμβολή του κράτους στα θεατρικά πράγματα: «Το Κράτος ίδρυσε τα κρατικά θέατρα ή κάπως διευκόλυνε την εργασία των ιδιωτικών θεάτρων. Εύχομαι να γίνουν περισσότερα κρατικά και δημοτικά θέατρα, αλλά υπό ωρισμένους όρους: να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας τους και να παίζουν περισσότερα νεοελληνικά έργα».

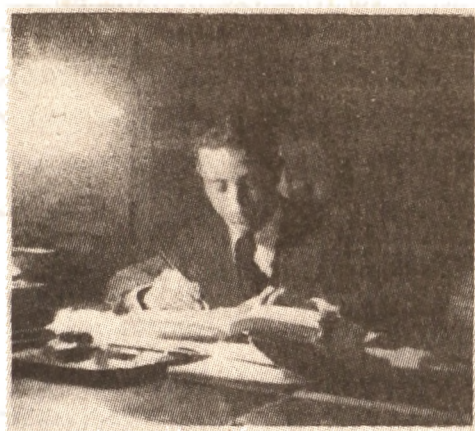
κυκλοφορεί

ΝΙΚΟΣ ΣΒΟΡΩΝΟΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΣ

ΓΕΝΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ: ΣΠ. Ι. ΑΣΔΡΑΧΑΣ

Είναι λοιπόν πιο φρόνιμο στο σημερινό στάδιο της έρευνας, που απαιτεί, πριν από την οποιαδήποτε απόπειρα γενικής θεωρίας, την επιστημονική διερεύνηση κάθε έθνους χωριστά, να πάρουμε για βάση της ιστορικής ανάλυσης που αφορά τον Νέο Ελληνισμό την άμεσα αισθητή εικόνα που δίνει στον σύγχρονο άνθρωπο ένα συντελεσμένο έθνος: μια διαμορφωμένη σταθερή κοινότητα ανθρώπων με συνείδηση ότι αποτελεί ένα ενιαίο και αλληλέγγυο σύνολο με δική του πολιτισμική φυσιογνωμία και ψυχοσύνθεση, με κοινά υλικά και πνευματικά συμφέροντα και με σταθερά εκφρασμένη βούληση ή τάση πολιτισμικής ή πολιτικής αυτονομίας, που μπορεί να φτάσει ως την απαίτηση κρατικής ανεξαρτησίας.

Η γενική αυτή εικόνα ενός συντελεσμένου έθνους χρειάζεται την ιστορική της εξήγηση, γιατί βέβαια κανένας πλέον σοβαρός μελετητής δεν ικανοποιείται με τις ρομαντικές αντιλήψεις που παρουσίαζαν το έθνος ως κάποια υπερβατή οντότητα δεδομένη από τα πριν, εκτός τόπου και χρόνου, έκφραση μιας φυλής ή, το πολύ, ενός συνόλου συγγενικών φύλων, ή ενός μεταφυσικού «λαϊκού πνεύματος», μιας «ψυχής»: ούτε αρκείται στη διαπίστωση ότι το βασικό χαρακτηριστικό της εθνικής ενότητας είναι η κοινή βούληση των ατόμων που το απαρτίζουν. Η δημιουργία της κοινής αυτής βούλησης υπακούει σε κάποια ιστορική νομοτέλεια και βρίσκεται σε στενή εξάρτηση με τους κοινωνικούς παράγοντες που κινούν την ιστορία.

Ν.Σ.

ΠΟΛΙΣ
HISTORIA

4ο Συνέδριο ΣΥΝ: Η πρόκληση μιας σύγχρονης ριζοσπαστικής Αριστεράς

του Παναγιώτη Λαφαζάνη, μέλους της Π.Γ. του ΣΥΝ

Ο ΣΥΝ διανύει μια από τις πιο κρίσιμες, αν όχι την κρίσιμότερη περίοδο της διαδρομής του. Το επικείμενο 4ο Τακτικό Συνέδριο του κόμματος στις 9-12 Δεκέμβρη του 2004 θα είναι άκρως αποφασιστικό για το ίδιο το μέλλον μας.

Έχουμε στο Συνέδριο μια σημαντική ευκαιρία. Να ανακόψουμε αρνητικά φαινόμενα και να δώσουμε μια ισχυρή ώθηση στην ανάκαμψη του ΣΥΝ. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι μέσα από το Συνέδριό μας να θέσουμε τέρμα σε ιδεολογικοπολιτικές αμφισημίες και παλινδρομήσεις. Να αποσαφηνίσουμε επιλογές και προτεραιότητες.

Τι οφείλουμε, κατά τη γνώμη μου, να επιτύχουμε στο 4ο Συνέδριό μας:

- Να αναδείξουμε ως ΣΥΝ μια ισχυρή σύγχρονη ριζοσπαστική αριστερή ταυτότητα σε πλήρη και ριζική αντίθεση με τη σοσιαλδημοκρατία και φυσικά το ρεύμα των συντηρητικών κομμάτων. Μια ισχυρή ριζοσπαστική αριστερή ταυτότητα με σαφές οικολογικό περιεχόμενο, που δεν θα επιδέχεται παρερμηνείες, θα είναι ευδιάκριτη στο λαό και θα φέρνει εκ νέου στο προσκήνιο την επικαιρότητα ενός νέου σοσιαλισμού ως τη ριζική απάντηση στον καπιταλισμό της εποχής μας.

- Να χαράξουμε στη βάση αυτής της ταυτότητας μια σταθερή ριζοσπαστική αριστερή πολιτική σε ασυμφιλίωτη σύγκρουση με την πολιτική της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ. Σε σύγκρουση με τη νεοφιλελεύθερη δικομματική συναίνεση.

- Να κατακτήσουμε μια νέα ταξικότητα και λαϊκότητα στους προσανατολισμούς μας και μια πιο ουσιαστική στροφή στα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα, τους κοινωνικο-ταξικούς αγώνες και τα πολύμορφα κοινωνικά κινήματα, ιστορικά και νέα.

- Να επιτύχουμε μια εις βάθος κομματική ανασυγκρότηση με την αναζωογόνηση της ιδεολογικοπολιτικής λειτουργίας των οργανώσεών μας, την εξωστρεφή παρουσία μας και τη μετατροπή του ΣΥΝ σε ένα μαχόμενο συλλογικό υποκείμενο. Κόμμα των μελών και των κοινωνικών κινημάτων.

- Τελευταίο αλλά όχι έσχατο, να αναδείξουμε μια νέα ηγεσία που θα λειτουργεί συλλογικά, χωρίς αρχηγοκεντρισμούς, και θα υπηρετήσει με συνέπεια στην πράξη τις ως άνω επιλογές.

Ενόψει του Συνεδρίου μας, έχουν κατατεθεί δύο κείμενα

για την προσυνεδριακή μας συζήτηση. Είναι αλήθεια ότι και τα δύο αυτά κείμενα έχουν αρκετούς κοινούς ή παραπλήσιους προβληματισμούς. Έχουν όμως και ουσιώδεις διαφορές που αφορούν τις ιδεολογικές και κυρίως τις πολιτικές επιλογές του ΣΥΝ.

Το ένα κείμενο, που είχα την τιμή να εισηγηθώ στην Κεντρική Πολιτική Επιτροπή του ΣΥΝ και το οποίο πλειοψήφησε με 51 ψήφους μελών της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής, πιστεύω ότι απαντάει με πολύ μεγαλύτερη επάρκεια σε όσα προανέφερα αλλά και σε πολύ συγκεκριμένα κρίσιμα θέματα που αφορούν στις επιλογές του κόμματος το επόμενο διάστημα.

Θα προσπαθήσω να συμπυκνώσω όσο πιο πολύ γίνεται τα θέματα όπου υπάρχουν ουσιώδεις διαφορές και επί των οποίων οι θέσεις που εισηγήθηκα (κείμενο πλειοψηφίας) απαντούν κατά τη γνώμη μας με απόλυτη σαφήνεια, χωρίς να αφήνουν περιθώρια για δεύτερες σκέψεις, πολλαπλές ή διαφορετικές ερμηνείες και συγχύσεις.

Πρώτον: Στο κείμενό μας τονίζεται με απόλυτη σαφήνεια ότι δεν υπάρχει κανένα περιθώριο διαλόγου για συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ. Η άποψή μας είναι ότι η μετάλλαξη του ΠΑΣΟΚ και η ομηρία του στα νεοφιλελεύθερα και αμερικανοατλαντικά δόγματα δεν είναι συγκυριακή ούτε εφήμερη αλλά έχει μονιμότερα και μακροπρόθεσμα χαρακτηριστικά. Το ΠΑΣΟΚ μάλιστα, υπό τον Γ. Παπανδρέου επιτείνει αυτήν την ομηρία σε σχέση με την προηγούμενη ηγεσία του. Επομένως, οι λογικές των Κεντροαριστερών συγκλίσεων δεν έχουν για μας καμία απολύτως αξία. Γενικότερα, οι αναφορές με οποιονδήποτε τρόπο στο λεγόμενο «κέντρο» ή τον «μεσαίο χώρο» συνιστούν το κοινό πεδίο αναφοράς και ανταγωνισμού ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τη Ν.Δ. στο έδαφος του νεοφιλελευθερισμού. Η Κεντροαριστερά αποτελεί όχημα για την απορρόφηση της Αριστεράς σε ένα άχρωμο κεντρώο διαχειριστικό νεοφιλελευθερισμό και όχι μέσο για την αλλαγή πορείας της χώρας.

Δεύτερον: Στο κείμενό μας τασσόμαστε με τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια υπέρ της συνεργασίας όλων των αριστερών δυνάμεων με στόχο την ήττα του νεοφιλελευθερισμού και του δικομματισμού. Για μας η διαμόρφωση της μεγάλης παράταξης της Αριστεράς, με σεβασμό της ιδεολογικής και οργανωτικής αυτοτέλειας των διαφόρων δυνάμεών της, αποτελεί ανάγκη για την ανασύνθεση, την επαναθεμελίωση και την αντεπίθεση της Αριστεράς της εποχής μας. Τονίζουμε ότι τ

αντιενωτική πρακτική του ΚΚΕ και η εμμονή του στα δόγματα του «υπαρκτού σοσιαλισμού», που κατέρρευσε, δεν πρέπει να αναστείνει τις ενωτικές μας προσπάθειες γιατί αυτές ανταποκρίνονται τόσο στις σημερινές απαιτήσεις όσο και στις αγωνίες του αριστερού κόσμου.

Τρίτον: Στο κείμενό μας εκτιμούμε ως ιδιαίτερα θετικό το ενωτικό εγχείρημα του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς. Αν το ενωτικό αυτό εγχείρημα σκόνταψε, πέρα από τις ευθύνες των επιμέρους συνιστωσών του, την κύρια ευθύνη έχει ο ΣΥΝ. Τονίζουμε την ανάγκη να δεσμευούμε στο Συνέδριό μας ότι θα αναλάβουμε άμεσα όλες τις αναγκαίες πρωτοβουλίες για την αναζωογόνηση του Συνασπισμού της Ριζοσπαστικής Αριστεράς πάνω σε πιο υγιείς και στέρεες βάσεις.

Με πυρήνα και αφετηρία τον Συνασπισμό της Ριζοσπαστικής Αριστεράς θέλουμε να διευρύνουμε άμεσα τις συνεργασίες με τις ευρύτερες δυνατές δυνάμεις της Ριζοσπαστικής Αριστεράς, που επιδεικνύουν μια κατ' αρχήν βούληση για διάλογο και κοινή δράση.

Γενικότερα, η συνεργασία των ευρύτερων δυνατών ριζοσπαστικών αριστερών δυνάμεων και η διαμόρφωση του πιο πλατιού μετώπου κατά του νεοφιλελευθερισμού, του δικομματισμού και της Κεντροαριστεράς, που θα εκτείνεται ως τις δυνάμεις του ΔΗΚΚΙ και τις δυνάμεις οι οποίες προέρχονται από το ΠΑΣΟΚ και διαφωνούν με τις πολιτικές της ηγεσίας του, αποτελεί για μας το έδαφος των επιδιωκόμενων πολιτικών συμμαχιών του ΣΥΝ.

Τέταρτον: Κεντρικό ζητούμενο στο κείμενό μας είναι ο σοσιαλισμός, ο οποίος κατά την αντίληψή μας έρχεται εκ νέου στην επικαιρότητα ως η ριζική απάντηση στην καπιταλιστική βαρβαρότητα της εποχής μας. Για μας ο σοσιαλισμός με δημοκρατία και ελευθερία δεν είναι ένας «καλός καπιταλισμός» ούτε συνιστά μια απλή απόπειρα να αμβλύνουμε τις ανισότητες και τις ποικίλες επιβαρύνσεις που προκαλεί η οικονομία της αγοράς. Ο σοσιαλισμός με δημοκρατία και ελευθερία δεν έχει καμία σχέση με τα παραδοσιακά μοντέλα της μεταπολεμικής σοσιαλδημοκρατικής διαχείρισης ή με κάποια πιο σύγχρονη και ανανεωμένη εκδοχή τους. Από την άλλη δεν έχει σχέση, επίσης, με τα αντιδημοκρατικά και γραφειοκρατικά καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού. Ο σύγχρονος σοσιαλισμός που αναζητούμε θα βασίζεται στην κοινωνικοποίηση των βασικών μέσων παραγωγής και σε μια πολύ πιο προωθημένη έμμεση και άμεση δημοκρατία, ενώ πολλά από τα συστατικά του αποτελούν για μας πεδίο προβληματισμών και συζητήσεων που οφείλουμε, με βάση τις ιστορικές εμπειρίες αλλά και τις εμπειρίες από τους σύγχρονους αγώνες, να αναπτύξουμε σε βάθος.

Πέμπτον: Με στρατηγικό στόχο το σοσιαλισμό με δημοκρατία και ελευθερία, τον οποίο βλέπουμε στις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες διαστάσεις του, τονίζουμε ότι ο ΣΥΝ χρειάζεται να αγωνισθεί άμεσα για την εναλλακτική στο νεοφιλελευθερισμό πρόταση της Αριστεράς με κατεύθυνση τη σοσιαλιστική προοπτική. Η θέση μας για την εναλλακτική, στο νεοφιλελευθερισμό, το δικομματισμό και την Κεντροαριστερά, πρόταση της Αριστεράς αποτελεί μια πρωτότυπη επεξεργασία

και την απάντησή μας στα σύγχρονα αδιέξοδα του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού. Η πρόταση αυτή της Αριστεράς βρίσκεται στον αντίποδα των συναινετικών προτάσεων της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ, έχει στη βάση της ένα προωθημένο αναπτυξιακό, κοινωνικό, δημοκρατικό και οικολογικό πρόγραμμα και στην ουσία συνιστά ένα δρόμο μετάβασης στο σοσιαλισμό. Η εναλλακτική αυτή πρόταση της Αριστεράς, της οποίας τους προγραμματικούς άξονες καταθέτουμε στο κείμενό μας, είναι πρώτα απ' όλα πρόταση τομών, διαρθρωτικών αλλαγών, ριζοσπαστικών μεταρρυθμίσεων, ρήξεων και ανατροπών. Είναι μια πρόταση ανάπτυξης των κοινωνικο-ταξικών αγώνων και των κοινωνικών κινημάτων, ιδεολογικών και πολιτικών ανακατατάξεων. Είναι μια πρόταση, τέλος, για την αναζήτηση των ευρύτερων δυνατών πολιτικών συμμαχιών στο χώρο της ελληνικής αλλά και της ευρωπαϊκής Αριστεράς, που θα προωθείται με τις αγωνιστικές προσπάθειες και τη δημοκρατικά εκφρασμένη θέληση του ελληνικού λαού.

Πιστεύουμε ότι η συζήτηση στο κόμμα μας τόσο στην προ-συνεδριακή περίοδο όσο και στο ίδιο το Συνέδριό μας θα είναι γόνιμη και ουσιαστική. Ο ΣΥΝ έχει δυνατότητες και ευελπιστούμε ότι, διδαγμένοι από το παρελθόν μας, θα τις αξιοποιήσουμε στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό για την Αριστερά και τον τόπο μας. Η ιστορία δεν τελείωσε. Ίσως, τώρα, μόλις αρχίζει!

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.),
της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (EFPF) και
της Εθνικής Έταιρείας Ψυχοθεραπείας Ελλάδος (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχοδράμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφες

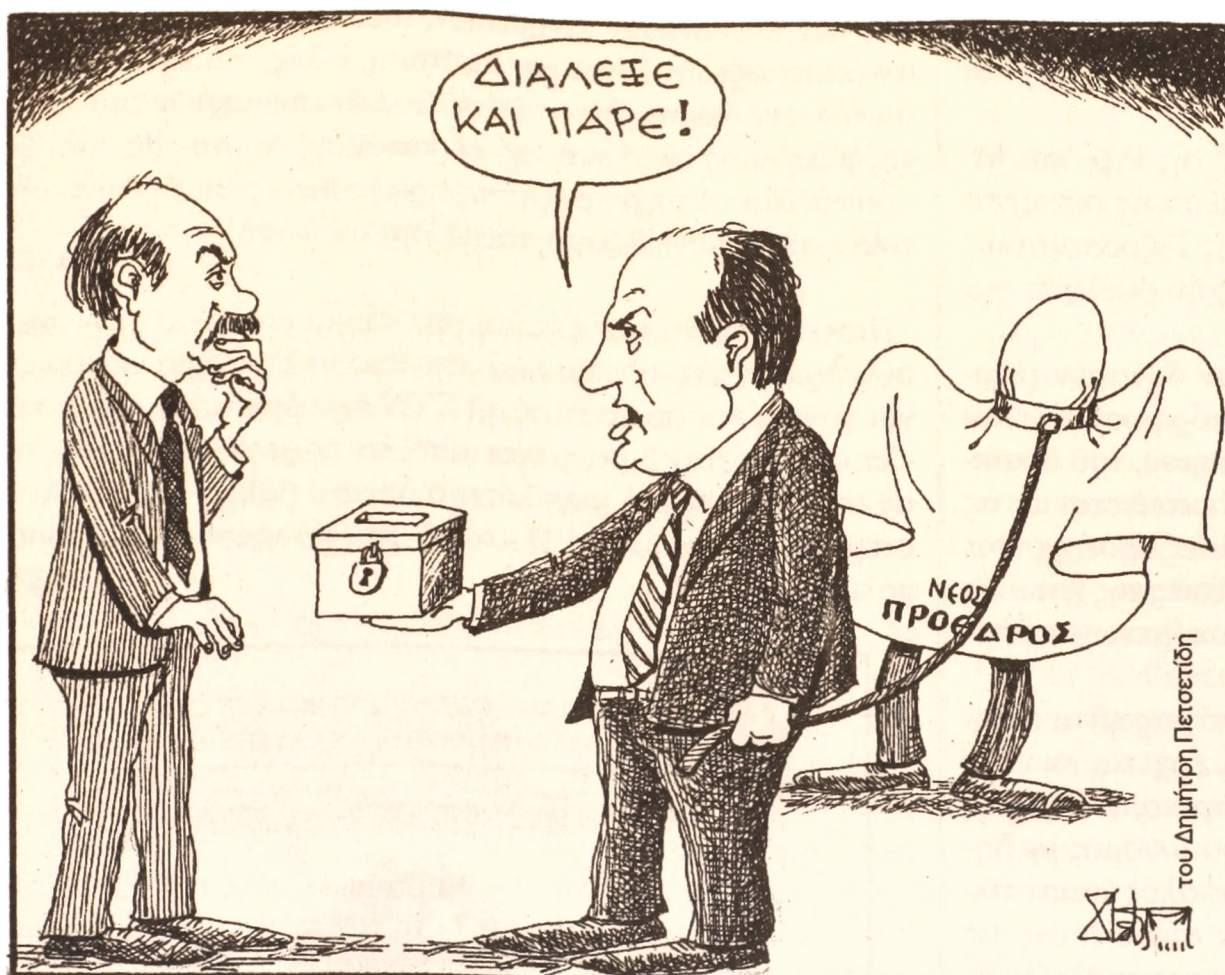
Αθήνα: Γραμματεία του Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Ιωάννινα: Γεωργία Μουροπούλου 0651 75487, Τζένη Τόλη 0651 21782.
Θεσσαλονίκη: Φραντζέσκα Μπασιλά 031/455.331, Τρέτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.
Ασπασία Παπαδοπούλου 031 / 435 919, Δευτέρα & Τετάρτη 6.00-8.00 μ.μ.
Κατερίνη: Λάμπης Σιδηρόπουλος 0353/ 38465, Τρέτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λάρισα: Στέλα Γ. Λαμπρούλη 041 / 253108
Βόλος: Μαρία Αποστολίδου 0421 / 50349

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 6447.533-6435.980.
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr - www.opc.gr

Πού 'ναι η μπάλα;

Η ΝΔ, η διαπλοκή και οι δρόμοι του παραδείσου

του Μάνου Στεφανίδη

ΚΑΤΕΝΑΤΣΙΟ

Το τοπίο σιγά σιγά φαίνεται ότι ξεκαθαρίζει. Εκεί που διαμαρτυρόμασταν «παίξτε μπάλα, ρε», ξαφνικά τον τελευταίο καιρό χάθηκε το τόπι από την υπερπροσπάθεια, καθώς όλα τα υπουργεία γκαζώνουν και ο πρωθυπουργός εξοικειώνεται όλο και περισσότερο με τους προκατακλυσμιαίους όρους του παιχνιδιού. Τώρα μοιάζει οι κύριοι πρωταγωνιστές του ταχυδράματος που λέγεται «Ελλάς» να έχουν εμπεδώσει τους ρόλους τους. Υπάρχουν οι καλοί, οι κακοί, οι πολύ κακοί, οι κάκιστοι – με την καλή έννοια – αλλά και αρκετοί άσχημοι.

Η εκλογική νίκη της ΝΔ λοιπόν είναι σαφές ότι ξεβόλεψε πολλά από τα κατεστημένα συμφέροντα του τόπου και υποχρέωσε τους πάντες σε αναδιανομή εξουσιών και δικαιωμάτων. Απ' την άλλη πλευρά και η ΝΔ είναι πλέον εξουσία, δηλαδή επιρρεπής σε αλαζονεία, νεπο-

τισμούς και γκάφες. Εφόσον δεν μπορεί ν' ασκηθεί εξουσία χωρίς να συνακολουθείται από αυθαιρεσία ή υπερβολή. Ο Μάριος Μαρκίδης, σχολιάζοντας τον Alexander Weber που σχολίαζε τη μαχητική θεωρία του Λόγου του Lyotard (εκδ. Έρασμος, 1991), κατέληξε στο μελαγχολικό συμπέρασμα πως «στο απυρόβλητο μιας φανταστικής δημοκρατίας κρύβεται ο πιο ωμός ολοκληρωτισμός, που δεν είναι άλλος από τον ολοκληρωτισμό της πλειοψηφίας». Θεωρητικά όλα αυτά – θα μου πείτε, και θα συμφωνήσω, εφόσον πολιτική είναι πρωτίστως η τέχνη του να επιλύεις πρακτικά ζητήματα με πρακτικούς τρόπους.

Ο Καραμανλής λοιπόν εγκαίρως και με ρεαλισμό διείδε ότι η μέγιστη τροχοπέδη για την ανάπτυξη του τόπου είναι αφενός τα διαπλεκόμενα, δηλαδή η ανοίκεια και αντιαισθητική συνεργασία του ιδιωτικού με το δημόσιο, και ο δυ-

σλειτουργικότερος κρατικός μηχανισμός που μπλοκάρει κάθε παραγωγική πρωτοβουλία. Συνακόλουθα ο εκμαυλισμός των δημοσίων υπαλλήλων που αφήνονται απροστάτευτοι από την ίδια την πολιτεία ώστε να μπορεί να τους εκβιάζει και να τους εξανδραποδίζει ο κάθε κομματικός ή οικονομικός παράγοντας. Εξαγορασμένος δημόσιος λειτουργός είναι αυτός που ο νόμος ο ίδιος του επέτρεψε να παρανομήσει. Και να τώρα η καρδιά του προβλήματος: πρόκειται για το κόμμα που θέλει να υποκαταστήσει το κράτος σε μια μορφή πολιτικής υπαλλαγής, και να συντάσσει αυτό τα περί του πρακτέου κείμενα. Τότε ελέγχετο το ΠΑΣΟΚ, σήμερα ονομάζεται η ΝΔ. Τότε εκείνων τα παιδιά, σήμερα τα «δικά» μας.

Το ριζοσπαστικό νέο στοιχείο που προκύπτει τώρα είναι πως η ΝΔ βρέθηκε στην κυβέρνηση επειδή το ΠΑΣΟΚ απαξιώθηκε πλήρως και πολιτικά και διαχειριστικά και ηθικά και επειδή η ίδια δεσμεύθηκε με απηνή πόλεμο κατά της διαπλοκής και των αρχιερέων της. Επίσης η πλειοψηφία της στηρίχθηκε όχι μόνο σε δεξιές αλλά και σε κεντρώες ή αριστερές – με όρους, έστω, μιας αρκετά πεπαλαιωμένης γεωγραφίας – ψήφους. Ο μεσαίος χώρος δηλαδή που διεκδικεί ο νέος πρωθυπουργός και ο οποίος θέλει ν' απαλλάξει την παράταξή του από ακροδεξιές ρητορείες. Για να το επιτύχει αυτό υποχρεώθηκε ο ίδιος στο πιο σκληρό κατενάτσιο. Έχασε όμως αρκετό χρόνο μ' αυτό το σύστημα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΚΟΛ

Τούτων δοθέντων η αντεπίθεση των παλιών τζακιών ήταν λίγο πολύ αναμενόμενη. Και εκεί οφειλόταν η αρχική κυβερνητική αμηχανία, σε βαθμό ώστε οι επαγγελματίες του ΠΑΣΟΚ να διαμαρτύρονται ειρωνικά «κυβερνήστε επιτέλους». Πράγμα που θα πει παίξτε το παιχνίδι με τους όρους που έχουμε δια-

μορφώσει εμείς.

Ο Καραμανλής ως εδώ έχει φερθεί με σύνεση και μετριοπάθεια, προσπαθώντας να προφυλάξει τα νώτα του αλλά και να τιθασεύσει τους έξαλλους στο κόμμα του, το οποίο εν πολλοίς είναι αλλού νυχτωμένο. Στην εξωτερική πολιτική, στην διεκπεραίωση των Αγώνων και στην επιτάχυνση της κρατικής μηχανής δεν τα πήγε άσχημα. Εξ ου και ο πόλεμος των διαπλεκομένων εναντίον του –η πτώση του Σινούκ δεν είναι άσχετη προς αυτόν– αλλά και οι πρώτες του τακτικές νίκες. Ήδη ο Κόκκαλης έχει μετακινήσει επιχειρήσεις και κεφάλαια εκτός Ελλάδος –η Κύπρος είναι η πιο τυχερή–, το μπάσκετ του Ολυμπιακού πέρασε στους Αγγελόπουλους και ο ίδιος προετοιμάζει γραμμή αμύνης ενόψει δικών και δικαστών που δεν είναι πλέον δικοί μας. Επίσης εισαγγελείς κάνουν φύλλο και φτερό τις δραστηριότητες του Μεγάρου, εκεί δηλαδή που ολόκληρο το προηγούμενο καθεστώς απεδείχθη αξιοθρήνητα υπαλληλοποιημένο στον αφέντη της Χρήστου Λαδά. Αλλά και στο Συγκρότημα οι εξελίξεις είναι ραγδαίες. Στη θέσεις των Ψυχάρη και Καραπαναγιώτη, προωθούνται οι Μεμής και Καρτάλης, ενώ το Mega άλωσε ο Κακαουνάκης, μπας και μαζέψει λίγο τη φύρα.

Το πρόβλημα πάντως του Καραμανλή είναι ότι πολλοί υπουργοί του έχουν κατά καιρούς υπηρετήσει ή εξακολουθούν να έχουν σχέση με τους αρχidiaπλεκόμενους. Και σαν να μην έφτανε αυτό, όποτε ο αρχιερέας της διαπλοκής, ο κ. Σημίτης ή το κόμμα του βρίσκονται σε δυσκολία, εμφανίζεται από το πουθενά ο κ. Μητσοτάκης και τον χρήζει είτε πρόεδρος της Ε.Ε. είτε της Ελληνικής Δημοκρατίας. Βλέπετε οι εχθροί του νυν πρωθυπουργού έχουν πολλά κεφάλια και καθόλου μυαλό. Ερωτηματικό επίσης αποτελεί η περίπτωση Γ. Μπόμπολα, του λατρεμένου του Κρεμλίνου από Αντρώπων ως Μπρέζνιεφ –θυμηθείτε την *Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια*, την πρώτη του εκδοτική επιχείρηση–, πεφλημένου του ΚΚΕ αλλά και φίλου του προέδρου Πούτιν, ο οποίος προς το παρόν μοιράζει πάσες παντού. Αν θα σκοράρει κιόλας θα το δούμε στο αμέσως προσεχές μέλλον.

Ο Καραμανλής όμως επέτυχε το πρώτο γκολ ήδη εμπεδώνοντας την προσωπική του θέση παρά τις αβελτηρίες ή την πανθομολογούμενη αδυναμία ορισμένων συνεργατών του. Έχουμε και λέμε: το στοίχημα στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης είναι τεράστιο, αφού ανοίγει

ένας οχετός σκανδάλων που επί μια δεκαετία και πλέον ουδείς πολιτικός τόλμησε ν' ανακινήσει. Ο Σπήλιος Σπηλιωτόπουλος μακριά από τις κάμερες είναι πολύ πιο πειστικός και αποτελεσματικός. Αρκεί να μην ξεχνά ότι ηγείται όλου του στρατεύματος και ότι δεν πρέπει να λειτουργεί ρεβανσιστικά και σαν αντι-ΠΑΣΟΚ. Ο Νικήτας Κακλαμάνης ακολουθεί τα θετικά της πολιτικής Αλέκου Παπαδόπουλου επιχειρώντας να νοικοκυρέψει το νοσοκομειακό δυναμικό της χώρας και να πλήξει το μεγαλοϊατρικό κατεστημένο. Η Μαριέτα Γιαννάκου κατάφερε σε λίγο χρόνο να εμφυσήσει ένα καινούργιο πνεύμα στο χώρο της Παιδείας αποδεικνυόμενη συγχρόνως προσγειωμένη και ευφάνταστη, ενώ αποδεδειγμένα νωρίς από την επιρροή των κομματικών συνδικαλιστών κάθε προέλευσης. Το μεγάλο της στοίχημα είναι βέβαια η τριτοβάθμια εκπαίδευση και η θεσμική πλέον διάλυση που ισχύει εκεί (οι κομματικές νεολαίες αλλά και η συντεχνιακή εν πολλοίς νοοτροπία των διδασκόντων δεν φέρουν μικρή ευθύνη γι' αυτό). Ο υπουργός Δικαιοσύνης προωθεί τέσσερα νέα νομοσχέδια εναντίον της διαπλοκής, πράγμα αισιόδοξο μεν αλλά και ανησυχητικό ως προς την έννοια ότι εύκολα μπορεί να καταστούμε μια δημοκρατία εισαγγελέων με μια Βουλή που θ' ασχολείται αποκλειστικά με παραπομπές. Κάπου δηλαδή δεν πρέπει ν' απολεσθεί το μέτρο.

ΙΔΡΥΣΕ ΤΟ ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ

Η ελκυστικότερη πρόταση που υπεβλήθη στον νυν πρωθυπουργό κατά την προεκλογική εκστρατεία προερχόταν από τον σύμβουλό του καθηγητή Αντώνη Μακρυδημήτρη και αφορούσε στην επανίδρυση του κράτους. Αρκεί βέβαια κάτι τέτοιο να μην παραμείνει λόγος κενός ή σχήμα άνευ μορφής. Παρότι αντιλαμβανόμαστε τη δυσκολία του εγχειρήματος, κατανοούμε επίσης ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος. Ο τόπος αυτός βρίσκεται σε μεγάλη κρίση και διαδικασία παρακμής. Όσοι ξιπάζονται από τις εξωτερικές εικόνες ευμάρειας και τα έργα βιτρίνας που μας εγκατέλειψαν οι ολέθριοι για την οικονομία Ολυμπιακοί Αγώνες, εθελotuφλούν – αν δεν υπερασπίζονται αλλότρια συμφέροντα ή απλώς την τσέπη τους. Ο Καραμανλής προσωπικά επιχειρεί μια δραματική υπέρβαση ώστε ν' ανατρέψει αυτήν την ίδια τη συντηρητική φυσιολογία του κόμματός του, αλλά και να ταρακουνή-

σει έναν ολόκληρο μηχανισμό που έχει σκουριάσει. Εξάλλου η συντηρητικότητα ή ο προοδευτισμός στην πολιτική κρίνονται από τις πράξεις κι όχι από τις δηλώσεις.

Η Αριστερά δεν μπορεί παρά να βλέπει θετικά αυτή την προσπάθεια περιμένοντας να την κρίνει εκ των αποτελεσμάτων και χωρίς προαποφασισμένα. Έχουμε ξαναπεί ότι το ΠΑΣΟΚ έχει δημιουργήσει ένα ιδεολογικό ίζημα που κατακάθισε στη νοοτροπία και τις συμπεριφορές όλων μας, απ' όπου είναι πολύ δύσκολο ν' αποπλυθεί. Θετικό στοιχείο στην Καραμανλική προσπάθεια αποτελεί η γελοιοποίηση του προσοσιαλιστικού μετά-ΠΑΣΟΚ του κ. Γιώργου Παπανδρέου με τις πολιτικές περσόνες τύπου Τσοχατζόπουλου, Βούγια, Παπαντωνίου, Βενιζέλου ή Δαμανάκη. Ένας τέτοιος θίασος ακυρώνει αυτόματα σαν εισιτήριο στο μετρό, όλα τα λάθη της ΝΔ. Αυτή η ομάδα δεν παίζει ποδόσφαιρο αλλά Nintendo. Δεν φτάνει όμως αυτό. Όσο κι αν ο Yeats τραγουδάει πως οι δρόμοι για τον παράδεισο είναι πολλοί, για τον κ. Καραμανλή δυστυχώς προβλέπεται μόνον ένας. Κι αυτός δεν είναι ούτε εύκολος, ούτε αυτονόητος. Είναι όμως ο μόνος που έστω και δύσκολα θα τον δικαιώσει και πολιτικά και ιστορικά... Αφήστε που θα τον αναδείξει και πρώτο σκόρερ.

ΥΓ. Ο κ. Καραμανλής δεν συμπαθεί την κ. Γιάννα ούτε την αντιμετώπισε εν λευκώ όπως οι προκάτοχοί του. Ούτε και ο υπογραφόμενος εξάλλου συμπαθεί τη Λαίδη της Ν. Ιωνίας, εκτός των άλλων και για αισθητικούς λόγους. Όμως επειδή αυτή η κυρία και η φιλοδοξία της μας στοίχησαν πάρα πολλά, οφείλει η κ. Αγγελοπούλου τώρα να τα ξεπληρώσει. Απ' την άλλη θα ήταν άδικο να μην της αναγνωριστεί ότι επέτυχε ό,τι ανέλαβε, έστω κι αν είχε μαζί της και τον διαπτητή και τον ιδιοκτήτη της ομάδας διαμορφώνοντας η ίδια τους κανόνες του παιχνιδιού (ενίοτε μάλιστα κρύβοντας και την μπάλα· δηλαδή τους λογαριασμούς). Θα έπρεπε λοιπόν η κ. Γιάννα, διάσημη πλέον παγκοσμίως, να περιοδεύει την υφήλιο ως εθνική μας πρέσβειρα ή υπουργός Τουρισμού και να διαφημίσει τα έργα της: φλόγες, στάδια, θάλασσες και τα συμπαρομαρτούντα. Έτσι θα προλάβει να κάνει όσα αμέλησε να πραγματοποιήσει όταν έπρεπε και θα διοχετευτεί επωφελώς για τον τόπο η κηθείσα εν τω «στρατεύματι» εμπειρία της.

Πόσο ανεξάντλητη είναι η υπομονή;

Στο προηγούμενο αλλά και στο πιο προηγούμενο και σε δεκάδες προηγούμενα τεύχη –αλήθεια, τότε πρωταρχίσαμε να καταγγέλλουμε τις αθλιότητες και τις συναλλαγές στο δημόσιο γενικά και ειδικά στο Υπουργείο Άμυνας;– κάναμε μια σύντομη αναφορά στον «εθνικό προμηθευτή» κύριο Θωμά Λιακουνάκο. Αναγνώστης μάς τηλεφώνησε:

–*Μα βρε παιδιά, είναι ο ίδιος εκείνος ο παλιός Λιακουνάκος που γράφατε το 1985;*

Ναί, είναι εκείνος, ο ίδιος. Όπως είναι εκείνοι οι ίδιοι Γιάννος Παπαντωνίου και Άκης Τσοχατζόπουλος, οι οποίοι εδήλωσαν στα τηλεοπτικά παράθυρα πως δεν γνωρίζουν τον «εθνικό προμηθευτή». Καλά, –αναρρωτιέμαι– ήταν τόσο αφοσιωμένοι στη συζήτηση με λεπτομέρειες και υποκεφάλαια του ιδεολογικού προγράμματος του ΠΑΣΟΚ και της 3ης του Σεπτέμβρη που δεν συγκράτησαν οι καλοί υπουργοί «άλλες λεπτομέρειες» από την πολιτική ζωή;

ΘΑ ΖΗΤΟΥΣΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Θα ήθελα να πάρω συνεντεύξεις από τρία τρανταχτά ονόματα του ΠΑΣΟΚ. Ας πούμε: Κουλούρης, Τσοχατζόπουλος, Παπαντωνίου. Τι θα ρωτούσα, θα μου πείτε. Θα έκανα μόνον μια ερώτηση, αλλά την αφήνω για το τέλος. Ως μοναδικό όρο για τις συνεντεύξεις θα έθετα όμως τον εξής: Θα παρακαλούσα να επιλέξω εγώ τον τόπο της συνάντησης. Και θα ζητούσα την άδεια να πάρω μαζί μου και μια φωτογραφική μηχανή.

Θα ζητούσα από τον κύριο Κίμωνα Κουλούρη να μου δώσει τη συνέντευξη στη βί-

λα του. Όπως με πληροφορούν, είναι κάπου στην παραλία – και είναι μεγάλη και πολυτελέστατη.

Θα ζητούσα από τον κύριο Γιάννο Παπαντωνίου να με δεχτεί όχι στη βίλα του στην Κηφισιά, παρά στο γραφείο του στο κέντρο της Αθήνας. Πρόκειται για ένα «και πολύ λουξ γραφείο», όπως επίσης με πληροφορήσαν.

Θα ζητούσα από τον κύριο Άκη Τσοχατζόπουλο να με δεχτεί όχι στα γραφεία του που καταλαμβάνουν ολόκληρη πολυκατοικία, σε διαμέρισμα της οποίας παλαιότερα στέγαζε τις πολιτικές του ανησυχίες, ούτε στο οροφο-

διαμέρισμά του στην παραλία της Θεσσαλονίκης που στοιχίζει πάνω από 700 εκατομμύρια παλιές δραχμές, αλλά στο «φανταστικό» –όπως με πληροφορούν– σπίτι του στο Ψυχικό. (Ειδικά για τον τελευταίο, μου άνοιξε η όρεξη μετά και τη συνέντευξή του στην *Αυγή* της 3.10.2004).

Οι συνεντεύξεις θα ήταν σύντομες. Θα καθυστερούσα λίγο μόνον με τις φωτογραφήσεις. Και εν συνεχεία θα τους έλεγα:

–Κάποτε είχα επισκεφτεί τον μακαρίτη σύντροφό σας Γιάννη Αλευρά στο διαμερίσματάκι του στην οδό Πατησίων. Μου είχε κάνει εντύπωση τότε η απλότητα και η λιτότητα εκείνου του διαμερίσματος. Εσείς, οι οποίοι ξεκινήσατε «απλά και ταπεινά», έχοντας εγκαταλείψει από χρόνια το επάγγελμα (ο Κ. Κουλούρης είναι συνταξιούχος της ΔΕΗ ή του ΟΤΕ –δεν θυμάμαι τώρα ακριβώς–, ο Άκης πολιτικός μηχανικός μηδέποτε εργασθείς και ο Γιάννος οικονομολόγος, επίσης μηδέποτε εργασθείς), πώς καταφέρατε και ζείτε μέσα σε τέτοια ευμάρεια; Μπορεί κανείς με το μισθό του βουλευτή και υπουργού να εξοικονομήσει τόσα πολλά χρήματα; Γιατί έμενα πάντα με εκστατική συγκίνηση όταν άκουγα τον κ. Κίμωνα να σφάζεται στις λαϊκές για «το καλάθι της νοικοκυράς», τον κ. Γιάννο να καταγγέλλει «το απάνθρωπο πρόσωπο της Δεξιάς η οποία ανατρέπει τα επιτεύγματα της σοσιαλιστικής

του Χρ. Παπανίκου

διακυβέρνησης» και τον κ. Άκη να αναπτύσσει το «πλήρες πρόγραμμα σοσιαλιστικών μεταρρυθμίσεων ώστε να ανασάνουν και οι μικρομεσαίοι».

Και θα αναχωρούσα.

Στο δρόμο θα αναθυμώμουν τον Ευάγγελο Γιαννόπουλο που υπερασπιζόταν την τιμή του αρχηγού του διαμαρτυρούμενος για τη φασαρία που είχε ξεσηκωθεί για κείνο το «κωλόσπιτο» στην Εκάλη. Θα αναθυμώμουν και τον αρχηγό που είχε ρίξει πρώτος το σύνθημα με κείνο το αλήστου μνήμης: «Ας κάνει ένα δωράκι στον εαυτό του, αλλά όχι και 500 εκατομμύρια!».

ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΒΡΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το επινόημα ότι «ποινικοποιείται η πολιτική ζωή» κάθε φορά που αναζητούνται και οι πολιτικά υπεύθυνοι της κλοπής του δημοσίου χρήματος, αναφέρεται κατά κόρον τα τελευταία χρόνια κυρίως από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ. Όταν είναι βέβαια ότι έχουν γίνει συμβάσεις «παράλογες» –για να χρησιμοποιήσουμε τον επιεικέστερο χαρακτηρισμό– δεν θα πρέπει να ερευνηθούν ο

σχετικοί φάκελοι; Όταν μία κυβέρνηση αποκλείει ένα στέλεχος της από τις εκλογές –περίπτωση Σμπώκου– επειδή «διακυβεύεται η τιμή του κόμματος», δεν θα πρέπει να μάθουμε και εμείς οι απλοί πολίτες αυτούς τους λόγους «τιμής»; Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν ο «θιγόμενος» αφήνει αιχμές για τους προϊσταμένους του; Όταν οι διάφορες συμβάσεις είναι διάτρητες και γεννούν πάρα πολλά ερωτήματα;

Τι εννοούν οι φίλοι του ΠΑΣΟΚ –αλλά και ο φίλος του Τύπος, όπως η *Ελευθεροτυπία*, το *Έθνος* και οι εφημερίδες του Συγκροτήματος, που «λησμόνησε» όσα είχε στο παρελθόν καταγγείλει– όταν αναφέρονται σε «λασπολογίες» για την υπόθεση Κοσκωτά; Ήταν αθώα η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ; Δεν υπήρξε απάτη ή όλη η ιστορία περιορίζεται σε έναν πλαστογράφο απατεώνα με τον οποίο «καλή τη πίστη» συνομιλούσε ο αγαθός Ανδρέας Παπανδρέου και ο επίσης πανάγαθος Γιωργάκης, ο Κουτσόγιωργας και οι λοιποί τότε υπουργοί;

Και επειδή η μνήμη είναι κοντή, ας μας επιτραπεί μια μικρή παρένθεση: Ο εμφανιζόμενος ως ανανεωτής του ΠΑΣΟΚ, ή αν προτιμάτε της «Δημοκρατικής Παράταξης», Γιωργάκης δεν ήταν ο προνομιακός συνομιλητής του Κοσκωτά, όπως αποδείχτηκε με τις επιστολές του «τραπεζίτη» προς τον Ανδρέα που αποκάλυψε το *Αντί* και των οποίων επιβεβαιώθηκε η γνησιότητα; Ήταν απλώς και μόνον «αγαθός» ο Γιωργάκης όταν έκανε τις συναλλαγές και συναντήσεις του με τον Κοσκωτά;

ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ

Αλλά θα πρέπει να θυμίσουμε ότι η διαφθορά του πολιτικού συστήματος δεν περιορίστηκε σε κάποια ανώτερα στελέχη και υπουργούς. Φρόντισαν για το δικό τους ταμείο και το ταμείο του κόμματος, αλλά η διάχυση της διαφθοράς επεκτάθηκε σε όλο το κοινωνικό σώμα. Το παράδειγμά τους μιμήθηκαν οι κομισάριοι σε υπουργεία, αυτοδιοίκηση, ΔΕΚΟ, παντού.

Πριν από τις εκλογές καταγγείλαμε την κ. Κούρκουλα για τις υπουργικές της δραστηριότητες και μας απείλησε με μηνύσεις. Ακόμα περιμένουμε· πάντως το «αδίκημά» μας δεν έχει ακόμη παραγραφεί. Καταγγείλαμε ότι η κα Φώφη Γεννηματά, ο τ. υφυπουργός και νυν δήμαρχος Ηρακλείου κ. Κουράκης και άλλοι ει-

σπράττουν με φωτογραφικούς νόμους –άρα δεν είναι «παράνομοι»!– μισθούς που δεν έπρεπε να εισπράττουν, αλλά δεν συγκινήθηκε ουδείς: Οι μεν καταγγελλόμενοι ποιούν την νήσσα, η δε νέα κυβέρνηση δεν εκίνησε το δακτυλάκι της – αν και είχε καταψηφίσει στη Βουλή τους αντισυνταγματικούς φωτογραφικούς νόμους. Γιατί; Διότι και «δικά της παιδιά» θα επωφεληθήκαν. Πιστεύετε εσείς ότι ο αρμόδιος υπουργός κ. Π. Παυλόπουλος θα δώσει κάποια εξήγηση; Καμιάν εξήγηση δεν θα δώσει.

Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους θα πρέπει να ζητούμε καθημερινά την πλήρη διαλεύκανση όλων των κυβερνητικών πράξεων και συναλλαγών. Όπως πάμε, αύριο μεθαύριο θα βγουν στο φως και τα σκάνδαλα της νεοδημοκρατικής διακυ-

βέρνησης. Θα πάρει τότε σειρά ο λόγος της ΝΔ περί «ποινικοποίησης της πολιτικής»;

Ο πρωθυπουργός οφείλει να καταλάβει ότι είναι και αυτός περαστικός από τη διακυβέρνηση της χώρας. Και ότι τα βλέμματα –γεμάτα καχυποψία βλέμματα– είναι στραμμένα επάνω του όταν επαγγέλλεται επανίδρυση του κράτους.

Δεν ζήτησε περίοδο χάριτος. Μήπως και αντέχει ο τόπος περιόδους χάριτος; Το ΠΑΣΟΚ κυβέρνησε για μια εικοσαετία βασιζόμενο σε υποσχέσεις, περιόδους χάριτος και απατηλές διακηρύξεις.

Πιστεύει η πολιτική τάξη ότι η υπομονή των πολιτών στην υποκρισία και τις διακηρύξεις που αποδεικνύονται ψευδείς είναι ανεξάντλητη;

N. ΚΑΜΠΙΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ANNIE BÉLIS

Ιστορικός - Μουσικός

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Μετάφραση: Σταύρος Βλοντάκης, φιλόλογος - συγγραφέας
Με 360 σελίδες και 19 εικόνες, 1 χάρτη και 1 σχέδιο

Στη σειρά των εκδόσεών μας ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ προστίθεται και το έργο της Annie Bélis *Η καθημερινή ζωή των Μουσικών στην Αρχαιότητα*.

Στον αιώνα του Περικλή για να μη θεωρείται αμαθής ο Αθηναίος πολίτης έπρεπε να τραγουδά και να παίζει λύρα.

Οι μουσικοί χωρίζονταν σε πλανόδιους και στους δεξιότεχνες που έπαιζαν για τις ανώτερες τάξεις της κοινωνίας.

Για πρώτη φορά περιγράφονται παραστατικότερα η ζωή των μουσικών, ο χειρισμός των μουσικών οργάνων, οι κατασκευαστές τους, οι τεχνικές του τραγουδιού, η μουσική εκπαίδευση, οι μουσικοί διαγωνισμοί, οι μουσικές τελετές της εποχής, οι αυλητές των τριήρων, το μουσικό προλεταριάτο... Ένα έργο που για πρώτη φορά κυκλοφορεί στην ελληνική βιβλιογραφία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318

www.papadimasbooks.gr • e-mail: papadimas@atp.gr

Εξοπλισμοί: η κάθαρση εκδικείται, ή τα λάθη επαναλαμβάνονται;

του Ρεπόρτερ

Αν ήμουν αισιόδοξος, όταν άκουγα τα περί σύστασης εξεταστικής επιτροπής για δύο από τα δεκάδες σκάνδαλα στις προμήθειες των ενόπλων δυνάμεων, θα έσπευδα να αναφωνήσω ότι «υπάρχει Θεός τελικά στον τόπο αυτό». Δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια μετά την ανήμπορη κατάληξή της στο Ειδικό Δικαστήριο των Μητσοτάκη-Κόκκινου και τα άλλα παρατράγουδα της εποχής εκείνης, η κάθαρση επανέρχεται στο προσκήνιο της δημόσιας ζωής, και προειδοποιεί όσους κάποτε συμβιβάστηκαν ότι όλα εδώ πληρώνονται, ότι η διαφάνεια είναι σημείο των καιρών και ότι τίποτα που αφορά τη δημόσια ζωή δεν πρέπει να μένει κρυφό, να γίνεται αντικείμενο σκοτεινών συναλλαγών και ύποπτων πολιτικών πάρε-δώσε.

Δυστυχώς δεν είμαι αισιόδοξος, επειδή δεν είμαι πλέον νέος ούτε στη ζωή, ούτε στο επάγγελμα αυτό. Έτσι καταλήγω σε ένα άλλο «κλισέ»: η ιστορία επαναλαμβάνεται πάντα, αλλά μόνο ως φάρσα τη δεύτερη φορά. Γιατί όπως στη ζωή ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη, έτσι και στην κυβέρνηση: Ένας Ζορμπάς δεν αρκεί για να υλοποιήσει τις κατά πάσα πιθανότητα ειλικρινείς δεσμεύσεις του Κ. Καραμανλή για κάθαρση και διαφάνεια στις προμήθειες του κράτους και απαλλαγή τους από τους διάφορους «εθνικούς προμηθευτές».

Πρώτον επειδή, ανεξάρτητα από την προσωπική του εντιμότητα, ο ίδιος ο κ. Ζορμπάς είναι παγιδευμένος στο σύστημα των «συμβούλων» και «ειδικών» που υπηρέτησαν πιστά το προηγούμενο σύστημα ανάθεσης προμηθειών στους «ημετέρους» του ΠΑΣΟΚ, τους ίδιους που λυμαίνονται τις προμήθειες από το 1981 και εντεύθεν. Δεν τους έβαλε βε-

βαίως ο ίδιος, αλλά του τους φόρτωσαν θέλοντας και μη. Υπεύθυνος, για παράδειγμα, της κρισιμότητας για τη διαφάνεια διεύθυνσης παρακολούθησης της υλοποίησης των συμβάσεων για τα αντισταθμιστικά οφέλη (Off Sets) είναι κάποιος συνταγματάρχης Κατσαρός, ο ίδιος δηλαδή που ήταν και επί της προηγούμενης αμαρτωλής πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου. Ενώ Γενικός Διευθυντής Κύριων Εξοπλισμών, υπεύθυνος για την υπογραφή των μεγάλων συμβάσεων, είναι κάποιος κ. Κοτανούδης, που παραμένει εκεί από εποχής Σμπώκου, Τσοχατζόπουλου και δεν ξέρω ποιου άλλου έκανε πολυτελείς γάμους με λεφτά των φορολογουμένων στα Ηλύσια Πεδία.

Δεν γνωρίζω αν η παραμονή των εν λόγω και άλλων κυρίων στην κρισιμότερη για τη διαφάνεια γενική γραμματεία της κυβέρνησης οφείλεται στην ανήμπορη και αυτοκαταργούμενη συναίνεση που εφάρμοσε για ανεξήγητους λόγους ο Κώστας Καραμανλής. Ή

στην προβληματική για πολλούς λόγους –όχι μόνον για το Σινούκ– μέχρι τώρα θητεία του υπουργού Άμυνας Σπήλιου Σπηλιωτόπουλου. Ποιος θυμάται άραγε όσα κωμικοτραγικά γράφονταν πριν από λίγους μόνο μήνες για τις αιματοβαμμένες επιστολές που έστειλαν κάποιιοι στον κ. Σπήλιωτόπουλο μόλις ανέβαλε την πολιτική ηγεσία του υπουργείου; Ποιος ξεχνάει τα άλλα δημοσιεύματα, εκείνα για τις δήθεν τυχαίες δημόσιες χειραψίες του κ. Σπήλιωτόπουλου με τον αρχιερέα των εξοπλιστικών σκανδάλων Θωμά Λιακουνάκο;

Μήπως όποιος διοχέτευε τις παραπάνω πληροφορίες είναι ο ίδιος που διοχετεύει τώρα σε μερίδα του Τύπου πληροφορίες περί δήθεν επαφών του κ. Ζορμπά με τον Π. Συγγερίδη και άλλους εμπόρους όπλων; Επειδή εμείς ερευνήσαμε εξαντλητικά το θέμα και δεν διαπιστώσαμε τίποτα το μεμπτό, ρωτάμε αν γνωρίζει τίποτα περισσότερο γι' αυτές τις διαρροές ο διευθυντής του Γραφείου Τύπου του υπουργού και

παντοδύναμος συμβουλάτοράς του κ. Τάσος Γκουριώτης; Για τον άλλο παντοδύναμο σύμβουλό του, κ. Κυριακόπουλο, διευθυντή του ΕΠΥΕΘΑ και πολύ γνωστό επίσης του Α. Τσοχατζόπουλου, όπως επιμένουν κάποιες κακές γλώσσες, θα πούμε περισσότερα στη συνέχεια, επειδή θέλουμε να πιστεύουμε ότι ο κ. Σπηλιωτόπουλος θα ξαναβρεί τον παλιό εαυτό του. Διότι *αρχή άνδρα δείκνυσι*.

Δεν τα γράφουμε όλα αυτά επειδή μας αφορά ιδιαίτερα η έκβαση της θητείας του κ. Σπηλιωτόπουλου ή του κ. Γκουριώτη. Μας αφορά όμως –και πολύ μάλιστα– η έκβαση του εγχειρήματος Καραμανλή για κάθαρση και διαφάνεια στις προμήθειες των ενόπλων δυνάμεων. Η σύσταση από τη Βουλή εξεταστικής επιτροπής για τα σκάνδαλα με τους ρώσικους πυραύλους και τα τυφλά ραντάρ του Θ. Λιακουνάκου προσφέρει στον Κώστα Καραμανλή μια μοναδική ευκαιρία όχι μόνο να ξεκαθαρίσει την κόπρο των προμηθειών στις ένοπλες δυνάμεις, αλλά και να δικαιώσει τις προεκλογικές εξαγγελίες και να επιβάλει οριστικά την πολιτική βούληση της κυβέρνησής του. Να αλλάξει δηλαδή δραστικά το ερμαφρόδιτο πολιτικό τοπίο που διερχόμαστε αυτή την εποχή. Ό,τι και να το διαδεχθεί θα είναι ασφαλώς καλύτερο από τη σήψη και τη διαφθορά στην οποία έθαιψαν την πολιτική ζωή του τόπου πολιτικοί που ακούνε στα ονόματα Παπανδρέου, Σημίτης και Μητσοτάκης.

Οι αμαρτίες του καθεστώτος Παπανδρέου είναι γνωστές, ενώ εκείνες του καθεστώτος Σημίτη οδηγούνται τώρα στον εισαγγελέα και τις εξεταστικές επιτροπές. Μέχρι στιγμής έχουν πάρει το δρόμο τους οι συμβάσεις για τα ρωσικά TOR και τα άχρηστα ραντάρ που πούλησε στο πυροβολικό ο Θ. Λιακουνάκος. Στον εισαγγελέα βρίσκονται και άλλες αμαρτωλές συμβάσεις, οι οποίες αφορούν όλες γνωστούς στυλοβάτες των μήντια και της δημόσιας ζωής και κυρίως διαπλεκόμενους με το ΠΑΣΟΚ. Παράδειγμα, τα 20 δύσσομα ελικόπτερα τύπου «NH-90» που επέλεξαν για δικούς τους λόγους επί κυβέρνησης Σημίτη οι Γ. Παπαντωνίου και Α. Τσοχατζόπουλος, ενώ αν επέλεγαν διαφορε-

τικά, θα μπορούσαμε να αγοράσουμε με τα ίδια χρήματα πενταπλάσια. Εκτός όμως των ιδίων συμφερόντων, γράφτηκε στην *Καθημερινή* ότι επικράτησαν και άλλα συμφέροντα, όπως του λειτουργούντος εσχάτως και ως προμηθευτή των ενόπλων δυνάμεων κ. Μπόμπολα.

Εκείνο όμως που μας ανησυχεί είναι ότι από τις συμβάσεις που στάλθηκαν στον εισαγγελέα προς εξέταση, μερικές ακολούθησαν τη γνωστή από την περίπτωση Κόκκαλη οδό προς το αρχείο. Αυτό γράφτηκε αίφνης για την πολύκροτη υπόθεση των πολυτελών τζιπ «Χάμερ» που επέλεξε η κυβέρνηση Σημίτη για τις ανάγκες του ελληνικού στρατού, λες και υπάρχει περίπτωση να πολεμήσει κάποτε σε έρημους και άλλα παρόμοια εκτεταμένα πεδία μάχης. Η κυβέρνηση Σημίτη δεν επέλεξε τα «Χάμερ» μόνο για να κάνει το καλό παιδί στους αμερικανούς συμμάχους μας. Αλλά και επειδή τα αντιπροσωπεύει στην Ελλάδα ο κ. Πολυχρόνης Συγγελίδης, σύζυγος της κ. Μιλένας Αποστολάκη, κορυφαίου στελέχους του ΠΑΣΟΚ ως γνωστόν. Μιλάμε δηλαδή για μεγάλη ξευτίλα. Γιατί όταν η γυναίκα του Καίσαρα δεν φροντίζει ούτε καν να φαίνεται τίμια, φανταστείτε πόσο μπορεί να είναι. Κατά τα άλλα μάθαμε επιτέλους γιατί όλες σχεδόν οι δημόσιες υπηρεσίες επέλεξαν επί ΠΑΣΟΚ αυτοκίνητα τύπου SCODA. Αντιπροσώπους τους στην Ελλάδα είναι ένας άλλος περήφανος κάτοχος του ονόματος Συγγελίδης, γαμπρός του κ. Πολυχρόνη. Όσο για το φημολογούμενο «θάψιμο» του φακέλου για τα «Χάμερ» διαψεύδεται ότι έχει σχέση με το γεγονός ότι ο Π. Συγγελίδης συνέτρωγε στη Θεσσαλονίκη, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης Καραμανλή, υπερήφανος για τις υψηλές διασυνδέσεις του, με τους κ.κ. Βουλγαράκη και Μεϊμαράκη.

Στα χρόνια που πέρασαν από τον Οκτώβρη του 1981 δυο ήταν βασικά τα «οχήματα» που εδραίωσαν την εξουσία του ΠΑΣΟΚ: Η αστείρευτη «δεξαμενή ψήφων» της αριστεράς και το απύθμενο θησαυροφυλάκιο των κρατικών προμηθειών, των εξοπλισμών κυρίως. Ποιος θυμάται το σκάνδαλο της «Αγοράς του Αιώνα», των Ματζίκ, της ΕΒΟ,

της ΠΥΡΚΑΛ και τόσα άλλα τη περίοδο 1981-1989; Ποιος, εκτός του Ολυμπιακού και του Κόκκαλη, θυμάται τον Γιώργο Λούβαρη;

Το 1989, τα λάθη και οι δεσμεύσεις του «Συνασπισμού» εμπόδισαν τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής και για το σκάνδαλο της «Αγοράς του Αιώνα» και η «κάθαρση» περιορίστηκε στο Ειδικό Δικαστήριο για το σκάνδαλο Κοσκωτά – για το οποίο η ιστορία θα γράψει ασφαλώς πολλά. Τα λάθη εκείνα, λάθη ιστορικά που αφορούν βεβαίως και τη δική μας πλευρά, αποδείχτηκαν στη συνέχεια τραγικά, με την αθώωση του Α. Παπανδρέου στο Ειδικό Δικαστήριο, αλλά την καταδίκη του παρακοιμώμενου του Λούβαρη από την τακτική δικαιοσύνη για το σκάνδαλο των Ματζίκ. Αν δηλαδή υπήρχε παραπομπή στη Ειδικό Δικαστήριο και για τα τότε σκάνδαλα στρατιωτικών προμηθειών, το πολιτικό σκηνικό θα ήταν ενδεχομένως περισσότερο καθαρό.

Η κατάληξη όμως της κάθαρσης που επιχειρήθηκε τότε κατέστησε περισσότερο ασύδοτους, έκανε πιο αχόρταγους τους διαπλεκόμενους που τροφοδοτούσαν τα θησαυροφυλάκια του ΠΑΣΟΚ. Φτάσαμε έτσι σήμερα στους TOP, τα Χάμερ, τα νέα Λέοπαρντ και τόσο άλλα για τα οποία ακούμε να γίνεται λόγος καθημερινά. Κάπου κάπου κάποιος θυμούνται βεβαίως όσα έγραφε τόσα χρόνια το *Αντί* για τις ένοπλες δυνάμεις, όπως ο Νίκος Χατζηνικολάου και ο Γιώργος Τράγκας σε μια εκπομπή την περασμένη εβδομάδα.

Κατά τα άλλα, η κυβέρνηση Καραμανλή οφείλει βεβαίως να κάνει τις συγκρίσεις με το παρελθόν, αλλά οφείλει επίσης και να αποφύγει τα ίδια λάθη. Και το κριτήριο γι' αυτό είναι ένα και ασφαλές κατά τη γνώμη μας: Η κορύφωση της «διαπλοκής» παρουσιάστηκε από το 1983 και οφείλεται σε συγκεκριμένα πρόσωπα και καταστάσεις. Και κυρίως σε συγκεκριμένους μηχανισμούς εξαγοράς, διαφθοράς και εκμαυλισμού συνειδήσεων, τους οποίους εισήγαγαν και επέβαλαν στη δημόσια ζωή οι διάφοροι «εθνικοί προμηθευτές». Μπορεί λοιπόν να τους ξηλώσει, αν έχει και τη βούληση. Διότι τη δύναμη την έχει ούτως ή άλλως.

Τα εξοπλιστικά σκάνδαλα «πνίγουν» το ΠΑΣΟΚ, αλλά απειλούν και την δημοκρατική ομαλότητα

Τους «ασκούς του Αιόλου» άνοιξαν τα πορίσματα της εισαγγελικής έρευνας για τα φαινόμενα διαπλοκής και αδιαφάνειας στις αγορές οπλικών συστημάτων, που διαβίβασε στην ελληνική Βουλή ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου και τα οποία στρέφονται ευθέως εναντίον δύο πρώην υπουργών Άμυνας του ΠΑΣΟΚ αλλά και μερικών ανώτερων και ανώτατων μελών της στρατιωτικής ηγεσίας. Βεβαίως ήταν καιρός να ανοίξει αυτό το ζέον απόστημα, το οποίο εδώ και δεκαετίες μολύνει τη δημόσια ζωή του τόπου, ενώ παράλληλα απομυζά το μόχθο του ελληνικού λαού, προς όφελος διαφόρων ανάληπτων εμπόρων, μεσαζόντων και μιζαδόρων, με απόλυτη και πλήρη ευθύνη των αρμόδιων υπουργών – απόστημα που εδώ και πολλά χρόνια κατήγγειλε επανειλημμένα η Αριστερά. Το ζήτημα όμως είναι αν ο «πόλεμος» που αρχίζει να εκδηλώνεται ανάμεσα στα δυο μεγάλα κόμματα της χώρας, θα οδηγήσει στην διαλεύκανση της υπόθεσης και στην τιμωρία των ενόχων, όπου υπάρχουν, ή θα αποτελέσει απλώς την αιτία για έναν ευρύτερο βρόμικο πόλεμο, τον οποίο τελικά θα πληρώσουν τα ίδια τα κόμματα και μαζί, κυρίως, ολόκληρος ο ελληνικός λαός.

Η ιστορία των σκανδάλων και της διαπλοκής στα κατά καιρούς διάφορα εξοπλιστικά προγράμματα της χώρας δεν είναι βεβαίως καινούργια. Ήδη από τη δεκαετία του '80, επί κυβερνήσεων Ανδρέα Παπανδρέου, είχαν αρχίσει να διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια. Χαρακτηριστικά, τότε είχαν γίνει και τα πρώτα σχετικά δημοσιεύματα του Αντί, τα οποία μάλιστα είχαν προκαλέσει την οργή ορισμένων άμεσα εμπλεκόμενων, που για πολύ καιρό το έσερναν στα δικαστήρια.

Εδώ να διευκρινίσουμε ότι ο τομέας αυτός της διαπλοκής, στο... άβατο των εξοπλιστικών προγραμμάτων, δεν αφορά μόνο στο ΠΑΣΟΚ, αφορά και στη ΝΔ, η οποία ούτε άγνοια είχε, ούτε άμοιρη ευθυνών είναι, αφού και ονόματα δικών της στελεχών αναμίχθηκαν κατά καιρούς σε σχετικές υποθέσεις. Όμως ήταν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα της Σημιτικής περιόδου, που ξεπέρασαν κατά πολύ τα όρια.

Όπως συνάγεται μάλιστα από τα στοιχεία που καθημερινά πλέον βλέπουν το φως της δημοσιότητας, η υπόθεση αυτή παίρνει ήδη τη μορφή χιονοστιβάδας, καθώς αποκαλύπτονται και νέες περιπτώσεις διασπάθισης δημοσίου χρήματος για την αγορά αμφισβητήσιμων και εν κατακλείδι άχρηστων και άρα επικίνδυνων για την ίδια την εθνική ασφάλεια συστημάτων. Περιπτώσεις αμαρτωλών συμβάσεων και βρόμικων όσο και επώδυνων για την ελληνική οικονομία συναλλαγών με ντόπιους μεσάζοντες και ξένους μαφιόζους, με την ανοχή ή την κάλυψη κρατικών λειτουργιών.

Ένα ερώτημα που προβάλλει όμως είναι: Τι σηματοδοτεί για τα πολιτικά μας πράγματα η απόφαση της κυβέρνησης του Κ. Καραμανλή να καθαρίσει την «κόπρο του Αυγεία» στον ευαίσθητο τομέα των ενόπλων δυνάμεων; Το δεύτερο ερώτημα είναι: Θα προχωρήσει σε

μία πραγματική κάθαρση όλων των κυκλωμάτων διαφθοράς που έχουν αναπτυχθεί σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, με αποτέλεσμα να αποτελούν τροχοπέδη στην ορθολογική ανάπτυξη του τόπου, να εμποδίζουν τη σωστή λειτουργία του κράτους, να τινάζουν στον αέρα κάθε έννοια νομικής ή ηθικής αρχής και παράλληλα να εκθέτουν τη χώρα διεθνώς;

Όπως φάνηκε από τις τελευταίες δηλώσεις του, ο πρωθυπουργός εμφανίζεται έτοιμος να προχωρήσει σε όποια ρήξη, ή και σύγκρουση ακόμα, θεωρεί αναγκαία, προκειμένου να εφαρμόσει την πολιτική που έχει ο ίδιος εξαγγείλει και για την οποία έχει δεσμευτεί προεκλογικά από τις αρχές του χρόνου. Μια πολιτική όμως που, για να ξέρουμε τι λέμε, δεν θα είναι τίποτε περισσότερο από μια σκέτη διαχείριση, λίγο καλύτερη ή λίγο χειρότερη, αλλά επί της ουσίας καθόλου διαφορετική από την αντίστοιχη του Κ. Σημίτη –πέρα από τη μεγαλύτερη έμφαση στην εικόνα της νομιμότητας–, που σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να περιμένει κανείς πραγματικές λύσεις στα διαρκώς ογκούμενα προβλήματα της καθημερινής ζωής των πολιτών της χώρας.

Έτσι, η ιστορία που ξέσπασε γύρω από το θέμα των εξοπλιστικών προγραμμάτων δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Αντίθετα όλοι την ανέμεναν, μετά τον διορισμό στη θέση του γ.γ. του Υπουργείου Άμυνας ενός πρώην εισαγγελέα. Άλλωστε ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής ήταν υποχρεωμένος –απαλλαγμένος πλέον από το καθηλωτικό βάρος των Ολυμπιακών Αγώνων– να δώσει σαφή δείγματα των προθέσεών του αναφορικά με τις προεκλογικές εξαγγελίες του, ιδιαίτερα σε σχέση με τη μάχη κατά της αδιαφάνειας και της διαφθοράς στη δημόσια ζωή.

Στο πλαίσιο αυτό, η διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη και έχει προκαλέσει αναταράξεις στο πολιτικό πεδίο, αποτελεί ακριβώς ένα ηχηρό μήνυμα του Κ. Καραμανλή προς όλες τις κατευθύνσεις και με πολλούς αποδέκτες. Ένα μήνυμα που παραπέμπει ευθέως και σε μια σειρά άλλων μέτρων που έχουν ήδη δρομολογηθεί ή πρόκειται να δρομολογηθούν στο αμέσως επόμενο διάστημα.

Για παράδειγμα, μια νέα ρήξη που προτίθεται να προκαλέσει ο πρωθυ-

πουργός με το οικονομικό κατεστημένο, ή τουλάχιστον με ένα μέρος του, μεθοδεύεται με το περίφημο νομοσχέδιο για τον βασικό μέτοχο, που ετοιμάζεται να κατατεθεί στη Βουλή –σύντομα, όπως είπε ο ίδιος– και έχει στόχο να ανοίξει ένα δεύτερο, επίσης ζέον και επικίνδυνο για την ίδια τη δημοκρατία απόστημα και να βάλει μια τάξη στο τοπίο των ραδιοτηλεοπτικών κυρίως μέσων ενημέρωσης. Σκοπός βεβαίως είναι να «σπάσει» συγκεκριμένα κυκλώματα των «βαρόνων» που το κανοναρχούν και, με όπλο τη δύναμη της πληροφόρησης, ή της παραπληροφόρησης, κρατούν όμηρο την πολιτική εξουσία και την υποβάλλουν συστηματικά σε κάθε λογής πιέσεις, με άμεσους ή έμμεσους εκβιασμούς, ανάλογα με τις ανάγκες των οργανωμένων συμφερόντων που αντιπροσωπεύουν.

Μόνο που, στο δρόμο των ρήξεων και των συγκρούσεων που εγκαινιάζει, ο πρωθυπουργός μπορεί να υπολογίζει ότι έχει να αντιμετωπίσει ένα πρόσφατα ηττημένο ΠΑΣΟΚ, το οποίο μάλιστα καθίσταται περισσότερο αδύναμο και από τις εσωτερικές του τριβές και αντιθέσεις. Ταυτόχρονα όμως ανοίγει μέτωπο και με συγκεκριμένους χώρους οργανωμένων οικονομικών συμφερόντων, τα οποία ήδη πριν από τις εκλογές του περασμένου Μαρτίου είχαν δείξει φανερά ότι δεν τον έβλεπαν με καλό μάτι σαν μελλοντικό πρωθυπουργό. Ήταν τα ίδια συμφέροντα που, έχοντας βολευτεί με τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, αλλά βλέποντας ότι ο Κ. Σημίτης δεν «τραβούσε», μεθόδευσαν την «παραίτηση» και την αντικατάστασή του από τον Γ. Παπανδρέου, τον οποίο στη συνέχεια υποστήριξαν με σκανδαλώδη τρόπο. Και είναι τα ίδια συμφέροντα που, ανησυχώντας σοβαρά από τις τελευταίες κυβερνητικές ενέργειες, διατηρούν αμετάβλητη τη θέση και τη στάση τους σε σχέση με τον Κ. Καραμανλή, παράλληλα όμως δείχνουν έντονη δυσάρεσκεια για τον Γ. Παπανδρέου, από τον οποίο αισθάνονται βαθύτατα απογοητευμένοι μετά την ψυχρολουσία της ήττας στις εκλογές.

Δεν αποκλείεται λοιπόν, όπως έχουν αρχίσει να υπαινίσσονται διάφοροι πολιτικοί κύκλοι, να δούμε στο άμεσο μέλλον μια εκστρατεία με στόχο να αποδυναμωθεί και κατ' επέκταση να «μαλακώσει» ο σημερινός πρωθυπουργός, ταυτόχρονα όμως να αποδυναμωθεί πλή-

ρως και ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, ώστε να υποχρεωθεί το κόμμα του είτε να τον εξαναγκάσει σε παραίτηση είτε να τον αντικαταστήσει με κανονικές διαδικασίες (μπορεί βεβαίως ο Γ. Παπανδρέου να ιδρύσει ένα χωριστό δικό του κόμμα, αυτό όμως θεωρείται καταδικασμένο, για όσο καιρό αντέξει, να κινείται στο περιθώριο, παίζοντας τον ρόλο της «ουράς» στα μεγάλα κόμματα).

Ήδη, παράλληλα με τη δημιουργία συγκρουσιακού κλίματος γύρω από την υπόθεση της διαφθοράς στον τομέα των εξοπλιστικών προγραμμάτων, και την επικείμενη κατάθεση του νομοσχεδίου για τον βασικό μέτοχο, έχει αρχίσει να καλλιεργείται ένα προεκλογικό κλίμα, με αφορμή την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας την ερχόμενη άνοιξη.

Αυτή τη στιγμή μια αναγκαστική προσφυγή σε νέες βουλευτικές εκλογές είναι το τελευταίο πράγμα που χρειάζεται η χώρα, μπροστά στα τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζει και τα οποία χρήζουν άμεσων λύσεων. Άλλωστε και τα ίδια τα κόμματα, τόσο τα δύο μεγάλα όσο και τα μικρά, δεν επιθυμούν μια βεβιασμένη εκλογική αναμέτρηση, η οποία πάντως, αν διεξαγόταν, είναι βέβαιο ότι θα κατέληγε σε νέο συσχετισμό δυνάμεων στη Βουλή. Συγκεκριμένα πιστεύεται ότι η ΝΔ θα εξασφάλιζε και πάλι μια σίγουρη νίκη, αλλά με μικρότερο ποσοστό από εκείνο των εκλογών του περασμένου Μαρτίου, αν και όχι κατ' ανάγκη προς όφελος του ΠΑΣΟΚ, το οποίο δείχνει έτσι κι αλλιώς αποκομμένο ακόμα κατά ένα μεγάλο μέρος από τα λαϊκά του ερείσματα.

Ένα τέτοιο αποτέλεσμα όμως φαίνεται ότι επιδιώκουν τελικά εκείνοι που αναζητούν φόρμουλες για προσφυγή στις κάλπες, μεταξύ αυτών μάλιστα και κάποιοι κύκλοι στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ, οι οποίοι στοχεύουν στη μεγαλύτερη αποδυνάμωση του Γ. Παπανδρέου και παράλληλα στη διακοπή της βλαβερής για το κόμμα –και για κάποια στελέχη του– διαδικασίας που ξεκινά σχετικά με τα σκάνδαλα στις προμήθειες οπλισμού.

Μπροστά στην πιθανότητα εφαρμογής τέτοιων σεναρίων ωστόσο, ένα άλλο ερώτημα αφορά στη στάση της Αριστεράς. Αυτό όμως είναι μια άλλη συζήτηση με εντελώς διαφορετική προσέγγιση.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Ντένης Αντύπας: Η «δικτατορία των μέσων» απειλεί ήδη τη δημοκρατία...

Για το απαράδεκτο «αλαλούμ» που επικρατεί εδώ και αρκετά χρόνια στο χώρο των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης, ιδιαίτερα των τηλεοπτικών, για τον επικίνδυνο ρόλο που παίζουν στην πολιτική, την οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, αλλά και για τα μέτρα

που χρειάζονται για να μπει τάξη σ' αυτό το χάος, μιλά ο παλαίμαχος δημοσιογράφος και εκδότης εδώ και αρκετά χρόνια του τηλεοπτικού περιοδικού Σαιζόν Ντένης Αντύπας, σε συνέντευξή του στη Ρένα Καπιτσαλά για το Αντί

Τη συνέντευξη πήρε η Ρένα Καπιτσαλά

Το κύριο χαρακτηριστικό των τελευταίων χρόνων στην ελληνική τηλεόραση είναι η ολοένα αυξανόμενη παρέμβασή της στην κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου, κατά τον Ντένη Αντύπα, ο οποίος τονίζει: «Έχουμε μια τηλεόραση που δεν καταγράφει απλώς αυτά που συμβαίνουν, αλλά γίνεται μέτοχος ή συμμετοχός τους, αν δεν κατευθύνει πολλές φορές τα πράγματα» και αυτό είναι ένας ρόλος έξω από τα κοινά δεδομένα της λογικής των ΜΜΕ».

• *Η κατάσταση αυτή ξεκίνησε με τα ιδιωτικά κανάλια...*

— Είναι ξεκάθαρο! Αυτή η κατάσταση δεν έχει σχέση με την κρατική τηλεόραση. Έχουμε λοιπόν μια διόγκωση αυτού του παρεμβατικού ρόλου της τηλεόρασης, η οποία μπαίνει παντού και αναλαμβάνει ρόλους που δεν της ανήκουν, από θέση. Έτσι έχουμε φτάσει στο σημείο να βιώνουμε μια κατάσταση δημοσιογράφων-ντετέκτιβ, δημοσιογράφων-εισαγγελέων κ.λπ.

• *Αυτή δεν είναι η δουλειά του Τύπου;*

— Ο Τύπος βεβαίως έχει υποχρέωση να μεταφέρει την είδηση και να αποκαλύπτει τα κακώς κείμενα. Αλλά τα δελτία ειδήσεων σε όλο τον κόσμο είναι σύντομα, περιεκτικά, ενημερωτικά, δεν είναι δελτία «εισαγγελικά» που σκοπεύουν να παίξουν πολιτικά παιχνίδια. Η κατάσταση εδώ έχει φτάσει σε συ-

γκρουσιακό επίπεδο και αυτό προδικάζει το μέλλον. Η «τηλεοπτική δημοκρατία», ή «δικτατορία των μέσων», απειλεί ήδη τη δημοκρατία, οπότε αναπόφευκτα τα ΜΜΕ και η πολιτική εξουσία θα συγκρουσθούν. Και εκεί πιστεύω ότι, πριν να είναι αργά, θα πρέπει να μπου κανόνες, όπως γίνεται και στο εξωτερικό.

• *Τι σας κάνει να πιστεύετε πως η σύγκρουση είναι «ορατή»;*

— Το σημαντικότερο στοιχείο είναι η συζητούμενη αλλαγή στο ποσοστό του βασικού μετόχου, ο οποίος είναι συνήθως εργολήπτης της κρατικής μηχανής και ταυτόχρονα κατέχει Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας.

• *Το θέμα του βασικού μετόχου ξεκίνησε από το ΠΑΣΟΚ...*

— Ξεκίνησε σαν μια ανάγκη. Διότι εμένα δεν με ενδιαφέρει η εξουσία, ούτε ποιοι είναι στην κάθε κυβέρνηση. Η σύγκρουση θα είναι μοιραία. Δεν μπορεί η κρατική εξουσία να αφήσει την τηλεόραση να παίζει τον δικό της ρόλο εξουσίας...

• *Ξεχνάτε πως έχουμε τα «πράσινα», τα «μπλε», τα «κόκκινα», τα «δικά μας» κανάλια;*

— Δεν είναι ο ρόλος της τηλεόρασης να έχει «χρωματισμένα» κανάλια. Αυτά είναι αποτέλεσμα του ότι τα ΜΜΕ έχουν περάσει σε άτομα που δεν έχουν

καμία σχέση με την παλιά λογική των εργοδοτών του Τύπου. Οι παραδοσιακοί εκδότες προέρχονταν από κάποιο πολιτικό χώρο, τον οποίο εξέφραζαν, και τον υπηρετούσαν βάζοντας τα χρήματα και το όνομά τους. Οι σημερινοί εκδότες-ιδιοκτήτες ΜΜΕ είναι επιχειρηματίες που έχουν επιχειρηματικά συμφέροντα –που μετατρέπονται σε πολιτικά– και επιδιώκουν κυρίως οικονομικά οφέλη, οπότε πρέπει να μειωθεί η ισχύς τους. Και αυτό είναι το πρώτο μέτρο που πρέπει να πάρει η εξουσία: να μειώσει την ισχύ των ανθρώπων αυτών, βάζοντάς τους το όριο του 1% ή 5% στο ποσοστό του βασικού μετόχου και όχι το 20%, ή και το 100% ενδεχομένως, που ήταν κάποτε.

Ένα δεύτερο σημαντικό μέτρο είναι η παραχώρηση αδειών λειτουργίας των καναλιών. Δηλαδή, πάλι η κρατική εξουσία έχει την τράπουλα. Και την είχε πάντα· άλλο αν δεν τόλμησε –ή δεν ήθελε– να τη μοιράσει εδώ και χρόνια!

• *Πώς θα έπρεπε να μοιραστούν οι άδειες;*

— Αξιοκρατικά και κυρίως ανάλογα με την προσφορά του κάθε καναλιού. Μέχρι τώρα, με την πολιτική των καναλιών έχουμε υποβάθμιση της πολιτιστικής κουλτούρας, με δελτία ειδήσεων που είναι έξω από τη λογική της σωστής ενημέρωσης, με σίριαλ που πλασάρουν ένα τρόπο ζωής –τον χειρότερο που υπάρχει– στην ελληνική οικογένεια,

στο χωριό, στη διπλανή σου πόρτα... Παρ' όλα αυτά, δεν πρέπει να φτάσουμε στο άλλο άκρο, όπου η τηλεόραση θα ευνουχιστεί. Αντίθετα, πιστεύω ότι πρέπει να μπουν κανόνες. Και με βάση αυτούς, να δοθούν οι άδειες εκεί που πρέπει.

• *Τις οποίες άδειες όμως δεν τολμά να δώσει η κυβέρνηση...*

— Εγώ πιστεύω ότι είναι υποχρεωμένη, από την συγκρουσιακή κατάσταση που έχει δημιουργηθεί, να τις δώσει! Δεν θα αφήσει να νέμονται την εξουσία οι ιδιοκτήτες των καναλιών μέσω κάποιων παρουσιαστών...

• *Να το πούμε ανοιχτά; Δεν παίζεται το παιχνίδι των αδειών ανάμεσα σε τρία-τέσσερα κανάλια;*

— Πόσες άδειες θα δοθούν και πόσες χωράει η ελληνική κοινωνία, είναι μια άλλη συζήτηση. Δε μπορείς να φιμώσεις κάποιον, απαγορεύοντάς του να εκπέμψει. Όμως μπορούν τα κανάλια αυτά να έχουν μια ταυτότητα. Το «902 αριστερά», για παράδειγμα, ουδόλως με απασχολεί, διότι λέει ότι είναι το κανάλι του ΚΚΕ. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με άλλα κόμματα, σωματεία και φορείς που μπορούν να δημιουργήσουν το δικό τους κανάλι, περιορισμένης εμβέλειας. Όμως είναι πολύ ύπουλο να εμφανίζεται ένα πανελλήνιες εμβέλειας κανάλι και να περνάει την όποια άποψη θέλει να περάσει. Εδώ λοιπόν έχουμε νέους όρους παιχνιδιού. Και οι άδειες λειτουργίας πρέπει να δοθούν σε ανθρώπους που θα υποχρεωθούν να τηρήσουν αυστηρότερους κανόνες. Γιατί κανόνες υπάρχουν! Υπάρχει και το ΕΣΡ (Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης), το οποίο αυτή τη στιγμή έχει απαξιωθεί πλήρως! Από ποιους έχει απαξιωθεί;

• *Από την εκάστοτε εκτελεστική εξουσία...*

— Όχι! Εγώ λέω ότι έχει απαξιωθεί από τα ίδια τα κανάλια! Απόδειξη ότι, μεσούσης της προεκλογικής περιόδου, δεν είχαν κανένα πρόβλημα να βγάλουν στον αέρα μια εκπομπή καταγγελίας κατά του ΕΣΡ. Μάλιστα κατέληξαν σε μια πρόταση για το πώς πρέπει να ρυθμιστούν τα πρόστιμα που είχαν

επιβληθεί από το ΕΣΡ για παραβάσεις και παραβιάσεις που... έβγαζαν μάτι. Το ΕΣΡ είναι θεσμός τον οποίο πρέπει να ενδυναμώσει η κρατική εξουσία.

• *Επομένως, τα κανάλια δεν θα έκαναν ό,τι ήθελαν, αν το ΕΣΡ είχε την στήριξη της κρατικής εξουσίας...*

— Δεν είχε στήριξη το ΕΣΡ, γιατί και πάλι η κρατική εξουσία δίστασε —όπως διστάζει και με τις άδειες— να στηρίξει αυτό το ανεξάρτητο όργανο, με την τυπικά σωστή δικαιολογία ότι το ΕΣΡ είναι ανεξάρτητη αρχή.

• *Τι εμποδίζει λοιπόν τη σωστή λειτουργία του ΕΣΡ ως ανεξάρτητης αρχής;*

— Το γεγονός ότι τα κανάλια, λόγω της τηλεοπτικής δικτατορίας, γράφουν στα παλαιότερα των υποδημάτων τους τις αποφάσεις του! Άλλα, για λόγους τυπικούς, προσφεύγουν στο Συμβούλιο Επικρατείας, για να πετύχουν αναίρεση των αποφάσεων και να γλυτώσουν τα πρόστιμα, ενώ άλλα απλώς δεν ασχολούνται καν με τις αποφάσεις του! Είναι σαν τον φορολογούμενο που λει «δεν πληρώνω φόρους» και κάποια μέρα φτάνει το κράτος και λέει «σου χαρίζω τους φόρους»! Και τι λέει αυτό; Ότι δεν κάνει σωστά τη δουλειά της η κρατική εξουσία. Αυτό δεν σημαίνει βεβαίως ότι φταίει μόνον εκείνη. Στο χέρι της είναι όμως να γίνει σωστό το παιχνίδι, με σωστή κατανομή των ρόλων.

• *Έστω και αν προκληθούν αναπόφευκτες συγκρούσεις;*

— Η σημερινή κυβέρνηση διακηρύσσει ότι θα συγκρουσθεί με τις διαπλοκές, με το κατεστημένο κ.λπ. κ.λπ. Ε, ας το κάνει! Εκείνο που βλέπω επίσης, στο μέλλον της ελληνικής τηλεόρασης, είναι ότι —εκτός από το άναρχο τηλεοπτικό τοπίο, που πρέπει να μπει σε μια τάξη— στην ελληνική πραγματικότητα δε μπορεί να συντηρηθεί η πληθώρα των τηλεοπτικών σταθμών με εθνική εμβέλεια που εμφανίζεται σήμερα. Ένας καναλάρχης έχει πει ότι στην Ελλάδα «χωράνε... δυόμισι κανάλια», εννοώντας το ΜΕΓΑ και τον ΑΝΤΕΝΝΑ και βάζοντας στο μισό την κρατική τηλεόραση!

Είναι λογικό όμως να είναι λιγότερα

τα κανάλια και αυτό βγαίνει συμπερασματικά από τους ισολογισμούς τους. Ποια είναι αυτή την στιγμή τα οικονομικά των καναλιών; Οι ισολογισμοί τους δημοσιεύονται συνήθως στα φύλλα των εφημερίδων που έχουν οι ίδιοι οι καναλάρχες, αλλά δημοσιεύονται και αλλού. Αν ψάξει κάποιος λοιπόν, θα ανακαλύψει ότι όλα τα κανάλια είναι παθητικά. Έχουμε παθητικές επιχειρήσεις οι οποίες δεν μπορούν να συνεχίσουν την πορεία τους. Πρέπει τα κανάλια να κάνουν μια ρύθμιση των χρεών τους, οπότε πολλά από αυτά θα κλείσουν και βεβαίως θα την πληρώσουν κυρίως τα μικρά κανάλια, γιατί τα μεγάλα έχουν μεγάλο εκτόπισμα και περισσότερες δυνατότητες, παίρνοντας τις άδειες, να έχουν και έσοδα.

• *Ποιες είναι οι ισορροπίες που θα έχουμε με τους εκδότες-καναλάρχες στο μέλλον;*

— Ο επιχειρηματίας που επενδύει περισσότερο αυτή τη στιγμή στην τηλεόραση είναι ο Δημ. Κοντομηνάς. Χρόνια τώρα βρισκόταν στο να «τσιμπήσει το δόλωμα» αλλά δεν το «τσιμπούσε»... Πήρε πάρα πολλά εκατομμύρια από την πώληση της Τράπεζάς του και αποφάσισε να τα... χάσει στην τηλεόραση! Έτσι, προσπαθεί να φτιάξει ένα κανάλι ισότιμο με τα άλλα μεγάλα και ενδεχομένως πρώτο στην τηλεοπτική αγορά. Δεν γνωρίζει όμως ότι για να το επιτύχει χρειάζεται και πολλά χρήματα αλλά και αρκετό χρόνο, που σημαίνει ότι δεν πρόκειται να φανούν αμέσως τα όποια αποτελέσματα θα έχει.

Ο δεύτερος επιχειρηματίας που εγώ διακρίνω να επενδύει είναι ο Γιώργος Μπόμπολας, ο οποίος συνεχώς αυξάνει το μερίδιό του στον «Τηλέτυπο», όπου, μετά την αποχώρηση Αλαφούζου, οι μέτοχοι είναι πλέον τέσσερις: Μπόμπολας-Τεγόπουλος-Λαμπράκης-Βαρδινογιάννης. Ο Μπόμπολας αυξάνει συνεχώς το μερίδιό του στο ΜΕΓΑ, βλέποντας και την αδυναμία του Συγκροτήματος Λαμπράκη, το οποίο ακόμα δεν έχει συνέλθει από την περιπέτεια μετά την είσοδό του στο Χρηματιστήριο, καθώς εκείνος, με τα δημόσια έργα, μπορεί και διαθέτει περισσότερο ρευστό. Από την άλλη, ο Τεγόπουλος

διατηρεί χαμηλούς τόνους, καθώς θέλει να είναι στο «παιχνίδι», αλλά δεν παίζει μεγάλα ποσά στην τηλεόραση.

Τελευταίος είναι ο Βαρδινογιάννης, για τον οποίο δεν μπορώ να καταλάβω πώς πιστεύει ότι θα συνεχίσει να έχει δύο κανάλια (MEGA, STAR) όταν δοθούν οι άδειες.

Η αλήθεια είναι ότι οι ιδιοκτήτες είχαν πείσει τον Κώστα Σιμήτη ότι μπορούν να έχουν δύο κανάλια και έτσι ο Μίνως Κυριακού απέκτησε το «Μακεδονία» και ο Χρήστος Λαμπράκης μπήκε στο ALTER, συνεργαζόμενος με τον Θανάση Αθανασούλη και βάζοντας ένα μεγάλο ποσοστό, που έφτανε περίπου στο 49%, αν και η προσπάθεια αυτή απέτυχε γιατί απέσυρε ο Λαμπράκης τις μετοχές του, λόγω του «νοικοκυρέματος» του Ομίλου. Αντίθετα ο Βαρδινογιάννης πιστεύει ότι το μέλλον του είναι στο STAR και όχι στο MEGA, διότι εκεί δεν υπάρχει ισοτιμία απέναντι στους άλλους έκδοτες που στηρίζουν φανερά το ΠΑΣΟΚ, ενώ ο ίδιος δεν κρύβει τη συμπάθειά του προς την Ν.Δ. Άρα είναι τρία προς ένα και δεν μπορεί να παίζει όπως θέλει – και γι' αυτό δεν επενδύει πολύ στο MEGA.

Ο Μίνως Κυριακού είχε περάσει καλές μέρες επί ΠΑΣΟΚ, αλλά πιστεύω ότι θα περάσει καλές μέρες και επί Ν.Δ. και μάλιστα καλύτερες. Στην συνειδήσή μου τον έχω σαν ένα άνθρωπο που βρίσκεται περισσότερο προς το Κέντρο και δεξιά, παρά προς το Κέντρο και αριστερά. Είναι ένας μεγάλος όμιλος ο οποίος έχει κάνει άνοιγμα και στο χώρο του Τύπου, αποκτώντας την πλειοψηφία των μετοχών της «Δάφνη Επικοινωνία» που έχει περίπου 10 περιοδικά. Άρα ο Μίνως Κυριακού στηρίζει την αυτοκρατορία του στην εφοπλιστική του δραστηριότητα, έχοντας αποφασίσει να παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην ελληνική κοινωνία ως κάτοχος πολύ ισχυρών ΜΜΕ. Ταυτόχρονα κάνει ένα ευρύ «νοικοκύρεμα» στο σταθμό του και πιστεύω ότι ο όμιλός του θα παίζει ρόλο στο τηλεοπτικό τοπίο. Δεν είναι ο άνθρωπος που θα βγει εύκολα από το «παιχνίδι», έχει παρόν και μέλλον και, κυρίως, έχει σοφία στην αντιμετώπιση των TV-Stars...

Ο Βαρδινογιάννης με το STAR έχει

ουσιαστικά κάνει τις μεγαλύτερες οικονομίες από τα άλλα κανάλια, αφού το STAR είναι το μόνο που έχει βγάλει θετικό ισολογισμό. Επέλεξε πολύ σωστά να μην κάνει μια τρομακτική επένδυση, να μη διεκδικεί πρωτιές, αλλά να διατηρεί χαμηλό προφίλ και να βγάζει έτσι περισσότερα κέρδη. Η λογική αυτή, απ' όσο ξέρω, υπάρχει και σε άλλες επιχειρήσεις του σχετικές με τα ΜΜΕ.

Το ALTER, τέλος, είναι φαινόμενο. Τα κέρδη φέρνουν κέρδη και νομίζω ότι το άνοιγμα αυτό οφείλεται στη συνεργασία του δαιμόνιου Κεφαλονίτη Γιώργου Κουρή με τον έμπειρο Κώστα Γιαννίκο, η ζωή του οποίου είναι μοιρασμένη στα ΜΜΕ και στη ΜΑΡΦΙΝ ΜΠΑΝΚ, που είναι επίσης μέτοχος.

Πέρα από αυτούς, τελευταία βλέπουμε τις απόπειρες πολύ ισχυρών ανθρώπων του χρήματος να μπουν στο χώρο των ΜΜΕ, αναζητώντας λάμψη, δύναμη και εξουσία. Την τελευταία τριετία μπήκανε στον χώρο αυτό νέοι επιχειρηματίες, όπως ο Σωκράτης Κόκκαλης, ο οποίος είχε μείνει στο ραδιόφωνο του ΦΛΑΣ, αλλά αποφάσισε να απλωθεί. Έκανε πανάκριβες μεταγραφές (Τσίμας, Χούκλη κ.λπ.) για να φτιάξει τηλεοπτικό σταθμό. Τελικά φαίνεται πως αποφάσισε να μη συγκρουστεί με τους άλλους επιχειρηματίες και αποτραβήχτηκε. Κάποια στιγμή έκανε και πάλι μπροστά με το TV MAGIK, λέγοντας ότι το κάνει για τον Ολυμπιακό. Τα σχέδιά του και εκεί ναυαγήσαν και τελικά αποσύρθηκε (κάτι που δείχνει και την εμπλοκή των ανθρώπων που κατέχουν ΜΜΕ με την πολιτική εξουσία) όταν έχασε τις εκλογές το ΠΑΣΟΚ, αντιλαμβανόμενος ότι θα του τραβήξουν το χαλί κάτω από τα πόδια. Επίσης έκανε λιγότερο πολιτικό το ραδιόφωνο του ΦΛΑΣ και εγκατέλειψε τις πολιτικές αναλύσεις στο TV MAGIK, δείχνοντας περισσότερο ποδόσφαιρο. Και δεν είναι μόνο αυτό: προβλήματα αντιμετώπισαν και οι εργαζόμενοι του καναλιού που είχαν μείνει απλήρωτοι από τον Φεβρουάριο, οπότε, όταν έγινε ξεκάθαρο ότι τις εκλογές θα κέρδιζε η ΝΔ, ο Κόκκαλης σταμάτησε την χρηματοδότηση του TV MAGIK και νομίζω ότι το κανάλι πωλείται.

Ένας άλλος που την «πάτησε» ήταν ο

κατεξοχήν αντίπαλος του Κόκκαλη, ο Θαν. Αθανασούλης, ο οποίος είχε την ΑΛΤΕΚ, μια εύρωστη εταιρεία πληροφορικής. Αγόρασε από τον Κουρή το παλιό «Κανάλι 5», το μετονόμασε σε ALTER, μπήκε και ο Λαμπράκης, με περίπου 49% των μετοχών και δικαιωματικά την διοίκηση του μάρκετινγκ. Τελικά όμως αναγκάστηκε να αποσυρθεί, λόγω των εκατομμυρίων που έχει χάσει τα τελευταία 3-4 χρόνια.

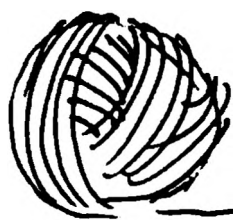
Υπάρχει τέλος και ένα καινούργιο όνομα στην κόλαση των ΜΜΕ, ο Φίλιππος Βριώνης, ο οποίος ελέγχει το 80% των υπαίθριων διαφημίσεων σε όλη την Ελλάδα (γιγαντοαφίσες κ.λπ.), έχει την επιχείρηση ΑΛΜΑ, άλλες επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, ποσοστά σε εταιρεία εξόρυξης πετρελαίου στην Αλβανία, καθώς και άλλες επιχειρήσεις διάσπαρτες στα Βαλκάνια. Αυτή τη στιγμή έχει το κανάλι «ΕΕΤΡΑ 3», που είναι και αυτό «προϊόν» του Κουρή.

• Δηλαδή, ο Γιώργος Κουρής βγαίνει στην αγορά, αγοράζει επαρχιακά κανάλια και τα μεταφέρει με ένα μαγικό τρόπο στο κέντρο, όπου τα εμπορεύεται εξασφαλίζοντας κέρδη...

— Αυτό το έκανε και ο Σωκράτης Κόκκαλης, όταν βεβαιώθηκε ότι δεν επρόκειτο να του δοθεί άδεια πανελλαδικής εμβέλειας. Είχε συγκεντρώσει πάνω από 30 επαρχιακούς σταθμούς, τους οποίους είχε υπό τον έλεγχό του, με σκοπό, όταν θα έβγαине το MAGIK, να έβγαине παράλληλα και από τα επαρχιακά κανάλια. Και αυτή είναι άναρχη κατάσταση. Πιστεύω ότι πρέπει το κράτος να βάλει τάξη.

• Υπάρχουν κατά καιρούς φήμες που λένε ότι πουλιέται ένα κομμάτι της ΕΡΤ. Έχουν βάση;

— Με τόσα χρέη που έχει, θα ήταν καλύτερο να πουληθεί ένα ποσοστό της, αλλά δεν νομίζω να υπάρξουν πολλοί ενδιαφερόμενοι, διότι η ΕΡΤ –και εδώ φαίνεται ότι το ευτελές πουλιέται ευκολότερα– προσφέρει πολιτισμό, προσφέρει ποιότητα, έχει μεγάλα έσοδα από τη ΔΕΗ, μόνο που δε μπορεί να «νοικοκυρευτεί». Γι' αυτό πιστεύω ότι το μανάτζμεντ και το μάρκετινγκ πρέπει να δοθεί σε ιδιώτες, ώστε να ορθοποδήσει.

Καλησπέρα σας...

του Χάρρυ Κλύνν

Κυρίες και κύριοι, καλησπέρα σας!

Απόψε στα γεγονότα των 9:00, που αρχίζουν στις 8:30, πέντε λεπτά μετά τις 7:00, γύρω στις 6:15 περίπου, θα δείτε:

- Πώς ψυχοπαθής σκότωσε για ασήμαντη αφορμή με μπλακ εντ ντέκερ τον πρώτο ξάδελφο του μπατζανάκη της συμπεθέρας του.

- Τον άνεργο πατέρα πέντε παιδιών που παραμένει σκαρφαλωμένος για έκτη συνεχή ημέρα στο στέγαστρο Καλατράβα και απειλεί να πηδήξει στο κενό αν δεν προσληφθεί ως διευθυντής στο υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στον Ασπρόπυργο.

- Ακόμα... Δεκαεξάχρονος έβαλε φωτιά στη γιαγιά του γιατί του έκλεψε 15 σπάνιες κάρτες POKEMON.

- Ακόμα... Κλαυθμός και οδυρμός στην κηδεία της οχτάχρονης Ελενίτσας που έπεσε νεκρή από τις μπαλωθιές που έπεφταν βροχή στο γάμο της αδελφής της.

- Σε απευθείας σύνδεση με το Περιστέρι, ζωντανό ρεπορτάζ από το μαχαίρωμα άτυχου περιπτεριούχου. Αποκλειστική συνέντευξη με το πτώμα...

- Επίσης... Λεπτό προς λεπτό από το Νοσοκομείο Τρίπολης οι τελευταίες τραγικές στιγμές των δηλητηριασμένων από τα κόλλυβα.

- Αυτά και άλλα ευχάριστα στο μεγάλο δελτίο του σταθμού μας στις 8.30. Μείνετε μαζί μας.

§ Να μείνουμε, γιατί να μη μείνουμε... Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε; Μήπως έχουμε κι άλλη επιλογή; Όπου κι αν πας, το πτώμα θα σε ακολουθεί...

- Σε εκατό φτάσανε οι νεκροί απ' το πολύνεκρο αεροπορικό δυστύχημα.

- Νεκροταφείο τα μαγαζιά στην περίοδο των εκπτώσεων.

- Η γενική απεργία νέκρωσε ολόκληρη τη χώρα.

- Πτώμα η χθεσινή εθνική Ελλάδος.

- Πεθαμένη η χθεσινή συνεδρίαση στο χρηματιστήριο αξιών.

§ Δεν πρέπει να μάθουμε ακόμα, πόσες φορές είπε τη φράση «καταστροφική λογιστική» ο κ. Γ. Παπανδρέου στην τελευταία δημόσια ομιλία του και πόσες φορές κατήγγειλε ο κ. Παπαντωνίου ότι στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας «κατασκευάζονται φάκελοι», συρράπτοντας κείμενα και εμπλέκοντας πολιτικά πρόσωπα;

§ Δεν πρέπει να ξέρουμε κι εμείς πότε τελικά θα παντρευτεί τον Φραγκολιά η Άννα Βίση;

§ Δεν πρέπει να κάτσουμε το βράδι να δούμε στη Ζούγκλα του Μάκη την τραγική ιστορία του γιατρού που κατά λάθος πήρε φακελάκι από τη μάνα του;

§ Δεν πρέπει ν' ακούσουμε τις δηλώσεις του κ. Πάγκαλου «Είναι ως φαίνεται, δε βαριέσαι, μπα»;

§ Γίνεται να χάσουμε το Μονομάχο που μοιράζει εκατομμύρια;

— Θέλετε να κρατήσετε τις 11.000 ευρώ που ήδη κερδίσατε ή προτιμάτε να απαντήσετε παρόλο που δεν είστε και τόσο σίγουρος;

§ Υπάρχουν βέβαια κι αυτοί που το ρισκάρουν και προτιμούν να συνεχίσουν... Τι ψυχή έχουν οι 11 ψωροχιλιάδες ευρώ του Μονομάχου μπρος στις 150.000 που μας υπόσχεται ο Μικρούτσικος;

§ 20.000 ευρώ άρπαξαν ένοπλοι μασκοφόροι από σούπερ μάρκετ στην Ηλιούπολη. Συγκλονισμένος ο ρεπόρτερ του σταθμού ανακρίνει τον μόνιμο αυτόπτη μάρτυρα, ταμία του σούπερ μάρκετ.

— Πως ήταν ο ληστής, τον είδατε;

— Κανονικός.

— Δηλαδή;

— Προς το ψηλός έφερνε, αλλά μπορεί να 'ταν και κοντός... Τι να σας πω, όπως

ήμουν πεσμένος μπρούμυτα, μόνο τα παπούτσια του έβλεπα... Μπορεί να 'ταν και γυναίκα, γιατί φόραγε γόβες!

— Σου μίλησε καθόλου;

— Μου μίλησε.

— Τι σου είπε;

— Να του δείξω το ψυγείο με τα τυριά.

— Με τα τυριά;

— Και με τα σαλάμια.

— Και τα πήρε;

— Όχι, τα χρήματα πήρε από το ταμείο.

— Κι εσύ τι έκανες;

— Δε θυμάμαι, είχα σχολάσει.

— Φεύγοντας πυροβόλησε κανένα;

— Πυροβόλησε.

— Τον σκότωσε;

— Δεν είδα, σας είπα, ήμουν πεσμένος μπρούμυτα.

— Σε ποιόν πυροβόλησε;

— Μάλλον στα τυριά και στα σαλάμια.

— Αυτά ήταν κυρίες και κύριοι μέχρι στιγμής τα κυριότερα γεγονότα της ημέρας, όπως τα κατέγραψαν οι δημοσιογράφοι και οι κάμερες του σταθμού μας. Σας ευχόμαστε καληνύχτα και σας ευχαριστούμε που επιλέξατε εμάς για την ενημέρωσή σας.

§ Εμείς να δείτε πόσο σας ευχαριστούμε... Αλλά γιατί τόσο λίγο, ρε παιδιά; Δείξτε μας και λίγο τους πεινασμένους της Αϊτής ν' αγαλλιάσει η ψυχή μας, λίγο λαθρομετανάστες, λίγο πεινασμένους Κούρδους, λίγο Ισραηλινούς φαντάρους να πλακώνουν με τα γκλοπς και τα δακρυγόνα τους Παλαιστίνιους στα κατεχόμενα...

§ Δείξτε μας καμιά εγκλωβισμένη φάλαινα, κανένα πεθαμένο δελφίνι... Ξέρετε πόσο μας συγκίνησε εκείνος ο χρυσαετός που τον πλάκωσαν στις μπαταρίες και τον έκαναν φύλλο και φτερό οι φυσιολάτρες κυνηγοί;

§ Βάλτε και καμιά επαναληψούλα απ' τη σφαγή του σχολείου στον Καύκα-

σο... Εντάξει, δε λέω, πάλιωσε κομματάκι το σίριαλ του Ιράκ, αλλά παιδιά χωρίς χέρια και πόδια εξακολουθούν να παρουσιάζουν κάποιο σχετικό ενδιαφέρον!

✂ Δείξτε μας και λίγο Ζακ Ρογκ, λιγάκι ακόμα Κεντέρη και Θάνου, κομματάκι Τζέκο και μια δόση Γιάννα Αγγελοπούλου Δασκαλάκη...

✂ Ρίξτε μας μια τζουρίτσα απ' τη συναυλία του Ρουβά στο Λυκαβηττό, ρίχτε μας και μια στάλα Ηρώδειο με Σαββόπουλο και Καλομοίρα και μια δόση Πρωτοψάλτη: Οοοεεεε, Ελλάς ολέ ολέ, Ελλάς ολέ ολέ, δε σταματώ να τραγουδώ ποτέ!!

✂ Αφήστε μας να δούμε λίγο πώς οι ειδικές αντιτρομοκρατικές δυνάμεις έκαναν μπλόκο σ' ένα τυροκομείο και πέρασαν τις χειροπέδες σ' έναν τενεκέ φέτα...

✂ Δείξτε μας και λίγα αθλητικά να μάθουμε για το come back του Μάκη Ψωμιάδη που εξεδήλωσε την επιθυμία του να αγοράσει μετά από ΑΕΚ και Παναθηναϊκό και το πλειοψηφικό πακέτο των μετοχών του Ολυμπιακού Πειραιώς...

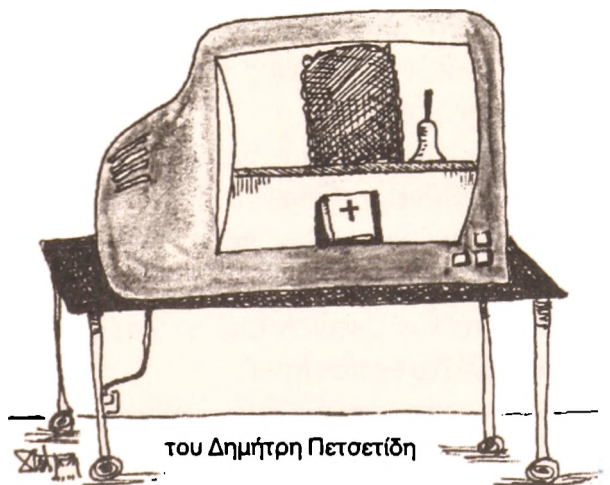
✂ Βάλτε και λίγο Κωστάκη Καραμανλή, λίγο Ντόρα Μπακογιάννη, λίγο Τσοχατζόπουλο, λίγο Προκόπη Παυλόπουλο, λίγο Παπαντωνίου, λίγο Βασούλα Παπανδρέου... Μαύρα μάτια κάναμε να τους δούμε...

✂ Μπαϊλντίσαμε με τη «Λάμψη», το «Καλημέρα ζωή» και την προδιαφήμιση του Alpha που είναι μπροστά...

Άντε να τελειώνουμε, γιατί δε θέλω να χάνω χρόνο με σαμπουάν και κρέμα μαλλιών ξεχωριστά...

Κυρίες και κύριοι, Καληνύχτα σας...

haklynn@otenet.gr

του Δημήτρη Πετσέτιδη

Έκκληση σε ανθρωποφάγους...

του Βασίλη Καββαθά

Στην εφημερίδα τον παλιό καλό καιρό η σημαντικότερη, για μένα, λειτουργία ήταν εκείνη της σύσκεψης των συντακτών με τον γενικό δερβέναγα, τον διευθυντή της. Εκεί καθημερινά γίνονταν οι προτάσεις, όπου «ό,τι είχε ο καθένας πουλούσε», και καθοριζόταν τι θα κυνηγήσουμε εμείς οι ρεπόρτερς που καλύπταμε την τρέχουσα επικαιρότητα. Φυσικά διαλέγαμε αυτά που θα πήγαιναν την καριέρα μας ένα βήμα παραπέρα, και εν πολλοίς με κριτήριο το δημόσιο συμφέρον. Με την έννοια της προσφοράς στον πολίτη. Όταν καμιά φορά τού ξέφευγε κάποιου και πρότεινε ανθρωποφαγία, τον έτρωγε η κατακραυγή των υπολοίπων, και του κολλούσε ο χαρακτηρισμός «κανίβαλος», ο οποίος μπορεί να τον συνόδευε μέχρι τα γεράματά του.

Συχνά πυκνά αναλογίζομαι αν συσκέπτονται τη σήμερα ημέρα οι συνάδελφοι, ειδικότερα αυτοί του τηλεοπτικού «ρεπορτάζ», και αν αυτά που βγάζουν στον αέρα είναι δικές τους ή κάποιου άλλου αφανούς παράγοντα –κρυφοκανίβαλου– επιλογές. Αν δηλαδή τους υπαγορεύεται η συνταγή που έχει μοναδικό στόχο τη θεαματικότητα, με τη διαδικασία της επιλογής του χειρότερου, που «τρελαίνει τα μηχανάκια της AGB», όπως λένε, και σε τελευταία ανάλυση είναι και το συμφερότερο, αφού «μεταφράζεται» σε πολύ χρήμα!

Θίγω τούτο το θέμα –και όσο υπάρχω θα το θίγω–, γιατί βλέπω σημεία και τέρατα στις τηλεοράσεις, και μάλιστα από ανθρώπους που θα έπρεπε να έχουν στομώσει από χρήμα και δόξα (Δόξα; –Αυτή τέλος πάντων που αποκαλούν οι ίδιοι «δόξα»). Ενωώ εκείνους που έχουν εξαργυρώσει παντοιοτρόπως την πρωτοκαθεδρία τους, αφού και πολλές διαφημίσεις έχουν «διαπράξει», ορισμένοι αργυρώνητοι, και αρπαχτές χοντρές έχουν κάνει, και σε κανάλια διαπλεκομένων έχουν ενσωματωθεί κι έχουν τσεπώσει τα «δέοντα», και πανελλήνια αναγνωρισιμότητα απολαμβάνουν... Τι άλλο θέλουν; Ανατρέχω λοιπόν στο παρελθόν, και ειδικότερα στο θεσμό της

σύσκεψης στην εφημερίδα, γιατί εκεί οι ύαινες ήσαν μεταμφιεσμένες, και διότι δύσκολα περνούσε πρόταση για ανθρωποφαγία.

Παρά ταύτα οι κανίβαλοι, είτε το θέλουμε είτε όχι, είναι η επόμενη από μας «φυλή» –γόνιοι των δικών μας «ανθρωποφάγων», που έκανε την επέλασή της και επέβαλε τα δικά της ήθη και έθιμα με τη «λογική»: «αυτά θέλει να βλέπει ο κόσμος!» Που σημαίνει: κεντρίστε τους την περιέργεια, γαργαλίστε τους εκεί που γαργαλιούνται, ταΐστε τους με ό,τι σκουπίδι παράγει ο εγκέφαλός σας, πατείστε αν χρειαστεί επί πτωμάτων, θα το δεχτούν γιατί είναι τσάμπα, και διότι το εκλαμβάνουν ως διασκέδαση που φέρει τον γενικό τίτλο «σπέρμα, αίμα κ.λπ.». Ταυτόχρονα σου τρίβουν στη μούρη τις θεαματικότητες που δίνουν οι ανθρωποφαγικές διαδικασίες και έτσι αναγκάζεσαι να παραδεχτείς ότι: η ελληνική κοινωνία στη μεγάλη της πλειοψηφία δεν έδειξε μόνο μεγάλη κατανόηση στην ανθρωποφαγία –και στην ανθρωποθυσία– αλλά συμμετείχε σ' αυτήν με εξαιρετική προθυμία και με τον δικό της ξεχωριστό τρόπο.

Έτσι αθρώνει με συνοπτικές διαδικασίες «ανθρώπους» –μέσα σε εισαγωγικά– που εξαιτίας τους άλλοι φόρεσαν μαύρα... Αν ποτέ γραφτεί αυτή η μαύρη σελίδα της δημοσιογραφίας πολλοί θα

ντρέπονται όχι μόνο γιατί δεν μίλησαν αλλά και γιατί υπέθαλψαν την ύβρη που σέρνει στην ανυποληψία έναν ολόκληρο κλάδο, ο οποίος κάποτε ήταν μπροστάρης και αξιοπρεπής.

Η Μαρία Δαμανάκη έκανε την περασμένη βδομάδα δημόσια έκκληση στους ανθρωποφάγους(!), που την «πάντρευαν» με τον Νίκο Παπανδρέου, να σεβαστούν την οικογένειά της. «Παρακαλώ τους ανθρωποφάγους...», έλεγε απευθυνόμενη σε συγκεκριμένους «ανθρώπους» της συντεχνίας μας(!). Εκείνους τέλος πάντων που με το πρόσχημα της δημοσιογραφίας, του ρεπορτάζ, την έκαναν «κομμάτια». Κι επειδή με τις παρακλήσεις, που εκλαμβάνονται ως αδυναμία, δεν μπορεί κανείς να κάνει χωριό μ' αυτούς τους «ανθρώπους», αναγκάζεται η γυναίκα να καταφύγει στην ελληνική δικαιοσύνη. Όπου, είναι βέβαιο, θα προσέλθουν με την ουρά στα σκέλια και θα ζητήσουν συγγνώμη...

Ωστόσο η φράση που θα στιγματίζει τον λεγόμενο πολιτισμό των ΜΜΕ είναι: «Παρακαλώ τους ανθρωποφάγους, να

σεβαστούν...». Αν και αυτό είναι σχήμα οξύμωρο, κυρία Δαμανάκη. Είναι σαν να ζητάει κάποιος από τις ύαινες να σεβαστούν το θήραμά τους, ή να υπενθυμίζει στους γύπες ότι αυτό που κάνουν είναι σκύλευση νεκρού και τιμωρείται από το Νόμο!

Προσωπικά έχω κατ' επανάληψη βρεθεί ανάμεσα σε κανιβάλους, σε τηλεοπτικά πάνελ, κι έχω νιώσει την ανάσα τους στο σβέρκο μου καυτή σαν φλόγα καμινέτου. Ήσαν συν-προσκεκλημένοι του φύλαρχου-ανθρωποφάγου που έκανε το γενικό κουμάντο στην τελετή της ανθρωποφαγίας. Σε μια περίπτωση μάλιστα έβαλα τις φωνές γιατί δύο προβατόσχημοι κύριοι με κοστούμια και γραβάτες «τρώγανε» εκεί στον αέρα(!), ζωντανά, αθώους ανθρώπους έχοντας τη συγκατάθεση των υπολοίπων δεδηλωμένων «χορτοφάγων», και απολαμβάνοντας το «δείπνο» τους, που εκείνη την ώρα είχε τη μεγαλύτερη τηλεθέαση.

Στο ποινικό μητρώο αυτών των ανθρώνων δεν αναφέρεται η εν λόγω βδελυρή πράξη, η ανθρωποφαγία, ούτε η ιδιότητα

ύαινα. Είναι λευκό... Κυκλοφορεί μάλλον ως φήμη ότι είναι κανίβαλοι, αλλά κανείς δεν τολμάει να τους κόψει την καλημέρα – εδώ που τα λέμε, ποιος δεν λέει καλημέρα στον διπλανό του, όταν μάλιστα ξέρει ότι είναι το επόμενο θύμα; Γι' αυτό και τους καλούν τα κόμματα να «κοσμήσουν» με την παρουσία τους τις λίστες υποψηφίων βουλευτών, τους χαρακτηρίζουν «λαμπερά ονόματα της δικηγορίας ή της δημοσιογραφίας» και τους προσφωνούν «εκλεκτούς συναδέλφους» που «θα μας εκπροσωπήσουν με την ψήφο του ελληνικού λαού στη Βουλή»!

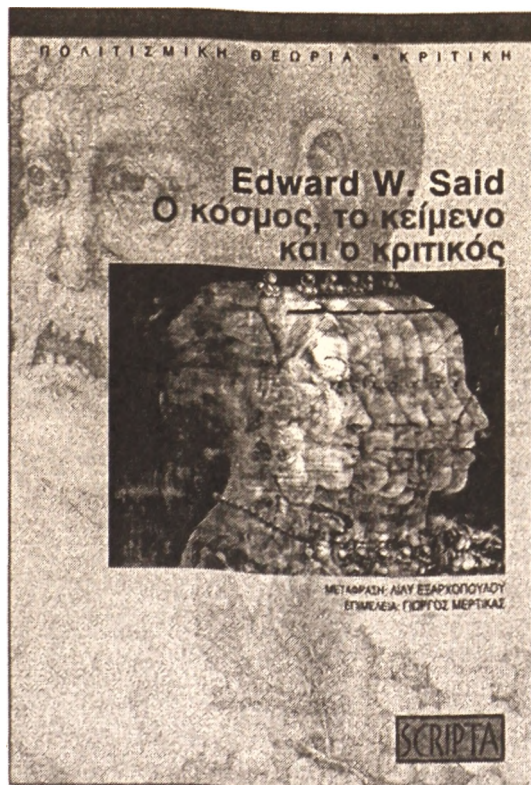
Αν πάλι αποτύχουν, ε, δεν χάθηκε ο κόσμος, θα τους δοθεί ένα πόστο, μια εκπομπή να συνεχίσουν το θεάρεστο έργο τους, και να προετοιμάσουν την επόμενη προεκλογική τους εκστρατεία!

Το ερώτημα διπλό για τον κλάδο: Γιατί τα κανάλια διαλέγουν το χειρότερο είδος της συντεχνίας μας για τη βιτρίνα τους; Στη σύσκεψη που γίνεται δεν αντιλαμβάνονται ότι έχουν να κάνουν με ανθρωποφάγους; Ή μήπως αυτό είναι το ζητούμενο τελικά;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΗ

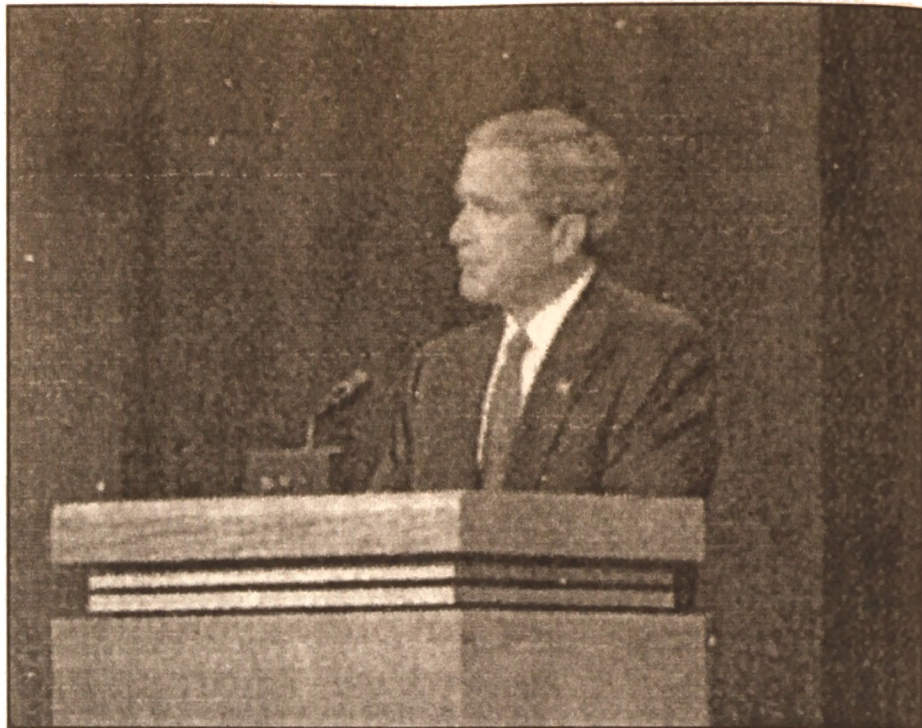
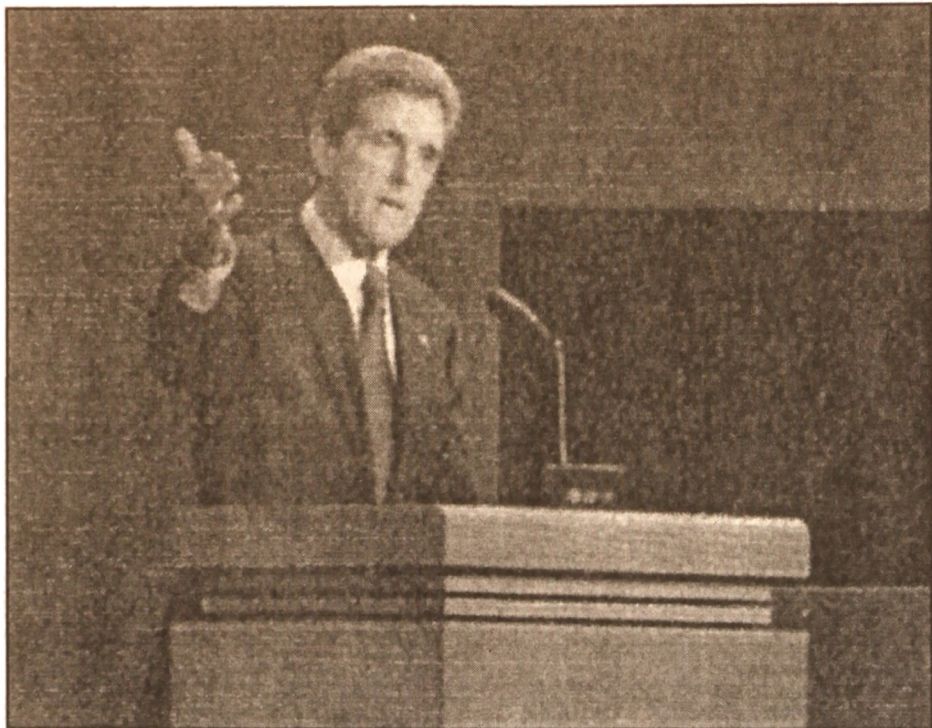
ISBN 960-7909-60-7 • ΣΕΛ. 512, ΤΙΜΗ: 30 €

ISBN 960-7909-62-3 • ΣΕΛ. 736, ΤΙΜΗ: 38 €

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10, 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 210 36 16 528, FAX: 210 36 16 529 • e-mail: scripta@hellasnet.gr • www.scripta.gr

ΗΠΑ ΕΛΠΙΖΕΙ ΤΩΡΑ Ο ΚΕΡΙ

Αναπάντεχη τροπή πήρε η προεκλογική εκστρατεία των δύο υποψηφίων για την προεδρία στις ΗΠΑ, Τζορτζ Μπους και Τζον Κέρι, μετά την πρώτη κοινή τηλεοπτική τους εμφάνιση την περασμένη εβδομάδα. Μια εμφάνιση, στην οποία ο μεν σημερινός πρόεδρος επιβεβαίωσε απλώς την κενότητα των «επιχειρημάτων» του για τον περίφημο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, με επίκεντρο φυσικά την παράνομη εισβολή και τη συνεχιζόμενη κατοχή του Ιράκ, ενώ ο Δημοκρατικός αντίπαλός του βρήκε την ευκαιρία να σταθεί στο... ύψος του και να τον αντικρούσει, αναδεικνύοντας τα λάθη και τους επικίνδυνα κακούς χειρισμούς του στην εξωτερική πολιτική.

Γεγονός είναι ότι αμέσως μετά την εμφάνιση αυτή, που για πολλούς θεωρούνταν πολύ κρίσιμη, οι σφυγμομετρήσεις έδειξαν μια σαφή άνοδο του Τζον Κέρι στην προτίμηση του εκλογικού σώματος έναντι του Μπους, τον οποίο μάλιστα για πρώτη φορά ξεπέρασε αισθητά σε ορισμένες πολιτείες. Ωστόσο, για όποιον γνωρίζει τον τρόπο που λειτουργούν οι προεκλογικές εκστρατείες στις ΗΠΑ και πώς προσλαμβάνονται από την κοινή γνώμη, τα αποτελέσματα των σφυγμομετρήσεων δεν αποτελούν στοιχείο για ασφαλή συμπεράσματα ως προς το τελικό εκλογικό αποτέλεσμα.

Απλώς αποτελούν μια ένδειξη, η οποία

όμως μπορεί να ανατραπεί ακόμα και από ένα τυχαίο γεγονός, καθώς είναι γνωστή η αστάθεια της αμερικανικής κοινής γνώμης, εξαιτίας και της πλημμυρικής πληροφόρησής της για σημαντικά θέματα που αφορούν καίριους τομείς της πολιτικής. Άλλωστε σε αρκετές περιοχές ο Μπους εξακολουθεί να διαθέτει ισχυρά ερείσματα, ενώ από την άλλη πλευρά είναι επίσης γνωστό ότι από την αρχή της προεκλογικής εκστρατείας το επιτελείο του Τζορτζ Μπους μετέρχεται κάθε είδους βρόμικα κόλπα για να πλήξει τον αντίπαλό του.

Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό ότι για πρώτη φορά εδώ και δεκαετίες, μια εκλογή προέδρου στις ΗΠΑ διεξάγεται

σε τέτοια ένταση, γεγονός που εκδηλώνεται με δυο στοιχεία: το ένα είναι η πανστρατιά που έχουν κηρύξει εναντίον του Τζορτζ Μπους μεγάλες προσωπικότητες από τον χώρο του πνεύματος και της τέχνης, αλλά και από τον χώρο του επιχειρηματικού κεφαλαίου, και το άλλο οι συνεχείς αποκαλύψεις για την κατάσταση στο Ιράκ, οι οποίες υποχρεώνουν βασικά μέλη της κυβέρνησης, μεταξύ των οποίων τελευταία και ο «σκληρός» Ντόναλντ Ράμφελντ, να παραδέχονται επίσημα πλέον ότι η εισβολή στο Ιράκ δεν ήταν δικαιολογημένη και ακόμα ότι ουσιαστικά οργανώθηκε «στο πόδι», πράγμα που έτσι κι αλλιώς έχει αντιληφθεί η πλειονότητα των αμερικανών πολιτών.

ΤΟΥΡΚΙΑ: ΔΥΣΚΟΛΟ ΤΟ «ΝΑΙ» ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε το πράσινο φως για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας, με ένα κείμενο όμως που θέτει σκληρούς όρους τους οποίους θα πρέπει να ικανοποιήσει η Άγκυρα αν θέλει να περάσει το κατώφλι της Ένωσης.

Η τελική απόφαση ανήκει βεβαίως στο Συμβούλιο των αρχηγών που θα συνέλθει τον ερχόμενο Δεκέμβριο στην Ολλανδία, η οποία ασκεί αυτό το εξάμηνο την προεδρία και το ερώτημα είναι αν οι 25 ηγέτες των χωρών μελών

θα αποδεχτούν την πρόταση της Κομισιόν και θα πουν το πολυπόθητο για την τουρκική κυβέρνηση «ναι», ή θα λάβουν περισσότερο υπ' όψη τους τα αρνητικά στοιχεία που έχει αυτή υπόθεση.

Για παράδειγμα, ένα στοιχείο που έχει συζητηθεί ήδη, αφορά στο κόστος της ένταξης –όταν αυτή πραγματοποιηθεί, μετά το 2015 όπως υπολογίζεται– ή στις ιδιαίτερες σχέσεις που έχει η Τουρκία με τις ΗΠΑ, οι οποίες έχουν ασκήσει έντονες πιέσεις στην Ένωση για την ένταξή της.

Ένα δεύτερο αφορά στο φόβο που

ΙΣΡΑΗΛ ΣΚΛΗΡΑΙΝΕΙ ΚΙ ΑΛΛΟ Ο ΣΑΡΟΝ

Δεν λέει να το βάλει κάτω ο ισραηλινός πρωθυπουργός Αριέλ Σαρόν, ο οποίος όχι μόνο συνεχίζει την τελευταία και αιματηρότερη ίσως εκστρατεία του –με την κωδική ονομασία «Ημέρες μεταμέλειας»– εναντίον των Παλαιστινίων, αλλά επεκτείνει την επιθετική τακτική εκτός των συνόρων του Ισραήλ, που εφαρμόζει ήδη σε βάρος της Συρίας, απειλώντας τώρα και το Ιράν. Η απειλή αυτή εξυπηρετεί φυσικά τον ίδιο, ταυτόχρονα όμως συντάσσεται με τις βλέψεις και τα σχέδια της Ουάσιγκτον, από την οποία εξασφαλίζει και τα απαραίτητα ανταλλάγματα.

Προχτές οι ΗΠΑ άσκησαν και νέο βέτο σε μια απόπειρα του ΟΗΕ να υιοθετήσει ένα σχέδιο απόφασης των αραβικών κρατών που καταδίδικαζε το λουτρό αίματος που προκαλούν οι Ισραηλινοί στα παλαιστινιακά εδάφη, ενώ μια ημέρα πριν ο αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ υποστήριξε απόλυτα τον Σαρόν, λέγοντας ότι το Ισραήλ απαντά με τον δικό του τρόπο στις επιθέσεις που δέχεται από τους Παλαιστίνιους και εκφράζοντας την «ελπίδα», ο ισραηλινός πρωθυπουργός να σταματήσει σύντομα τους βομβαρδισμούς παλαιστινιακών οικισμών, που έχουν προκαλέσει ήδη πάνω από 80 νεκρούς και 400 τραυματίες σε περίπου μια εβδομά-

δα, αφού «θα έχει ολοκληρώσει τα σχέδιά του».

Στο μεταξύ όμως μεσολαβητές από διάφορες πλευρές καταβάλλουν έντονες προσπάθειες για τον τερματισμό των εχθροπραξιών και την προσέλευση των αντιμαχόμενων πλευρών σε νέο κύκλο διαβουλεύσεων, με στόχο την αναβίωση του εγκαταλειμμένου εδώ και πολύ καιρό «Οδικού Χάρτη» που έχουν προτείνει οι Αμερικανοί για την επίλυση του παλαιστινιακού ζητήματος.

Στο γενικότερο αυτό κλίμα νέα έντα-

ση δημιουργήθηκε στην περιοχή μετά από τις απειλές του Σαρόν για πιθανή επίθεση εναντίον των πυρηνικών εγκαταστάσεων του Ιράν. Απειλές που προκάλεσαν την άμεση αντίδραση της Τεχεράνης, καθώς ο πρώην πρόεδρος Χασεμί Ραφσαντζανί προειδοποίησε ότι το Ιράν διαθέτει τώρα και μπορεί να χρησιμοποιήσει πυραύλους με βεληνεκές που φτάνει τα 2.000 χιλιόμετρα (έναντι των 1.300 που έφταναν πριν), εννοώντας προφανώς ότι μπορούν να χτυπήσουν το Ισραήλ.

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

διατυπώνεται από πολλές πλευρές ότι η ένταξη θα ανοίξει την πόρτα για μαζική μετακίνηση τούρκων πολιτών, ιδιαίτερα προς τις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης αλλά και γενικά – θέμα που ενδιαφέρει άμεσα και την Ελλάδα βεβαίως. Ένα τρίτο αφορά σε έναν άλλο φόβο που διατυπώνεται σε αρκετές χώρες και έχει σχέση με τις θρησκευτικές και πολιτιστικές διαφορές μεταξύ της τουρκικής και της ευρωπαϊκής κοινωνίας, οι οποίες ενδεχομένως θα προκαλούν προβλήματα κατά τη λήψη σοβαρών αποφάσεων σε κοινωνικά κυρίως

θέματα.

Ένα άλλο στοιχείο, τέλος, που θα «μετρήσει» στην απόφαση των ευρωπαίων αρχηγών, είναι η αρνητική σε πολλές χώρες στάση της κοινής γνώμης, η οποία δεν θέλει την τουρκική ένταξη, ή, και αν συμφωνεί με αυτήν, θέλει τουλάχιστον να τεθούν αυστηρές προϋποθέσεις, που δεν θα θέσουν τις χώρες τους και γενικότερα την Ένωση σε δοκιμασίες.

Οι προβληματισμοί αυτοί εκφράζονται φυσικά και στην Ελλάδα, η οποία ωστόσο πολύ σωστά βρίσκεται στην πρώτη

γραμμή των χωρών που υποστηρίζουν την τουρκική ένταξη, έχοντας υπ' όψη της τα οφέλη από τη φιλία, την καλή γειτονία και τη συνεργασία Ελλάδας-Τουρκίας. Από την άλλη πλευρά όμως δεν θα πρέπει να ξεχνά κανείς τα θέματα που, παρά τις μέχρι τώρα προσπάθειες, παραμένουν ανοιχτά και συνεχίζουν να επηρεάζουν τις διμερείς σχέσεις. Οι οποίες, στην περίπτωση που οι ευρωπαίοι ηγέτες θα αποφάσιζαν να ξανασκεφτούν το «ναι» στην Άγκυρα, είναι βέβαιο ότι θα βρεθούν προ νέων και πιο επώδυνων αδιεξόδων.

Συνεχίζονται τα εφιαλτικά σενάρια

Ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους, πιεζόμενος και από το προεκλογικό κλίμα στη χώρα του, συνεχίζει τους γνωστούς λεονταρισμούς και τα ψέματα αναφορικά με την κατάσταση που επικρατεί στο Ιράκ. Οστόσο κάθε μέρα που περνά γίνεται περισσότερο φανερό ότι η υπόθεση αυτή έχει πλέον χαθεί για τους Αμερικανούς –που ξαναζουν ημέρες αντίστοιχες με κείνες του πολέμου του Βιετνάμ– αλλά και για τους «συμμάχους» τους, καθώς και ότι η βία, που εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα, απειλεί να πάρει πιο δραματικές διαστάσεις και να οδηγήσει σε πραγματικό ολοκαύτωμα ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή.

Αυτό που ήδη αναμενόταν εδώ και αρκετό καιρό, δηλαδή η κλιμάκωση της βίας ενόψει των εκλογών που έχει προγραμματιστεί να διεξαχθούν στο Ιράκ τον ερχόμενο Ιανουάριο, αποτελεί πλέον μια τραγική πραγματικότητα την οποία μάταια οι κατοχικές δυνάμεις προσπαθούν να ανατρέψουν. Και πώς θα μπορούσαν άλλωστε;

Οι δυνάμεις των Αμερικανών, των Βρετανών και των άλλων που τους στηρίζουν βρίσκονται στο Ιράκ στο πλαί-

σιο μιας ψυχρής κατοχής, ερήμην του ιρακινού λαού – το γεγονός ότι την παραμονή των ξένων δυνάμεων ζήτησε η προσωρινή κυβέρνηση του Αγιάντ Αλάουϊ δεν «μετράει» για κανέναν, αφού το αίτημα αυτό είχε τεθεί ως όρος από τους ίδιους τους Αμερικανούς, όταν, για επικοινωνιακούς λόγους κυρίως, μεθόδευαν την παράδοση της εξουσίας της χώρας στους Ιρακινούς.

Μια μεθόδευση που διεύρυνε το χάος από την εισβολή και α) εξόργισε περισσότερο τις ομάδες της ιρακινής αντί-

στασης που ενέτειναν τη δράση τους, επιδιώκοντας ένα γενικό ξεκαθάρισμα με τους ξένους εισβολείς, τους οποίους θέλουν να διώξουν με κάθε τίμημα, αλλά και με τους συμπατριώτες τους που συμπαράσχθηκαν με τις κατοχικές δυνάμεις και εργάζονται υπό τις διαταγές τους, β) έσπρωξε πολλούς Ιρακινούς να στραφούν προς διάφορες ισλαμικές οργανώσεις από τρίτες χώρες που δρουν στο Ιράκ και να ταυτίσουν τον δικό τους αγώνα για απελευθέρωση με τα εμπρηστικά συνθήματα των τρομοκρατών κατά των Αμερικανών και της Δύσης γενικότερα, και γ) επέτρεψε να καλλιεργηθούν σε συγκεκριμένες εθνικές ομάδες σκέψεις αυτονομίας από τον κορμό του Ιράκ, στα χνάρια των Κούρδων, οι οποίοι βεβαίως επιμένουν στα σχέδια δημιουργίας κουρδικού κράτους στο βόρειο Ιράκ.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να μεγαλώνει το χάος και να κλιμακώνεται συνεχώς η βία από τις διάφορες ομάδες των ενόπλων, με φονικές επιθέσεις που χτυπούν αδιάκριτα και προκαλούν δε-

«Δεν έχει σημασία ποιος κάνει κάτι...»

Μία από τις διάσημες ατάκες που ορθά ή λαθεμένα αποδίδονται στον πρωτομάστορα των μυστικών υπηρεσιών Χένρυ Κίσινγκερ, είναι εκείνη που λέει πως «δεν έχει σημασία ποιος κάνει κάτι αλλά ποιος φαίνεται ότι κάνει κάτι».

Πριν από μερικές εβδομάδες οι ιταλίδες ακτιβίστριες Simona Toretta και Simona Pari, μαζί με τις Abdul-Aziz και Mahnouz Bassam, απήχθησαν από «μέλη της ιρακινής αντίστασης». Γύρω από την απαγωγή αναπτύχθηκε ένα ολόκληρο γεωπολιτικό παιχνίδι, καθώς οι «υπερασπιστές» της εισβολής χρησιμοποίησαν το περιστατικό για να παρουσιάσουν τους αντιπάλους τους ως αφελείς, τυφλούς υποστηρικτές μιας αντίστασης που απαντά στη διεθνή αλληλεγγύη με απαγωγές όλων των ξένων, ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση. Από την άλλη πλευρά, κάποιοι ισλαμιστές υποστήριζαν ότι ο σκοπός της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης «Γέφυρα στη Βαγδάτη» δεν ήταν παρά να προωθεί καλυμμένα το έργο μυστικών υπηρεσιών.

Η πρόσφατη απελευθέρωση των δύο Ιταλίδων και η φημολογούμενη καταβολή λύτρων ενός εκατομμυρίου δολαρίων (!) θόλωσε ακόμη περισσότερο τα «ταραγμένα» νερά, αφού γέννησε

το ερώτημα «ποιος πλήρωσε και ποιος τα πήρε». Η συγκέντρωση ενός τέτοιου ποσού απαιτεί «προδιαγραφές» που ξεφεύγουν από τις δυνατότητες των ΜΚΟ και φωτογραφίζουν κράτη ή κυβερνήσεις (ιταλική;) που δεν θα ήθελαν ωστόσο να παραδεχτούν μια τέτοια επιβάρυνση του προϋπολογισμού και του prestίτζ τους.

Αξίζει εδώ να επισημάνουμε πως –όσο κι αν κάποιοι προσπαθούν να την ενοχοποιήσουν εν γένει για προφανείς σκοπούς– πίσω από τον όρο «ιρακινή αντίσταση» βρίσκονται ετερογενείς ομάδες που απλώνουν την γκάμα τους από θρησκευτικές μέχρι πολιτικοκοινωνικές αναγνώσεις της πρόσφατης ιστορίας του Ιράκ. Η ίδια «γκάμα» υπάρχει και στις ΜΚΟ: άλλες χρηματοδοτούνται από «περίεργες πηγές» για να ρετουσάρουν παιχνίδια, κι άλλες αποτελούνται από αληθινούς ιδεολόγους/ακτιβιστές. Στο πλαίσιο αυτό η απαγωγή μελών μιας ΜΚΟ που –δημόσια τουλάχιστον– καταδίκασε την εισβολή, εξυπηρετούσε κυρίως όσους θα ήθελαν να σπάσουν το ηθικό και το κίνημα της Διεθνούς Αλληλεγγύης, παρουσιάζοντας συνολικά την «αντίσταση» ως ανάξια να δημιουργήσει μια ανάδοχη κατάσταση δικαιο-

κάδες θύματα κάθε φορά, όχι όμως μόνο ανάμεσα στους θεωρούμενους ως φυσικούς τους εχθρούς, αλλά και, κυρίως, ανάμεσα στους άμαχους, ιδιαίτερα γυναίκες και παιδιά.

Σε απάντηση των επιθέσεων αυτών, που έχουν φέρει σε δεινή θέση την κυβέρνηση Μπους, οι κατοχικές δυνάμεις σφυροκοπούν ανελέητα εδώ και μερικές εβδομάδες πόλεις και χωριά, προκαλώντας με τη σειρά τους δεκάδες θύματα ανάμεσα σε απλούς πολίτες, άνδρες, γυναίκες και κυρίως παιδιά, με τη δικαιολογία ότι προσπαθούν να αποδυναμώσουν και να διαλύσουν τις οργανώσεις και ομάδες αντίστασης. Μιας αντίστασης ωστόσο που καθημερινά ενισχύεται περισσότερο, κερδίζοντας την υποστήριξη όλο και μεγαλύτερων τμημάτων του πληθυσμού, τα οποία αισθάνονται πλέον ολοένα πιο αβάσταχτο το βάρος της ξένης εισβολής και κατοχής.

Από την άλλη πλευρά, οι οργανώσεις και ομάδες των ενόπλων Ιρακινών και των άλλων που δρουν στη χώρα, έχουν αυξήσει τον τελευταίο καιρό τις απαγωγές και την κράτηση –πολύ συχνότερα τώρα και την εκτέλεση με αποκεφαλισμό– ξένων, μελών διεθνών οργανισμών ή υπηρεσιών και, ακόμα, υπαλλή-

λων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στο Ιράκ, σε μια άλλη μορφή αγώνα, η οποία ωστόσο έχει αρχίσει να προκαλεί όχι μόνο την αγανάκτηση της διεθνούς κοινής γνώμης, αλλά και πολλά ερωτηματικά για το ποιοι καθοδηγούν τις απαγωγές αυτές, ποιοι τις εκτελούν και τι εξυπηρετούν με αυτές. Γιατί έχουν αρχίσει να διατυπώνονται υπόνοιες ότι σε κάποιο βαθμό στην επιχείρηση των απαγωγών έχουν μπει και ξένες μυστικές υπηρεσίες, κυρίως αμερικανικές, με σκοπό να προκαλέσουν σύγχυση σχετικά με τις προθέσεις και τους στόχους της ιρακινής αντίστασης: Πρόσφατο παράδειγμα η απαγωγή των δυο Ιταλίδων, μελών μιας ανθρωπιστικής οργάνωσης, για την απελευθέρωση των οποίων χρειάστηκε να καταβληθεί ένα εκατομμύριο δολάρια ως λύτρα, που κανείς δε γνωρίζει πώς και σε ποιον καταβλήθηκαν.

Στην κατάσταση που έχει δημιουργηθεί όμως, ανεξάρτητα από τους προεκλογικούς λεονταρισμούς του Μπους, πολλοί αμερικανοί αξιωματούχοι και αναλυτές διαπιστώνουν δημόσια πλέον ότι το Ιράκ είναι πια χαμένη υπόθεση. Δεν είναι τυχαίο μάλιστα ότι υπουργοί της αμερικανικής κυβέρνησης, όπως ο Κόλιν Πάουελ και ο Ντόναλντ Ράμ-

σφελντ, ερχόμενοι σε κραυγαλέα αντίθεση με τις υπερφίαλες δηλώσεις του προέδρου Μπους, παραδέχονται ανοιχτά ότι τα στοιχεία και οι δικαιολογίες που χρησιμοποιήθηκαν, προκειμένου να πεισθεί η διεθνής κοινότητα να αποδεχτεί την αναγκαιότητα της εισβολής στο Ιράκ, δεν στηρίζονταν πουθενά.

Πολλά βεβαίως θα εξαρτηθούν από το αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ τον ερχόμενο Νοέμβριο, όπου ο Τζορτζ Μπους έχει να αντιμετωπίσει τον Δημοκρατικό Τζον Κέρι. Και στην περίπτωση μιας ήττας του σημερινού προέδρου ωστόσο, από τα μέχρι τώρα στοιχεία φαίνεται πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να διεξαχθούν οι πρώτες μετά Σαντάμ εκλογές στο Ιράκ τον ερχόμενο Ιανουάριο. Εκτός κι αν περιορισθούν σε ορισμένες ελεγχόμενες περιοχές, πράγμα όμως που θα δημιουργήσει νέα και ίσως ανυπέρβλητα προβλήματα στο άμεσο μέλλον, καθώς θα ενισχύσει τις αποσχιστικές τάσεις κυρίως των Κούρδων στο βορρά και των Σιτών στο νότο, θα πυροδοτήσει άμεσα τον εμφύλιο που πολλοί περιμένουν εδώ και καιρό και θα οδηγήσει τη χώρα σε πλήρη διάλυση.

Τ.Κ.Δ.

(Ερωτηματικά για μια απαγωγή)

σύνης στο Ιράκ.

Γιατί, στα μυαλά πολλών ανθρώπων στον αραβικό π.χ. κόσμο, νομιμοποιείται ενδεχομένως να απαγάγεις –ακόμη και να αποκεφαλίσεις, δυστυχώς– τεχνικούς συμβούλους του αμερικανικού στρατού κατοχής. Αλλά το να απαγάγεις άτομα γνωστά για την ανθρωπιστική δράση τους όχι μόνο δεν νομιμοποιείται στον ίδιο βαθμό, αλλά και δημιουργεί ερωτηματικά και «συγκρίσεις». «Οι βαρβαρότητες μάς δυναμώνουν στον σκοπό μας», δήλωσε πρόσφατα ο πρόεδρος των ΗΠΑ.

Από την άλλη, όσο κι αν γίνεται προσπάθεια να υιοθετηθεί μια συνωμοσιολογία/πρακτορολογία σχετικά με τον ρόλο των δυο Ιταλίδων, τίποτε στην συγκεκριμένη περίπτωση –μέχρι σήμερα– δεν μαρτυρεί κάτι τέτοιο.

Μάλιστα, όπως ο J. Scahill αναφέρει σε άρθρο του στη *Guardian*, όλες οι λεπτομέρειες της απαγωγής (μέρος, τρόπος, εμφάνιση και μέγεθος ομάδας, συμπεριφορά στους μάρτυρες) θυμίζουν οργανωμένη επιχείρηση από δυτικές μυστικές υπηρεσίες παρά απόπειρα από την «ιρακινή αντίσταση».

Αξίζει να θυμηθούμε ότι σύμφωνα με τον τομεάρχη της CIA

στην περιοχή James Pavitt «η Βαγδάτη στεγάζει την μεγαλύτερη βάση της υπηρεσίας από τον καιρό του Βιετνάμ». Αν σκεφτεί κανείς ότι η συγκεκριμένη ΜΚΟ πήρε θέση ενάντια στην κατοχή κι ότι όλο το προηγούμενο διάστημα σε «κομβικές επιχειρήσεις» όπως στις σφαγές στη Φαλούτζα και τη Νατζάφ αναλάμβανε ανθρωπιστικές αποστολές «τρυπώνοντας» εκεί όπου οι κατοχικές δυνάμεις «δεν ήθελαν μάρτυρες», μπορούμε να αναρωτηθούμε για το ποιοι επωφελούνται από απαγωγές αυτού του είδους. Και μολονότι κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει την αλήθεια και είναι συνηθισμένο φαινόμενο κάποιοι να βλέπουν πίσω ακόμη κι από την... κακοκαιρία τη CIA ή τη Mossad, αν προστεθούν στα παραπάνω η καταδίκη της απαγωγής από βασικές ισλαμικές οργανώσεις και το γεγονός ότι η συγκεκριμένη απαγωγή προβλήθηκε από τις κυβερνήσεις της «Ιερής Συμμαχίας» των κατοχικών δυνάμεων ως ένδειξη της ανάγκης για καταδίκη της «ιρακινής αντίστασης» παγκοσμίως, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί στον κόσμο των μυστικών υπηρεσιών «δεν έχει σημασία ποιος κάνει κάτι, αλλά ποιος φαίνεται πως κάνει κάτι»...

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΔΟΥ

Αποχαιρετισμός στη Διδώ

της Έρης Σταυροπούλου

Ο θάνατος ενός συγγραφέα δίνει στο έργο του μια ξαφνική επικαιρότητα, που μερικές φορές δεν είναι παρά μια τελευταία αναλαμπή φήμης, πριν να περάσει στη λησμονιά. Δέν είναι τέτοια βέβαια η περίπτωση της Διδώς Σωτηρίου, έστω κι αν η αφορμή για τη σύντομη τούτη παρουσίαση του έργου της είναι το ότι μόλις έφυγε, πλήρης ημερών, από κοντά μας.

Πασίγνωστη πεζογράφος, κέρδισε επάξια την αγάπη του αναγνωστικού κοινού· όχι την ξαφνική σαν πυροτέχνημα επιτυχία, αλλά τη σταθερή εκτίμηση που διακρίνουμε στις αλλεπάλληλες εκδόσεις των βιβλίων της –ας αναλογιστούμε μόνο ότι τα *Ματωμένα χώματα* έχουν πραγματοποιήσει ως τώρα 80 εκδόσεις!–, στις μεταφράσεις τους και στα βραβεία με τα οποία τιμήθηκε: το βραβείο Ιπεκτσι (1985), το Κρατικό Ειδικό Βραβείο Λογοτεχνίας (1989), το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών (1990) και τον Ταξiάρχη του Φοίνικος (1995).

Αξιώθηκε τη γενική αναγνώριση, γράφοντας για εξαιρετικά ενδιαφέροντα θέματα, παρμένα από την ελληνική ιστορία και ζωή του εικοστού αιώνα, κυρίως όμως αξιοποιώντας την αβίαστη, φαινομενικά απλή αφήγηση μαζί με την ιδιαίτερη ζωντάνια του λόγου της και τη χαρακτηριστική κριτική της ματιά. Ακόμη πιο σημαντικό είναι ότι τα στοιχεία αυτά δεν συνιστούν μόνο τη συγγραφέα Διδώ Σωτηρίου, αλλά αποτελούν συστατικά της ίδιας της ανθρωπίνης υπόστασής της, των κοινωνικών ενδιαφερόντων και της ακατάβλητης αγωνιστικότητάς της.

Ας σκεφτούμε ακόμη ότι η ζωή της αποτελεί ένα μεγάλο, συναρπαστικό και περιπετειώδες μυθιστόρημα.¹ Γεν-

νημένη το 1909 στο Αϊδίνι της Μικράς Ασίας, κατέφυγε με την οικογένειά της το 1922 με τη Μικρασιατική καταστροφή στην Αθήνα. Σπούδασε γαλλική φιλολογία στο Γαλλικό Ινστιτούτο της Αθήνας και κατόπιν στο Παρίσι. Το 1933 παντρεύτηκε τον εκπαιδευτικό Πλάτωνα Σωτηρίου (το πατρικό της επώνυμο ήταν Παππά). Τη δεκαετία του '30 εντάχθηκε στο κίνημα της Αριστεράς, ενώ την ίδια εποχή άρχισε να εργάζεται ως δημοσιογράφος. Πρώτα ως μεταφράστρια γαλλικών μυθιστορημάτων στην εφημερίδα *Νέος Κόσμος*, όπου σύντομα άρχισε να κάνει ρεπορτάζ, και κατόπιν ως αρχισυντάκτρια στο περιοδικό *Η Γυναίκα*. Στην Κατοχή, μαζί με τη Μέλπω Αξιώτη εργάστηκαν στις παράνομες εφημερίδες *Σοβιετικά Νέα* και *Γυναικεία Δράση*. Ακολούθησαν συνεργασίες με πολλά άλλα

έντυπα, κυρίως με τον *Ριζοσπάστη* τη δεκαετία του '40 και την *Αυγή* τη δεκαετία του '50 και του '60. Η έκταση και η ποικιλία της δημοσιογραφικής της δουλειάς δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια, γιατί χρειάζεται να γίνει ακόμη συστηματική έρευνα προς αυτή την κατεύθυνση. Γνωρίζουμε πάντως ότι η θέση της γυναίκας στο σύγχρονο κόσμο, η χειραφέτησή της, η εργασία και η μόρφωσή της απασχολούσαν ιδιαίτερα τη Σωτηρίου, που αφιέρωσε μεγάλο μέρος της δημοσιογραφίας της στο θέμα, ενώ παρακολούθησε και διεθνή συνέδρια για το γυναικείο ζήτημα. Το 1951 και 1952 δίπλα στην αδελφή της Έλλη Παππά, σύντροφο του Νίκου Μπελογιάννη, έζησε τις δύο συγκλονιστικές δίκες της μετεμφυλιακής ελληνικής ιστορίας.

Από αυτές τις εμπειρίες η Διδώ άντλησε υλικό για το έργο της. Ένα έργο που πυροδότησε μνήμες μιας εμπειρίας συλλογικότερης. Οι παλαιότεροι τουλάχιστον αναγνώστες της, καθώς είχαν κι οι ίδιοι ζήσει ανάλογες περιπέτειες στη διάρκεια των αλλεπάλληλων πολέμων, των ξεριζωμών και των διώξεων που σημάδεψαν την ιστορία του τόπου στη διάρκεια του εικοστού αιώνα, αναγνώριζαν σ' αυτό πολλά στοιχεία της δικής τους ζωής.

Η πρώτη επαγγελματική της ενασχόληση με το γράψιμο ήταν, όπως είδαμε, δημοσιογραφική. Ωστόσο έγραφε και λογοτεχνικά κείμενα από τα μαθητικά της χρόνια (ποιήματα, πεζοτράγουδα, διηγήματα), καθώς μάλιστα συμπαραστάτες στην κλίση της αυτή είχε τους καθηγητές της Κώστα Παρορίτη και Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη.²

Την ουσιαστική παρουσία της στο χώρο των γραμμάτων έκανε το 1959 σε ηλικία 50 χρονών με το μυθιστόρημα *Οι*

νεκροί περιμένουν, που το ακολούθησε τέσσερα χρόνια αργότερα το πασίγνωστο *Ματωμένα χώματα* (1962). Συνυπολογίζοντας και το *Μέσα στις φλόγες* (1978), διασκευή για παιδιά του *Οι νεκροί περιμένουν*, έχουμε τον κύκλο των τριών έργων της που είναι εμπνευσμένα από τη ζωή στη Μικρά Ασία και την καταστροφή του 1922. Όπως είναι γνωστό, με το ίδιο θέμα είχαν ήδη ασχοληθεί, αλλά και αργότερα συνέχισαν να γράφουν, μερικοί από τους σημαντικότερους έλληνες πεζογράφους. Η διαφοροποίηση της προσέγγισης της Σωτηρίου (ιδιαίτερα στα *Ματωμένα χώματα*) από τα παλαιότερα έργα του Στρατή Δούκα (*Ιστορία ενός αιχμαλώτου*, 1929) και του Ηλία Βενέζη (*Το νούμερο 31.328*, 1931) επισημαίνεται από τον Βαγγέλη Κάσσο: «Επιχείρησε κάτι ευρύτερο: να μην περιοριστεί, δηλαδή, στην ανεκδοτολογική περιγραφή της περιπέτειας ενός προσώπου μέσα στο γενικό όλεθρο, αλλά να θελήσει να αποδώσει το γενικό όλεθρο μέσα από την ατομική περιπέτεια. Ήταν ένα εγχείρημα δύσκολο και επικίνδυνο. Κατάφερε, ωστόσο, η πεζογράφος να το φέρει σε πέρας. Επειδή ακριβώς κατάφερε να δώσει στο μύθο της έναν προσανατολισμό ιστορικό, να προσαρμόσει την περιπέτεια του Μανόλη Αξιώτη και, διαμέσου αυτής, την περιπέτεια ολόκληρου του Μικρασιατικού ελληνισμού σε σωστές ιστορικές αναλογίες.»³

Η στροφή της σε έναν άλλο θεματικό κύκλο, που αναφέρεται στις περιπέτειες του ελληνισμού μετά το 1922 και ως τα πολύ νεότερα χρόνια, έγινε με το επόμενο βιβλίο της (*Εντολή*, 1976), την δραματοποιημένη απόδοση της υπόθεσης Μπελογιάννη, βιβλίο που είχε αρχίσει να γράφει στη δεκαετία του '60, αλλά κατόρθωσε να εκδώσει μόλις μετά την πτώση της χούντας. Εδώ ανήκουν ακόμη η *Ηλέκτρα*, μυθιστορηματική βιογραφία της Ηλέκτρας Αποστόλου (1961) και το τελευταίο μυθιστόρημά της, *Κατεδαφιζόμεθα* (1982). Στα βιβλία της πρέπει να συνυπολογίσουμε το εφηβικό μυθιστόρημα *Επισκέπτες* (1979), τον τόμο *Θέατρο* (1995) και το μελέτημα *Η Μικρασιατική Καταστροφή και η στρατηγική του ιμπεριαλισμού στην Ανατολική Μεσόγειο* (1975).

Όλα αυτά είναι αρκετά γνωστά στους πολυπληθείς αναγνώστες της. Πολύ πρόσφατα όμως συγκεντρώθηκαν σε τόμο τα διηγήματά της, αναδεικνύοντας μια σχεδόν άγνωστη πτυχή της πεζογραφίας της (Διδώ Σωτηρίου, *Τυχαίο συναπάντημα και άλλες ιστορίες*. Φιλολογική επιμέλεια Έρη Σταυροπούλου. Κέδρος, 2004). Δεκαπέντε ιστορίες ενταγμένες στο δεύτερο κύκλο των θεμάτων που την απασχόλησαν, οι οποίες αποτυπώνουν προβλήματα όπως ο αγώνας εναντίον των Γερμανών, οι διώξεις των αριστερών αγωνιστών, το ψυχροπολεμικό κλίμα, ο φόβος μιας πυρηνικής καταστροφής, η ανεργία, η φτώχεια και ο αρνητικός ρόλος των ξένων δυνάμεων. Ένα ιδιαίτερο γνώρισμα των διηγημάτων της σε σχέση με τα μυθιστορηματά της, είναι η στενή σχέση τους με την επικαιρότητα. Η σχετικά μικρή έκταση του καθενός και ενδεχομένως η σύνθεσή του σε περιορισμένο χρόνο, καθώς και η δημοσίευση των περισσότερων στον τύπο –ακόμη και το γεγονός ότι ορισμένα τουλάχιστον φαίνεται ότι γράφτηκαν ειδικά για να δημοσιευτούν σε συγκεκριμένα έντυπα–, επέτρεψαν στη συγγραφέα να κινηθεί πέρα από την ιστορική διάσταση, στη διάσταση της συγχρονίας, να συλλάβει με την οξυμμένη παρατηρητικότητα που την διέκρινε το ενδιαφέρον θέμα, καθώς ακόμη διαμορφωνόταν, και να αποτυπώσει την πρώτη εντύπωση που προκαλούσε, όταν τα γεγονότα ήταν ακόμη νωπά και γνωστά σε όλους. Φανερώνουν λοιπόν τον «ανοιχτό διάλογο» που είχε η Σωτηρίου με τα γεγονότα και τους αναγνώστες αλλά και την ταχύτητα της καλλιτεχνικής της αντίδρασης σε όσα συνέβαιναν γύρω της.

Από την άλλη, διακρίνουμε και στις ιστορίες του τελευταίου βιβλίου της τα γενικά χαρακτηριστικά της πεζογραφίας της: την ιστορική βάση και τη βιοματική διάσταση, την ευαίσθητη απεικόνιση του βασανισμένου, απλού ανθρώπου, που μπροστά στα μεγάλα γεγονότα μεταμορφώνεται σε ήρωα, αλλά και την ένταξή του σε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο το οποίο διαγράφεται καθαρά στο βάθος, τη ρεαλιστική γραφή, τη θαρραλέα προσέγγιση καυτών προβλημάτων της ελληνικής ζωής

με την σιγουριά του αυτόπτη μάρτυρα, τη διάθεση διαμαρτυρίας αλλά και την πνοή αισιοδοξίας. Με τις ιστορίες και τους ήρωες των έργων της οι αναγνώστες μπορεί να τρομάξουν, να θαυμάσουν ή να συγκινηθούν και τελικά να ταυτιστούν μαζί τους.

Η ευχή λοιπόν να διατηρηθεί αμείωτο το ενδιαφέρον των αναγνωστών στα χρόνια που έρχονται, δεν αφορά μόνο στην επιβίωση του έργου της Διδώς Σωτηρίου. Πολύ περισσότερο γιατί, κατά τη γνώμη μου, θα αποτελεί το δείκτη ότι διατηρείται ζωηρός στο κοινό ο προβληματισμός για τη ζωή του τόπου και ο βαθύς ανθρωπισμός που έθρεψε την ίδια και διαπέρασε την πεζογραφία της.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για τη ζωή της στοιχεία έδωσε ή ίδια σε συνεντεύξεις της· βλ. Δ. Ραυτόπουλος, «Μια συζήτηση με τη Διδώ Σωτηρίου», *Επιθεώρηση Τέχνης*, έτος Η', τόμ. ΙΣΤ', αρ. 92, Αύγουστος 1962, σ. 151-155, και «Ο συγγραφέας φιλοδοξεί –κατά βάθος– να διαπράξει μια μικρή απάτη», συνέντευξη στη Νατάσα Χατζιδάκι, *Διαβάζω*, αρ. 58, 15 Δεκεμβρίου 1982, σ. 100-106. Πολύ υλικό υπάρχει επίσης στο βιβλίο της Σάσας Τσακίρη, *Διδώ Σωτηρίου. Από τον κήπο της Εδέμ στο καμίνι του αιώνα μας*. Τρίτη έκδοση, Κέδρος, Αθήνα 1997. Βλ., ακόμη, Βαγγέλης Κάσσο, «Διδώ Σωτηρίου», *Η μεταπολεμική πεζογραφία. Από τον πόλεμο του '40 ως τη δικτατορία του '67*. Τόμ. Ζ'. Εκδόσεις Σοκόλης, Αθήνα 1988, σ. 210-220, και Αλέξης Ζήρας, «Διδώ Σωτηρίου» στο *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*. Εκδοτική Αθηνών, 1991, τόμ. 9Β, σ. 55-56. Επισημαίνω, πάντως, ότι όπως η Σωτηρίου μυθοποίησε υλικό από τη ζωή της σε έργα της, ανάλογα χρησιμοποιήθηκε και το λογοτεχνικό της έργο για την άντληση βιογραφικών πληροφοριών.
2. Ένα μόνο προπολεμικό διήγημά της μας είναι γνωστό: με τον τίτλο «Μια λύση» δημοσιεύτηκε το 1931 με το πατρικό της όνομα (Διδώ Παππά) στο περιοδικό *Ο Λόγος* του Άγγ. Τερζάκη, όπου ήταν τακτική συνεργάτρια η δασκάλα και φίλη της Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη.
3. Ο.π., σ. 215.

Διδώ Σωτηρίου: «Τα παιδιά του Σπάρτακου»

Απόσπασμα

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το ανολοκλήρωτο μυθιστόρημα της Διδώς Σωτηρίου *Τα παιδιά του Σπάρτακου*, με θέμα τη ζωή και τους κοινωνικούς αγώνες των σηροτρόφων στο Σουφλί στη διάρκεια του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα.

Ήρωες και περιστατικά αυτού του έργου έχουν την αφετηρία τους στις αφηγήσεις γυναικών από τη Θράκη, πολιτικών κρατουμένων στις φυλακές Αβέρωφ.

Το μυθιστόρημα το είχε προαναγγείλει η Διδώ ήδη από το 1962: «Γράφω διάφορα και σχεδιάζω ένα μυθιστόρημα την «Κόρη του Σπάρτακου» που θα έχει για ηρωίδα μια σύγχρονη θρακιώτισσα εργάτρια.»¹ Φαίνεται όμως ότι δεν κατόρθωσε τελικά να το ολοκληρώσει, ίσως επειδή την απορρόφησαν άλλα θέματα στα κατοπινά βιβλία της.

Το σύντομο τμήμα του που δημοσιεύεται εδώ, βρέθηκε μαζί με άλλο αρχειακό υλικό στο πατάρι του σπιτιού της Διδώς στα Άνω Ιλίσια.² Ένα μέρος από τα κείμενα αυτά αποτέλεσε τη βάση του βιβλίου *Τυχαίο συναπάντημα και άλλες ιστορίες*, που κυκλοφόρησε πολύ πρόσφατα από τον Κέδρο με δική μου επιμέλεια. Στο βιβλίο συγκεντρώθηκαν δεκαπέντε ανέκδοτα ή δημοσιευμένα στον τύπο διηγήματα της Σωτηρίου. Όσα αποσπασματικά ή ανολοκλήρωτα κείμενα δεν ήταν δυνατό να ενταχθούν εκεί, διαφυλάχθηκαν για να δοθούν στη δημοσιότητα, σε άλλη, καταλληλότερη ευκαιρία.

Ένα από αυτά, το απόσπασμα που ανήκει στο μυθιστόρημα *Τα παιδιά του Σπάρτακου*, βρίσκεται εδώ τη θέση του. Η ίδια η Διδώ είχε εγκρίνει τη δημοσίευση ενός ακόμη τμήματος στο περιοδικό *Το Δέντρο* το 1991.³ Έτσι άλλωστε έγινε η ταύτιση από τα ονόματα Ανέστης - Νεόφυτος, πατέρα και γιου αντίστοιχα, κοινών ηρώων και στα δύο.

Το αρχείο της Σωτηρίου, που έχει κατατεθεί από την αδελφή της Έλλη Παππά και τον σνιψιό της Νίκο Μπελογιάννη στο Ε.Λ.Ι.Α., βρίσκεται στο αρχικό στάδιο της ταξινομικής επεξεργασίας και επομένως δεν είναι ακόμη προσιτό στους μελετητές. Με την πρόθυμη βοήθεια της φιλόλογου του Ε.Λ.Ι.Α. κ. Σοφίας Μπόρα μπόρεσα να δω την ποικιλία των εγγράφων του αρχείου και να εξετάσω τον υποφάκελο όπου έχει συγκεντρωθεί όσο μέρος του μυθιστορήματος *Τα παιδιά του Σπάρτακου* έχει εντοπιστεί ως τώρα. Υπάρχουν αρκετά χειρόγραφα σε κόλλες ριγέ ή λευκές, αριθμημένες σε μικρές επιμέρους ενότητες. Ο βαθμός επεξεργασίας των αποσπασμάτων αυτών διαφέρει,

ενώ δεν υπάρχουν ενδείξεις για το χρόνο γραφής τους. Το μόνο δακτυλογραφημένο κείμενο είναι αυτό που έχει δημοσιευτεί στο περιοδικό *Το Δέντρο*. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα μικρό σημειωματάριο, το οποίο στο εξώφυλλο φέρει την ένδειξη: «Σημειώσεις για τα παιδιά του Σπάρτακου». Περιέχει ποικίλο υλικό για το έργο, πραγματολογικά στοιχεία για την κατεργασία του μεταξιού, τη σχετική ορολογία και τη σημασία της και πληροφορίες για τη ζωή προσώπων (υπαρκτών ή ηρώων του μυθιστορήματος;). Η ολοκλήρωση της ταξινόμησης του αρχείου ελπίζουμε ότι θα δώσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το σχεδιασμό του μυθιστορήματος.

Από τα σωζόμενα αποσπάσματα φαίνεται ότι θα ήταν ένα πολυπρόσωπο μυθιστόρημα, που η ιστορία του θα διαδραματιζόταν αρχικά στη βόρεια Ελλάδα και κατόπιν στην Αθήνα, ενώ θα διαρκούσε τουλάχιστον από τους Βαλκανικούς πολέμους ως το τέλος του εμφυλίου πολέμου.

Ο τίτλος του σχετίζεται με το όνομα του Θρακιώτη δούλου Σπάρτακου, του οργανωτή της μεγάλης επανάστασης των δούλων εναντίον της Ρώμης (73-71 π.Χ.).⁴ Στο έργο η ιστορία του έχει εμπνεύσει τον Νεόφυτο να ιδρύσει λίγο πριν από τη δικτατορία του Μεταξά μια μικρή οργάνωση με το όνομα «Οι μαχητές του Σπάρτακου» και με κοινωνικοπολιτικούς στόχους.⁵ Σημειώνω δύο ακόμη τίτλους ελλήνων πεζογράφων που δείχνουν με ανάλογο συμβολικό τρόπο αυτή την αίσθηση της καταγωγής ή συνέχειας: *Τα παιδιά της Χελιδόνας* (1983) του Διονύση Χαριτόπουλου και *Τα παιδιά της Νιόβης* (1988, 1995) του Τάσου Αθανασιάδη.

Το κείμενο που ακολουθεί σώζεται σε δύο τουλάχιστον διαφορετικές μορφές: η μία, που δημοσιεύεται εδώ, χρονολογημένη 1961, αποτελείται από 11 σελίδες (αριθμημένες 1-10, ανάμεσά τους παρεμβάλλεται η 4β) και η άλλη από 9 σελίδες, ενώ υπάρχει ακόμη μια τρίτη γραφή μόνο της πρώτης σελίδας. Για τόν τρόπο που έγραφε η Σωτηρίου έχω αναφερθεί αναλυτικά στο *Επίμετρο* του βιβλίου *Τυχαίο συναπάντημα και άλλες ιστορίες*. Εδώ αρκεί απλώς να επισημάνω ότι οι αρχικές γραφές των έργων της ήταν χειρόγραφες και ότι η Διδώ συνήθιζε να γράφει πολλές φορές κάθε σελίδα της πριν καταλήξει σε μια σχεδόν οριστική μορφή, την οποία αναλάμβανε ο άντρας της Πλάτων Σωτηρίου να δακτυλογραφήσει.

Οι δύο αυτές γραφές είναι ουσιαστικά διαδοχικές επεξεργασίες του ίδιου επεισοδίου με τα ίδια πρόσωπα και

την ίδια δράση, αλλά με αυξομειώσεις στην αφήγηση, το διάλογο και τις επιμέρους λεπτομέρειες. Δεν μπορούμε λοιπόν να διακρίνουμε εύκολα ποια προηγήθηκε και ποια ακολούθησε, αλλά είναι φανερό ότι καμιά δεν ήταν η οριστική. Διάλεξα τη μία γιατί ήταν περισσότερο επεξεργασμένη. Επισημαίνω πάντως ότι και στο χειρόγραφο αυτό υπάρχουν πολλές φραστικές διορθώσεις, που καθιστούν κάποτε τη μεταγραφή του πολύ δύσκολη. Εδώ δημοσιεύεται η τελική γραφή του χειρογράφου, με την ορθογραφία και τη στίξη της Διδώς, χωρίς να δηλώνονται οι προηγούμενες γραφές. Σημειώνω μόνο την αλλαγή σελίδας με //.

Ο αναγνώστης ίσως να παραξενευτεί αρχικά από ορισμένες ορθογραφικές επιλογές της Σωτηρίου ή από τις διαφορετικές γραφές της ίδιας λέξης, καθώς και από κάποιες παραλείψεις τόνων ή σημείων στίξης. Επέλεξα να μην κάνω ορθογραφικές διορθώσεις, γιατί θέλησα και με αυτό τον τρόπο να αποδώσω την αίσθηση που μου δημιούργησε η μεταγραφή του, καθώς δηλαδή προσπαθούσα να βρω τη συνέχεια των φράσεων μέσα από τα αλλεπάλληλα σβησίματα, τις διορθώσεις, τις παραπομπές, τις ποικίλες αλλαγές ακόμη και στο μέγεθος των γραμμάτων: τους πλατείς χαρακτήρες της ήρεμης και σταθερής γραφής που μαρτυρούν τη σιγουριά του συγγραφέα να εναλλάσσονται με τα πυκνά, μικρά δυσδιάκριτα στοιχεία, όταν η έμπνευση έπαιρνε άλλο ρυθμό και το χέρι έτρεχε να προλάβει την ταχύτητα της σκέψης.

Ας μην ξεχνάμε ότι η εποχή των χειρογράφων έχει παρέλθει μάλλον οριστικά, δίνοντας τη θέση της στους προσωπικούς υπολογιστές, με τους κειμενογράφους, τους επεξεργαστές, τους διορθωτές της ορθογραφίας κ.λπ. Δεν θα έχουμε λοιπόν για πολύ καιρό ακόμη τη δυνατότητα να μελετάμε χειρόγραφα σαν αυτό, που αποτυπώνει κυριολεκτικά την εικόνα της Διδώς να γράφει σκυμμένη στο χαρτί, καθώς διατηρεί κάτι από την πνοή και τη διάθεσή της, αυτό το συνδυασμό ζωντάνιας, κεφιού, θάρρους και αγωνιστικότητας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δ. Ραυτόπουλος, «Μια συζήτηση με τη Διδώ Σωτηρίου», *Επιθεώρηση Τέχνης*, αρ. 92, Αύγουστος 1962, σ.155.
2. Βλ. σχετικά το «Προλογικό Σημείωμα» του Νίκου Μπελογιάννη στο βιβλίο: Διδώ Σωτηρίου, *Τυχαίο συναπάντημα και άλλες ιστορίες*. Φιλολογική επιμέλεια Έρη Σταυροπούλου. Κέδρος, Αθήνα 2004, σ. 13. Στη σ. 12 βλ. και λίγα στοιχεία για *Τα παιδιά του Σπάρτακου*.
3. Διδώ Σωτηρίου, «Τα παιδιά του Σπάρτακου», *Το Δέντρο*, έτος 13, τόμ. 8, αρ. 63, Σεπτ.-Οκτ. 1991, σ. 62-67.
4. Το όνομα αυτό βέβαια χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές ως τίτλος οργάνωσης ή εντύπου· θυμίζω εδώ τον «Σπάρτακο» των Κ. Λίμπνεχτ και Ρόζας Λούξεμπουργκ.
5. Βλ. σχετικά το κείμενο στο *Δέντρο*, ό.π., σ. 62-63 και 66-67.

ΕΡΗ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

1961

Τό μπλόκο στή φτωχογειτονιά δέν ἔλεγε νά τελειώσει. Ἀγριοφωνάρες, βλαστήμιες, κλωτσιές στίς πόρτες, ντουφεκιές στόν αέρα, συλλήψεις, ὅλο καινούργιες συλλήψεις. Ὁ κύρ Ἀνέστης ἀγουροξυπνημένος σηκώθηκε μέ τά μακρὰ του σώβρακα σταυροκοπήθηκε τανίστηκε καί βγήκε στήν αὐλή πρός νεροῦ του. Τά κορίτσια δέν εἶχανε ἀκόμα πλαγιάσει· κάνανε πάντα ἀπό βραδὶς ὅλες τίς δουλειές.

— Μπλόκο, εἶπε ἡ Νίκη.

— Πάλι;

— Μὴν ἀρχίσεις βρέ Σουλτανιώ, νά χαρεῖς τά μάτια σου. Δέν εἶναι κατά δῶ

— Ποιὸς μπορεῖ νά ναι σίγουρος; Νά σβήσουμε τό φῶς.

— Δέ φελάει

— Μαζέφτε τά πολτραῖτα τῶν παιδιῶνε. Θά μᾶς πεθάνουνε στά ἐρωτήματα ὅπως τίς ἄλλες, εἶπε ὁ γέρος.

Πῆγε νά κλειδώσει τήν πόρτα, μὰ ἡ στερνοκόρη του τόν σταμάτησε.

— Μὴν κλειδώνεις, πατέρα. Δέν τ' ἀντέχω τό χτύπημα τῆς πόρτας. Πιότερο μέ τρομάζει τό «Ἀνοῖχτε», παρά οἱ μπουραντάδες. Μιά πόρτα ἀνοιχτή δέ δίνει ὑποψίες. /2/

Ἡ μικρὴ τρομάζε πάντα· δέν εἶχε τήν ψυχραιμία τῆς Νί-

κης. Κι ἡ μάνα τους πρὶν πεθάνει εἶπε: «Νά τῆς τό κόψτε τοῦτο τό χούι εἰδαλλιῶς νά μὴν τήνε μπᾶστε στὸν ἀγῶνα καὶ κάνει ζημιὰ».

Ἄρχισε νὰ ξεμακραίνει κι ὀλουνῶν τ' αὐτιά στυλωμένα σὰ ραντάρ τὸν παρακολουθούσανε στίς μετακινήσεις του. Κεῖνη τῇ στιγμή κουνήθηκε τό πόμολο καὶ στά γρήγορα ἀνοιγόκλεισε ἡ πόρτα. Μπροστά τους στάθηκε ὁ Νεόφυτος. Ὁ Νεόφυτος! Ὁ καθένας τὸν πέρασε στήν ἀρχὴ γιὰ πλᾶσμα τοῦ ταραγμένου μυαλοῦ του. Μά κεῖνος τοὺς ἔκανε νόημα μέ τό χέρι νά μὴ βγάλουν φωνή. Πετρώσανε! Καὶ νεκρός ν' ἀνασηκωνότανε ἀπὸ τό μνημα τέτοια λαχτάρια δέ θά παίρνανε. Ἡ καρδιά τους σταμάτησε νά δίνει αἷμα, χλωμιάσαν, πάγωσαν. Ξεχείλωσαν τὰ μάτια νά χωρέσουν κεῖνο π' ἀντικρῦζανε. Καθηλώθηκε ὁ λόγος στό λαρύγγι τους σάν πέτρα καὶ πῆγε νά τοὺς πνίξει.

Ὁ Νεόφυτος στάθηκε κι αὐτὸς ταραγμένος. Ὑστερα μέ μιὰ γρήγορη κίνηση ἔπεσε στήν ἀγκαλιά τοῦ γέρου του. Τρέξανε καὶ τὰ κορίτσια καὶ γίνηκαν κι οἱ τέσσερις ἓνα σφιγμένο δεμάτι. Τότες ξέσπασε ἡ καρδιά, σάλταρε ὅλο τό αἷμα στό κεφάλι καὶ πνιχτὰ βγήκε ἡ φωνή τους ἐκ βαθέων

— Νεόφυτε!

— Ἐσύ;

— Ποῦ βρέθηκες;

— Θά σέ πιάσουνε! /3/

— Ἄααχ! Ἄααχά χά, χάχ!

Ἐνα σιγανό, ρουφιχτό, ξεψυχισμένο κλᾶμα ἔβγαινε ἀπ' τὰ πυρωμένα χεῖλη ὀλουνῶν καθὼς ἦταν σφιχταγκαλιασμένοι καὶ δέ λέγανε νά χωρίσουνε. Ὁ Νεόφυτος συνῆρθε πρῶτος. Προσπάθησε νά χαμογελάσει, νά τοὺς συχάσει.

— Φύγανε εἶπε κι ἔδειξε τό δρόμο. Ἀλλιῶς δέ θά μπαινα. Περίμενα νά βεβαιωθῶ.

— Πῶς ἦρθες στήν Ἀθήνα; Γιατί; Σέ νομίζαμε ὅξω, ψιθίρησε ἡ Νίκη μ' ἀπελπισία.

— Μὴ μ' ἀρωτᾶτε, ἔκανε. Εἶμαι πολὺ κουρασμένος. Ν' ἀκουμπήσω θέλω γιὰ δύο ὥριτσες. Νά κοιμηθῶ.

Ὅλα τὰ τρομαγμένα μάτια πέσανε πάνω του καὶ τότε μονάχα προσέξανε πόσο λασπωμένος καὶ γρατσουνισμένος ἦτανε λές καὶ διάβηκε συρτά ἀπὸ σκῖνα κι ἀγκάθια, ἀπὸ ὑπόνομους καὶ ρέματα. Τὰ μάτια του ἦταν ὀλοκόκκινα, τὰ μάγουλά του ἀξούριστα καὶ ρουφιγμένα. Τό κάτω ἀχείλι του σκασμένο καὶ πληγιασμένο σάν τοῦ βαρειὰ ἄρρωστου

— Ἐχεις πυρετό;

— Μὴ νιάζεστε εἶμαι γερός.

Ρίχτηκε ἀποκαμωμένος σέ μιὰ καρέκλα. Γυρόφερε τό μάτι στό δωμάτιο στά παράθυρα στήν κουζίνα. # /4/ σά νά θελε νά ἐπισημάνει τό κάθε τί,

Νά τοὺς ἐξηγήσει τὴν ἀπελπιστική θέση του δέν μποροῦσε. Οὔτε ἦταν δυνατό νά τοὺς πεῖ πῶς ἦρθε στήν Ἀθήνα καὶ σέ τί περιπέτειες ἔπεσε.

— Σέ εἶδε κανένα μάτι; Στὴν αὐλὴ κάθονται κι ἄλλοι εἶπε ἡ Νίκη.

— Δέν εἶχε φῶς πουθενά. Πρόσεξα. Ἐνα μωρὸ μονάχα ἔκλαιγε. Τί σοὶ ἀνθρώποι εἶναι;

— Καλοὶ, νοικοκυρεοί. Κοιτοῦνε τὴ δουλειά τους.

Τί νά σοῦ κάνει κι ἡ καλοσύνη κι ἡ ἀγιοςύνη μπροστά στό

νόμο πού τουφεκίζει ὅσους κρύβουν παράνομους!

— Πῶς ἤξερες τό σπίτι; ρώτησε ὁ πατέρας.

— Τό ξερα πατέρα, τό ξερα...

Πῶς νά τοὺς πεῖ πῶς πέρασε δύο φορές ἀπ' ὅξω ἀπὸ τὴν πόρτα τους, μά δέν ἔπρεπε νά μπεῖ καὶ τῇ μιᾷ εἶδε τὴν πλάτη τοῦ γέρου του καὶ πῆγε νά σπάσει ἡ καρδιά του. /4β/

Ὁ γέρος κάθησε στό στρῶμα τοῦ ἀνήμπορος νά μιλήσει ἄλλο. Ὁ νοῦς του δέν μπόραγε νά χωρέσει τὰ ὅσα ἔβλεπε κι ἄκουγε. Ἐτριβε τὰ γόνατά του καὶ τὰ μηνίγγια του πού τὸν πονούσανε. Ποῦ καταντήσαμε νά βλέπει ὁ γονιὸς τό παιδί του ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ νά τρέμει! Ἡ μικρὴ ἄρχισε τό ξερατό στήν κουζίνα. Ὅσο κι ἂν δέν ἦτανε πρῶτάρια ἡ Σουλτανιώ στίς συγκινήσεις, ὅμως πάντα ἔνωθε τὴν ἴδια ἄγρια ἀγωνία νά τῆς στραμπουλάει τὴν καρδιά. Ἄν ἄφηνε τὸν ἑαυτὸ της θά λιποθυμοῦσε. Θυμήθηκε στό χωριὸ ἅμα τὴ σέρνανε οἱ ... ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ τὴν κλωτσούσανε καὶ τὴν βλαστημούσανε «Ποῦ κρύβεται μωρὴ πουτὰνα ὁ Βούλγαρος [:] ὁ ἀδερφός σου; Λέγε! Γιὰ θά σέ κρεμάσουμε ἀπ' τὴ γλῶσσα». Καὶ κεῖνη λιποθυμοῦσε καὶ τεζαρισμένη τήνε τραβολογούσανε μέ τὴ Νίκη καὶ τό γέρο στήν ἀποθήκη ὅπου στιβάζανε ὀληῶρα τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀνταρτῶν. Θυμήθηκε τὴ Δόμνα τοῦ Μπουντουριά μέ τὰ ὀχτῶ παιδιά πού ἓνα βράδι πῆγε νά κρυφτεῖ στό ταβάνι τοῦ σπιτιοῦ της ὁ ἀδερφός της κι ἡ σκύλλα τὴν τρίτη κι ὅλας μέρα βγήκε κρυφά καὶ πῆγε στό Τμήμα καὶ παράδωσε τό αἷμα της γιὰ νά τερματίσει τό μαρτύριο νά τὸν κρύβει. Κι ἀπὲ ὁ ἀντρας της τὴν ἔφτυσε καὶ δέν ξαναπλάγιασε μαζί της κι ὁ γιὸς της δεκατριῶν χρονῶ τήνε μούτζωσε καὶ δέν τήνε ξαναεῖπε «μάννα», καὶ τό χωριὸ τῆς ἔκοψε τὴν καλημέρα. Ὡς κι οἱ χωροφυλάκοι τήνε κοιτάζανε περιφρονητικά καὶ τῆς ζητούσανε ὀληῶρα νά σπιουνεύει. Κι ἦρτε κι ἔρεψε καὶ σούρωσε σάν τὴν κακὴ στρίγγλα καὶ σκότωνε στό ξύλο τ' ἀπροστάτευτα μικρά της κι ἔπινε τόσο κρασί καὶ ρακί σάν τὸν μπέκρο τὸν Σταυρουλῆ, ὥσπου μιὰ μέρα ἔσκασε. Καὶ στό ξόδι της δέν πῆγε ἀνθρώπος. Ἀκόμα καὶ οἱ δικοὶ της μέ τὰ ζόρια τήνε θάψανε. Κι ὅλοι λέγανε «Σκατά στήν ψυχὴ της!»

Τύφλα νάχουνε τὰ γενιτσαριά, κι ἡ κατοχὴ /5/ μπροστά σέ τούτη τη μαύρη ἐποχὴ, ὅπου ἡ φαμελιά ποῦχε γιὸ ἡ κόρη στήν παρανομία πέθαινε κάθε μέρα καὶ κάθε ὥρα. Καὶ λογίζονταν ὁ γονιὸς εὐτυχισμένος σάν μάθαινε πῶς τό παιδί του πιάστηκε καὶ κλείστηκε στίς φυλακές καὶ σταματοῦσε τοῦτο τό μαρτύριο.

Κι ὁ ἴδιος ὁ παράνομος; Ἐπρεπε νά ξεχάσει ποιὸς εἶναι, πῶς τόνε λένε, ποιούς βλέπει καὶ τί κάνει. Ἐπρεπε νά ξεχάσει τὴν καρδιά του, τό κορμί του, τὴν ἀνθρωπιά του. Νά μὴν ἔχει παρελθόν σάν ἐκεινοὺς πού χάνουνε τὴ μνήμη ἀπὸ τραῦμα. Κι ἔπρεπε νά χει τὴ δύναμη νά ζεῖ μακριὰ ἀπ' τ' ἀνθρώπινα. Δίχως ἥλιο, κρεβάτι, τραπέζι, οἰκογένεια. Καὶ νά παραδέρνει καὶ νά πιλαλᾷ κυνηγημένος ἀπὸ καθελογὴς κίνδυνους, ἀπὸ ἤχους καὶ σκιές ὑποπτες πού γλυστρούσανε πλάι του, ἀπὸ μάτια πού κοιτάζουν, ἀφτιά π' ἀκοῦνε. Νά μὴ θυμᾶται ποτές τὰ σπίτια πού τοῦ δίνανε στέγη, τοὺς σύντροφους π' ἀντάμωνε. Ἐνα ἀλλόκοτο ἀνθρώπινο πλᾶσμα πού γεννήθηκε στά μισὰ τοῦ εἰκοστοῦ

αἰώνα καί πού ὥστόσο δέν ἦταν μηχανή μά ζωντανός ἄνθρωπος, ἀγωνιστής, ἐλπίδα καί κρυφό καμάρι τοῦ σταυρωμένου λαοῦ του. Φύλαγε στά χέρια του ἓνα πολύτιμο θησαυρό, τόν αὐριανό κόσμο, ἓνα ὄνειρο πού τό κομματιάσανε οἱ θύελλες τῆς ἐμφύλιας συφορᾶς. Σάν τ' ἄγια λείψανα τῆς χριστιανοσύνης κράταγε τοῦτα τά κομμάτια /6/ κι ἀγωνιζότανε νά τά περισώσουνε ἴσαμε νᾶρθει ἡ βλοημένη ὥρα νά τά παραδώσει ξανά στό λαό νά τά συνταιριάξει, νά τά στήσει ξανά θεμέλιο.

— Ἔλα, Νεόφυτε, νά νιφεῖς, νά φᾶς μιά μπουκιά.

Ἡ Νίκη ἔφερε μιά γωνιά ψωμί, δυό κρύες βραστές πατάτες, λίγο λαδόξυδο κι ἓνα κρομύδι. Κεῖνος ἄρχισε νά μαसουλάει ανόρεχτα. Εἶχε δυό μέρες νά φάει ἄλλο ἔξόν κανένα κουλούρι καί δέν κατέβαινε κάτω τοῦτο τό κρῦο στεγνό φαί. Κατάλαβε πῶς ὑποφέρουνε οἰκονομικά οἱ δικοί του.

— Δέν ἔχετε βρεῖ καμιά δουλειά; ρώτηξε μέ τρόπο τῆς Νίκης.

Καί κείνη τοῦ ἱστόρησε μέ δυό λόγια γιά τή δική της ἀπόλυση, γιά τοῦ πατέρα της τό διώξιμο. Μόλις εἶπε τ' ὄνομα τοῦ μηχανικοῦ Βελίδη τ' ἄρπαξε ὁ ἀδερφός της σά σανίδα σωτηρίας.

— Τί κάνει ὁ Ἀλέξαντρος; Πῶς τά περνᾶ; Παντρεύτηκε;

— Στέκει καλά. Χτίζει πολυκατοικίες καί πῆρε κόρη μέ λεφτά. Ἔχει δυό ἀγοράκια.

— Ἀ! Μπράβο! Ποῦ κάθεται;

Ἡ Νίκη εἶπε τή διεύθυνση. Καί καθώς κατάλαβε γιατί ρωτοῦσε ἔτσι ἐπίμονα τοῦ εἶπε.

— Ἔχει ξεμακρύνει ἀπό μᾶς ὁ Ἀλέξαντρος. Φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος. Φαίνεται πῶς εἶχε ντράβαλα κι αὐτός. Τοῦ πατέρα τοῦ στάθηκε. Δέν ἔχουμε παράπονο. /7/ Μά ὡς φαίνεται πῆγε ἡ Ἀσφάλεια καί εἶπε στόν ἐπιστάτη νά τόν ἀπολύσει. Ὁ Ἀλέξαντρος δέν ἦταν παρών. Μά σάν τό μαθε δέν τόλμησε νά τόν ξαναπάρει. Τοῦ δωκε δυό χιλιάρικα καί τοῦ πε σέ δυό μῆνες νά κόψει τή βόλτα του νά τούς δεῖ... «Κάτι θά κάνω γιά σένα. Δέ θά σ' ἀφήσω νά πεινάσεις» τοῦ εἶπε κι ἦταν συγκινημένος.

Ὁ γέρος κουνούσε τό κεφάλι σά νά βεβαίωνε τά ὅσα ἔλεγε ἡ κόρη του. Ὁ Νεόφυτος εἶχε νύχτες ξάγρυπνος. Παράτησε τό ψωμί πού ἔτρωγε ψίχουλο, ψίχουλο καί πῆγε κι ἔγειρε στοῦ κοριτσιοῦ τό ντιβάνι.

— Ἀχ, τί καλά, εἶπε ξαλαφρωμένος καθώς ὀριζοντίωσε τό κορμί του. Ἐκανε προσπάθεια νά δικαιολογηθεῖ «Δέ βλέπω ἀπ' τή νύστα καί...» Ἡ κουβέντα ἔμεινε μισή στό στόμα του σάν τό ψωμί κι ἀποκοιμήθηκε μ' ἓνα χαμόγελο εὐτυχίας στ' ἀχείλι. Θαρρεῖς καί ξανάγινε παιδί καί ἡ σκεπή τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ τοῦ δινε σιγουριά.

— Εἶναι μπαῖλντισμένος, εἶπε ἡ Νίκη.

Ὁ γέρος κούνησε τό κεφάλι του κι ἀναστέναξε.

— Γῦρε κι ἐσύ πατέρα, εἶπε ἡ Νίκη.

— Νά γείρω, θυγατέρα. Μά τί λογάς νά κάνεις. Ποῦ θά τό κρύψουμε τό παιδί;

— Θά τά μιλήσω μαζί του. Θά δοῦμε... Μή σκοτίζεσαι ἐλόγου σου. /8/

— Λέω μὴν τό πιάσουνε καί τό τουφεκίσουνε οἱ αν-

θρωποφάγοι

Ἡ Σουλτανιώ πῆρε μιά φλοκάτη κουβέρτα ἀπό τό γιοῦκο καί σκέπασε τόν ἀδερφό της. Ὑστερα ἔστρωσε καί μίαν ἄλλη χάμω ἔβαλε κι ἄλλα στρωσίδια γιά τή Νίκη. Σβήσανε τό φῶς καί πέσανε. Κανείς δέ μιλοῦσε, μά ὅλοι σκεφτόντανε τά ἴδια. Τί θ' ἀπογίνει τό πρωί; Ἄν τόν εἶδε μάτι; Κι οἱ γειτόνισσες πού μπαινοβγαίνουνε μέ τό ἐλεύθερο γιά νά ζητήσουνε τόνα καί τ' ἄλλο; Κι ἂν γίνει κατά δῶ ἀπόψε τό μπλόκο; Ἀρχισε τό μυαλό τους νά τυραγνιέται νά σκαλῶνει σέ γκρεμούς νά περπατάει σέ λύσεις ὅπως οἱ ἀνθρώποι τοῦ τσίρκου σέ τεντωμένο σκοινί.

Ἡ Σουλτανιώ ἔσπρωξε τή Νίκη.

— Ἀκοῦς;

— Τί;

Ἀνασηκώθηκαν κι οἱ δυό καί βάλανε αὐτί Κουβέντες!

— Ὅχι, γάτες εἶναι.

— Ἀχ! Τί θ' ἀπογίνει, Νίκη; /9/

— Κοιμήσου!

— Ἄν τονέ πηγαίναμε στοῦ ξάδερφου, τοῦ Γιάννη;

— Τί; Στοῦ Γιάννη! Καί δέν πάει καλύτερα νά παραδοθεῖ. Τοῦτος προσκύνησε. Ἀκούει ἀριστερό καί τρέμει τό φυλλοκάρδι του.

— Στῆς θειᾶς Τριάδας; Ἐκεῖ δέ θά ποῦνε ὄχι.

— Δέ θά ποῦνε, μά χουνε οἱ ἀνθρώποι περσότερα τραβήγματα κι ἀπό τά μᾶς...

— Στῆς Στέλλας, μωρέ στῆς Στέλλας στό Περιστέρι.

Κι ὁ ἄντρας της; Μεθοκοπάει ὀληῶρα καί τήν ξυλοφορτώνει. Θά ρίξει πετρέλαιο λέει νά τούς κάψει ὁλονούς...

Ὁ Νεόφυτος στριφογύρισε στό σομιέ κι ἀναστέναξε.

— Εἶναι ἄρρωστος, ἔκανε ἡ Νίκη. Ἔχει πυρετό. Ἐγώ τότε κατάλαβα μέ τό πρωτό;

— Λές νά τόν στείλανε τώρα στήν Ἀθήνα; Ἐσύ πάντα ἔλεγες πῶς δέν εἶναι δῶ.

— Σουλτανιώ, κοιμήσου. Τό καλύτερο πού χεις νά κάνεις. Δέν τόν εἶδες. Δέν ξέρεις τίποτα. Δέν ἦρθε ποτέ ἐδῶ. Κατάλαβες;

— Συφορά μας! Θά τόν πιάσουνε. Δέ γλυτώνει κανείς. Τῆς Κούλας τόν ἄντρα τόν βρήκανε μέσα /10/ στό πηγάδι...

— Σούτ! Μή σκέφτεσαι. Κοιμήσου! Κοιμήσου! Τό πρωί τά λέμε.

— Ναί..

Ἡ Νίκη παραμόνευε ὅλες τίς ἀνάσες. Τῆς φάνηκε πῶς ὁ γέρος εἶχε δύσπνοια. Τόν τελευταῖο καιρό δέν εἶναι στά καλά του. Ἡ μικρή ἀπ' τήν προσπάθεια πού βαζε νά μὴν κοιμηθεῖ κουράστηκε κι ἄρχισε ν' ἀνασαίνει βαρειά.

«Ὅπου νά ναι θά ἀποκοιμηθεῖ» Τό μωρό τῆς γειτόνισσας πῆρε νά κλαίει. «Τί ἔπαθε τό σκασμένο; Ἀπόψε βρήκε;»

Ἡ Σουλτανιώ ἀνάσαινε ἥσυχα. Κοιμήθηκε. Ἡ Νίκη σηκώθηκε προσεκτικά καί ξυπόλυτη ζύγωσε τό κρεβάτι τοῦ Νεόφυτου. Κάθησε ἄκρη, ἄκρη μὴν κάνει σαματά. Ἐγειρε καί τόν κοίταξε. Μέσα στό πηχτό σκοτάδι δέν ξεδιάκρινε τίποτα. Κεῖνος τήν εἶδε. Ἐπρεπε νά συνεννοηθοῦνε. Κάτι ἔπρεπε νά γίνει...

Η λυδία λίθος για το ΣτΕ: το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης

Το Συμβούλιο της Επικρατείας το υπερασπιζόμαστε όλοι όσοι βλέπουμε σ' αυτό ένα από τα τελευταία αναχώματα ενάντια στη διαφθορά, τη διαπλοκή και γενικότερα την κοινωνική διάλυση των τελευταίων δεκαετιών. Έτσι, μας θλίβει και κυρίως μας ανησυχεί κάθε ένδειξη ότι κάποια απόφασή του δεν συνάδει με το «κοινό αίσθημα δικαίου». Δυστυχώς, την τελευταία πενταετία έχουμε μια κατά συρροήν έκδοση αποφάσεων αυτού του τύπου, οι οποίες επικεντρώνονται κυρίως σε δύο μεγάλα θέματα: την Ολυμπιάδα και το Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Και τα δύο ήταν στην ευθύνη του προηγούμενου υπουργού Πολιτισμού, ο οποίος αν και πανεπιστημιακός καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου, καταπάτησε το Σύνταγμα κατά τον βαναυσότερο τρόπο. Ως επαγγελματίας δικηγόρος ο ίδιος, υπήρξε υπερασπιστής παρανόμων πολεοδομήσεων στην περιοχή της Θεσσαλονίκης μαζί με τον συνεργάτη του καθηγητή του Διοικητικού Δικαίου (του Πανεπιστημίου Αθηνών) Πρ. Παυλόπουλο¹, και στη συνέχεια χρησιμοποίησε όλη την πείρα του στρέφοντας τα πυρά του ενάντια στο μοναδικό του εμπόδιο, το Συμβούλιο της Επικρατείας, αφενός αποδυναμώνοντάς το από την ισχύ του με την τροποποίηση των γνωστών άρθρων 24, 93, 101 κ.λπ., και αφετέρου ισχυροποιώντας την αντισυνταγματική τακτική της υπαγωγής όλων των εξουσιών –φυσικά και της δικαστικής– στην νομοθετική (δηλαδή πολιτική) εξουσία².

Εχουν περάσει δύο αιώνες μετά την Γαλλική Επανάσταση, και η κοινωνική οπισθοχώρηση είναι ιδιαίτερα σαφής: ο ακρογωνιαίος λίθος του διαχωρισμού των εξουσιών κοντεύει πλέον να αποτελεί μύθο του παρελθόντος και όχι υπαρκτή πραγματικότητα – το θέμα έχει αναλυθεί ήδη από τον 19ο αιώνα, και για μια συνοπτική ανάλυση παραπέμπω στο άρθρο του νυν Συμβούλου της Επικρατείας κ. Ν. Σκλία, στην *Επιστημονική Σκέψη*³. Στο άρθρο αναλύεται διεξοδι-

κά ο μύθος της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, και οι δεσμεύσεις της ως προς την πολιτική εξουσία (το περιοδικό υπήρξε θεωρητικό Όργανο του Κέντρου Μαρξιστικών Ερευνών, το οποίο τελεί υπό την ιδεολογική καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας).

Η Ολυμπιάδα είναι γνωστό ότι αποτελεί μια μεγάλη κερδοσκοπική επιχείρηση πολύ μεγάλων πολυεθνικών συμφερόντων, με «πρόσωπο» έναν αμφιλεγόμενο αθλητισμό και τις πομπώδεις

ρωμαϊκές εορτές (βλέπε, πέρα από τις δεκάδες άρθρα που δημοσιεύθηκαν την τελευταία επταετία, και το βιβλίο των V. Simson και A. Jeænnings)⁴.

Στα συμφέροντα αυτών των κυκλωμάτων, θυσιάστηκε το περιβάλλον, ο προϋπολογισμός και η αξιοπρέπεια μας. Τα τελευταία πέντε χρόνια έχουν εκδοθεί πάνω από δέκα Νόμοι, οι οποίοι δικαίως έχουν χαρακτηριστεί από τον Επίτιμο Πρόεδρο του Ε. Τμήματος του Συμβουλίου Επικρατείας κ. Μ. Δεκλερή ως αντισυνταγματικοί, και τα έργα ως παράνομα⁵. Η παρανομία μάλιστα είναι επαυξανόμενη, δεδομένου ότι σε κάθε απόρριψη έργου από το Σ.τ.Ε. η κυβέρνηση απαντούσε με Νόμο αντισυνταγματικό a priori, όπως για παράδειγμα τον Ν.3207/03, ο οποίος μετέτρεψε τη νομοθετική εξουσία, την Βουλή, σε εκτελεστική, δηλαδή σε κοινό πολεοδομικό γραφείο, «νομιμοποιώντας» σειρά αντισυνταγματικών ενεργειών, όπως το Νέο Μουσείο Ακρόπολης, το Μέγαρο Μουσικής και το Ολυμπιακό Χωριό Τύπου, το οποίο και διεκδικεί τον τίτλο του μεγαλύτερου αυθαίρετου της Ελλάδας⁶.

Ας δούμε κάποιες αποφάσεις του ΣτΕ που εκδόθηκαν στα θέματα αυτά, οι οποίες δεν ικανοποιούν το κοινό αίσθημα δικαίου, και συγκάλυψαν σειρά αντισυνταγματικών νομικά, και καταστροφικών πολεοδομικά και περιβαλλοντικά, κυβερνητικών ενεργειών.

ΤΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ

α. Απόφαση 2274/2000 σχετικά με προσφυγή κατά της οικοδόμησης του Ολυμπιακού Χωριού στους Θρακομακεδόνες. Πρόκειται για οικοδόμηση πολυτελών κατοικιών και μεγάλου εμπορικού κέντρου στις γεωργικές και δασικές εκτάσεις στις υπώρειες της

Πάρνηθας, κάτι που δεν θα τολμούσε κανείς να το επιχειρήσει, αν δεν καλυπτόταν από την «ομπρέλα» της Ολυμπιάδας. Σε ανύποπτο χρόνο έχει εκδοθεί απόφαση του ΣτΕ η οποία απαγόρευε την δόμηση σε περιοχή «γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας» (νομίζω στην Μακεδονία) και επίσης σε ανύποπτο χρόνο το Υπουργείο Γεωργίας είχε χαρακτηρίσει το μη δασικό τμήμα της περιοχής του Ολυμπιακού Χωριού ως «γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας». Το αποτέλεσμα λοιπόν δεν μπορούσε παρά να ήταν δεδομένο και μονοσήμαντο. Η πλειοψηφία όμως του ΣτΕ έκρινε ότι από τους 29 προσφεύγοντες, μία, η κ. Αλιφέρη, πρώην υποψηφία βουλευτής Β. Πειραιώς, και τότε δημοτική σύμβουλος Δήμου Αθηναίων, αποδεδειγμένα δηλαδή κάτοικος Λεκανοπεδίου, δεν δήλωσε έγκαιρα τόπο κατοικίας, και η προσφυγή απορρίφθηκε χωρίς να εξεταστεί ως προς τους άλλους 28 όπως συνήθως γίνεται (και υπάρχει πλήθος σχετικών αποφάσεων του ΣτΕ). Εισηγητής: ο κ. Π.Ζ. Φλώρος, πλειοψηφία 20, μειοψηφία 5 ψήφοι.

ΤΟ ΚΩΠΗΛΑΤΟΔΡΟΜΙΟ ΣΤΟ ΣΧΙΝΙΑ

β. Απόφαση Ολομέλειας 606/2002 σχετικά με προσφυγή κατά της κατασκευής στο πεδίο του Μαραθώνα του κωπηλατοδρομίου Σχινιά. Τα συντριπτικά ιστορικά, τοπογραφικά, αρχαιολογικά, περιβαλλοντικά κ.ά. στοιχεία της προσφυγής δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστούν, ενώ από την άλλη, οι προσφεύγοντες δεν ήταν κοινοί θνητοί, αλλά η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, έχοντας στήριξη από την Ακαδημία Αθηνών, τα Πανεπιστήμια του Καίμπριτζ, της Οξφόρδης, της Χαϊδελβέργης, και δεκάδες διεθνούς φήμης ιστορικούς και αρχαιολόγους από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Η εισήγηση επιχείρησε αρχικά να ανασκευάσει τα επιχειρήματα των προσφευγόντων, υποθετώντας ακόμη και το αστήρικτο επιχείρημα ότι η περιοχή του κωπηλα-

τοδρομίου είναι 3 χιλιόμετρα μακριά από τον τύμβο(!) –λες και η μάχη εκατό και πλέον χιλιάδων μαχητών, Περσών και Ελλήνων, διεξήχθηκε μέσα σε ένα στρέμμα οικόπεδο–, αλλά και το επιχείρημα με το οποίο γελοιοποιήκαμε πλέον διεθνώς στους επιστημονικούς κύκλους, ότι δηλαδή η περιοχή του Μαραθώνα ήταν θάλασσα (και η μάχη ναυμαχία!).

Επιπλέον η εισήγηση υποστήριζε ότι η αλλαγή του τόπου κατασκευής του κωπηλατοδρομίου δεν ήταν δυνατή, επειδή έπρεπε σύμφωνα με τη σύμβαση που είχε υπογράψει ο Δήμαρχος Αθηναίων και η Ελληνική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων να κυρωθεί από την Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή· αυτό θα συνεπαγόταν «σοβαρό κίνδυνο προστριβών και ανωμαλιών στις σχέσεις Ελλάδος με την ΔΟΕ»⁷. Με απλά λόγια, το ελληνικό κράτος και το ελληνικό Σύνταγμα είναι υποδεέστερα από έναν (αμφιβόλου μάλιστα κύρους) κοινό ιδιωτικό (και μάλιστα κερδοσκοπικό στην πράξη) οργανισμό όπως είναι η ΔΟΕ, η οποία δεν έχει καμία απολύτως κρατική υπόσταση.

Τελικά η απόφαση αποφεύγει επιμελώς τα παραπάνω ολισθήματα, και χρησιμοποιεί το ανώδυνο επιχείρημα της απόρριψης για τυπικούς λόγους (ως εκπρόθεσμη στην συγκεκριμένη περίπτωση). Στην ιστορία όμως του Συμβουλίου της Επικρατείας και της εν Ελλάδι δικαιοσύνης, η εισήγηση υπάρχει. Εισηγητής ο κ. Ν. Σκλίας, συγγραφέας του άρθρου που αναφέρθηκε στην αρχή. Πλειοψηφία: 17, Μειοψηφία: 10.

Είναι προφανές ότι η απόφαση αυτή, όπως και οι άλλες που ακολούθησαν και που αναφέρονταν στα λεγόμενα «ολυμπιακά έργα», είναι λιγότερο νομικές και περισσότερο πολιτικές πράξεις. Αυτό προκύπτει όχι μόνον από τα αμφισβητούμενα επιχειρήματα της εκάστοτε πλειοψηφίας, ούτε από τα άγνωστα και απόρρητα για μας τους εκτός των συνεδριάσεων και των διαδικασιών του ΣτΕ τεκταινόμενα, όπως ο ορισμός της εκάστοτε σύνθεσης της Ολομέλειας, ο ορισμός του εισηγητή, ακόμη και η αλλαγή του στη διάρκεια της διαδικασίας, η διεξαγωγή δεύτερης

ψηφοφορίας αν η πρώτη «δεν βγει» σύμφωνα με την πολιτική επιταγή, κ.λπ., αλλά τεκμαίρεται σαφώς και από τη μονοσήμαντη και κατά συρροήν απόρριψη κάθε προσφυγής που έθιγε τα λεγόμενα «ολυμπιακά έργα».

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

γ. Απόφαση 2175/2004 σχετικά με το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Για το θέμα έχουν γίνει πολυάριθμες προσφυγές. Το ΣτΕ είχε πολλές φορές σταματήσει την κατασκευή αυτού του έργου, όμως σε κάθε «τελική φάση» οι προσφυγές απορρίπτονταν. Ωστόσο τα επιχειρήματα της απόρριψης δεν ικανοποιούν το κοινό αίσθημα δικαίου. Άλλωστε οι εισηγήσεις όπως είναι διατυπωμένες, υποδηλώνουν μάλλον αμηχανία και δεν είναι απόλυτα πειστική η τελική κατάληξη κάθε επιμέρους απόρριψης με την προηγούμενη ανάλυση της εισήγησης.

Για παράδειγμα:

Στο ζήτημα του ότι ο κ. Χανδακός ήταν ταυτόχρονα μέλος του Δ.Σ. του Οργανισμού Ανέγερσης του Νέου Μουσείου Ακρόπολης (ΟΑΝΜΑ) και του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ), δηλαδή από την δεύτερη θέση του έλεγχε τις πράξεις του εαυτού του με την πρώτη του ιδιότητα, η απόφαση (αντίθετα με την εισήγηση) θεωρεί τα δύο όργανα (ΚΑΣ και ΟΑΝΜΑ) ως έχοντα διαφορετικούς σκοπούς, άρα δεν είναι «εκ προοιμίου σε αντίθεση μεταξύ τους», άρα δεν υπάρχει πρόβλημα. Και όμως, και ο πρωτοετής φοιτητής της Νομικής γνωρίζει ότι πράγματι τα διάφορα κρατικά όργανα έχουν εκ προοιμίου διαφορετικούς σκοπούς, όμως σε κάποια θέματα έχουν κοινό αντικείμενο για εξέταση, και εδώ, όταν έχουμε ταύτιση προσώπου στα δύο αυτά όργανα, το πρόσωπο αυτό εξαιρείται από το ένα όργανο, και κυρίως από τον έλεγχο (πλειοψηφία 21 έναντι 6!)

Στο θέμα του ότι τα υποστυλώματα μέσα στις αρχαιότητες έχουν εμβαδόν 76 τετραγωνικά μέτρα (πρόκειται για 13 από τα 59 συνολικά, εκ των οποίων τα 16 μέσα στις αρχαιότητες, από τα οποία τέσσερα έχουν διάμετρο 3.5 μέτρα!) η απόφαση αναφέρει ότι «μόνο

5,6 τ.μ. αρχαιοτήτων καταστρέφονται» και τα άλλα φυτεύονται στα... κενά. Δεν πειράζει δηλαδή αν σε ένα αρχαίο οικοδόμημα φυτεύονται μέσα στον χώρο του υποστυλώματα διαμέτρου 3,5 μέτρων, αρκεί να καταστρέφουν μόνο λίγο από τους τοίχους του!

Ως προς τη σχέση ΝΜΑ με το κτήριο Βάιλερ, η απόφαση δέχεται τα επιχειρήματα των μελών του ΚΑΣ ότι είναι αρκετά τα 12 μέτρα, και ότι «προέχει η οπτική επαφή της αιθούσης των γλυπτών του Παρθενώνα με τον Βράχο της Ακρόπολης». Γιατί τότε δεν κτίζανε το Μουσείο επάνω στην Ακρόπολη;

Τέλος, σχετικά με το ότι βάσει του Νόμου όφειλε να γνωμοδοτήσει για τη θέση του ΝΜΑ ως προς το προστατευόμενο κτήριο Βάιλερ και το αρμόδιο για τα μνημεία μετά το 1830 Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων και τέτοια γνωμοδότηση δεν υπήρξε ποτέ, η απόφαση ισχυρίζεται ότι δεν προβλήθηκε στην προσφυγή τέτοιος λόγος ακύρωσης και δεν εξετάζεται αυτεπαγγέλτως, άρα είναι απορριπτέος εκ προοιμίου. Στο σημείο αυτό η πλειοψηφία υπήρξε εντελώς οριακή: 14-13.

Είμαστε πολύ περίεργοι, στην επόμενη προσφυγή για την οποία η απόφαση δεν έχει εκδοθεί ακόμη,⁸ όπου στο «Υπόμνημα Πρόσθετων Λόγων»⁹ κατατίθεται και αυτός ο λόγος ακύρωσης –δεν είναι πλέον «αυτεπάγγελτος»–, τι θα αποφασίσει το ΣτΕ στο σημείο αυτό της οριακής πλειοψηφίας των 14-13.

Σημειώνεται ότι κατά περίεργο τρόπο «διέρρευσε» στον Τύπο¹⁰ ότι «απερρίφθη η προσφυγή», ενώ ταυτόχρονα άλλες πληροφορίες έλεγαν το αντίθετο. Όμως τι ακριβώς συνέβη δεν είναι κανείς σε θέση να το γνωρίζει εκτός των μελών του ΣτΕ.

Τέλος, η απόφαση δεν κάνει καμία μνεία για την αντισυνταγματικότητα του Νόμου 3207/2003 που μετέτρεψε την Βουλή των Ελλήνων σε πολεοδομικό γραφείο της οποιασδήποτε Άνω Κρύας Βρύσης. Εισηγητής ο κ. Πικραμμένος.

ΤΟ ΣΤΕ ΘΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΙ ΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΟΥ;

Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης είναι ένα ακόμη παράδειγμα πολιτικού

ανταρχισμού, καθώς επιχειρείται να κατασκευαστεί σε λάθος χώρο και σε λάθος μέγεθος. Πρωτοστάτησε πάλι ο γνωστός υπουργός Πολιτισμού, ο οποίος «οικοδόμησε» ένα πλέγμα θεσμών αλλά και προσώπων που θα ήταν πειθήνια όργανα της πολιτικής εξουσίας, ώστε να εκτελέσει απρόσκοπτα το έργο. Μάλιστα, μέσα στην ευφορία και την αλαζονεία της εξουσίας προκάλεσε σειρά παρανόμων πράξεων. Δημιούργησε δηλαδή το πλέγμα υποτακτικών του διορίζοντάς τους σε καίριες θέσεις του διοικητικού μηχανισμού του εν λόγω εγχειρήματος διαπράττοντας σειρά μη σύννομων αλλά και ευθέως παρανόμων ενεργειών, και το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο έπαιρνε ακέραια πλέον την ευθύνη για την ακύρωση ή συγκάλυψη των παρανομιών αυτών.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, έχοντας επιμελώς ή και απροκάλυπτα υποστεί δριμεία πολεμική την εποχή της αναθεώρησης του Συντάγματος, ώστε να περάσει η αναθεώρηση της αποδυνάμωσής του¹¹, οφείλει τώρα να αποδείξει ότι εκπληροί τον σκοπό του και ότι έχει τη δύναμη ακόμη και σε χαλεπούς καιρούς να διαφυλάξει το κύρος του, το οποίο βάνουσα έχει τρωθεί –τόσο θεωρητικά την εποχή της αναθεώρησης, όσο, και κυρίως, στην πράξη με τις αποφάσεις που έλαβε (με όποιο τρόπο τεκμαίρεται ότι τις έλαβε) στα «ολυμπιακά» έργα και ως τώρα στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Οφείλει να αποδείξει ότι παρ' όλες τις παρεμβάσεις της πολιτικής εξουσίας ανθίσταται και διαφυλάσσει τη διάκριση των εξουσιών, η οποία όφειλε να είναι, μετά τη Γαλλική Επανάσταση, ο ακρογωνιαίος λίθος του τότε προοδευτικού αστικού καθεστώτος, ενάντια στον φεουδαλικό απολυταρχισμό. Αλλιώς, απλώς αποδεικνύει την παρακμή και τη διάλυση, που τόσο καλά περιέγραψε προ δεκαπενταετίας το σημερινό μέλος του, θύμα και αυτό του ίδιου του κοινωνικού του πλαισίου που προ δεκαέξι ετών με περισσή επαναστατικότητα στηλίτευε.

Γεώργιος Μ. Σαρηγιάννης
καθηγητής Πολεοδομίας
Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Ελευθεροτυπία*, 13.10.1994, *Ριζοσπάστης*, 21.1.2001. Ο κ. Παυλόπουλος έχει χρηματίσει ακόμη δικηγόρος και της «Κέκροψ ΑΕ», η οποία παρανόμως κατέχει εκτάσεις αναδασωτέες και του Δημοσίου στην Φιλοθέη.
2. Ανάμεσα στα άλλα βλ. και το πολύ σημαντικό άρθρο του Σ. Ρίζου «Εκπτώση του νόμου και του Κράτους Δικαίου», *Καθημερινή*, 21.3.04.
3. Ν. Σκλίας, «Δικαιοσύνη, η θέση και η λειτουργία της στο αστικό κράτος», *Επιστημονική Σκέψη*, τ. 37 (1988), σελ. 13-25.
4. V. Simson-A. Jennings, *Τα αφεντικά των Ολυμπιακών Αγώνων*, ελλ. μτφρ. Αθήνα 1992.
5. Βλ. ανάμεσα στα άλλα το άρθρο του Μ. Δεκλερή «Η Αθήνα και τα Ολυμπιακά έργα», στο περιοδικό *Αρχιτέκτονες*, επίσημο όργανο του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, τχ. 39, Μάιος-Ιούνιος 2003, σελ. 73-75.
6. Για περισσότερα στοιχεία βλ. το υπόμνημα του δικηγόρου Σωτήρη Χριστοδούλου προς το ΣτΕ σχετικά με την προσφυγή κατά του Νέου Μουσείου Ακρόπολης της 29.3.2004, και ακόμη το άρθρο του Γ. Σαρηγιάννη, για μια ανακεφαλαίωση του ζητήματος και του ιστορικού του, «ΝΜΑ, Μουσείο Εξαγοράς συνειδήσεων», *Αντί*, τχ. 815 (16.4.2004).
7. Εισήγηση κ. Ν. Σκλία 17.10.01, κατάθεση στην Ολομέλεια 25.10.02, σελ. 10-11.
8. Αίτηση Ακυρώσεως Ν. Σιαπκίδη και άλλων 14 αιτούντων, Ε7020/29.9.2003.
9. Υπόμνημα των αιτούντων διά του δικηγόρου κ. Χριστοδούλου της 29.3.04, σελ. 7 κ.ε.
10. *Ελευθεροτυπία*, 7 Απριλίου 2004.
11. Βλ. σειρά άρθρων στην *Καθημερινή* την εποχή της επικείμενης ψήφισης της αναθεώρησης του Συντάγματος, όπως τις επιθέσεις εναντίον του ΣτΕ του Πρ. Παυλόπουλου «έχει αγγίξει το όριο της επέμβασης», *Καθημερινή* 12.4.1998, και *Ριζοσπάστης* 11.11.2000, του Ε. Βενιζέλου (*Ριζοσπάστης* 11.11.2000), του επίσης καθηγητή του Παντείου Δ. Παπαϊωάννου ο οποίος θεωρεί ότι ορισμένες αποφάσεις εγγίζουν τα όρια της υπερβολής, αν και αναγκάζεται να δεχθεί ότι καλύπτει τα κενά της νομοθεσίας, κ.ά.

Και πάλι για το Μέγαρο

Προκαταρκτικά δηλώνουμε: Αν και το θέμα του Μεγάρου Μουσικής είναι φορτωμένο με δεκάδες παράνομες πράξεις (παραβάσεις του ΓΟΚ, ψευδείς δηλώσεις, εμπλοκή αναρμοδίων οργάνων κ.λπ.) αλλά και παραβάσεις των κανόνων δεοντολογίας από επαγγελματίες μηχανικούς και υπαλλήλους του δημοσίου, οι καταγγελίες που έχουν γίνει επανειλημμένα από τις σελίδες του περιοδικού και σποραδικά από δυο-τρία άλλα μέσα ενημέρωσης (Γ. Βότσης στην *Ελευθεροτυπία*), όπως και οι σημερινές καταγγελίες, δεν πρόκειται να ληφθούν υπόψη ούτε και τώρα, όπως άλλωστε δεν εισακούσθηκαν και στο παρελθόν.

Επειδή οι εμπλεκόμενοι –ή σωστότερα οι ενεχόμενοι– είναι τόσο πολλοί και τόσο «σημαίνοντες» και επειδή αυτός «που κυβερνά τον τόπο» είναι το αφεντικό του Μεγάρου συγκροτηματάρχης κύριος Χρήστος Λαμπράκης, η νέα καταγγελία δεν πρόκειται να πιάσει τόπο. Γιατί μερικοί «είναι πιο...ίσιοι (sic) από τους άλλους», όπως το διατύπωσε ο πάλαι ποτέ γραμματέας του Κινήματος (μήπως είναι ακόμη;) κ. Χρυσοχοϊδης. Έτσι λοιπόν μην περιμένετε ουδεμία αντίδραση.

Όμως υποτίθεται ότι κάποιες αλλαγές έγιναν. Νέοι υπουργοί κ.λπ. Πιθανότατα πιστεύουν και αυτοί ότι... μερικοί είναι «πιο ίσιοι από τους άλλους» ή το πιθανότερο φοβούνται να θίξουν τον Μεγάλο Αδελφό κύριο Λαμπράκη. «Πού να μπλέκεις τώρα», θα σκέφτονται.

Σκαλίσαμε λίγο το φάκελο της 702/96 αδείας ανεγέρσεως που παρανόμως εξέδωσε η Διεύθυνση Πολεοδομίας Αθηνών και φριξάμε. Αρχίζοντας από την ανάγνωση της αιτιολογικής και τεχνικής έκθεσης και καταλήγοντας στα τοπογραφικά.

Αφορμή για την εκ νέου έρευνα, μας έδωσε η επιστολή του προϊσταμένου της Διεύθυνσης Πολεοδομίας της Νομαρχίας Αθηνών κ. Ι. Γαβριλάκη ο οποίος ισχυρίζεται ότι «από τον έλεγχο του φακέλου της αδείας, προκύπτει ότι

τα εγκεκριμένα σχέδια είναι σύμφωνα με όσα καθορίζονται στο ΠΔ».

Βέβαια πρέπει να σημειώσουμε ότι το εν λόγω προεδρικό διάταγμα της 23.11.95 (ΦΕΚ 1061 Δ/4-12-95) που φέρει την υπογραφή του κ. Στεφανόπουλου είναι ένα φωτογραφικό διάταγμα για ένα μόνον κτήριο: εκείνο του Μεγάρου. Και μπορεί μεν τα σχέδια που έλεγε και υπόγραψε στις 19/8/96 ως ελέγχουσα η αρχιτέκτων κ. Ίμμα Μάλιο-Ηλιοπούλου να συμφωνούν με όσα περιγράφει το διάταγμα. Αλλά το ΠΔ συντάχθηκε από τον τότε ΥΠΕΧΩΔΕ όπως παραγγέλθηκε από τους μηχανικούς του Μεγάρου και υπογράφηκε εν συνεχεία από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. (Εκεί μεταξύ άλλων προβλέπονταν και οι εξωφρενικές αποζημιώσεις που δόθηκαν στους ιδιοκτήτες της πολυκατοικίας του ΑΟΟΑ για να ενδώσουν να απομακρυνθούν και να επέμβουν οι μπουλντόζες των Πανδή-Λαμπράκη).

Η τεχνική και αιτιολογική έκθεση βρίθκει μαργαριταριών στα οποία δεν θα επιμείνουμε. Μόνον μια λεπτομέρεια: αναφέρεται ότι το υπαίθριο θεατράκι που υπήρχε στο τέως Πάρκο Ελευθερίας ήταν παλιωμένο. Ενώ είχε πριν λίγο καιρό ανακαινισθεί από τον Δήμο της Αθήνας.

Μία από τις πολλές παραβάσεις που δεν μπορούν να αμφισβητηθούν από κανέναν είναι η υπέρβαση του ύψους

της «Όπερας Λαμπράκη». Όπως έχουμε και στο παρελθόν καταγγείλει, ο εργολάβος κ. Πανδής κατασκεύασε με μπετόν τεχνητό έδαφος με υπερυψωμένη στάθμη αλλοιώνοντας τις υψομετρικές καμπύλες.

Αυτό εύκολα μπορεί να διαπιστωθεί. Αξίζει να σημειώσουμε ότι τα σχέδια μελέτης αυτού του τόσο σημαντικού και πολυδάπανου κτηριακού συγκροτήματος υπογράφει ο πολιτικός μηχανικός και εργολάβος Ν. Πανδής και όχι οι πραγματικοί μελετητές-αρχιτέκτονες του έργου που είναι οι Πάνος Τζώνος και Αλέκος Τομπάξης.

Επειδή οι προηγούμενοι υπουργοί που ενεπλάκησαν στις διαδικασίες προκειμένου να διαπραχθούν οι τόσες και τόσες παραβάσεις και παρανομίες ήταν οι Κ. Λαλιώτης και Ευάγγελος Βενιζέλος, ενεργούντες ως υπάλληλοι του κ. Λαμπράκη, περιμένουμε να δούμε εάν και οι σημερινοί υπουργοί στην αρμοδιότητα των οποίων εμπίπτουν όλες αυτές οι παράνομες ενέργειες πρόκειται να διατάξουν κάποιον έλεγχο. Η κυβέρνηση υποσχέθηκε κάθαρση και ευνομία. Ο κ. Λαμπράκης είναι υπέρνω του νόμου· το γνωρίζουμε. Θέλουμε όμως να το ακούσουμε και από τα χείλη του κ. Σουφλιά και του κ. Τατούλη. Και –γιατί όχι;– και από τα χείλη του προϊσταμένου τους κ. Κ. Καραμανλή.

Εντάξει, δεν πρόκειται να κατεδαφιστεί το αυθαίρετο του Λαμπράκη. Αλλά κάποιο πρόστιμο δεν θα επιβληθεί;

Τώρα θα πείτε: Και το πρόστιμο ποιος θα το καταβάλει; Μήπως ο κύριος Λαμπράκης από την τσέπη του;

Μην περιμένετε. Ούτε κι εγώ περιμένω. Τα πράγματα δεν αλλάζουν έστω και εάν φαίνεται ότι αλλάζουν. Κάποιος το είχε διατυπώσει πολύ εύστοχα: *Πρέπει να αλλάζουμε προκειμένου να μένουμε οι ίδιοι.*

Χ.Γ.Π.

Γενίτσαροι της στρογγυλής θεάς

του Νίκου Πρωινού

☞ Η αλλαγή ιδεολογικού - πολιτικού - οικονομικού κ.τ.λ. στρατοπέδου μπορεί να είναι συνηθισμένο φαινόμενο, αλλά σχεδόν πάντα κρύβει συναλλαγές (και συνδιαλλαγές) οι οποίες κάνουν αντιπαθείς στο πόπολο αυτούς που για «τριάκοντα αργύρια» είναι πρόθυμοι να αλλαξοπιστήσουν.

☞ Βέβαια οι αλλαξοπιστήσαντες γεμίζουν τα σεντούκια τους με χρήμα και αποκτούν θέσεις εξουσίας ανάλογα με την περίπτωση.

☞ Τα παραδείγματα πολλά και προς αποφυγήν γενικώς...

☞ Ας έρθουμε στα πιο πρόσφατα. Ο Αντώνης Νικοπολίδης στη δύση της καριέρας του θεώρησε το καλοκαίρι ότι μερικές χιλιάδες παραπανίσια Κροκοευρώπουλα του δίνουν το ηθικό έρεισμα να αλλάξει στρατόπεδο και να κατηφορίσει από τη Λεωφόρο στο Λιμάνι.

☞ Μέχρι εδώ, στο πλαίσιο του «επαγγελματισμού» τους, δε μας πέφτει λόγος.

☞ Η αλλαγή του προφίλ του όμως είναι ένα ερωτηματικό. Από ήρεμος, σοβαρός και μειλίχιος ποδοσφαιριστής μετατρέπεται μέσα σε λίγες βδομάδες σε τσαμπουνκά και καθολικώς διαμαρτυρόμενο για ψύλλου πήδημα.

☞ Την προηγούμενη Κυριακή στην Ξάνθη έδωσε ρεσιτάλ (τζάμπα) μαγκιάς μαζί με τους έτερους (γνωστούς και μη εξαιρετέους) Καππαδόκες κ.κ. Γεωργάτο και Ανατολάκη. Οι προαναφερθέντες κύριοι όμως, κ. Νικοπολίδη μας, έχουν στα βιβλιάριά τους εκατοντάδες ένσημα παρόμοιων συμπεριφορών και είναι γνωστοί περισσότερο για τα αντιαθλητικά τους χτυπήματα και τις φασαρίες στα γήπεδα, παρά για την ποδοσφαιρική τους αξία.

☞ Γι' αυτό και είναι και τα αγαπητά παιδιά της Θύρας 7 και των διάφορων Τάκηδων των τηλεσκουπιδιών του Κοκκαλοκάνாலου.

☞ Με το να πετάς τα γάντια σου και να χοροπηδάς ως πιθηκοειδές για το γκολ που καλώς ή κακώς εισέπραξες από την Ξάνθη, γνωρίζοντας ότι από τη στιγμή που κατοχυρώθηκε το τέρμα από το διαιτητή, η απόφαση δεν αλλάζει, το μόνο που επιδιώκεις είναι να πουλάς μούρη και να γίνεσαι αποδεκτός από αυτούς που μέχρι πέρυσι σε έβριζαν.

☞ Μίλησες, Αντωνάκη, και για δόλο εκ μέρους του επόπτη. Ίσως θα πρέπει να σε καλέσει ο αθλητικός δικαστής για περαιτέρω εξηγήσεις. Αυτό εμάς δεν μας αφορά. Όμως γιατί πριν αλλάξεις στρατόπεδο, στο γνωστό παιχνίδι της Ριζούπολης που χάθηκε ολόκληρο πρωτάθλημα από την κόλαση που δημιούργησαν οι τωρινοί σου χειροκροτητές δεν έβγαλες άχνα;

☞ Και άλλοι άλλαξαν κάποια στιγμή χαράκωμα, όπως ο Δηληκάρης, που όμως παραμένει στις καρδιές των οπαδών του Λιμανιού και των φιλάθλων του Παναθηναϊκού!

☞ Εσύ, Αντωνάκη, ακολουθείς την πορεία της Δαμανάκη και του Ανδρουλάκη. Από τα ειδικά δικαστήρια που οδήγησαν το ΠΑΣΟΚ σήμερα μιλάνε λες και είχαν υπογράψει την Διακήρυξη της 3ης του Σεπτέμβρη. Είναι δυνατόν ποτέ να γίνουν αποδεκτοί από τη βάση του ΠΑΣΟΚ, όποια μορφή κι αν πάρει αυτό το κόμμα στην πορεία του χρόνου;

☞ Όμως η ήττα στην Ξάνθη έχει και μια άλλη διάσταση. Αφεντικό της ακριτικής ομάδας είναι ο φίλος και υποστηρικτής του κυρ Σωκράτη, κ. Πανόπουλος, ο οποίος δεν του έδωσε τον αγώνα.

☞ Πού άλλες (πρόσφατες) εποχές;

☞ Θυμόμαστε για παράδειγμα όταν το ίδιο αφεντικό κατέβασε την ομάδα του με αναπληρωματικούς, για να αντιμετωπίσει τον Ολυμπιακό, επειδή η δική του δεν είχε ενδιαφέρον και ήθελε να τους δοκιμάσει! Αλλά ο φιλοξενούμενός του διεκδικούσε το πρωτάθλημα.

☞ Ψιλά γράμματα.

☞ Η Κυριακή έδωσε κι άλλη πίκρα στον εθνικό μας προμηθευτή. Η ομάδα του μπάσκει, στην οποία επανέκαμψε, έχασε πανηγυρικά από τον Παναθηναϊκό, εντός έδρας, για το κύπελλο.

☞ Ας αφήσουμε όμως τα περί Γενιτσάρων.

☞ Ο Ολυμπιακός μ' έναν «εξωγήινο» Ριβάλντο νίκησε τη Λίβερπουλ στον Πειραιά, ταπεινώνοντας τους αμετροεπείς Άγγλους οι οποίοι νόμιζαν ότι ήρθαν για διακοπές.

☞ Ας πρόσεχαν.

☞ Αντίθετα ο Σουμ, εφαρμόζοντας το σύστημα Georgaki, δεν κατόρθωσε να κερδίσει την Αϊτχόβεν στην Ολλανδία χάνοντας 10 λεπτά πριν τη λήξη.

☞ Ευτυχώς κέρδισε στην Καλαμαριά και δεν άρχισαν τα ειδικά δικαστήρια...

☞ Ποιο είναι το σύστημα Georgaki;

☞ Μπορεί να κατέβεις μόνος σου σ' έναν αγώνα (πολιτικό, ποδοσφαιρικό κ.τ.λ.) και να τον χάσεις χωρίς αντίπαλο.

☞ Και μια και περί αγώνων ο λόγος, ας μην ξεχνάμε το αυριανό πανελλαδικό συλλαλητήριο του ΚΚΕ.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Γλυπτική, δηλαδή Αρχιτεκτονική

Και η πατρίδα μια τοιχογραφία μ' επιστρώσεις διαδοχικές, φράγκικες ή σλαβικές, που αν τύχει και βαλθείς για να την αποκαταστήσεις, πας αμέσως φυλακή και δίνεις λόγο.

Ο. Ελύτης, Φωτόδεντρο, 1971.

Φορέσαμε λοιπόν τον Καλατράβα μας περιχαρείς και καθησυχασμένοι όπως οι πιτσιρίκοι καμαρώνουν το τελευταίο μοντέλο adidas. Κι ελάχιστα σκεφθήκαμε πόσο απαξιώθηκε η αρχιτεκτονική του τόπου μας τα τελευταία χρόνια παρά τα τεράστια έργα και τις πολύφερνες ημέρες που ζήσαμε.

Είμαστε πάντως μέσα στη μόδα, εφόσον πανομοιότυποι Καλατράβα –επαναλαμβάνεται, βλέπετε, ο άθλιος– βρίσκονται σε πολλά άλλα μέρη της Ευρώπης, όπως ακριβώς το τελευταίο μοντέλο adidas το φοράνε εκατομμύρια πιτσιρίκοι σ' όλο τον πλανήτη. Απολαμβάνουμε λοιπόν δημόσια κτήρια χωρίς υπογραφές ή τη μια και πανάκριβη υπογραφή εξ Εσπερίας. Και καλά να πάθουμε. Εξίσου όμως απαξιωμένη στην Ελλάδα είναι και η γλυπτική, έστω κι αν αποτελεί την κατεξοχήν «πολιτική» δυνατότητα συνομιλίας του δημόσιου χώρου με το ευρύ κοινό. Επ' ευκαιρία των Αγώνων κατεβλήθη όντως προσπάθεια να στηθούν «έργα» παντού· σε κάθε προσφερόμενη επιφάνεια, σε κάθε ελεύθερη σπιθαμή γης, σε κάθε πεζόδρομο ή πλατεία. Έτσι, χωρίς πρόγραμμα, άποψη, αρχιτεκτονική μελέτη, εκ των ενόντων και με απίστευτη πίεση χρόνου.

Ο κάθε δημιουργός επέλεγε τη θέση συγκρουόμενος συχνά με την οργανωτική επιτροπή ή βάζοντας ανάλογο «μέσον», κι έπειτα παρατηρούσε έκπληκτος τις αντιδράσεις του κόσμου που δεν ήταν πάντα φιλικές. Ενός κόσμου που διψάει για ελεύθερο χώρο και για ακηδεμόνευτη δράση και που βλέπει πια με καχυποψία κάθε απόπειρα «εκπολιτισμού» του. Έτσι τα έργα στήθηκαν χωρίς στοιχειώδη πρόνοια προστασίας τους και χωρίς να ληφθούν υπ' όψη οι γνωστοί άγνωστοι και οι περί «ωραίου» απόψεις τους. Οι «βάρβαροι» λοιπόν δεν άργησαν να φανούν και έτσι πολλές κατασκευές μούτζουρώθηκαν, σκίστηκαν, καταστράφηκαν ή κλάπηκαν στο πλαίσιο μιας κακώς εννοούμενης διαδραστικότητας. Θύματά τους οι Γυπαράκης, Λοϊζίδου, Σκούρτης, Αλεξίου κ.ά. Η μόνη επέμβαση που έλαμπε ιδιοφυώς απρόσβλητη απ' τα χέρια των βάνδαλων, ήταν οι σωλήνες νέον του Μπουτέα στο βυθισμένο οικόπεδο με τις αρχαιότητες έξω από το Ηρώδειο. Εκεί γλυπτική και αρχιτεκτονική συνομήλησαν αρμονικά και μ' αισθαντικότητα.

Απ' την άλλη οι πλατείες: Γίνονται όπως γίνονται, με τους αρχιτέκτονες ν' αποφασίζουν ερήμην των καλλιτεχνών. Ισχύει δηλαδή το ανάποδο. Ή, ακόμη καλύτερα, χωρίς να λαμβάνεται καμία πρόνοια για μια γλυπτική παρέμβαση που να υπαγορεύεται από τον ίδιο τον χώρο και τις ανάγκες του. Γυμνή η Ομόνοια –εκτός ενός ατυχούς Ζογγολόπουλου–, το Κολωνάκι, το Σύνταγμα, η Κουμουνδούρου. Φαίνεται ότι ο διάλογος και η αναγκαία όσμοση ανάμεσα στις επιμέρους τέχνες αργεί πολύ ακόμη. Και το χειρότερο: μοιάζει ν' απαιτεί την ανάμιξη επαγγελματιών της πολιτικής, λες και αυτό είναι αναγκαίο.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- Δείτε την ωραία έκθεση παραδοσιακής ιαπωνικής ξυλογραφίας, που γίνεται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και θα διαρκέσει έως τα τέλη Νοεμβρίου. Παρακολουθεί την εξέλιξη της τέχνης αυτής στην Ιαπωνία και περιλαμβάνει έργα κορυφαίων εκπροσώπων της.

- Δείτε επίσης την πολύ σημαντική ομαδική συγχρόνων εικαστικών καλλιτεχνών με θέμα «Πάσχο ν Σώμα», η οποία μεταφέρθηκε πρόσφατα από το Ρέθυμνο στην Αθήνα, στη

γκαλερί «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 9α). Διάρκεια μέχρι 30/10.

- Άρχισε χθές, Πέμπτη 7/10, το 9ο Διεθνές Φεστιβάλ Κόμιξ της Βαβέλ, στην Τεχνόπολη του Δήμου, στο Γκάζι, με κεντρικό θέμα του τις σύγχρονες πολιτικές εξελίξεις και τίτλο «System (T)Error»... Επισκεφθείτε το.

- Ο «μήνας φωτογραφίας» συνεχίζεται: στο νέο κτήριο του Μουσείου Μπενάκη στην Πειραιώς γίνεται διεθνής έκθεση φωτογραφίας με θέμα το ποδόσφαιρο (ως 31/10)· στην Ελληνοαμερικανική Ένωση έως 15/10 εκθέτουν νέοι τσιγγάνοι φωτογράφοι «Εστίες Παράδοσης» του ελληνικού χώρου, το θέμα της έκθεσης του Αβραάμ Παυλίδη στη Diana Gallery (Αρμοδίου 10), έως 16/10.

- Μέχρι 23/10 δείτε επίσης την έκθεση με επεξεργασμένες φωτογραφίες του βραζιλιάνου Vik Muniz στη γκαλερί Χίρπας (Σοφοκλέους 53Δ).

- Και ολίγη ζωγραφική: Στη Γλυφάδα, στην αίθουσα τέχνης «Περιπλάνηση», από 12 ως 30 Οκτωβρίου γίνεται η έκθεση του Δημήτρη Μηλιώνη.

Ο Λάμπης Ράππας και τα Προβλήματα του Καιρού μας

Εφυγε πλήρης ημερών ο Λάμπης Ράππας. Μεσανατολίτης –ό,τι κι αν σημαίνει η λέξη– αγωνιστής και εκδότης, ο Λάμπης Ράππας σημάδεψε την πιο σύγχρονη εποχή μας με τη σειρά «Προβλήματα του Καιρού μας» που εξέδωσε με τη συνεργασία του Κέδρου. Η δική του αγωνιστική ιστορία –Μέση Ανατολή, Εμφύλιος, προσφυγιά στις σοσιαλιστικές χώρες– είναι μια μακρά και περιπετειώδης πορεία, στην οποία θα σταθούμε μian άλλη στιγμή.

Η εκδοτική του προσπάθεια με τη σειρά «Προβλήματα του Καιρού μας» στάθηκε καθοριστική στην κίνηση των ιδεών στο χώρο, και πέραν, της Αριστεράς. Οι συγγραφείς που παρουσίασε με ιδιαίτερη εκδοτική και μεταφραστική επιμέλεια δείχνουν πόσο ενήμερος ήταν και πόσο χρήσιμη στάθηκε η προσφορά του. Γκουαταρί, Μπαρτ, Ντελέζ, Φουκώ και πολλοί άλλοι σύγχρονοι στοχαστές εισήχθηκαν στις συζητήσεις

Ο Λάμπης Ράππας και η Νανά Καλλιανέση στον Πόρο. 1978.

και τις αναζητήσεις μας χάρις στον Λάμπη Ράππα.

Ο Λάμπης Ράππας ανήκε σε μια γενιά

που αγωνίστηκε με πίστη· συγχρόνως προσπάθησε με πάθος την αναζήτηση της αλήθειας.

B O M B I Δ I A

πολιτιστικής

A Φ Α Σ I A Σ

• Αδέλφια κάθε είδους και φυλής, έχω εξαιρετικά νέα:

• Τελικά ΑΝΔΡΑΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ ψηφίστηκε ο Δημήτρης Παπαϊωάννου. Εγώ προσωπικά είχα ψηφίσει Παπακαλιάτη και ο φίλος μου ο Απόστολος Διαμαντής Λάκη Λαζόπουλο, αλλά φαίνεται ότι μειοψηφήσαμε. Προκρίθηκε μάλλον η καλλιτεχνική συνέπεια, παρά το πούρο, το αδιαπραγμάτευτο αντρίλίκι.

• Με γεια το πούρο! Δεν πειράζει. Του χρόνου με το καλό.

• Καλέ!

• Α propros, είμαστε αλληλέγγυοι προς τον Μητροπολίτη Σεργών που δεν επέτρεψε να παιχτεί ο Πλούτος του Λαζόπουλου στο προαύλιο ενός

σχολείου.

• Επειδή δεν επρόκειτο για τον Πλούτο (ασχέτως του αν πλούτισαν οι μπουλουνκισήδες που τον υποδύονταν γυρίζοντας από χωρίου εις χωρίον) αλλά το γνωστό σόου «είμαι ο Λαζόπουλος και παίζω τον εαυτό μου παίζοντας με τα νεύρα σας».

• Επίσης όμως είμαστε αλληλέγγυοι προς τον κύριο Παπακαλιάτη ως προς το προσωπικό δράμα που περνάει σχετικά με τη στράτευσή του. Ακούς εκεί οι φασίστες ν' απαιτούν από τη χρυσή νεολαία μας να υπηρετεί την πατρίδα! Οι αναίσθητοι!

• Της φυλής των λαζόπουλων ο τράχηλος (στρατιωτικόν) ζυγόν δεν υποφέρει!

• Φτου ξελεφτεριά καλέ!
• Τεκνά σηκωθείτε να βγούμε στους δρόμους, με εσπραντρίγκες στα πόδια και σάρπες στους ώμους...

• Είπαμε: άλλο έρωτας, άλλο συνδικαλισμός. Άλλο επιθυμία, κι άλλο παραγοντιλίκι και εξουσία. Εξηγηθήκαμε;

• Καλωσορίζουμε, κατά τ' άλλα, στην παρέα μας τους καινούργιους-παλιούς φίλους του Αντί, τον Χάρυ Κλυνν και τον Βασίλη Καββαθά.

• Τουτέστιν ένας Χάρυ συν έναν Βασίλη, ίσον δύο Βασίληδες!

• Κύριε Τριανταφυλλίδη μου, με το ιστορικόν επώνυμο!

• Το 'πιασες το υπονοούμενο, είμαι σίγουρος.

• Κάτι τέτοια γράφω και διερωτάται ο Τάσος Γούλας για την ηλικία μου. Ο οποίος συν τοις άλλοις θυμάται τον Ποκοπίκο, αλλά ξέχασε την Ταταμπού.

• Είμαι όσο φαίνεται ο

Παπουτσάκης ακριβώς το μισό! Αυτός κι αν είναι μαθηματικός τύπος.

• Εξαιρετική η πρωτοβουλία της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης να δείξει στον μήνα φωτογραφίας την δουλειά δύο Ρομά φωτογράφων: του Τερνέ Ρομά και του Αντό Σουρέτι.

• Άσχετο: Δεν βλάπτει η κασετοπειρατεία το ελληνικό τραγούδι αλλά η χαμηλότατη στάθμη τραγουδιών και τραγουδιστών, με τις αρπαχτές ενός τάχα μου μεγάλου δίσκου, που περιέχει όμως δύο επιτυχίες και δέκα πατάτες. Παράδειγμα η οξύφωνη άσπονδη φίλη μου και φίλη του Ρουβά και του Νιόνιου και η τελευταία αρπαχτή της.

• Το σταριλίκι δεν μπορεί να είναι, παιδιά, μόνο πόζα ή δήθεν, αλλά και ουσία.

• Δείτε τους «Διαπολιτισμούς», επιμένουμε, στο

Αντίο στην Ελένη Χατζηαργύρη

Μετά από σύντομη μάχη με τον καρκίνο έφυγε η Ελένη Χατζηαργύρη την 1η Οκτωβρίου σε ηλικία 79 ετών. Η σπουδαία ηθοποιός γεννήθηκε στη Χαλκίδα. Μαθήτρια της τετάρτης γυμνασίου βγήκε στο θέατρο χάρις στον Κάρλο Κουν. Πρωτοεμφανίστηκε δίπλα του στο *Ρόσμερχολμ* του Ίψεν, στο ρόλο της Ρεβέκκας Βεστ, τον Νοέμβριο του 1942. Στην πολύχρονη καριέρα της συνεργάστηκε με το Θέατρο Τέχνης, με το Εθνικό Θέατρο αλλά και με όλες τις σημαντικές σκηνές στο Ελεύθερο Θέατρο, ενσαρκώνοντας τους σπουδαιότερους ρόλους του παγκόσμιου δραματολογίου και φυσικά του αρχαίου δράματος. Τελευταίος της ρόλος υπήρξε αυτός της ψυχοναλύτριας Κλάιν στην παράσταση του Θεάτρου Εξαρχείων *Η Κυρία Κλάιν*. Μέχρι και λίγες εβδομάδες πριν, συνέχιζε να κάνει πρόβες για

την παράσταση όπου θα συμμετείχε τον χειμώνα σε σκηνοθεσία Σταμάτη Φασουλή.

Την διέκρινε πάντοτε το ήθος, η σεμνότητα και ο αυτοσεβασμός, αξίες που προσπαθούσε να εμφυσήσει και στους μαθητές της επί σαράντα χρόνια. Με την ακατάπαυστη εργασία της και με τη στάση ζωής που είχε επιλέξει αποτελούσε παράδειγμα για όλους τους συνεργάτες της. Το ταλέντο, συνήθιζε να λέει άλλωστε, είναι 90% δουλειά.

Το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών την είχε αναγορεύσει επίτιμο διδάκτορα (πρώτη φορά που μία καλλιτέχνίδα του θεάτρου έχει λάβει τον υψηλότερο τίτλο τιμής από το Τμήμα) και είχε τιμηθεί με το βραβείο Κοτοπούλη.

Η αυλαία όμως για τέτοιους καλλιτέχνες δεν πέφτει ποτέ.

«Ντουμπάι» του Μεγάρου Μουσικής, για να διαπιστώσετε ιδίοις όμμασιν πόσο πανάκριβα πληρώνονται οι αρχοντοχωριατισμοί και το εικαστικό δήθεν στον ΑρχηΔΟΛΙΟ από τους λογής υπαλλήλους του:

- Εκεί θα θαυμάσετε τον ερζάτς Κύριλλο Σαρρή να εκθέτει αντί του προτύπου του. Πρόκειται για τον καλλιτέχνη εκείνον που παραπλάνησε μια και δύο φορές την εικαστική κοινότητα, αλλά την τρίτη, όπως συνήθως συμβαίνει, κήκε.
- Είναι όμως ντροπή σ' αυτό το ναρκισσευόμενο παιχνίδι της δήθεν πρωτοπορίας και της Coca-Cola art να εμπλέκονται οι νεκροί της Κύπρου. Έλεος.
- Εκτός κι αν οι εμπλεκόμενοι δεν ξέρουν πως τα αυτοπροσδιοριζόμενα ως πολιτικά έργα και οι εθνικές προτάσεις εκτίθενται στους

ανάλογους χώρους. Και με την πρέπουσα σεμνότητα. Αλλιώς...

- ...Αρπαχτές γίνονται και στο χώρο των εικαστικών.
- Θα είχε πάντως ενδιαφέρον να μαθαίναμε πόσο έχει στοιχίσει μέχρι τώρα η περίφημη Συλλογή του ΕΜΣΤ, ποιος επέλεξε τα έργα και με ποιο πρόγραμμα.
- Γιατί η μαύρη αλήθεια είναι πως στην Ελλάδα διατίθενται υπέρογκα ποσά για τον πολιτισμό αλλά με τραγικά λάθος τρόπο.
- Αν ακολουθείτο μια ενιαία γραμμή κι όχι διασπάθιση απίστευτων ποσών για άνευρες εκθέσεις, θα είχαμε αποκτήσει τώρα δέκα Πικάσο και είκοσι Μπαϊκον σαν απαρχή μιας αληθινής εθνικής συλλογής σύγχρονης τέχνης.
- Αντίθετα, ο κ. Βενιζέλος και ο νόμος που προώθησε, προέβλεπε να συγκεντρώνεται όλη η ισχύς στους δύο-τρεις

παρατρεχάμενούς του, χωρίς να ισχύουν καλλιτεχνικές επιτροπές και χωρίς ν' ασκούν έλεγχο τα –υπηρετικής σύστασης– διοικητικά συμβούλια.

- Διερωτώμαι π.χ. πόσους «Τσαρούχηδες» έχει αποκτήσει η Εθνική Πινακοθήκη από το 1990 και μετά. Πόσα γλυπτά του Χαλεπά, του Σκλάβου, του Λουκόπουλου, του Ζογγολόπουλου, της Πάστρα, του Τάκι, του Νικολαΐδη, του Θόδωρου κ.ο.κ.

- Παρότι το Δ.Σ. και η διεύθυνσή της έχουν κατασπαταλήσει απίστευτα ποσά και έχουν εκδώσει πανάκριβους καταλόγους χρησιμοποιώντας αποκλειστικά και μονοπωλιακά έναν μόνο εκδοτικό οίκο.

- Κι έχοντας ανα-δια-κατα-επισκευάσει το δεδομένο κτήριο της Β. Κωνσταντίνου δαπανώντας τρελά λεφτά, αλλά χωρίς κατ' ουσίαν να έχουν

κερδίσει ούτε έναν καινούργιο εκθεσιακό χώρο.

- Αντίθετα, οι αρχιτέκτονες του Μεγάρου Μουσικής μ' επικεφαλής τον κ. Πάνο Τζώνο έχουν στην πράξη καταστρέψει το αρχικό έργο των Μυλωνά-Φατούρου-Αντωνακάκηδων.

- Ακόμη και την διάφανη και κατάφωτη γέφυρα που ένωσε το ένα κτήριο με το άλλο έκλεισαν για να μπουν οι λίστες των δωρητών (οι περισσότεροι με το αζημίωτο) και βεβαίως το όνομα της βοηθού της διευθύντριας κ. Ειρήνης Τσελεπή (sic), η οποία πάντως ενώ είναι υπάλληλος στην ΑΣΚΤ, κατοικοεδρεύει παρατύπως στην Εθνική Πινακοθήκη.
- Δεδομένου όντος ότι δεν ενεκρίθη η απόσπασή της από το ΥΠΠΟ.

- Τι λένε για όλα αυτά ο κ. πρωθυπουργός και ο πρύτανης της ΑΣΚΤ;
- Μαθαίνουμε επίσης ότι η

Πενήντα χρόνια «Κέδρος»

Πενήντα χρόνια «ΚΕΔΡΟΣ», πενήντα χρόνια νεοελληνικής ιστορίας. Ολόκληρος μισός αιώνας! Αυτήν την επέτειο εορτάζει με το γνωστό του ήθος, αλλά και με επισημότητα, ο ομώνυμος εκδοτικός οίκος, με την έκδοση-άλμπουμ *Το Χρονικό του Κέδρου 1954-2004*. Από το τέλος του Εμφυλίου, όταν το 1952 ο Νίκος και η Νανά Καλλιανέση αποφασίζουν να συνεργασθούν, όχι μόνον στη ζωή, αλλά και στο χώρο του βιβλίου, μέχρι τη δικτατορία και τα φημισμένα «Δεκαοχτώ Κείμενα» και τα «Νέα Κείμενα» που κυκλοφόρησαν τότε, και μέχρι τις μέρες μας, με την Κάτια Λεμπέση, τον Βαγγέλη Παπαθανασόπουλο και τον Γιάννη Κοντό στο πηδάλιο, ο «Κέδρος» στέκεται ψηλά στα μετερίζια της νεοελληνικής λογοτεχνίας, στο πλευρό των συγγραφέων, αλλά και χαρίζοντας ώρες τερπνές, ώρες στοχασμού, αναζήτησης και αυτοσυνειδησίας στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Από το πρώτο του βιβλίο, τη βιογραφία του Εμίλ Βεράρεν από τον Στέφαν Τσβάιχ, μέχρι τις πιο πρόσφατες εκδόσεις του, ο «Κέδρος» γράφει μέρα τη μέρα, ώρα την ώρα, ιστορία στο χώρο του πνεύματος και της ελληνικής δημιουργίας. Να τα εκατοστήσει!

Γ. Κοντός, Κάτια Λεμπέση, Λ. Ράππας στα γραφεία του Κέδρου, τέλος δεκαετίας του '80. Φωτογραφία από το λεύκωμα *Το Χρονικό του Κέδρου, 1954-2004*, που κυκλοφόρησε αυτές τις μέρες.

ΔΕΗ θα κόψει το ρεύμα στην Πινακοθήκη λόγω απλήρωτων λογαριασμών, ενώ η μεταφορική εταιρεία που ήταν επωμισμένη να μεταφέρει την έκθεση των 6 ευρωπαϊών γλυπτών πίσω στη Γαλλία αρνήθηκε να το πράξει γιατί δεν είχε πληρωθεί.

- Τι τελικά συμβαίνει;
- Έχουμε ξαναγράψει από το *Αντί* ότι εδώ και 7 μήνες η Εθνική Πινακοθήκη δεν έχει Δ.Σ., με αποτέλεσμα όλες οι αποφάσεις της διεύθυνσης να είναι νομικά μετέωρες και όλοι οι συναλλασσόμενοι με το ίδρυμα να παραμένουν απλήρωτοι κοντά έναν χρόνο.
- Κυριολεκτικά επί του πιεστηρίου, μαθαίνουμε ότι το νέο Δ.Σ. της Πινακοθήκης βρίσκεται καθοδόν για το ΦΕΚ. Μεταξύ των άλλων, μέλος του είναι ο ζωγράφος-ακαδημαϊκός Παναγιώτης Τέτσης.

- Αλλαγή σκηνικού: Τράγκας μαινόμενος εναντίον Ρουσόπουλου, τον οποίο αποκαλεί σχετλιαστικά «Τεό». Πειράζει που εξ ενστίκτου εγώ είμαι με το μέρος του δεύτερου;

- Για να πούμε όμως και του χοντρού το δίκιο, αληθεύει ότι προς το παρόν χαίρει ασυλίας ο μέγιστος, πλέον, των διαπλεκομένων μηντιοεργολάβων κ. Μπόμπολας;

- Άσχετο σχετικό: Εξαιρετική δουλειά έκανε η χορογράφος Αποστολία Παπαδαμάκη στους παρολυμπιακούς (κι όχι παραολυμπιακούς, όπως λέμε «παρανόηση»· πρόκειται για παράλληλους κι όχι για υποδεέστερους αγώνες).

- Την Παπαδαμάκη την θαυμάσαμε πέρσι στην ενότητα Beauty Series η οποία συνεχίζεται και φέτος.

- Πρόκειται για τη σύγκρουση της εικόνας με

την ταυτότητα, με έκφραση στο σώμα.

- Έννοια που γίνεται και στη χώρα μας επίκαιρη μέσω εκθέσεων ή βιβλίων (πρβλ. «το Σώμα» της Πέπης Ρηγοπούλου εκδ. Πλέθρον) ή σεμιναρίων. Νομίζουμε ότι επ' αυτού συνέβαλε και ο Μανωλάκης, έστω κι αν δεν το θυμούνται οι εμπλεκόμενοι.

- Πολύ σοβαρή δουλειά γίνεται εσχάτως στον Αγ. Νικόλαο από την νέα κίνηση πολιτών που βρίσκεται στη δημοτική αρχή. Σε αντίθεση με το πασοκικό Ηράκλειο που υπνώττει πολιτιστικά, η Δημοτική Πινακοθήκη Αγ. Νικολάου, με ψυχή τον αρχιτέκτονα Οδυσσέα Σγουρό, έχει οργασμό ουσιαστικών δραστηριοτήτων συσπειρώνοντας γύρω της το ιθαγενές αλλά και το αλλοδαπό καλλιτεχνικό δυναμικό, μακριά από ρατσισμούς και

ξενοφοβίες.

- Την περασμένη εβδομάδα ήταν το Συμπόσιο για τη Σάτιρα και το Αφιέρωμα στον Μποστ, αυτή την εβδομάδα είχαμε τον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Ζωγραφικής και Γλυπτικής.

- Το *Αντί* ήταν εκεί, αφού στην κριτική επιτροπή συμμετείχαν εκτός των Κρητικών και οι Δημήτρης Φιλίππιδης και Μάνος Στεφανίδης συνεπικουρούμενοι απ' τον ζωγράφο εκ Θεσσαλονίκης Γιάννη Φωκά, τον πρόεδρο του Τμήματος Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου.

- Σύντεκνοι, πάντα τέτοια!

- Αφήστε που μας αποδείξατε πως σε κάτι μπορούν να χρησιμεύσουν και οι μη Κρητικοί. Ή και οι κριτικοί τέχνης.

- Με τεκνά ξεκινήσαμε, με σύντεκνους αποχαιρετιούμαστε, διάολε τσ' απολυμάρες μας!

Μανωλάκης ο Κρητικός

Γ. Καραμάνος, ὁ ἡθογράφος τοῦ νέου χωριοῦ

τοῦ Δημήτρη Ραυτόπουλου

“Ὅπως ἀναγγείλαμε στό προηγούμενο τεῦχος τοῦ Ἀντί, ἔφυγε ἀπό τή ζωή, στίς 17 Σεπτεμβρίου, ὁ πεζογράφος Γιώργος Καραμάνος, παλιός συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας καί πολλῶν ἐφημερίδων καί περιοδικῶν στήν Ἀθήνα, στό Ἄργος, στό Ναύπλιο. Ἡ κηδεία του ἔγινε τήν ἐπομένη στό Μάνεσι Ναυπλίου, γενέτειρά του, ὅπου ἔμενε τά τελευταῖα χρόνια.

Τό κείμενο πού ἀκολουθεῖ εἶναι ὁμιλία τοῦ Δημήτρη Ραυτόπουλου σέ τιμητική ἐκδήλωση γιά τόν Καραμάνο, πού ὁργάνωσε ὁ Δήμος Μιδέας στίς 29 Μαΐου 1999.

Μερικοί τοποθετοῦν τό Γ. Καραμάνο στή χορεία τῶν λεγομένων «μεγάλων εὐθυμογράφων» μας: Ψαθᾶς, Στάμ Στάμ, Παλαιολόγος, Τσιφόρος, Μπόστ· καί ὁ ἴδιος φαίνεται νά κολακευόταν μ' αὐτή τή συντροφιά – τουλάχιστον στίς φωτογραφίες δίπλα τους καμαρώνει σά γύφτικο σκεπάρνι. Ἐγώ θά τοῦ ἀμφισβητήσω αὐτή τήν τιμή. Ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ παλιός μου φίλος Γ. Καραμάνος νά τόν πάρω ἀπ' αὐτή τήν παρέα. Ὁ πιό κοντινός πρόγονός του –ἀπ' αὐτούς– θεωρεῖται ὁ Στάμ Στάμ, ἀλλά ἀναρωτιέμαι γιά τό βαθμό συγγένειας: εἶναι ἐξ αἵματος καί ποιοῦ βαθμοῦ; Αὐτοί οἱ συσχετιμοί βέβαια ἔχουν νά κάνουν μέ τό γέλιο – ἀλλά ποιό γέλιο;

Τό εὐθυμογράφημα στήν Ἑλλάδα ἄρχισε δημοσιογραφικά. Κοντά του ἦταν τό καθημερινό χρονογράφημα στίς ἐφημερίδες, πού, ἂν καί λιγοσέλιδες τότε, ἤθελαν νά ἔχουν ἓνα ἀλλιώτικο σχόλιο τῆς καθημερινότητος ἢ τῆς ἐπικαιρότητας, ἀπό ἀνα-

γνωρισμένες πέννες: Κονδυλάκης, Νιρβάνας, Βάρναλης, Καρβούνης... Ἀργότερα παρουσιάστηκε στό οἰκογενειακό ἐβδομαδιαῖο περιοδικό τό σύγχρονο εὐθυμογράφημα καί ἐκεῖ ἔγιναν πολύ δημοφιλεῖς, μεταξύ ἄλλων, ὁ Δ. Ψαθᾶς, μέ τή *Μαντάμ Σουσου* ἰδιαίτερα, καί ὁ Στάμ Στάμ, ὁ ὁποῖος σκάρωνε κωμικά ἐπεισόδια μέ χωριάτες, πιό συχνά ὀρεσίβιους καί δῆ κατσικοκλέφτες κατ' ἐπιλογήν, σέ ἀμάχη μέ το χωροφύλακα – τό ἴδιο ἄξεστο, κουτοπόνηρο καί κατεργάρι. Μοναδικός σκοπός ἦταν τό γέλιο μπροστά σ' ἓνα γελοῖο πράμα – κι αὐτό τό γελοῖο ἦταν βασικά ἡ γλώσσα –ρουμελιώτικη εἰδικά– μέ βαριά προφορά τονισμένη καί σέ συνδυασμό μέ ἑλληνικοῦρες χωροφυλακίστικες.

Αὐτοῦ τοῦ τύπου ἡ χωριατογραφία –στήν πιό μεγάλη δυνατή χοντράδα της– ἔκανε τήν τύχη της στή θεατρική ἐπιθεώρηση: ὁ χωριάτης ζωντόβολο, μποῦφος ἢ πανοῦργος, ἓνα εἶδος οὔφο, πού πέφτει στήν Ὀμόνοια ἀπέναντι στόν τετραπέρατο κονφερανσιέ, ἢ ἄλλο Ἀθηναῖο ἀετο-

νύχη. Καί γινόταν τό μπαίγνιο τῶν ἀστῶν, τῶν πρωτεουσιάνων, πού οἱ περισσότεροι δέν εἶχαν ἀκόμα βγάλει ἀπό τά νύχια τους τό πένθος ἀπό σβουριά! Νομίζω ὅτι ἡ τέτοια χωριατογραφία –σπεσιαλιτέ ἑλληνική– παρερμήνευε βολικά τήν ἡθογραφία καί τυποποιία, τοῦ Καρκαβίτσα καί τοῦ Κονδυλάκη προπάντων· ἀλλά δέν εἶχε κἄν ἀνάγκη τύπων τῆς λογοτεχνίας, τῆς ἔφτανε ὁ μπαρμπα-Γιώργος, ὁ Πεπόνιας, ὁ Χατζηαβάτης... Τό τί φανερώνει, σάν πολιτιστικό φαινόμενο, τό ἔχω πεῖ σέ ἄλλη περίπτωση μιλώντας γιά τόν Καραμάνο· τό θέμα ἀνήκει στήν ἀρμοδιότητα τῆς κοινωνιο-ψυχανάλυσης μᾶλλον.

“Ερχομαι στόν Καραμάνο, γιά νά συζητήσω τό ζήτημα τῆς λογοτεχνι-
κότητας πού θέτουν οἱ ἱστορίες του:
εἶναι λογοτεχνία ἢ ὄχι; σάτιρα, λογο-
τεχνικό ἢ δημοσιογραφικό εὐθυμο-
γράφημα; Θά πάρω μερικά χαρα-
κτηριστικά τους ξεχωριστά:

1. *Τό μονοδιάστατο.* Οἱ ἄνθρωποι
στῆς *Λαχανίδες*, ὅπως καί σ’ ὅλη τήν
παραγωγή τοῦ Καραμάνου, εἶναι τύ-
ποι, δέν εἶναι πολυδιάστατοι, συνει-
δησιακοί ἤρωες, ἀγωνιακοί, ὑπαρ-
ξιακοί – οἱ πῶ πολυδιάστατοι ἐδῶ
νομίζω ὅτι εἶναι οἱ παλαβοί, ἰδιόρ-
ρυθμοί, ὑποχοντριακοί. Ἀλλά τό μο-
νοδιάστατο εἶναι κλασικό στοιχεῖο
τῆς σάτιρας καί τῆς κωμωδίας, ἀπό
τή *Βατραχομυομαχία* καί τόν Ἀρι-
στοφάνη ὡς τό Μολιέρο. Εἶναι τόσο
μονοδιάστατοι πού προσδιορίζονται
καί μόνο μέ τό ὄνομά τους: Κραυγα-
σίδης, Λειχήνωρ, Μεριδάρπαξ, Λει-
χοπίναξ, Βορβοροκοίτης... στή *Βα-
τραχομυομαχία* – Ἀρπαγκόν στό *Φι-
λάργυρο* τοῦ Μολιέρου, Γουρουνό-
πουλος στήν ὁμώνυμη κωμωδία, Με-
γαβάτης ἄλλου, Κλίσματος στόν *Κατά
φαντασίαν ἀσθενή*. Νά πᾶμε στόν
Ἀριστοφάνη; Λυσιστράτη, Πρόβου-
λος, Στρεψιάδης, Δικαιοπόλης, Βλέ-
πυρος. Στίς *Λαχανίδες*, τέτοια ὑπο-
στασιακά ὀνόματα, ὅπως τά λέει ἡ
γλωσσολογία, εἶναι πάμπολλα: Τρα-
μπούκης, Λιαρομάτης, Τσιπιανός,
Βεσβέκος, Σιδερία, Τουρλεμπαΐσια,
Καραβίδας, Θρούμπης, Λυκογιάν-
νης, Ζαμπουρλῆς...

Τουλάχιστον ὅμως, στόν Καραμάνο
εἶναι τόσοι πολλοί οἱ μονοδιάστα-
τοι, πού τελικά κάνουν ἓνα ἄνθρω-
πομάνι πολυδιάστατο. Ἀντίθετα
ἀπό τό συνηθισμένο εὐθυμογράφη-
μα, πού ἐξαντλεῖ ἓνα-δυό τύπους σέ
ἀνακύκλωση ταυτόσημων σχεδόν
ἐπεισοδίων (λ.χ. *Μαντάμ Σουσοῦ*
τοῦ Ψαθά, ἢ τό ζευγάρι ὀρεσίβιου -
χωροφύλακα στόν Στάμ Στάμ, ἢ τό
ζευγάρι μάγκας τοῦ ὑποκόσμου -
ἀστυνομικός στόν Τσιφόρο), ἀντίθε-
τα ἀπ’ αὐτά τά σχήματα, οἱ ἄνθρω-
ποι τοῦ Καραμάνου, συγκεντρωμέ-
νοι, κάνουν ὄχι ἓνα χωριό ἀλλά μία
ἐπαρχία.

2. *Ἀφήγηση ἀπλή*, ἢ, ἂν θέλετε,
εὐθύγραμμη. Ἀφηγηματικά, ἡ διή-

γηση τοῦ Καραμάνου εἶναι φυσική,
τριτοπρόσωπη, βάζει στή σκηνή ἀμέ-
σως τά πρόσωπα καί μπαίνει κατ’
εὐθείαν στό ψητό, τίς μισές ἢ τίς πῶ
πολλές φορές μ’ ἓνα ρῆμα: *Υπηρέτη-
σαν μαζί / Γύριζε στό χωριό / Δέν
πιανότανε πουθενά / Εἶχε κι ὁ Νική-
τας μερικά φρουτόδεντρα / Κόντευ-
αν νά ρίξουν τό σχολεῖο...* κ.ο.κ.
Ἕνα κεντρικό πρόσωπο συνήθως, οἱ
συνεργάτες του ἢ οἱ συνεργοί του, ἢ
κοινή γνώμη στό ρόλο τοῦ ἀρχαίου
χοροῦ. Ἡ ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας εἶναι
παρατακτική, χωρίς πωσιμότητες,
μπρός-πίσω, χωρίς περιττές περι-
γραφές καί χασομέρια, τό ἐπεισόδιο
κορυφώνεται γρήγορα, μέ λύση στό
τέλος σχεδόν πάντα. Ὅλα ἐτοῦτα
εἶναι ἀπλοϊκά καί χωρίς νόημα γιά
τόν μοντερνισμό, εἶναι ὅμως καθ’
ὅλα νόμιμα στό παραδοσιακό διήγη-
μα. Καί τό εὐθυμογράφημα εἶναι γε-
νετικά παραδοσιακό.

3. *Τό χθεσινό.* Ἡ πῶ συχνή παρα-
τήρηση πού γίνεται γιά τίς ἱστορίες
αὐτές ἀφορᾷ τήν ἐποχή τους: εἶναι
χθεσινές, προπολεμικές. Πράγματι,
ἂν ἐπρόκειτο γιά δημοσιογραφικό
εὐθυμογράφημα, αὐτό θά ἦταν ὀλέ-
θριο – ἡ ἐφημερίδα καί τά γραφτά
τῆς δέν τρώγονται τήν ἐπομένη,
μπαγιατεύουν πῶ γρήγορα κι ἀπό
τά ψάρια. Στή λογοτεχνία τά πράγ-
ματα εἶναι πολύ διαφορετικά. Γιά νά
μὴν ξαναπῶ ὅσα ἔχω πεῖ σχετικά,
περί ἐμπειρίας τοῦ συγγραφέα καί
τῶν ἀνιόντων, ἀλλά καί περί ἄλλων
παλαιῶν πηγῶν τοῦ ὕλικου του, θά
πῶ μόνο ἓνα παράδειγμα ἀπό τήν
κλασική πεζογραφία, τήν ἀγγλική,
τή γαλλική καί τή ρωσική. Ὁ Θακε-
ρέν, ὁ Σταντάλ καί ὁ Τολστόι ἀναφέ-
ρονται στοὺς ναπολεόντειους πολέ-
μους δέκα, εἰκοσι καί ἐξήντα χρόνια
ἀργότερα. Ὁ Θ. Βαλτινός γράφει τή
δεκαετία τοῦ ’80 (τέλος τῆς) γιά τή
δεκαετία τοῦ ’60 καί τή δεκαετία τοῦ
’90 γιά τή δεκαετία τοῦ ’40. Γιά νά
γυρίσουμε στόν Καραμάνο, δέν
εἶναι μόνο ἡ μνήμη, το βίωμα, τό
ἄκουσμα πού καθορίζουν τήν ἐποχή
τῶν ἱστοριῶν του, ἀλλά καί σημερι-
νή θέση: εἶναι ἡ συνειδητή, ἔμμονη
προβολή τοῦ παλιοῦ ἀπάνω στό και-
νούργιο χωριό – πού δέν εἶναι πιά

οὔτε χωριό οὔτε πόλη, ἢ εἶναι τά
ἀρνητικά πού ἔχουν καί τό χωριό
καί ἡ πόλη – σάν ἓνα αἶτημα ὄχι ἐπι-
στροφῆς (ἀδύνατης ἔτσι κι ἄλλιῶς),
ἀλλά αἶτημα αὐτογνωσίας, ταυτότη-
τας πολιτισμικῆς. Καί ἐπίσης εἶναι
μία ἐκδίκηση τῆς νοστιμιᾶς πάνω
στό κίτς.

4. *Ἡθογραφία.* Ὅλες οἱ ἱστορίες
τοῦ Καραμάνου ἔχουν κάτι νά ποῦν
γιά τά ἦθη, τοὺς κώδικες συμπερι-
φορᾶς, τίς ἱεραρχίες στήν οἰκογένεια
καί στήν κοινότητα. Εἶναι αὐτό ἡθο-
γραφία; Ἀσφαλῶς εἶναι. Καί γιατί
ὄχι; Θά τό ξαναπῶ: ἡθογραφία ἢ καί
ἡθογραφία εἶναι ὅλη ἡ παραδοσιακή
πεζογραφία καί μέρος τοῦ μοντερνι-
σμοῦ, π.χ. Φῶκνερ, Τζόους.

Ἡ ἡθογραφία σ’ ἐμᾶς διαβλήθηκε
ἀπό τό εἶδος τῆς εἰδυλλιακῆς καί
φολκλορικῆς πεζογραφίας πού ἀκο-
λούθησε τήν ἀνακάλυψη τοῦ δημοτι-
κοῦ μας τραγουδιοῦ ἀπό τόν Φωριέλ
(1825) καί φούντωσε μέ τόν ψυχαρι-
σμό πρὶν ἀπό ἑκατὸν δέκα χρόνια. Ἡ
«ἀνακάλυψη» τοῦ λαοῦ καί τῆς
γλώσσας του συνοδεύτηκε ἀπό τήν
ἐξιδανίκευση τῆς εἰκόνας του καί τῆς
ζωῆς του, ἐνῶ ἡ πραγματική ἡθο-
γραφία, ἐπειδὴ ἦταν καθαρευουσι-
ακή (Παπαδιαμάντης, Βιζυηνός
κ.ἄ.) παραμερίστηκε. Εἶδαν κι ἐπα-
θαν ὁ Ροῖδης καί ὁ Παλαμᾶς – μετα-
ξὺ ἄλλων – νά ἀποκαταστήσουν
(κριτικά) τήν ἡθογραφία.

Γράφει ὁ Ροῖδης, ἀκριβῶς πρὶν ἀπό
ἑκατὸ χρόνια, γιά τή διηγηματογρα-
φία πού ἀντλεῖ τά θέματά της ἀπό
τήν ὑπαιθρο:

Ὁ ζευγηλάτης, ὁ βοσκός καί ὁ ψα-
ράς εἶναι ὁ μόνος ἴσως ἀπομένων σή-
μερον γνήσιος Ἕλλην· θά ἐτολμῶμεν
μάλιστα νά εἰπώμεν, ὁ μόνος ἀνήκων
ἀποκλειστικῶς εἰς τό ἀνθρώπινον
γένος, ἐνῶ ὁ πολιτισμένος συγγενεύ-
ει ἀκόμη πολύ μᾶλλον τοῦ κατοίκου
πάσης ἄλλης χώρας εἰς τό γένος τῶν
πιθήκων.

Καί παρακάτω:

Ὅπως δὴποτε καλῶς πράττουσιν
ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ ἡμέτεροι διηγη-
ματογράφοι προτιμῶντες ν’ ἀνα-
ζητῶσι τά πρότυπα αὐτῶν εἰς τά
βουνά καί ἀφήνοντες εἰς τόν δημοτι-
κότατον τῶν ποιητῶν μας Σουρῆν τό

λούσιμον τῶν φραγκοφορεμένων [...] Ἀφ' ἑτέρου ὅμως τ' ἀγροτικά θέματα, ὅταν εἰς ταῦτα περιορίζεται ἱκανῶς ἤδη πυκνή φάλαγξ λογογράφων ἀποκλειστικῶς καί ἀπαύστως, ἔχουσι τό κακόν νά ἐπιχέωσιν ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς ἡμῶν παραγωγῆς γλυκανάλατόν τινα εἰδυλλιακὴν μονοχρωμίαν.

Λίγο ἀργότερα γράφει ὁ Παλαμᾶς:
Ἦδη ἐν τῇ Ἑστία, ἡ Εὐμορφούλα καὶ ὁ Μῆτρος, οἱ κορυφαῖοι τοῦ χοροῦ καὶ τό λοιπόν σμῆνος τῶν ἀπλοπονήρων χωρικῶν [...] μᾶς δίδουν νά καταλάβωμεν ὅτι τό διήγημα, ὅπως ἀνυψωθῇ εἰς τήν πρέπουσαν περιωπὴν πρέπει πρῶτον νά κατέλθῃ ἀπὸ τὰ νέφη, ἢ νά παραιτήσῃ τὰς ἀσκόπους περιπλανήσεις, καὶ νά ἐπιστρέψῃ εἰς τήν γῆν τῆς πατρίδος· κ' ἔπειτα ὅτι πρέπει ν' ἀναζητήσῃ τήν ἔμπνευσιν εἰς τήν ἀλήθειαν τῆς φύσεως καὶ εἰς τήν ζωὴν τῶν ταπεινῶν [...] καὶ κατὰ τούς λόγους τῆς Ἀγγλίδος Ἑλλιοτ, τῆς μεγάλης συγγραφέως τοῦ αἰῶνος, ν' ἀνεύρῃ «πηγὴν θελκτικῆς συμπαθείας μᾶλλον εἰς τήν πιστὴν ἀναπαράστασιν τῶν μονοτόνων ὑπάρξεων ἢ ἐν τῇ ἀφηγήσει τραγικῶν περιπετειῶν καὶ μεγάλων πράξεων»· ν' ἀγαπήσῃ ὅχι τὰ σπάνια, ἀλλὰ τὰ συνήθη καὶ μᾶλλον τῶν δραματικῶν ἐγκληματιῶν τὸν κοινόν γεωργόν, ὅστις «κερδαίνει ἐντίμως τὸν ἄρτον τοῦ καὶ τρώγει αὐτόν πεζῶς κόπτων μέ τό μαχαίριόν του».

Τὰ θυμίζω αὐτά, γιατί οἱ μοντερνιστές μας, πάντα ὑπολειπόμενοι μιᾶς δυό ἐπαναστάσεων καλλιτεχνικῶν, στό ἄκουσμα τῆς λέξης ἡθογραφία σηκώνονται οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τους. Τελευταῖα, ὅταν ἔγινε λόγος ἀπὸ τὴν κριτικὴ γιὰ ἡθογραφία τῆς σημερινῆς νεολαίας, στοὺς νέους συγγραφεῖς, αὐτοὶ τό πῆραν γιὰ βαριά προσβολή, δυσφήμιση καὶ ἀδικία.

Αὐτὴ τὴν ἀπλὴ ἀλλὰ γνήσια διηγηματογραφία κάνει ὁ Καραμάνος. Τό γραφικόν, τό ἀπλοϊκόν ἢ τό κωμικόν καὶ ἡ ἰδιωματικὴ γλῶσσα δέν εἶναι αὐτοσκοπός. Τό ἐπεισόδιον καὶ οἱ ὑπερβολικά τονισμένοι τύποι ἀποτελοῦν ἓνα εἶδος μεγεθυντικοῦ φακοῦ, πού

μᾶς ἀποκαλύπτει καταστάσεις κοινωνικῆς, ἰδιομορφίης ἐθνολογικῆς καὶ πολιτισμικῆς, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὴ μεγάλη ἀνθρώπινη τέχνη τῆς ἐπιβίωσης: γι' αὐτό, τό φαγητό καὶ τό πιότο εἶναι τό πιό συνηθισμένο θέμα, εἴτε ἡ αἰτία τοῦ ἐπεισοδίου, ἢ τουλάχιστον ἐκεῖνο πού ἐπαναλαμβάνεται σταθερά ἀπὸ σελίδα σέ σελίδα σχεδόν («Ὁ Ἰούδας τῆς κάλπης», «Τ' ἀρραβωνιασμένα», «Ἡ κηδεῖα τοῦ Μπαρούτσου», «Πῶς τραγουδοῦν στή Λάρισα», «Τό κρασοστοιχειωμένο περιβόλι», «Κρασί μέ τον τέντζερη», «Σύγχρονη μαγειρικὴ», «Ἡ μαστοριά τοῦ μάστορη»...). Καὶ τό σχετικόν λεξιλόγιον ἀπὸ τὰ πιό χαρακτηριστικά – δυστυχῶς δέν μποροῦμε νά μιλήσουμε γιὰ ὅλα τὰ φαγονούλα, τ' ἀλλοξοφάσματα, τίς φάγνες, τίς πιότοῦρες, τίς μουτζήθρες, τίς γκιόσες κ.ο.κ.

Βέβαια, δέν ὑπάρχει ἐδῶ βιολογισμός, ἢ νατουραλισμός ἀλλὰ ἦθη καὶ σχέσεις ἀνθρώπων, ὅπως καὶ σε ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἔρωτα καὶ τὸ γάμο, πού συνθέτουν τὴν εἰκόνα μιᾶς κοινωνίας. Ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ ἀγορά πού ἐκτοπίζει ὁλοένα τὴν παλιά, σχεδόν κλειστή οἰκονομίαν, ἡ μονοκαλλιέργεια καὶ ἡ ἐξάρτηση ἀπὸ τὸν ἔμπορα, ἡ δειλὴ εἴσοδος τῆς μηχανῆς καὶ τῆς ἠλεκτρονικῆς ἐπικοινωνίας. Ὅλα αὐτὰ ξαφνικά, χωρὶς ὑποδομὴ ὕλική οὔτε ἐκπαίδευση. Τό σὸκ καὶ τό κωμικόν εἶναι ἀναπόφευκτο καὶ ὅταν τό δίνεις ἀπὸ τὴ σωστὴ σκοπιὰ εἶναι ἐποικοδομητικόν.

Στὴ μυθοποιία τοῦ Καραμάνου ὑπάρχει –φανερὴ ἢ ὄχι– μιὰ σκοπιὰ. Ὁ ἀφηγητὴς εἶναι ἓνα μέ τὸν κόσμον του, εἶναι δικός του, ἀκόμα καὶ ὅταν ρίχνει φαρμακερὴ σαΐτια – ὅπως ἐκεῖνο τό ἐπιγραμματικόν πού εἶπε: *Φτάσαμε στό σημεῖο νά μᾶς μείνῃ μόνο ἡ χωριατιά!* Μαζὶ μέ τὴν κατανόηση, τὴ συνειδητὴν ἀκόμα, τὴ συμπάθεια, ἀλλὰ καὶ τὴν κριτικὴν, ὑπάρχει στό κείμενό του μιὰ ἔγνοια ἡθικὴ. Ὅχι ὅμως σάν χρηστομάθεια· ἀπόδειξη σ' αὐτό εἶναι ὅτι πολλές φορές ἡ πλεονεξία, τὰ «καλὰ καὶ συμφέροντα», ἡ κατεργαριά, ἡ κακὴ ντρέχεια κερδίζουν, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει στή ζωὴ. Ὁ συγγραφέας δέν ρητορεύει γιὰ νά τὰ καταδικά-

σει εἶναι φανερό ὅμως ὅτι δέν κερδίζουν ποτέ τὴ γενικὴ ἀναγνώριση καὶ πολὺ λιγότερο τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων.

Θέλω, μιὰ πού εἵμαστε στό κεφάλαιο τῆς ἡθικῆς, νά παρατηρήσω κάτι ἄλλο: Οἱ παλιοὶ κώδικες συμπεριφορᾶς, τό ἐθιμοτυπικόν καὶ τό τελετουργικόν (λ.χ. οἱ κανόνες φιλοξενίας, ἡ οἰκογενειακὴ ἱεραρχία καὶ οἱ τύποι τῆς, οἱ ἀρραβῶνες, ὁ γάμος, τό πανηγύρι – πού, μεταξύ μας, ἔχει καταντήσῃ «γιὰ τὰ πανηγύρια») ὅλ' αὐτὰ ἀντιμετωπίζονται ἐδῶ μέ χαμόγελο ἐπιείκειας, ἀκόμα καὶ νοσταλγίας. Ἀντίθετα, οὐδέτερα περίπου παρουσιάζονται ἡ παράβασις τῆς τυπικῆς νομιμότητος, π.χ. τό ἀπαρβίαστο τῆς ἰδιοκτησίας: τό νά κλέψῃς λίγα φρούτα ἀπὸ τὸν τσιγκούνην περιβολάρη γιὰ νά φᾶς δέν εἶναι δὲ ἐγκλημα, τό χαίρεσαι μάλιστα διπλά («Ὁ Τραμπούκης, ὁ Λιακάτσης καὶ ἡ χελώνα», «Ρεφενέ γιὰ ψητό», «Κρασί μέ τὸν τέντζερη!»...). Ἐνα εἶδος φυσικοῦ δικαίου (ὄχι ὅμως τό δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου) φαίνεται ἀνεκτό ἐνίοτε· ἔτσι, στή «Δυναστεία τῶν κατσικοκλεφτῶν» π.χ., ὁ ἐνωμοτάρχης πείθεται ὅτι δέν τὰ βγάζει πέρα μέ τούς ζωοκλέφτες· καὶ στὸν κτηνοτρόφο πού διαμαρτύρεται, ξεσπάει: *Ἄντε κλέψε κι ἐσύ ρέ! Τί νά σοῦ κάνω. Ἀπόψε μέ ρημάξανε καὶ μένα.* Μεγαλύτερη σημασία, στὸν κόσμον τοῦ Καραμάνου, ἔχει ὁ ἄγραφος νόμος. Στὸν ἡθικόν ὁρίζοντα τῆς λογοτεχνίας, γενικά, ἡ ἀναφορά δέν εἶναι ἀπέναντι σέ θεσμούς καὶ τύπους, ἀλλὰ ἀπέναντι σέ ἀξίες τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ αἰῶνος ἢ τουλάχιστον διαρκεῖς. Ἡ λογοτεχνία δέν εἶναι πεδίο τῆς νόρμας ἀλλὰ τῆς ἐξαίρεσης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἡ μόνη τυπικὴ νομιμότητα πού ἐνδιαφέρει τὴ λογοτεχνία εἶναι ἡ δικὴ τῆς – ἐν προκειμένῳ οἱ κανόνες τῆς ἀφήγησης, πού κι αὐτοὶ βρίσκονται σέ συνεχή ἀμφισβήτηση καὶ ἀνανέωση.

Οἱ ἱστορίες τοῦ Καραμάνου ἔχουν πολὺ συχνά κάτι τό αἰσώπειον: εἶναι ἀπόλογοι – μικροὶ ἡθικοὶ μύθοι πού δέν διστάζουν νά βγάζουν καὶ τό ἐπιμύθιον στό τέλος: *ὅποιος ἔχει μυαλό κερδίζει πάντα.* Ἡ: *Κανόνια κλέ-*

ψαμε... κανόνια πουλήσαμε... και κανόνια μᾶς σκάσανε. "Η: Στιγματίστηκε από τίς δυό παρατάξεις μέ ισόβιο αποκλεισμό από κάθε προε-κλογικό καζάνι!

Σέ μιά περίπτωση μάλιστα («Πῶς τραγουδοῦν στή Λάρισα») τό ἐπιμύθιο εἶναι σέ στιχάκια, ὅπως στόν Λά Φονταίν:

Εἴμαστε φίλοι γκαρδιακοί μέχρι
πού γίναμε κουμπάροι
γι' αὐτό δέν σέ περίμενα σέ ρόλο
κατεργάρη

...

καί καταλήγει:

Στή Λάρισα μήν ξαναρθεῖς γιά νά
σοῦ δώσω στάρι

Φυσικά, ὅλα τά διηγήματα αὐτῆς τῆς συλλογῆς (ὅπως καί τῶν ἄλλων βιβλίων τοῦ συγγραφέα) δέν εἶναι τῆς ἴδιας στάθμης. Σέ μερικά, τό ἀνέκδοτο μένει μετέωρο, δέν λέει τίποτα πέρα ἀπό τόν ἑαυτό του, ἀρκεῖται σ' ἓνα ἀστεῖο, σέ κάτι γραφικό. Γιά νά φανεῖ ἡ διαφορὰ, παίρνω τρία κομμάτια μέ τό ἴδιο θέμα, τήν ἐπιστροφή τοῦ ξενιτεμένου, τοῦ «Ἀμερικάνου»: 1. «Ὁνειρα νοσταλγίας», 2. «Οἱ Ἀμερικάνοι μας», 3. «Ὁ Γαῖδουρολάτης». Στό πρῶτο, ὁ «ἀμερικάνος» ἔρχεται μέ τήν αὐταπάτη ὅτι θά βρῖσκε τό χωριό πού εἶχε ἀφήσει μισό αἰῶνα πρίν. Κούνια πού τόν κούναγε!.. Μέσα στή θύμησή του εἶναι ὁλοζώντανα τά ἔθιμα τοῦ γάμου, ἀπό τά προπαρασκευαστικά, τή μπουγάδα τῶν προικιῶν, ἄς ποῦμε, καί τό κατάβρεγμα τοῦ γαμπροῦ, ὡς τό γαμήλιο τραπέζι ὅπου εἶχε σκοπό νά τραγουδήσει κι ἓνα κλέφτικο. Ἦταν τόσο σκληρή ἡ προσγεῖωσή του, πού πρίν τελειώσει τό ἄνοσιο καί ἀτραγουδίστο τραπέζι σέ μαγέρικο τῆς πόλης, ὁ «ἀμερικάνος» πέφτει ξερός. Καί οἱ παριστάμενοι παρηγοροῦν τήν ἀδερφή του: ... Ξεκίνησε ἀπό τήν ἄκρη τοῦ κόσμου, ἀλλά πρόλαβε καί τά χάρηκε ὅλα. Ἄριστο καί γεμάτο σημασίες εἶναι ἐδῶ τό δίπτυχο παλιοῦ καί νέου. Καί τό κοντράστο δίνεται μέ γλωσσικό μπρίο.

Στούς «Ἀμερικάνους μας» (τό δεύτερο κομμάτι), τό ἀνέκδοτο λειτουργεῖ ἐπιφανειακά: ἐμφάνιση, ὁμιλία μέ

Ο Γιώργος Καραμάνος προετοιμάζοντας τη λήψη φωτογραφίας με τα πιτσιρίκια της οικογένειάς.

γυέλ, ὠλράιτ κ.λπ., τό πολύ πολύ στό ἐπίπεδο τῆς παρεξήγησης: ἡ κυρά Μήτσαινα πού παίρνει τό μικρόφωνο τοῦ μαγνητοφώνου καί φωνάζει γιά νά τήν ἀκούσουν οἱ δικοί της στήν Ἀμέρিকা, νομίζοντας πῶς εἶναι τηλέφωνο.

Στό «Γαῖδουρολάτη» τέλος, χαιρόμαστε τίς διαδοχικές μεταμορφώσεις τοῦ βραδύνου Διαμαντῆ σέ γαῖδουρολάτη κι ἔπειτα σέ «ἀμερικάνο», πού ἐπιστρέφει μέ ψαθάκι, μαῦρα γυαλιά, μπαστούνι καί ποῦρο στό στόμα, ἢ –ὅπως τόν ἀποπαίρνει ἡ μάνα του τρυφερά– μέ τσουκάλι στό κεφάλι, τζάμια στά μάτια, δανλί στό στόμα καί παλούκι στόν πεινιό. Καί μόνο μιά-δυό φράσεις γιά τή λαχτάρα τῆς μάνας νά ξαναδεῖ τό ξενιτεμένο παιδί της, ζυγιάζουνε λογοτεχνικό μάλαμα:

Κι ἀπέ, σάν ἄκουγε νά γκαρίζουνε
τά γαῖδούρια, τήν ἔπιανε τό πονετικό
τοῦ γιοῦ της καί μουσκενότανε
στά δάκρυα.

Καί ὁ ἴδιος ὁ «ἀμερικάνος», βλέποντας τά γαῖδούρια νά περνοῦν μπροστά του, θυμάται τό γαῖδουρολάτικο παρελθόν του καί ἀναρωτιέται:

Τάχα νά ζεῖ κάνα ζωντανό ἀπό
κεῖνα ἢ ἀπόμεινα μόνο ἐγώ;

Αὐτό εἶναι τό γνώριμο χιοῦμορ τοῦ Καραμάνου πού ἀλατίζει τίς λαχανίδες καί τά λαχανάκια του. Κορφολο-

γάω μερικές ἀκόμα φράσεις πρὸς τέρψιν τῶν ὧτων:

[...] ἔστρωσε τέτοια καλοπέραση
[...] θρέφτηκε σά μεσίτης καί κατέ-
βασε τσεμπέρι ἢ κοιλιά του.

Κρεμοῦσε στή ράχη του ἓνα φλοκωτό ταγάρι κι ἦταν πρεπούμενος
νά τόν πάρεις φωτογραφία.

– Δέν τοῦ κόβει τοῦ μαύρου. Γεννή-
θηκε στήν Κατοχή καί τόν βλάψανε
οἱ βροῦβες.

Γλυκός ὁλόγυρα ὁ καιρός, περπα-
τούσανε μέ ἀργό ρυθμό καί κατά
διαστήματα πετούσανε στόν ἀέρα
πέτρες γιά νά σκανταλίζουμε τήν
ὁμορφιά πού ζούσανε μεταξύ τους.
(Ἦταν νιόπαντροι).

Μέ λίγες λέξεις ἢ φράσεις ἔστω, δί-
νονται εἰκόνες γεμάτες σημασία
ἀλλά καί νόστιμες. Λέει π.χ. ἡ πολυ-
μήχανη μάνα στό μπουνταλά γιό της,
πού τοῦ βρῆκε νύφη ἐν ἀγνοία του:

– Σέ κάνα μήνα νά ἐτοιμάζεσαι.

– Γιά τή μπάμια; (ρωτάει αὐτός)

– Γιά γαμπρός.

Ἦ πολυμήχανη Θανάσαινα –μέ τά
κουμπιά της– δίνει καί ἓνα συνοπτι-
κό μάθημα οἰκονομίας περὶ τῶν πλε-
ονεκτημάτων τῆς πολυκαλλιέργειας:

– Κοκκινογούλια οἱ ἄλλοι... ἀρακά
ἐγώ. Ὅλοι σ' ἓνα καζάνι δέ συφέρ-
νει. Πέφτουμε στό κουμάντο τῆς
μᾶς κουτάλας καί μᾶς ἀνακατεύει ὁ
ἔμπορας ὅπως θέλει.

Θά έπρεπε νά γίνει πιό πολός λόγος γιά τή γλώσσα του Καραμάνου. Δέν ξυπάζομαι ψυχαικώς μπροστά στό λεξιλόγιο τό άγροτικό, τό ποιμενικό ή τό ψαράδικο. Άλλά μπροστά στην πτώχευση της γλώσσας, την αύξουσα άσχήμια και άνοστιά της, πού ζούμε, είναι σά μιά ένεση καμφοράς στή λιπόθυμη ή την άλαλη λαλιά μας, έστω και σάν ύπενθύμιση ότι έχουμε ρίζες, ότι δέν έμωράνθη τό άλας... Μέ έντυπωσιάζει ή εύρηματικότητα, τό χρώμα, ή γεύση πού παίρνει ή λέξη, άκόμα και όταν είναι μεταποίηση από καθαρευουσιάνικη, λόγια ή ξένη λέξη. Φαντάζομαι δηλαδή ότι ό άπλός χωρικός πού λέει την κάρτ-ποστάλ «καρποστάλι» είκονικά βλέπει «καρπό» και «στέλνω». Ό άσπούδαχτος πού λέει «του μπρόστησε τό όπλο» μεταποιεί στίς δικές του γλωσσικές προσλαμβάνουσες τό λόγιο «προέταξε». Τό ίδιο ισχύει για ένα σωρό «παραφθορές»: τό *συναλίκι* για τίς συναλλαγές λ.χ., τό *τοκογλύφτες*, *ξεφαγουριάζω*, *τριμέρι*, *φιδιασμένος*, *κατουρλιάζει* (ό ήλιος), άκόμα και τό *μετανάστεμα* στά *όξον*.

Νομίζω ότι τό «κατσίκωμα» είναι πολύ πιό έκφραστικό από τό πείσμα. Δέν έχω άκούσει πώς ρεύονται οι «βαλτίσιες άγελάδες» αλλά μπορώ νά τό φανταστώ, όταν βλέπω στην τηλεόραση τίς σκατόφατσες του ΝΑΤΟ. Κι έχω καιρό νά δώ είκόνες λεκτικές τόσο γεμάτες όσο τό *τομάρι τσίταρο κορδάρι*, τό *στροφό* της *άναβολιάς*.

Δέν θέλω νά πώ μ' όλα αυτά ότι πρέπει νά βαλθοΰμε νά μιλάμε παντού σάν βουνίσιοι, γεωργοκτηνοτρόφοι προπολεμικοί ή άγωγιάτες – κάτι σάν αυτό πού έξαπόλυσε ό ψυχαισμός πρίν ένατό χρόνια. Άλλο λέω. Ότι ό πλούτος μιας γλώσσας δέν είναι ή καθαρολογία, ή μιά λέξη κι ένας τύπος για κάθε πράγμα, αλλά ή πολλαπλότητα, ή συμβολή στό κοινό γλωσσικό ταμείο από παντού, προπάντων από τίς ντοπιολαλιές, από τά ιδιώματα ή και τά ιδιόλεκτα. Όσα λεξικά κι όσο τέλεια λεξικά και νά κάνουμε, δέν φτάνουν. Γιατί ή γλώσσα είναι ζωντανό πράμα, δέν άκινητοποιείται σε μουσείο. Ζεί και

λειτουργεί σε δύο επίπεδα: στό ζωντανό, προφορικό λόγο και στό γραπτό λόγο, μέ βασίλισσά του τή λογοτεχνία.

Έχοντας τή γνώμη αυτή, δέν θά συμφωνήσω μέ τήν άπόφαση του Καραμάνου νά άποκλείσει από την έπιλογή πού έκανε στίς *Λαχανίδες* του τίς ιστορίες μέ *τούς βαρείς ιδωματισμούς των τοπικών διαλέκτων*, όπως λέει. Γιατί ή ποικιλία, ή νοστιμιά της γλώσσας, για την όποία μίλησα, είναι τό μεγάλο πλεονέκτημά του.

Θά ήθελα νά πώ πολλά άκόμα: θά μπορούσα νά μιλήσω για θεωρία της λογοτεχνίας –αυθόρμητη– στον Καραμάνο, για την αισθητική του και για τή λειτουργία της πρόσληψης πού κάνει όρατή. Έλλείπει τέτοιας δυνατότητας, θά σάς πρότεινα νά διαβάσετε ή νά ξαναδιαβάσετε ένα ώραιότατο διήγημα της συλλογής, άξιο για παγκόσμια άνθολογία: «Πώς λυτρώθηκε ό Κατσαντώνης». Ό άξιος καραγκιοζοπαιχτής συνομιλεί μέ τό άκροατήριο για τά προβλήματα του κι εκείνο τον ένθαρρύνει νά πει κι άλλα: –*Μολόγατα Καραγκιόζηηηηη!!!* (5 ήτα, 3 θαυμαστικά) –*Κί για τού μετανάστεμα πού μάς πήρε στά όξον τά πιδιά!!!* Άλλά ή άποθέωση της συμμετοχής του κοινού στό έργο (σκέπτομαι τον Ρ. Μπάρτ και τή *γραφανάγνωση*) είναι μέ την παράσταση του έργου «Τά μαρτύρια του Κατσαντώνη», πού καταλήγει μέ τή μυστηριώδη έξαφάνιση της φιγούρας του Γιουσούφ άράπη: τον είχε άπαγάγει ή κυρα-Σβίγγω και τον έκαψε στό φούρνο. –*Άμ, θά τούν καψάλισον τούν άτιμου! Τέτοια μαρτούρια πούκани στού πιδί, μαύρισε πιά ή ψυχή μ'!*...

Άντε νά μιλήσεις τώρα στην κυρα-Σβίγγω περί άποστασιοποίησης και Μπρέχτ.

Ύστερόγραφο

Μετά τίς νοστιμότητες *Λαχανίδες* και *λαχανάκια Βρυξελλών* προστέθηκε, τά περασμένα Χριστούγεννα, άλλη μιά συλλογή –ή δωδέκατη– στό έργο του Καραμάνου: *Γυρεύοντας τό πρόσωπο* (έκδόσεις Γαβριηλί-

δης). Άνάμεσα στα έξι νέα διηγήματα πού περιέχει, μερικά έμπνέονται από τίς δύο επαγγελματικές έμπειρίες του συγγραφέα, εκείνη του άνταποκριτή άθηναϊκών έφημερίδων στό Ναύπλιο-Άργος («Άπό μιά άπερισκεψία») και την άλλη του πλανόδιου φωτογράφου –του περίφημου «Φωτογράφου του χωριού»– («Γυρεύοντας τό πρόσωπο»). Όπως σε όλόκληρο τό έργο του, κυριαρχεί ή προσωπική αίσθηση, έμπειρία και έκφραση από τή ζωή στό παλιό και στό καινούργιο χωριό, αυτό τό τελευταίο ως άκρον του στρεβλού άξονα Μιδέας-Άργοναυπλίου-Άθήνας-Βρυξελλών, μιά σάτιρα άλλοτε σπαρταριστή άλλοτε στοχαστική και διεισδυτική για τ' άπαράλλαχτα και τά μεταλλαγμένα ήθη μας.

Μέ τό διήγημα όμως «Η μόνη έπιθυμία της» (ό καημός της γιαγιάς πού της στεροΰν –έως θανάτου– τή μόνη χαρά της, νά βλέπει πότε πότε τίς έγγονές της) ό Καραμάνος έστίασε τον φακό του στό τραγικό στοιχείο της ζωής, πού ύποστρωματώνει άδιόρατο τή σάτιρά του δίνοντάς της στερεότητα και βάθος. Και τό κάνει μέ μιά γραφή ξαφνικά ανανεωμένη και νεωτερική, εκεί στον έπίλογο της παράδοσης.

Άνοιγε ή καρδιά σου νά τον διαβάξεις και νά τον άκούς. Μά ή δική του ήταν βαριά λαβωμένη.

Καταθέτω στον νωπό τάφο του ένα ματσάκι «κράμπιζες» άγνωστό μου άγριολούλουδο, μά θά'ναι γελαστό –λέω– άφού συνδέεται μέ την πρώτη του έρωτική άνάμνηση, στό όμώνυμο διήγημα από τό δωδέκατο βιβλίο του.

Δ.Ρ.

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

Δεσπερέ 3, 546 21 Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310-236575

- Γιώργος Μολυβίδης, *ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ: Η κριτική κατά την πρώτη πενταετία (1958-62)*
- Πάτρικ Μπράντλιντζερ, *Άρτος και θεάματα. Θεωρίες για τη μαζική κουλτούρα ως κοινωνική παρακμή*
- Χάννα Άρεντ, *Άνθρωποι σε ζοφερούς καιρούς (Λούξεμπουργκ, Μπένγιαμιν, Μπρέχτ)*
- Ερνέστο Σάμπато, *Ετεροδοξία*

Το πρόβλημα δεν είναι στις ταινίες

Τα αδιαπέραστα σύννεφα των (αγνώστων) προθέσεων της κρατικής πολιτικής πάνω από τον κινηματογραφικό χώρο, κάλυπταν, όπως είναι φυσικό, και το εράσμιο φεστιβάλ των «μικρομηκάδων» στη Δράμα. Τα ερωτηματικά και οι πιθανολογήσεις διασταυρώνονταν μεταξύ των καλεσμένων, όλων των κλάσεων και όλων των ειδικοτήτων. Στην τελετή λήξης, που πραγματοποιήθηκε (ξανά) στο Ωδείο της πόλης και (ορθώς) όχι στον, όπως αποδείχθηκε πέρσι, ανεπαρκή –πλην όμως υπερκοστοβόρο– αναπαλαιωθέντα κινηματογράφο «Ολυμπιον», το βράδι του Σαββάτου 25 Σεπτεμβρίου ο υφυπουργός Πολιτισμού Πέτρος Τατούλης αρμόδιος και για τα του κινηματογράφου, το μοναδικό, πρακτικού ενδιαφέροντος, που εξήγγειλε ήταν ότι οι αποφάσεις της κυβέρνησης οι σχετικές με τον κινηματογράφο θα ανακοινωθούν μετά το Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Πόσο δηλαδή κοντά, πριν ή μετά τις γιορτές; Οψόμεθα. Οπωσδήποτε, το ότι ο μόλις 7 μηνών υπουργός βρήκε χρόνο να τιμήσει με την παρουσία του αυτόν τον 27χρονο θεσμό σημειώνεται στα θετικά. Δεν μας συνήθιζαν σε κάτι τέτοια οι προκάτοχοι. Και φυσικά δεν συνυπολογίζονται οι προεκλογικής σκοπιμότητας αστραπιαίες εμφανίσεις.

Δεν έχουμε λόγο να αμφιβάλλουμε ότι οι σημερινοί λειτουργοί του Φεστιβάλ (δηλ. η Δημοτική Επιχείρηση) θα είχαν την ευκαιρία να περιγράψουν στον κ. Τατούλη τη μεγάλη (εθνική) σημασία αυτής της διοργάνωσης αλλά και τα μακρόχρονα βάρη της. Δεν έχουν, πιστεύουμε, κανένα λόγο να μασήσουν τα λόγια τους. Άλλωστε δεν είναι αυτοί (π.χ. ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής) που ευθύνονται για τις ανεκπλήρωτες μεγαλοστομίες του παρελθόντος.

Είναι πολλά αυτά που μπορεί κανείς να επαναλαμβάνει κάθε χρόνο για τα

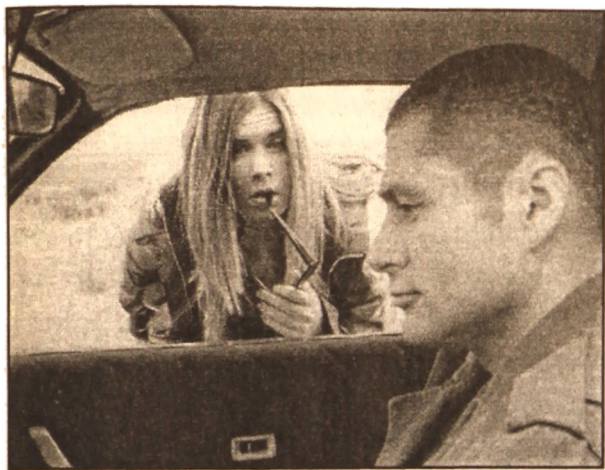
Από την «Πιλάλα» του Θεόδωρου Παπαδουλάκη (1ο Βραβείο ταινίας μυθοπλασίας).

πολλά καλά της διοργάνωσης και τα λιγοστά (αναπόφευκτα) σκοντάμματα. Τέτοιοι μεγεθυντικοί φακοί μόνο στη μιζέρια παραπέμπουν. Αυτό όμως που δεν καταπίνεται με τίποτα είναι η αθλιότητα της αίθουσας των «Αστεριών». Είναι απίστευτο –και αχώνευτο– ότι οι υποψήφιος για το «Prix UIP Drama» της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Κινηματογράφου ταινίες προβάλλονται σ' αυτό το μισού αιώνα αχούρι. Δυστυχώς σε ικανό βάθος χρόνου προοπτική επίλυσης δεν φαίνεται στον ορίζοντα. Τα περί της καπναποθήκης της οδού Περγίκα μόνο σαν αστείο ακούγονται. Πόσα κιόλας χρόνια έχουν περάσει από τότε που πρωτακούστηκαν; Κάτι σαν τα «δύο δισεκατομμύρια δραχμές» πριν δέκα(!) χρόνια.

Να προσγειωθούμε στα κινηματογραφικά πεπραγμένα της 27ης χρονιάς. Το συνολικό πρόγραμμα περιελάμβανε 151 ταινίες (77 ελληνικές και 74 ξένες από 40 χώρες). Φέτος δεν είχαμε ούτε Ειρήνη Βαχλιώτη, ούτε Στρατούλα Θεοδωράτου, ούτε Γιάννη Κατσάμπουλα. Είχαμε όμως έναν ιδιαίτερα καλό μέσο όρο στις διαγωνιζόμενες μυθοπλασίες και στο πρόγραμμα «Έλληνες του κόσμου», όπου κοινό σημείο υπεροχής ήταν η άρτια κατασκευή (να μην ξεχνάμε, από νέους ανθρώπους) και καλή χρήση του μέσου

στο αφηγηματικό αποτέλεσμα. Όχι όμως και στο περιεχόμενο του αφηγήματος. Η κοινωνία στη ρεαλιστική της διαστρωμάτωση, ο ριζοσπαστισμός και οι ιδέες που τον διαμορφώνουν εξακολουθούν να μην προσελκύουν το ενδιαφέρον των νέων κινηματογραφικών μας ελπίδων. Εκτός εάν ο ίδιος ο κινηματογράφος ως καριέρα δεν ενδιαφέρει την ταλαντούχα μερίδα των νεοεισερχομένων στον κοινωνικό στίβο. Από τις 43 ελληνικές ταινίες που διαγωνίστηκαν –εξαιρουμένων δηλαδή των σπουδαστικών– μόνο 8 παρέμειναν –άμεσα ή έμμεσα– σε κοινωνικής μορφής προβλήματα, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι και κινηματογραφικά ήταν οι καλύτερες ταινίες. Όλες οι άλλες μύριζαν οκνηρία έμπνευσης, χορτασίλα και... νεσφραπεδισμό. Αξίζει, έτσι σαν μικρό παράδειγμα, να σημειωθεί ότι 4 ταινίες ασχολούνται με νεκροφιλικά θέματα μεταφυσικών φαντασιώσεων. Πρόκειται για την «Αναστασία» του Δημήτρη Αποστόλου, τον «Φύλακα Άγγελο» του Δημήτρη Μπαβέλλα, το «Εν λευκώ» του Θανάση Σαράντου και το «Σαν ψίθυρος» της Ελίνας Φύσσα. Προφανώς στέριψε η πηγή έμπνευσης που λεγόταν «Επιστημονικής φαντασίας». Μοιραία, θα ακολουθήσουν η «Αστρολογία» και οι ζωδιακοί κύκλοι.

Έτσι, με πολλή χαρά είδαμε την καινούργια δουλειά κινουμένων σχεδίων «Overground-Τρύπα 2» του «παλαιμάχου» Ιορδάνη Ανανιάδη. Ολόφρεσκη σάτιρα, φίνα σκίτσα, άρτια κατασκευή. Παραμένει ο καλύτερος. Τα «Φευγαλέα χαμόγελα» του Δημήτρη Κανελλόπουλου αποτελούν γλυκόπικρες καταγραφές μιας άνδρης καθημερινότητας. Τα στηρίζουν σεναριακά οι θεατρικής καταγωγής (τώρα το λένε: τηλεοπτικές) ανατροπές. Του ταιριάζει, του Κανελλόπουλου, η χρονική άνεση της μεγάλου μήκους ταινίας. Σκανδαλιάρικες οι «Cheap dayz» του Βασίλη Κεχαγιά. Παιχνίδι ρυθμών και νεανικού σαρκασμού. Βέβαια πίσω από αυτό το ολόφρεσκο σενάριο βρίσκεται το ταλέντο του σεναριογράφου Παναγιώτη Ιωσηφέλη τον οποίο είχαμε επισημάνει στην περσινή διοργάνωση της Δράμας με δύο σενάρια του. Από την ευχάριστη, μπουφόνικη ταινία του Γιάννη Κολιού «Καφέ θα πίνεις

Από την «Πορεία» του Σταύρου Παρχαρίδη.

Από το «Παπούς & γιαγιά» του Βαγγέλη Μαδεράκη.

Από το «Μια μικρή ευκαιρία» της Ευτέρπης Χαραλαμπίδη.

όταν μεγαλώσεις» κρατήσαμε το λαμπρό σενάριο που το διέσωσαν μόνο οι λαμπρές γυναικείες ερμηνείες. Η σκηνοθεσία έμεινε σε χαμηλή στάθμη. «Τα αγνά νιάτα» του Έκτορα Λυγίζου εντυπωσίασαν. Κάπως έτσι θα πρέπει να συνέβη και με τους εκλέκτορες του φετινού Φεστιβάλ της Βενετίας όπου η ταινία προβλήθηκε. Εντυπωσίασε με την άψογη κινηματογράφηση και τη σκηνοθετική υποστήριξη. Όμως όλα έδωσαν, από πλευράς περιεχομένου, την εντύπωση του άδειου κελύφους. Ο σκηνοθέτης δεν μας πρότεινε κανένα «γιατί». Γιατί συνέβησαν όσα συνέβησαν στην ταινία του; Το «Ο+Μηδέν θετικό» του δοκιμασμένου «μικρομηκά» Άρη Μπαφαλούκα («See no evil», 2001) διαχειρίζεται με επιτυχία το ευαίσθητο θέμα του «δωρητή σώματος», αλλά εκτός από την επιδίωξη συγκίνησης, η θερμοκρασία της ταινίας κρατήθηκε χαμηλή. Το δραματούργημα παρέμεινε συμβατικό. Αυτονόητα ενδιαφέρουσα η περίπτωση της ταινίας του Κωνσταντίνου Μπλάθρα «Μην πυροβολείς». Οι Αλβανοί μετανάστες θα τροφοδοτούν για καιρό με σενάρια τον κινηματογράφο μας, αλλά αυτό το κλίμα υπερβολής, με σχηματικούς (προβλέψιμους ή μανιχαϊστικούς) χαρακτήρες, δεν δίνει καλό αποτέλεσμα. Φαίνεται ότι το ντοκιμαντέρ ταιριάζει περισσότερο στην Ιρίνα Μπόικο («Υπάρχουν λιοντάρια στην Ελλάδα;», 2003). Το ευαίσθητο θέμα της ζωής του παιδιού χωρισμένων γονιών είναι σε πρώτη (σεναριακή) ζήτηση. Ατυχώς όμως, το «Κυριακή εννιά με εννιά» δεν πρόσφερε τίποτα καινούργιο εκτός από την καθαρή (και με ήθος) κινηματογραφική γραφή. Καλή, επίσης, η καθοδήγηση των ηθοποιών της ταινίας. Η

«Πιλάλα» του Θόδωρου Παπαδουλάκη ήταν η ευνοημένη ταινία της φετινής διοργάνωσης. Πρώτο βραβείο Ταινίας Μυθοπλασίας, βραβείο της Ένωσης Τεχνικών (ΕΤΕΚΤ) και βραβείο Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου. Μια έξυπνη ηθογραφία που μπλέκει στα πόδια της τον «θρύλο» Κώστα Κεντέρη (η ταινία τελείωσε το Μάη 2004). Σκηνοθετικά, δεν πρόσθετε τίποτα το εξαιρετικό, εκτός από τα μονότονα στην επανάληψή τους τρεχαλητά του υποτιθέμενου κρητικόπουλου (που το ερμήνευε επιθετικά και με πειστικότητα ο μικρός... ρωσοπόντιος Αντύπας Νταμασίδης). Είπαμε, φέτος στη Δράμα δεν υπήρχε η αδιαφιλονίκητη ταινία. Αντίθετα, παραγνωρισμένη έμεινε η τόσο ενδιαφέρουσα ασπρόμαυρη δημιουργία του Θεσσαλονικιώτη ηθοποιού Σταύρου Παρχαρίδη «Πορεία». Με τρόπους Βιμ Βέντερς, αδρότητα και υφέρπουσα σκληρότητα δόθηκαν τα δύο πορτρέτα των βασικών χαρακτήρων. Σκηνοθετική αντίληψη στον αντίποδα της «Δέσποινας» του Γκορίτσα. Και στο «Σόλο» του Στέφανου Ποταμιάνου νικητής ήταν ο σεναριογράφος, ο οποίος ήταν ο σκηνοθέτης. Δεν ξέρουμε σε ποιον ανήκει η ιδέα, αλλά ήταν συναρπαστική στο μαύρο χιούμορ της. Τούτη η απόδοση ήταν καλή.

Στο παράλληλο πρόγραμμα «Έλληνες του κόσμου» υπήρχαν κάποιες από τις καλύτερες ταινίες της φετινής διοργάνωσης. Αναφερόμαστε στο 4' ασπρόμαυρο «Ο γείτονας» του Στάθη Αθανασίου ως δείγμα πειστικής γραφής, στο «Non-People» της Έλενας Καραθανάση το οποίο αδίχησε η μελοδραματική φόρτιση που θύμιζε αφελή μελό παλιού τούρκικου σινεμά. Και είχε ξεκινήσει με τρόπο συναρπαστικό.

Αχ, αυτή η έξοδος της ταινίας τι απογοητεύσεις πολύ συχνά κρύβει. Αντίθετα, σπουδαία αποκάλυψη ήταν ο Φίλιππος Γραμματικόπουλος με τα 16 λεπτά κινούμενα σχέδια (computing design) «Ο Ρυθμιστής». Εδώ ο εντυπωσιασμός είχε περιεχόμενο, είχε κοινωνική καταγγελία, κατάμαυρο χιούμορ και ιδιοφυή πραγματοποίηση. Δυστυχώς, κατά κανόνα τα βραβεία διασκορπίζονται, σπαταλιούνται άστοχα. Δηλαδή, στην προκειμένη περίπτωση, δεν βρήκαμε τίποτα το αληθινό στην ταινία του Αθανασίου Καρανικόλα «Ο λυτρωτής μου». Μας φάνηκε μια γλασαρισμένη μαρόκ υπερβολή που έκλεβε την παράσταση με την άριστη φωτογραφία της. Δεν θα μας ξάφνιαζε π.χ. η βράβειυσή της σ' ένα γερμανικό φεστιβάλ. Γι' αυτό το λόγο μας κέρδισε τούτη η δεύτερη ταινία της Ευτέρπης Χαραλαμπίδη, γεννημένης στη Βενεζουέλα από Έλληνες γονείς, «Μια μικρή ευκαιρία». Αυθεντική, αλμοδοβαρικής έμπνευσης ταινία. Λατίνο νεύρο, ρυθμοί, αφήγηση, χαρακτήρες, ερμηνείες. Χαρά ζωής που παραβλέπει τις τηλεοπτικές επιδράσεις.

Η σοδειά ξένων ταινιών ήταν από τις καλύτερες που απόλαυσαν οι θεατές της Δράμας. Ποιητικό, σπάνιο αριστούργημα του Λευκορώσου Βίκτορ Ασλιούκ «Η ρόδα». Το ίδιο «Ο άνθρωπος χωρίς κεφάλι» του Αργεντίνου Χουάν Σολάνας. Αστείρευτη από ιδέες και κινηματογραφικά ευρήματα. Ή ο τραγικός «Κολυμβητής» του Γερμανού Κλάους Χουέτμαν ή η σπαρταριστή κωμωδία «Οι γονείς μου» της Γερμανίδας Νέλης-Λεάνα Βόλμαρ. Έτσι, δειγματοληπτικά.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Για να μην μας πούνε ότι μασάμε τα λόγια μας: η ταινία του Μάικλ Μουρ έχει διπλή ανάγνωση. Πρόκειται, από τη μία πλευρά, για ένα ιδιοφυές, νευρώδες, τηλεοπτικής υφής, οξύ πολιτικό ντοκιμαντέρ, με καταϊγιστική παράθεση και χρήση του υλικού του. Το μοντάζ του είναι υποδειγματικό. Θα πρέπει να χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση μελλοντικών σκηνοθετών και μοντέρ. Από την άλλη όμως, με μια προσεκτική και σε βάθος, με μαρξιστικό νυστέρι, ανάγνωση, θα αποδεικνυόταν συμβατικό, αυτονόητο και εκ του πονηρού.

Συναρπαστικό αλλά και προβοκατόρικο

Στόχος εύκολος, πλέον, ο Τζορτζ Μπους τζούνιορ. Το να επιχειρείς να τον εκθέσεις, τώρα πια, είναι σαν να κλέβεις παγκάρι εκκλησίας ή, ακόμα χειρότερα, να επιχειρείς να ρίξεις στο καναβάτσο τον από πολλού πριν πεσμένο με νοκ-άουτ. Η ταινία επιδίωξε –και το πέτυχε– να τον διασύρει ακόμα περισσότερο. Να αναδείξει την καθολική του ανεπάρκεια, προσφέροντάς του (εν μέρει) απαλλκτικό άλλοθι, την ευήθεια. Άλλωστε, η προεκλογική επικαιρότητα προσφερόταν και έδινε επίσης άλλοθι στο γιατί τώρα αυτό το ανελέητο σε χτυπήματα ντοκιμαντέρ. Η επίθεση της αλ-Κάιντα στους Διδύμους και το Πεντάγωνο αποτέλεσε τη σεναριακή πρόφαση προκειμένου να ακολουθήσουν τα απανωτά κροσέ και τα ντιρέκτ στο προεδρικό άθυρμα, όπως το πληθωρικό υλικό τον απεικόνιζε. Βέβαια ο Μάικλ Μουρ φρόντισε και επεξέτεινε το «κατηγορώ» του και σε περιοχές δραστηριοτήτων της δυναστείας Μπους (πατήρ, υιός και αδελφός) που οι Αμερικανοί αγνοούσαν ή, στην καλύτερη περίπτωση, υποψιάζονταν – αλλά η υποψία δεν είναι απόδειξη. Ήταν, ακόμα, οι επιχειρηματικές (οι οποίες και συνεχίζονται, άκρως κερδοφόρες) σχέσεις με το σαουδαραβικό κατεστημένο και την

οικογένεια Λάντεν, επιχειρηματικές δραστηριότητες πριν να γίνει Πρόεδρος ο τζούνιορ· και, το πιο σημαντικό, πώς δούλεψε ο μηχανισμός δημιουργίας καθολικής υστερίας και φόβου για μελλοντικές επιθέσεις κατά της Αμερικής από τη «διεθνή της τρομοκρατίας», έτσι ώστε η εισβολή στο Ιράκ να θεωρηθεί επιβεβλημένη. Συμμεριζόμαστε και εμείς τη γνώμη ότι κορυφαία σκηνή, την οποία αποθανάτισε η τηλεοπτική συγκυρία, είναι αυτή που ο συνοδός του Μπους σε ένα νηπιαγωγείο αναγγέλλει στο αντί του Προέδρου την επίθεση της αλ-Κάιντα, ενώ αυτός αμέριμνος ξεφύλλιζε ένα παιδικό βιβλίο. Η καρδέ-καρέ επαναπροβολή του στιγμιότυπου με τον Μπους σε παιδιάστικη αμηχανία, σιωπηλό, μ' ένα γυάλινο, αποχαζωμένο βλέμμα να σκέφτεται... τίποτα: Λίγος, ελάχιστος, ανύπαρκτος. Όλο αυτό το άφθονο υλικό, παρότι συ-

χνά –σκόπιμα– φορτισμένο με πλεονάζουσα συγκινησιακή χρήση (γι' αυτό μιλήσαμε για τηλεοπτική συμπεριφορά, κάτι ξέρουμε από τέτοια και εμείς οι έλληνες τηλεθεατές) είναι αδύνατο να μην κρατήσει σε υπερδιέγερση τον μέσο Αμερικανό και τον αλλοδαπό θεατή. Έτσι δεν είναι δύσκολο να εξηγηθούν τόσο το περσινό Όσκαρ (*Ακήρυχτος πόλεμος*) όσο και ο φετινός Χρυσός Φοίνικας στις Κάννες. Η κριτική επιτροπή δεν έκρινε με αυστηρά καλλιτεχνικά κριτήρια. Δεν είχε μπροστά της το έργο ενός καινούργιου Γιούρι Ίβενς, ούτε ενός Φλαέρτυ, ούτε ενός Κρις Μαρκέρ· προχώρησε με εν θερμώ το θυμικό της, σε μια πολιτική βράβευση. Καιρός της ήταν και πολύ καλά έκανε.

Η σκιερή τώρα πλευρά. Μια βασική διαφορά π.χ. του Ιησού Χριστού (όχι φυσικά με θεολογικούς όρους) και του Μάικλ Μουρ είναι ότι ο πρώτος δεν έγραφε (αναλόγου με τις ταινίες του περιεχομένου) βιβλία πραγματοποιώντας πωλήσεις εκατομμυρίων αντιτύπων, ούτε παρήγαγε ταινίες (σημ. 1: και ετούτη είναι δικής του παραγωγής) που πραγματοποιούν πωλήσεις εκατομμυρίων δολαρίων (σημ. 2: το *Φαρενάιτ 9/11* κόστισε μόλις 6 εκατομμύρια δολάρια και οι πωλήσεις του μόνο στις ΗΠΑ αγγίζουν, μέχρις ώρας, τα 200 εκατομμύρια δολάρια). Δεν είναι δύσκολο να σκεφτείς ότι ο υπέρβαρος και με επιδεικτική εμφάνιση «παιδιού του λαού» σκηνοθέτης κάνει ένα επίσης κερδοφόρο επάγγελμα (όπως π.χ. και ο Πρόεδρος των ΗΠΑ ή οι μεγάλοι σταρ του Χόλιγουντ, η Time Warner κ.ά.) επιλέγοντας (έξυπνα) το προβοκατόρικο «καντών» για την κοινή γνώμη θεμάτων.

Πουθενά μέσα στην ταινία –ούτε ίχνος– να ψάξει τα «γιατί» των «τρομοκρατικών» επιχειρήσεων. Πουθενά δεν κατήγγειλε ευθέως το οικονομικό σύστημα των ΗΠΑ. Δεν τόλμησε να πει ότι το πολιτικό κατεστημένο των ΗΠΑ παλεύει –ακόμα και με απεχθές αιματινό κόστος– να εξασφαλίσει την ενεργειακή επάρκεια της πατρίδας του. Αφού και ο ίδιος ο Μουρ θέλει επαρκές και φτηνό πετρέλαιο για το αυτοκίνητό του. Κανένας χορτάτος δεν πολεμάει ανιδιοτελώς για τους νησιτικούς.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο Κοινός Λόγος δεν είναι μία καινούργια παράσταση. Είναι όμως από τις παραστάσεις που οφείλουν να επαναλαμβάνονται για να έχουμε την ευκαιρία να θυμόμαστε και να αισθανόμαστε.

Λόγος μνήμης

αφηγούνται τις ιστορίες τους, ιστορίες που αναβλύζουν από την καρδιά τους όπως από τα μάτια τους τα δάκρυα. Ο σκηνοθέτης, ευφυέστατα, δεν έβαλε τις ηθοποιούς του να «παίζουν», να «υποκρίνονται» πάνω στη σκηνή. Τις άφησε να ξεδιπλώνουν την ψυχή τους. Αναζήτησε το ρυθμό και το χρώμα της γλώσσας. Την αυθεντικότητα των αισθημάτων. Προχώρησε στην αποκάλυψη της αλήθειας που είναι καταγεγραμμένη στην ύπαρξή μας ως μνήμη και κληρονομιά. Όλη η παράσταση έγινε ένα τρα-

Ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος μας την παρουσίασε για πρώτη φορά επτά χρόνια πριν, στο αδιαμόρφωτο ακόμα τότε Θέατρο του Νέου Κόσμου, όταν εγκαινίαζε τη λειτουργία του. Η τωρινή της εκδοχή όμως, είναι ακόμα πιο μεστή, ακόμα πιο συγκινητική, ακόμη πιο ουσιαστικά αληθινή. Θα τολμούσα να πω ακόμα πιο ώριμη. Οι μνήμες από τη Μικρασιατική καταστροφή και από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αποδεικνύονται επάνω στη σκηνή νωπές. Ανοιχτές σαν πληγές που ακόμα αιμορραγούν. Η παράσταση, που βασίζεται στις αφηγήσεις που συγκέντρωσε η γεννημένη στη Σμύρνη Έλλη Παπαδημητρίου, φιλοδοξούσε, και τα κατάφερε, να είναι ένα θεατρικό οδοιπορικό από τη Μικρασιατική Καταστροφή ως τον Εμφύλιο. Μαρτυρίες απλών ανθρώπων που οι διωγμοί, οι πόλεμοι, η εξορία και ο θάνατος όρισαν την ύπαρξή τους.

Με κορυφαία τη Σούλα Αθανασιάδου, πέντε γυναίκες πλασμένες από χώμα και νερό, αληθινές, χοϊκές, γεμάτες σημάδια, βρίσκουν ακόμα τη δύναμη να τραγουδούν και να χορεύουν τα πάθη τους σε μία κατάσταση έκστασης. Ένας σύγχρονος Χορός που ακροβατεί ανάμεσα στο χτες και στο σήμερα, στη χωρίς επιστροφή φυγή των αγαπημένων αλλά και

της ζωής που ονειρεύτηκε. Γυναίκες που αφηγούνται ανάμεσα σε γέλια και σε δάκρυα, σε τραγούδια και λυγμούς τις ιστορίες τους, παγιδευμένες στα δίχτυα της ιστορίας και της ζωής, γίνονται η φωνή της νεότερης Ελλάδας που πάλλεται.

Γυναίκες που σαν σε μεθύσι μέσα συνεχίζουν να πλέκουν τη χαρά με τον πόνο. «Δεν είμαι εγώ που χορεύω, ο γιος μου χορεύει», αναφωνεί η Μαρία Κατσανδρή σε μία φορτισμένη συγκινησιακά στιγμή. Η Ανθή Ανδρεοπούλου, η Γιώτα Φέστα και η νεότερη Εύα Νέδου γίνονται οι μάρτυρες της ελληνικής ιστορίας. Πρόσφυγες, αντάρτες, διωγμένοι, αντιστασιακοί, πεινασμένοι βρίσκουν στο πρόσωπο τους μορφή και στο λόγο τους φωνή. Άνθρωποι υπερήφανοι και με το κεφάλι ψηλά που συνεχίζουν να διεκδικούν από τη ζωή τους, ακόμα και στις έσχατες συνθήκες, το καλύτερο δυνατόν.

Η παράσταση αυτή είναι η πιο τρυφερή και ανθρώπινη που μας έχει δώσει ο σκηνοθέτης, με το θηλυκό στοιχείο σε εξέχουσα θέση. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως όλες οι ιστορίες που επιλέχθηκαν από τον σκηνοθέτη είναι από γυναίκες. Απλές και ουσιαστικές, χωρίς επιτηδεύσεις, χωρίς ίχνος στοιχείων εντυπωσιασμού και υπερβολής, οι πέντε γυναίκες

γούδι νοσταλγίας και πόνου που καταλήγει σε έναν ύμνο στη ζωή και στη δύναμη του ανθρώπου να επιβιώνει κάτω από όλες τις συνθήκες, ακόμα και τις πιο δύσκολες, τις πιο επώδυνες και τις πιο απάνθρωπες. Έγινε ένας ύμνος προς την ίδια τη ζωή.

Τα παραδοσιακά τραγούδια που επέλεξε ο Κώστας Βόμβολος και δίδαξε ο Ανδρέας Τσεκούρας για να πλαισιώσουν τον λόγο υπογραμμίζοντας τις καταστάσεις, και η εκτέλεσή τους από τις ηθοποιούς μάς χάρισε μερικές από τις πιο συγκινητικές στιγμές της παράστασης.

Ο χώρος της σκηνής διαμορφώθηκε από τον Αντώνη Δαγκλίδη. Με αυστηρή λιτότητα, επανδρώθηκε μόνο με τα απολύτως απαραίτητα αντικείμενα: ξύλινοι πάγκοι σε σχήμα Π και ένα μεγάλο τραπέζι. Ο ίδιος επιμελήθηκε και τα κοστούμια δηλώνοντας την αλλαγή στο χρόνο αφήγησης με το φόρεμα ενός παλτού.

Οι φωτισμοί του Βασίλη Καψούρου, συμπορευόμενοι με τη γενικότερη ατμόσφαιρα της παράστασης αχνοφέγουν, περιορίζονται στους απολύτως απαραίτητους και επιτείνουν τη συγκινησιακή φόρτιση.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Αλέξης Ακριθάκης Ο Μεγάλος Ταξιδιώτης

Με την ευκαιρία της έκδοσης «Αλέξης Ακριθάκης», που διοργάνωσε στον εκδοσιακό της χώρο η Συλλογή Ζ. Πορταλάκη (Μάιος-Σεπτέμβριος 2004), αναδημοσιεύουμε εδώ αποσπασματικά κείμενα του Χάρη Σαββόπουλου από τον κατάλογο.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το χάραμα της δεκαετίας του '60 βρίσκει την Ευρώπη να πολεμά ακόμη για να επουλώσει τις πληγές του Μεγάλου Πολέμου και την τέχνη να αντιστέκεται στην απόβραση της αμερικανικής επιπολαιότητας που ξεκίνησε λίγο πριν. Ο ανεμοστρόβιλος της αισιοδοξίας και οι ανάγκες τόσο του μέσου ανθρώπου όσο και των καλλιτεχνών να διατυπώσουν εξαρχής μια καινούργια ουτοπία θα εξασθενήσουν κάθε σοβαρή προσπά-

θεια αντίστασης με την εγκαθίδρυση της καταναλωτικής κοινωνίας. Οι ζωγράφοι, ενώ αφουγκράζονται ακόμα την ανάσα των μεγάλων καλλιτεχνών (πολλοί είναι ακόμα στη ζωή) αποδεικνύονται «ευάλωτοι» στον υλισμό και τη ρηχή λαϊκή κουλτούρα που έρχεται από την άλλη όχθη του Ατλαντικού.

Ξεδιπλώνεται μια αλυσίδα εναλλαγών ανάμεσα στο πραγματικό και το υπέρ-πραγματικό, ανάμεσα στην εικόνα και στην έννοια και ανάμεσα σε μια απεριό-

ριστη ποικιλία μορφών που σβήνουν μέσα στο άμορφο. Κινήματα, τάσεις και στυλ διαμορφώνουν ένα εξαιρετικά γόνιμο και δημιουργικό κλίμα. Αυτό σε τελική ανάλυση εκτρέφει και την πρώτη μεταπολεμική γενιά καλλιτεχνών η οποία θα αναζητήσει το διάλογο με την εποχή της μέσα από τους εικαστικούς κώδικες που διαμόρφωσε η διεθνής κατάσταση.

Το έργο του Αλέξη Ακριθάκη αιρετικό σε κάθε του πτυχή διαφοροποιείται εξαρχής, διότι βρίσκεται εκτός ορίων της θεσμοθετημένης ζωγραφικής, εκείνης που ρητορικά την αποκαλούμε έντεχνη. Θεμελιώνεται σε εξωκαλλιτεχνικούς πυλώνες με την έννοια ότι τα σημεία αναφοράς του έργου δεν παραπέμπουν άμεσα σε κινήματα της εποχής του ή σε τάσεις του παρελθόντος, αλλά σημαδεύουν απευθείας την εσωτερική αλήθεια και τη δύναμη της έκφρασης. Οι προβληματισμοί της σύγχρονης τέχνης, κάπου προς το τέλος της δεκαετίας του '50, δεν έχουν φτάσει ακόμα στο καφέ Βυζάντιο της πλατείας Κολωνακίου, όταν κάνει τις πρώτες του δοκιμές στη ζωγραφική.

Αρκετά χρόνια αργότερα, το παλιό ροιακό κύμα της ποπ κουλτούρας έχει πλημμυρίσει την Ευρώπη και ο αντιθεσμικός της χαρακτήρας συναντά την αιρετική εικαστική έκφραση του Ακριθάκη. Ο καλλιτέχνης «γράφει» φόρμες και χρώματα παρά ζωγραφίζει. Η γραφή του απέχει εξίσου από τις παραστατικές, τις χειρονομιακές ή τις αφαιρετικές προθέσεις των εικαστικών τάσεων της εποχής του.

Με επιμονή και σχολή κειμενογράφου του μεσαίωνα, δημιουργεί καλλιγραφικά πεδία μορφών, τα οποία ελίσσονται επιδέξια ανάμεσα από τα κεφάλαια του παρόντος αλλά και της ιστορίας τέχνης. Τα ατέρμονα πεδία που πυκνώνουν και αραιώνουν τη σύστασή τους, κατορθώνουν να αποτυπώσουν τη δύναμη που ο Kandinsky προσδιόρισε σαν εσωτερική ανάγκη και η οποία κατατίθεται αυθόρμητα και άμεσα σαν τη χειρονομία και αιώνια σαν το βράχο. «Το να δημιουργεί κανείς σχήματα σημαίνει να ζει»! Μήπως το ίδιο δεν συνέβη και με τον Αλέξη Ακριθάκη;

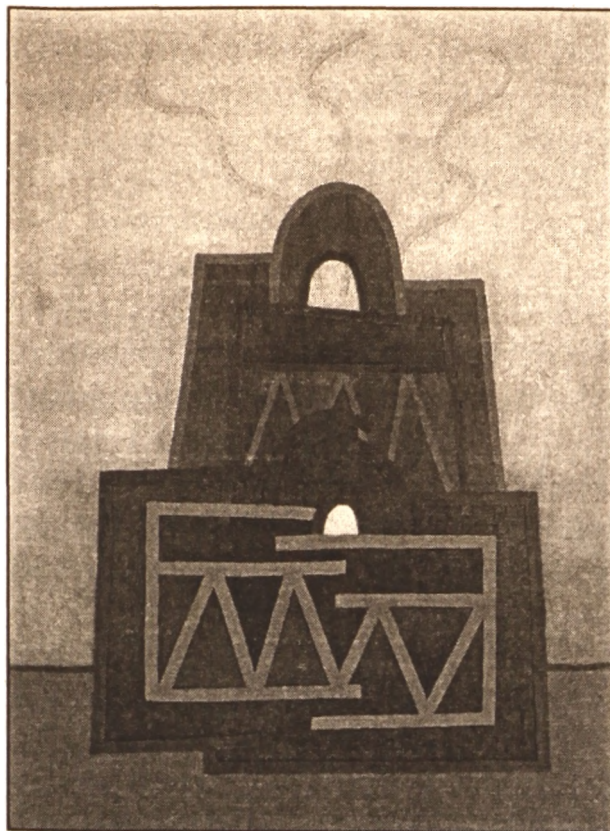
Χωρίς να λάβει –στην πρώτη τουλάχιστον περίοδο του έργου του– υπόψη του

κανόνες σύνθεσης ή κάποιο αισθητικό πρότυπο προσπάθησε να αντιστοιχίσει την εσωτερική ανάγκη της έκφρασης με τις μορφές που κατασκευάζει απευθείας στο χαρτί και τον μουσαμά. Αλλά και η ζωή του ήταν μια ζωή, που τη ζούσε «απευθείας». Δεν πρόκειται δηλαδή για μια δραματική της μεταμόρφωση κατά τα ρομαντικά πρότυπα, αλλά ούτε και για την κριτική της αποτύπωση όπως έκανε η τέχνη ποπ αυτών των χρόνων. Το διάχυτο γύρω του άρωμα της εποχής και η αισθητική της περνούν στη δομή και το κλίμα της εικόνας του, απλά, ως λυρική εποπτεία των μύθων και των ονείρων της ζωής του.

Εξάλλου, οι κοινωνικές και καλλιτεχνικές ζυμώσεις στη δεκαετία του '60, όταν έχουμε και τα πρώτα σημαντικά δείγματα της τέχνης του, ενσωματώνουν στην προβληματική τους την έννοια του ρήγματος στη δομή ενός συστήματος, τον προσωπικό παράδεισο και την ατομική ουτοπία. Έτσι στο πλαίσιο ενός καλλιτεχνικού συστήματος που μέσα του συνυπήρχαν η πληθωρική ποπ κουλτούρα, οι αυστηρές εκδοχές της τέχνης του ελαχίστου και της εννοιολογικής τέχνης, η φτωχή τέχνη, η αφαίρεση και ο εξπρεσιονισμός, οι καλειδοσκοπικές και οραματικές εικόνες του Ακριθάκη μοιάζουν σαν το απόσταγμα όλων αυτών των διατυπώσεων.

Ο ιδιοφυής τρόπος με τον οποίο βίωσε το αισθητικό κλίμα της δεκαετίας είναι περισσότερο ορατός στις πλαστικές του αφηγήσεις στις οποίες εισβάλλει το χρώμα, στις κατασκευές του, αλλά και στον αφηγηματικό τρόπο αντιμετώπισης της εικόνας του. Το χρώμα του είναι ποπ και η φόρμα έχει την ψυχεδέλεια της ζωής της φτασμένης στο ακραίο της σημείο. Τα αντικείμενά του, συμβολικά ή παραστατικά, αποτελούνται από φόρμες «απευθείας» και από φτωχά υλικά. Μοιάζουν περισσότερο με εικόνες στο χώρο, παρά με αντικείμενα τριών διαστάσεων. Όλα μαζί συνθέτουν τη διαρκή performance της καθημερινότητας που διαμόρφωσε το ήθος της μεταβιομηχανικής φαντασίωσης του '70.

Η διεθνής σκηνή, στις δεκαετίες 1960-1980 δεν έχει γνωρίσει πολλούς καλλιτέχνες που προσεγγίζουν την τέχνη, την καλλιτεχνική έκφραση με τον τρόπο με τον οποίο την προσέγγισε ο Αλέξης

Ακριθάκη. Δεν είναι μόνο η δραματικότητα της κραυγής του, ούτε και οι ιδιοφυείς και πνευματώδεις του συνθέσεις. Είναι περισσότερο ο ανατρεπτικός και διαισθητικός τρόπος με τον οποίο ο καλλιτέχνης αφουγκράζεται το παρελθόν της τέχνης, μακρινό και πρόσφατο, το εξορθολογίζει στο δικό του μορφολογικό σύστημα ώστε να εξατομικεύσει τα αναγκαία γι' αυτόν στοιχεία. Περιγράμματα, προοπτική, κατασκευές, σχέδια και λάδια, υποτάσσονται στη δική του πλαστική αρχή, το εικαστικό ιδίωμα που είναι τόσο χαρακτηριστικό για τον καλλιτέχνη.

Το χρονικό διάστημα στο οποίο ωριμάζει το έργο του καλλιτέχνη, η σύγχρονη τέχνη συναρθρώνεται μέσα από πολλά κινήματα και τάσεις, τα οποία εδράζονται σε ορισμένα πολύ συγκεκριμένα πολιτισμικά «ανοίγματα». Ένα από αυτά είναι η επαναπροσέγγιση της ανατολικής κουλτούρας, που θα πρέπει να τη δούμε σε συνδυασμό με τη θεσμική αναγνώριση διαφόρων μορφών της άτυπης καλλιτεχνικής έκφρασης.

Από τη δεκαετία του '50 περίπου, ο αφηρημένος εξπρεσιονισμός έχει δοκιμάσει να ενσωματώσει την ανατολική καλλιγραφία, το έντονο περίγραμμα, το πλακάτο χρώμα κ.ά. στοιχεία που τα ξανασυναντάμε σχετικά τροποποιημένα μαζί με την εικονογραφία της λαϊκής τέχνης στο κίνημα της ποπ, στις γραφικές τέχνες και στη διαφήμιση. Αυτό το πλαίσιο στήριξε πολλούς καλλιτέχνες «ανώ-

νυμους» στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού με κορυφαίο τον Keith Haring στη δεκαετία του '80 (1958 – 1990). Οι αναπόφευκτες συγγένειες του καλλιτέχνη αυτού με τον Αλέξη Ακριθάκη είναι μόνο οπτικές, δηλαδή η παραπλήσια εικόνα στην οποία όμως έχει καταλήξει αρκετά χρόνια πριν ο έλληνας καλλιτέχνης, μέσα από διαφορετικές εκφραστικές διαδρομές, διαφορετικά βιώματα και μέσα από την πορεία σε ένα πολύ διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον. Αναμφισβήτητο το έργο του Ακριθάκη είναι πολυτιμότερο, ευρύτερο και περισσότερο εύστοχο τόσο στη σύλληψη όσο και στην υλοποίησή του.

Ο Ακριθάκης είναι καταιγιστικός και ονειροπόλος μαζί. Είναι η γέφυρα και συνάμα τα άπειρα νήματα που εξυφαίνουν τον εικαστικό πρωτογονισμό σε δόκιμους τύπους καλλιτεχνικής συμπεριφοράς. Το περίγραμμα και οι μορφολογικές μεταπλάσεις των αντικειμένων του είναι το επιφαινόμενο στο οποίο θα διακρίνουμε την ιδιοφυή σύντηξη του βυζαντινού περιγράμματος στη φυσιολογία της ενστικτώδους ευχαρίστησης της γραφής η οποία μετουσιώνει το αντικείμενο σε εικόνα. Ο κινητικός γραφισμός του Ακριθάκη πόρρω απέχει από τις καλλιγραφικές ασκήσεις και προτάσεις των συγχρόνων του, γιατί εκείνοι κινήθηκαν συμπαθητικά, δηλαδή θέλησαν να συντονίσουν δύο ζωγραφικές παραδόσεις, ενώ αυτός αντιλαμβάνεται τη μορφή άμεσα ή την αντιλαμβάνεται εγκιβωτισμένη στο περίγραμμα. Έτσι οι φόρμες του, παραστατικές και μη, δεν υπάρχουν «από μόνες τους» όπως οι φόρμες της χειρωνακικής ζωγραφικής, για παράδειγμα, αλλά υπάρχουν χάρις στο περίγραμμα, υπερτονισμένο και στιβαρό, ευέλικτο και ντελικάτο, το οποίο προσδίδει οπτική και σημασιολογική οντότητα. [...]

Ο Ακριθάκης έχει ένα οξύτατο εικαστικό ένστικτο και ένα αλάνθαστο καλλιτεχνικό κριτήριο. Φτάνει στο διάλογο της αφαίρεσης με την παράσταση (ημιαφαίρεση) διαισθητικά και άμεσα, όταν οι καλλιτέχνες της πρωτοπορίας καταλήγουν στη φόρμα τους μέσα από τη μορφοπλαστική διαλεκτική του μοντερνισμού. Βέβαια, ο έλληνας καλλιτέχνης είναι μεταγενέστερος. Ωστόσο, οι μέθοδοι που εγκαθίδρυσε η μοντέρνα εποχή

εξακολουθούν να ισχύουν για χρόνια (τουλάχιστον μέχρι το ξαναδιάβασμα του M. Duchamp).

Το εικαστικό του λεξιλόγιο αναδεικνύει το συγκερασμό δύο σχολών. Είναι ταυτόχρονα, οι δύο εκδοχές της σύγχρονης τέχνης που επιβιώνουν του Δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου και δημιουργούν ένα από τα δύο πλαίσια των εικαστικών μεταπλάσεων της μεταπολεμικής τέχνης. Το συνιστούν ο αυτοματισμός του σουρεαλισμού και οι ημι-αφηρημένες μορφές από τη μια καθώς και η μη-παραστατική αφαίρεση από την άλλη. Ο συσχετισμός είναι ιδιοφυής. Ο Αλέξης Ακριθάκης κατασκευάζει δύο είδη φόρμας. Το ένα, σχήμα περικλειστό, προκύπτει με τη μέθοδο της αυτόματης γραφής, ενώ το άλλο αποδίδει το αντικείμενο λακωνικά. [...]

Σε μια εποχή, κάπου στις αρχές της δεκαετίας του '70, η τέχνη δοκιμάζει καινούργιες συνθήκες ζωγραφικής ενσωματώνοντας τον πραγματικό χώρο μέσα στο ζωγραφικό έργο, κάτι ανάλογο με τις «ενσωματώσεις» του W. Tatlin, του K. Schwitters και του κυβισμού. Τότε διατυπώνεται το αίτημα το υλικό και το αντικείμενο να αποκτήσουν μια διαφορετική οντική υπόσταση στο σύστημα του έργου τέχνης.

Η μεταπολεμική τέχνη, που έχει επαναφέρει το ζήτημα του αντικειμένου, αναζητά ένα τρόπο ώστε η καλλιτεχνική συμπεριφορά να ανταποκριθεί στα καινούργια δεδομένα. Η διαπραγμάτευση παρόμοιων ζητημάτων που άρχισε με τα κινήματα του μοντέρνου, επανέρχεται μέσα από τα δεδομένα της εποχής, δηλαδή το ήθος και τις ισχύουσες αξίες. Στην πλειοψηφία των τάσεων που τελικά επικράτησαν, το αντικείμενο και η ύλη αποκτούν ιδεολογικό status, σαφείς κοινωνικές αιχμές, αξιολογικά ισότιμες με τις καλλιτεχνικές και τις αισθητικές αξίες του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ενσωματώνονται.

Ο Αλέξης Ακριθάκης, συμμετέχει σ' αυτόν το διάλογο μέσα από το ήδη διαμορφωμένο εικαστικό του κριτήριο. Χρησιμοποιεί ευρεία γκάμα υλικών με εξίσου ευρύ ρεπερτόριο χρήσεων. Τα υλικά του έχουν τη δική τους ταυτότητα. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία έχουν ένα «παρελθόν» το οποίο δεν θα το στερηθούν μέσα από την επιλογή τους σε δομι-

κό στοιχείο του καλλιτεχνικού έργου. Το κάθε ένα έχει τη δική του περιπέτεια, αλλά όλα μαζί είναι βγαλμένα από τη φθορά του χρόνου και τον προορισμό του. «Βρομόξυλα», πριόνια, μεταλλικά αντικείμενα, χαρτόνια συσκευασίας κ.ά. πριονίζονται, κόβονται, καρφώνονται, χρωματίζονται μέσα σε ένα κλίμα λαϊκού πανηγυριού, ονειροπόλα και οραματικά. Μετατρέπονται σε σύμβολα και διάκοσμο, σε αξίες που δεν ξορκίζουν την ταπεινότητά τους –όπως στην εκδοχή των *prouveaux réalistes*– αλλά την περιβάλλονται υπερήφανα. Η αντιστοιχία της ηθικής του και των υλικών.

Η επεξεργασία τους, χωρίς το δεξιότεχνικό φινιρίσμα, έχει τα ίδια γνωρίσματα με τις ζωγραφικές του εικόνες. Είναι τόσο αυθόρμητη και άμεση που σχεδόν αγγίζει τα όρια του πρωτογονισμού. Τα έργα αυτού του είδους προσφέρουν μια καινούργια μνήμη, ένα άλλο ήθος και μια διαφορετική δικαιοσύνη στη μοίρα του αντικειμένου από εκείνες, που του επεφύλαξε η τέχνη της δεκαετίας του '70. Για τον Ακριθάκη, η αναγκαιότητα των κατασκευών του είναι περισσότερο μια βαθιά συνένωση με τα υλικά και τα εικαστικά του αντικείμενα χωρίς καμιά άλλη αιτιολόγηση. Το αίσθημα της αναγκαιότητας δεν δείχνει να ξεπηδά μέσα από το λαβύρινθο της διαπλοκής αισθητικών και καλλιτεχνικών αιτίων, αλλά σαν κάτι αναίτιο υπερβαίνει κάθε αιτιότητα θεωρητικών προβληματισμών που διέτρεξαν σύγχρονους του δημιουργούς. Τα «γιατί» και τα «πώς» ξεχνούνται από τον καλλιτέχνη και μόνο το αναγκαίο τοποθετείται επάνω στη ζυγαριά.

Οι δύο μεγάλες ενότητες των κατασκευών του είναι οι «βαλίτσες» και τα αεροπλάνα. Το «Μπαρ», ένα μνημειώδες έργο που παρουσίασε στη γκαλερί Bernier το φθινόπωρο του 1983, θα πρέπει να αποτελέσει μαζί με κάποια άλλα, έστω και αν παρέμειναν τελικά στο επίπεδο των προθέσεων (όπως είναι για παράδειγμα το τρίκυκλο - καντίνα), μια ξεχωριστή ενότητα. Ωστόσο, και εδώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι οι δύο ενότητες είναι κατασκευαστικά έργα, χωρίς ωστόσο να είναι περίοπτα. Αντίθετα υπαινίσσονται τη «χωρικότητά» τους. Το «Μπαρ» ή το «Καρουζέλ για τα παιδιά του Βιετνάμ» είναι κατα-

σκευές μέσα στο χώρο και κινούνται περισσότερο προς τη κατεύθυνση των υποθέσεων που διατύπωσε η τέχνη στα χρόνια 1970/80, τότε που άρχισε να διαγράφεται στον ορίζοντα των καλλιτεχνικών αναζητήσεων η επαναπροσέγγιση των θέσεων του Marcel Duchamp. Οι εικαστικές τέχνες, παράλληλα με το θέατρο (ο J. Grotowski και Το θέατρο των πηγών) προβληματίζονται για κάτι που μοιάζει ανέφικτο. Πρόκειται για την κατάργηση των ορίων ανάμεσα στο Είναι και το Φαίνεσθαι, την ταύτιση της τέχνης με τη ζωή. Ο Αλέξης Ακριθάκης ίσως είναι από τις ελάχιστες περιπτώσεις στη μεταπολεμική τέχνη, του καλλιτέχνη που δεν χρειάστηκε να στρέψει την πυξίδα του προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά η βελόνη της μαγνητίζεται εξαρχής. Ο κόσμος του, ο δικός του κόσμος τόσο ως βούληση όσο και σαν παράσταση είναι το ίδιο του το έργο. Εξακολουθεί να είναι ο αληθινός κόσμος έστω και αν έχει υφανθεί μόνο από όνειρα.

Η ουσιαστική αποτίμηση του έργου του Αλέξη Ακριθάκη δεν έχει γίνει ακόμα. Εξακολουθούμε να το αντιμετωπίζουμε σαν μια ξεχωριστή περίπτωση στην ελληνική μεταπολεμική τέχνη και να μην προβάλλουμε τις αρετές, τις καινοτομίες αλλά και την πρωτοτυπία του στη διεθνή σκηνή. Γιατί είναι πολλά τα σημεία της καλλιτεχνικής του διαδρομής, στα οποία ο Ακριθάκης πέρασε μπροστά από την εποχή του. Το αναγνωρίζουν όλοι. Ωστόσο, οι θεσμοί στην Ελλάδα καθώς και η κριτική δεν στάθηκαν δίπλα στο έργο του. Μπορεί να φταίει ο δύστροπος χαρακτήρας του, ο αυθορμητισμός και η ανεμελιά του, η ωμή αλήθεια των λόγων και των έργων του. Πολλά μπορεί να φταίνε που το έργο του, σε αντίθεση με το έργο πολλών μέτρων συναδέλφων του, δεν επιλέχθηκε να εκπροσωπήσει την ελληνική τέχνη. Ίσως γιατί ποτέ δεν έπαιξε το παιχνίδι της εξουσίας...

Θεσσαλονίκη 27 Νοέμβρη 2002
Χάρης Σαββόπουλος
Ιστορικός και Κριτικός Τέχνης

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1 Δήλωση του August Macke (1887-1914) που αναφέρεται στο *Cicerone*, No 3, 1949, σελ. 220.

Η Αθήνα διανύει ήδη τη μετα-Ολυμπιακή της περίοδο, ζώντας με τις αναμνήσεις από τα πανηγύρια και τα θεάματα του περασμένου Αυγούστου, κι ως ένα βαθμό, με όσες δράσεις επεκτάθηκαν και στον Σεπτέμβρη, με τους Παραολυμπιακούς Αγώνες. Και διηγώντας τα να κλαις; Ε, όχι δα. Ας δεχτούμε τουλάχιστον πως, έστω για μια στιγμή, φύσηξε ένα αεράκι αισιοδοξίας και υπόσχεσης για το μέλλον της πόλης. Δεν είναι λίγο. Αλλά, μεταξύ μας, τι διδαχτήκαμε από αυτά που είδαμε; Ας μιλήσουμε λοιπόν για κάποια τετριμμένα αλλά παντελώς ξεχασμένα πράγματα.

Αέρα στα πανιά μας

Μάθαμε την αξία του σκόπιμου (ή και προγραμματιστού μερικές φορές) συνδυασμού από διαφορετικού χαρακτήρα και διαφορετικής χρονικής διάρκειας δράσεις σε επιλεγμένα σημεία της πόλης. Για παράδειγμα, συχνά είχαμε να διαλέξουμε ανάμεσα σε (εφήμερες) παραστάσεις στο δρόμο, που διαρκούσαν κάποιες ώρες τη νύχτα, δίπλα σε κτήρια που είχαν υποστεί κάποια (μόνιμη ή εξίσου παροδική) επέμβαση στις όψεις τους, με νέο χρωματισμό ή με επένδυση με εικονογραφημένα πανό.

Είδαμε πως από αυτές τις (παροδικές) δράσεις, άλλες λειτουργούσαν όλη τη μέρα και άλλες ήταν ειδικά στημένες για τη νύχτα. Άλλου είδους σύνθεση και πυκνότητα είχε επίσης το κοινό που

συμμετείχε την ημέρα κι άλλο τη νύχτα. Ορισμένα εκτεθειμένα έργα για παράδειγμα φαινόταν καλύτερα το βράδι, με τους ειδικούς προβολείς που τα φωτίζαν. Ακόμα κι η Ακρόπολη και το Θησείο, φωτισμένα για πρώτη φορά τόσο σωστά, έδειχναν εντελώς διαφορετικά τη μέρα από τη νύχτα.

Αυτού του είδους οι (προ)σχεδιασμένες επεμβάσεις στο χώρο, εφήμερες ή μόνιμες, συνοδεύονταν από ασχεδίαστες δράσεις, όπως εκείνες του κοινού που συμμετείχε μαζικά στα δρώμενα, σουλατσάριζε πάνω-κάτω χαζεύοντας τα εκθέματα ή τις παραστάσεις, έτρωγε κάτι στο πόδι ή γέμιζε ασφυκτικά τα τραπεζοκαθίσματα σε καφετέριες ή εστιατόρια. Δηλαδή, οι σχεδιασμένες επεμβάσεις ήταν το κίνητρο, η αφορμή

για να μαζευτεί κόσμος, ντόπιοι και ξένοι (τουρίστες), εξερευνώντας το χώρο της πόλης. Κι επειδή ήταν τόσο πολλοί και τόσο ποικίλοι εκείνοι που συμμετείχαν, αυτό έδινε στο γεγονός ιδιαίτερη σημασία, άλλη βαρύτητα.

Οι επεμβάσεις στον χτισμένο χώρο αποτελούσαν μέρος μόνο του προγράμματος. Δηλαδή, ο σχεδιασμός (πολεοδομικός ή αρχιτεκτονικός) ήταν το ένα συστατικό της επιτυχίας αλλά όχι και το μοναδικό. Μαζί του δούλεψε η πρόβλεψη οργάνωσης των ποικίλων δράσεων που ζωντάνευαν το κατάλληλα διαμορφωμένο εκείνο κομμάτι της πόλης που είχε επιλεγεί. Εκείνο που κυρίως μέτρησε ήταν η ενορχήστρωση διαφορετικών πραγμάτων που το κοινό εισέπραττε ως ενιαίο σύνολο (πακέτο). Γι' αυτό άλλωστε ήθελε να προχωρήσει και πιο κάτω, να δει κάτι που δεν μπορούσε να έχει προβλέψει, αλλά ήξερε ενδόμυχα πως ήταν εξίσου ενδιαφέρον με όσα είχε δει ως εκείνη τη στιγμή.

Όλα τα παραπάνω έργα και δράσεις απευθύνονταν αδιάκριτα σε ντόπιους και ξένους, θεωρώντας πως όχι μόνο οι επισκέπτες αλλά κι οι Αθηναίοι καλούνταν έτσι να ανακαλύψουν την πόλη όπου ζούνε (αλλά συνήθως γνωρίζουν ελάχιστα). Η απίστευτη ανταπόκριση του τόσο κεφάλτου κοινού είχε άμεση σχέση με αυτό τον στόχο.

Πολλά βέβαια από τα έργα είχαν προηγηθεί από εκείνα τα προγράμματα που στήθηκαν ειδικά για τους Αγώνες. Για παράδειγμα, οι πεζόδρομοι της ΕΑΧΑ, τα ποικίλα πολιτιστικά κέντρα, ακόμα και το Φεστιβάλ Αθηνών, είτε υπήρχαν εδώ και χρόνια είτε, έστω, λειτούργησαν την τελευταία πενταετία. Το σπουδαίο όμως ήταν ότι τον Αύγουστο του 2004 όλα αυτά «ήρθαν κι έδεσαν», δημιουργώντας ένα συνεκτικό σύνολο.

Μετά λοιπόν από όλα αυτά, μπορεί τώρα κανείς εύλογα να απορήσει πόσο άραγε Αθηναίοι είναι οι Αθηναίοι, μπορούν άραγε να μεταμορφωθούν σε τουρίστες στον τόπο μόνιμης διαμονής τους, να δουν την πόλη τους με διαφορετικά μάτια πέρα από τις βαθιές προκαταλήψεις της καθημερινότητας; Ίσως κάπου εκεί θα κερδίσουμε το στοίχημα (αν δεν τα φάει όλα το σκοτάδι).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Η Ολυμπιάδα, η Ελλάδα και ο κόσμος

Μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες ο καθ' ημέρα βίος και η προσοχή της κυβέρνησης μοιάζουν να έχουν στραφεί σε εσωτερικά ζητήματα. Ο νέος δημόσιος προϋπολογισμός και οι εντάσεις του, η εκλογή του Προέδρου τον Μάρτιο, η ρύθμιση του βασικού μετόχου στα ΜΜΕ – όλα αυτά μαζί με άλλα πολλά δείχνουν την εικόνα μιας κοινωνίας και μιας κυβέρνησης η οποία φαίνεται αποφασισμένη να βάλει πίσω της την αποκοτιά, έστω της επιτυχημένης διοργάνωσης, ενός τέτοιου γεγονότος και να ασχοληθεί με πιο παραδοσιακά και αγαπημένα της θέματα εσωτερικής κατανάλωσης.

Ποια θα μπορούσε ωστόσο να είναι μακροπρόθεσμα η σημασία και τα οφέλη από τη διοργάνωση και συμμετοχή σε ένα τέτοιο γεγονός, εκτός από μία εφήμερη διεθνή προβολή και μία αύξηση του τουρισμού που δεν ήρθε;

Πιστεύω ότι η διαφαινόμενη έλλειψη παρόμοιων μεγάλων στόχων μελλοντικά και η επικέντρωση σε θέματα αποκλειστικά εσωτερικού ενδιαφέροντος, παρότι συχνά αναγκαία, αποκρύπτει τη μακροχρόνια ευεργετική πλευρά των Ολυμπιακών Αγώνων για την Ελλάδα, η οποία σχετίζεται με δύο πράγματα. Αφενός με το ότι η διάκριση μεταξύ ζητημάτων εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, ειδικά στα μεγάλα θέματα, είναι καθαρά πλασματική καθώς υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ τους: οι Αγώνες ήταν ένα καλό τέτοιο παράδειγμα. Αφετέρου με τον μηχανισμό της θέσπισης ενός κοινού μεγάλου στόχου γύρω από τον οποίο συγκεντρώνονται όλες οι προσπάθειες σε συλλογικό επίπεδο και από τον οποίο προκύπτουν αλλαγές και οφέλη.

Υπάρχουν λοιπόν ενδεχόμενα μακροπρόθεσμα οφέλη από τους Αγώνες, εκτός από την οικονομική επιβάρυνση που θα φέρουν, εάν δούμε τη σωστή προοπτική τους. Κατ' αρχάς η διοργάνωση ενός διεθνούς σημασίας γεγονότος και η επιτυχία σ' αυτό, αποτελεί ένα συν, τόσο για τις ψυχολογικές όσο και πραγματικές δυνατότητες της ελληνικής κοινωνίας και του κράτους στο μέτρο που θέλουμε να υπάρξει συνέχεια. Μαζί μ' αυτό πηγαίνουν η κινητοποίηση και η συγκέντρωση γύρω από έναν κοινό σκοπό για την επιτυχία του οποίου απαιτείται να ξεπεραστούν οι επιμέρους διαφορές – χαρακτηριστικά πάντα καλοδεχούμενα στα ελληνικά πράγματα.

Εξίσου σημαντική ωστόσο είναι η εμπειρία γνώσης και πρακτικής που αποκομίσαμε από την Ολυμπιάδα για το πώς τρέχουν τα πράγματα, πώς γίνεται η διοίκηση δηλαδή. Είναι σημαντική λοιπόν η ενδεχόμενη χρησιμοποίηση και αξιοποίησή της σε μελλοντικούς στόχους και έργα. Αρκετοί σε αυτό το σημείο είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι τα έργα και οι υποδομές ήταν απαραίτητα και έπρεπε να γίνουν και χωρίς την Ολυμπιάδα ή έπρεπε να έχουν γίνει ήδη.

Αν και θεωρητικά σωστή, η άποψη αυτή αγνοεί αυτό που αναφέρθηκε πιο πάνω: την πρακτική δηλαδή σημασία της επιλογής ενός στόχου γύρω από τον οποίο συσπειρώνονται οι προσπάθειες και που προωθεί τις αλλαγές και τα οφέλη και όχι το αντίστροφο. Τα έργα δηλαδή και οι πρωτοβουλίες, ειδικά τέτοιου μεγέθους, δεν προκύπτουν εν κενώ αλλά συνήθως από μια οργανωτική συστράτευση στην οποία το κράτος προσδίδει εθνικό χαρακτήρα. Το ελληνικό κράτος ωστόσο στην παρούσα περίοδο μοιάζει να έχει χάσει το έρεισμα να παράγει τέτοιες μεγάλες διαδικασίες μόνο του.

Απαιτείται με άλλα λόγια η σύνδεση με τα μεγάλα γεγονότα και τις διεργασίες στο εξωτερικό οι οποίες θα βάλουν σε τροχιά κι άλλες τέτοιες διαδικασίες. Πιστεύω δηλαδή στη σημασία της συμμετοχής του κράτους και των πολιτών σε γεγονότα διεθνούς εμβέλειας, που η παγκοσμιοποίηση θα επιφέρει ούτως ή άλλως και που μπορούν να λειτουργήσουν σαν μοχλοί κινητοποίησης και στο εσωτερικό. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι ένα τέτοιο παράδειγμα και έδωσαν την αίσθηση ότι με τον τρόπο της συμμετέχει και η Ελλάδα σε όσα διαδραματίζονται και οικοδομούνται στην υφήλιο. Μια λεπτομέρεια από την τε-

λετή λήξης είναι χαρακτηριστική: η Ελλάδα παρέδωσε τη φλόγα στην Κίνα. Από πολλές απόψεις και άσχετα από ρητορείες εσωτερικής κατανάλωσης, ήταν πιο αναμενόμενη η διοργάνωση των Αγώνων στο Πεκίνο το 2008 λόγω του αυξανόμενου παγκόσμιου ρόλου της Κίνας απ' ό,τι ήταν η διοργάνωσή τους στην Αθήνα το 2004.

Ταυτόχρονα η σημασία της ικανοποίησης και αυτοπραγμάτωσης σε εθνικό επίπεδο, μετά τις επιτυχίες στο Euro 2004 και τους Ολυμπιακούς Αγώνες, και το ψάξιμο για την ανεύρεση του επόμενου μελλοντικού στόχου θα έπρεπε να προκύψει σαν φυσική ανάγκη και διαδικασία στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας. Τουλάχιστον στα κομμάτια εκείνα που δούλεψαν για τους Αγώνες – και όχι μόνο για το στενό επιτελείο της κας Αγγελοπούλου και την ίδια, που είναι σίγουρο ότι δεν θα στερηθούμε στο μέλλον. Ένας τέτοιος στόχος όμως θα έπρεπε να ενθαρρυνθεί και να σχεδιαστεί από το κράτος τώρα, ώστε να κρατηθούν απασχολημένα τουλάχιστον τα κομμάτια εκείνα που τα αφορά άμεσα.

Σ' αυτήν την διαδικασία θα είχε ίσως νόημα η εκδίπλωση και εξάπλωση των δραστηριοτήτων του ελληνικού κράτους και των πολιτών, είτε αυτόνομα είτε σε συνδυασμό, στην ευρύτερη γεωγραφική του περιοχή και περιφέρεια, δηλαδή στα Βαλκάνια, την Τουρκία και την Μέση Ανατολή. Όλο αυτό το υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης εργατικό δυναμικό που συνήθως δεν απορροφάται και βραχυκυκλώνεται μέσα στις μικρές διαδικασίες της νεοελληνικής πραγματικότητας θα μπορούσε να βρει διέξοδο προς τα έξω.

Θα μπορούσε να αποτελέσει επίσης το εξαγωγικό πλεονέκτημα του ελληνικού κράτους στις προσπάθειές του να συμμετάσχει σε διαδικασίες που θα προκύψουν στην άμεση γεωγραφική περιοχή του, τόσο σαν απόρροια της Διεύρυνσης και των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία, όσο και της Ευρω-Μεσογειακής Συνεργασίας σε προγράμματα με αραβικές χώρες στην Μέση Ανατολή. Η σημασία των Ολυμπιακών Αγώνων από αυτή τη σκοπιά μπορεί να είναι η προετοιμασία μελλοντικά μιας τέτοιας διαδικασίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Β ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Ο καημός για τη γλώσσα (Και μια παράλειψη)

Έμμανουήλ Κριαράς,
Ανιχνεύσεις, Μελετήματα και Άρθρα,
Συμβολή στο χρονολόγιο του
δημοτικισμού,
Ίνστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών
(Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη),
Άριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2004,
σσ. 442.

Αναρωτιέμαι πάλι πώς, ενώ είμαι μαθητής του Ιωάννου Σταματάκου και του Κωνσταντίνου Βουρβέρη, πού ο κ. Έμμ. Κριαράς στις *Ανιχνεύσεις* χαρακτηρίζει καθαρευσιάνους αφήνοντας να εννοηθεί ότι ήταν ξένα σώματα στη Φιλοσοφική Θεσσαλονίκης· ενώ η alma mater μου ήταν η Φιλοσοφική Αθηνών, όπου η καθαρεύουσα εξακολουθούσε μετριοπαθώς να υπερεκτερεί και όπου, τότε τότε, άκουγόταν κάποιος καθυστερημένος αντίλαλος από τη Δίκη και την Αντιδικία των τόνων· ενώ μέ άπωθούν και η ψυχαρική γραφή και τό μονοτονικό· ενώ, τέλος, θεωρώ ως δεινή άναπηρία την άδυναμία μου να γράψω έστω και μισή σελίδα στη γλώσσα του Κ. Παπαρηγόπουλου· πώς, λοιπόν, μέ τέτοιες καταβολές και διαθέσεις, αποφασίζω ξανά να μιλήσω για βιβλίο του Έμμ. Κριαρά; Υποψιάζομαι πώς μαζί μου και κάποιοι φίλοι «άπορούνε τό έτηρον», πού λέει ο Σκαρίμπας.

Παρόλο πού μαθήτευσα σαρανταδύο χρόνια παρά τούς πόδας του Ζήσιμου Λορεντζάτου, άμετάθετα πιστού της δημοτικής, πάει καιρός πού έχω μεταστει στην ευάριθμη παράταξη των ούτοπικών καθαρευουσιάνων και ίσχυρίζομαι ότι την καλύτερη δημοτική την έγραψαν και τη γράφουν όσοι διδάχτηκαν τη γραμματική της άπτικής διαλέκτου συστηματικά κι επίμονα. Αν ύποτεθει πώς αποφάσιζα να συντάξω ένα παπαδιαμαντικό λεξικό, θά

διάλεγα για συνεργάτες μου ανθρώπους πού θά είχαν καταφάγει και τά έξωφυλλα της γραμματικής του Τζάρτζανου.

Περιοιολόγησα φορτικά ίσως αλλά συνειδητά, θέλοντας έμφαντικά να δηλώσω ότι βρίσκομαι στους αντίποδες του κ. Κριαρά, τόν όποιο όμως σέβομαι και θαυμάζω. Άνήκει στή γενεά των προσηλωμένων -θά τολμούσα να πω και μεγαλόπνων- φιολόγων, της όποιας τελευταία δείγματα στον τόπο μας είναι ο ίδιος και ο Στυλιανός Άλεξίου. Έχει στό ενεργητικό του έμπεριστατωμένες γραμματολογικές μελέτες, μάς πρόσφερε έγκυρες κριτικές εκδόσεις και πάλεψε τριάντα τόσα χρόνια μέ τό μεσαιωνικό λεξικό του. (Μελαγχολώ όταν σκέφτομαι πώς άξιώθηκε να φτάσει στον 14ο τόμο, ενώ ο διδάσκαλός μου Έρρ. Σκάσης έμεινε στά δείγματα του λατινικού λεξικού του.) Και αν τό Νέο Έλληνικό Λεξικό του φαίνεται να έχει έπισκιαστεί από εκείνα του Γ. Μπαμπινιώτη και του Ίνστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών, οί φιλόλογοι φρόνιμο είναι να άνατρέχουν και στά δικά του λήμματα, όπου συχνά θά τούς εκπλήσσει μιά εύλογημένη άσυνέπεια.

Άπό τη λεξικογραφία και την εκδοτική των κειμένων έχει παραιτηθεί ο κ. Κριαράς, εξακολουθεί όμως να γράφει άρθρα και, προπάντων, να συνάζει σε τόμους τά δημοσιεύματά του. Μιά τέτοια συναγωγή είναι και οί *Ανιχνεύσεις*, πού έδωσαν άφορμή να γραφτεί έτούτο τό σημείωμα.

Ο τόμος στό πρώτο μέρος («Μελετήματα και άρθρα») περιλαμβάνει τίς ένότητες «Ίστορικά του δημοτικισμού», «Γλωσσικά θέματα», «Λεξικογραφικά», «Μελετητές και λογοτέχνες», «Αύτοβιογραφικά», «Ποικίλα», «Συνεντεύξεις» και «Αντιφωνήσεις - Χαιρετισμοί».

Πάρα πολλά πρόσωπα παρελαύνουν

Ίστορία και μάλιστα βασισμένη σχεδόν εξ ολοκλήρου σε αρχειακό υλικό μάς προσφέρεται με το βιβλίο του Γιώργου Σταθάκη, *Το δόγμα Τρούμαν & το σχέδιο Μάρσαλ. Η ιστορία της αμερικανικής βοήθειας στην Ελλάδα* (εκδ. Βιβλιόραμα, 2004)· ένα βιβλίο σημαντικό για τη συστηματική παρουσίαση ενός υλικού αποκαλυπτικού που φανερώνει με τεκμήρια την οικονομική και δι' αυτής την πολιτική διείσδυση της αμερικανικής πολιτικής στην πατρίδα μας.

Κατεβαίνοντας όλο και πιο βαθιά στο σκοτεινό βασίλειο του έρωτα ... μια μυθιστορηματική κάθοδος στο βάθος του ενστίκτου και συνάμα μια γραφή πυρετική που διασταυρώνεται με το παράλογο και τον παραλογισμό των αισθημάτων. Οδηγός στο λαβύρινθο του Πάνου Σταθόγιαννη ο Φραντς Κάφαν, παρών σε όλες τις φάσεις της πλοκής: *Αφήστε λίγο γλυκό και για μας, κύριε Κάφα!* (εκδ. Κέδρος, 2004).

Λαμπερή η σκέψη του Αλέξανδρου Κοτζιά αναδεικνύεται μέσα από τα δοκίμιά του, που συγκεντρώνονται σ' έναν τόμο ιδιαίτερα διαφωτιστικό για το στοχασμό, αλλά και τις μεθοδεύσεις του μυθιστοριογράφου: *Αληθομανές Χαλκείον. Η ποιητική ενός πεζογράφου* (φιλολογική επιμέλεια: Μαρία Ρώτα, εκδ. Κέδρος, 2004).

Με το βιβλίο του Tariq Ali, *Ο Μπους στη*

Βαβυλώνα. Η νέα αποικιοποίηση του Ιράκ (μετάφραση: Σάββας Μιχαήλ, εκδ. Άγρα, 2004) εισερχόμαστε στην ιστορία της ιρακινής αντίστασης από την κυρία είσοδο: Πρόκειται για μια επισκόπηση που αναδεικνύει τη μακρά και οδυνηρή πορεία των επεμβάσεων στο Ιράκ και την αποτυχία των εσωτερικών αντιστεκόμενων δυνάμεων να διαμορφώσουν μια σταθερή, δίκαιη και δημοκρατική πολιτεία, ικανή να αντισταθεί στην επανάκαμψη του ιμπεριαλισμού.

Noam Chomsky, *Αμερικανική ισχύς και νέοι μανδαρίνοι* (εισαγωγή: Howard Zinn, πρόλογος, μετάφραση: Νίκος Ράπτης, εκδ. Scripta, 2004): Το πρώτο πολιτικό βιβλίο του Τσόμσκυ αναφέρεται στον πόλεμο των Αμερικανών στο Βιετνάμ και διακηρύσσει με τον πιο εύγλωττο τρόπο την αντίθεσή του στη μέθοδο με την οποία η αμερικανική πολιτική ηγεσία υπερασπίζεται αυτή την πολιτική στο εσωτερικό της χώρας. Τα πράγματα δεν έχουν αλλάξει από τότε, τα επιχειρήματα του Τσόμσκυ διατηρούν τη δύναμή τους και μπορούν θαυμάσια να προσαρμοστούν στις σημερινές συνθήκες και τις μεθοδεύσεις της αμερικανικής διπλωματίας.

Ξένοι μέσα στον εαυτό μας: μια ενδιαφέρουσα περιήγηση στο παρελθόν αλλά και στο παρόν της

από τις σελίδες του βιβλίου, κυρίως όμως οι πρωταγωνιστές του δημοτικισμού, με προεξάρχοντα τόν Ψυχάρη, του οποίου δημοσιεύονται αρκετά γράμματα – με ένοχλούν τὰ ὑποκοριστικά του. Άρκετά επίσης μιλάει ὁ κ. Κριαρᾶς γιὰ τούς συναδέλφους του στή Φιλοσοφική Θεσσαλονίκης. Θά εὐχόμουν νά μήν τούς εἶχε σκιαγραφήσει μόνο ἀπό τήν πλευρά τῶν γλωσσικῶν τους ἀντιλήψεων. (Ένας καθαρευσιάνος καί συντηρητικός μπορεῖ ν' ἀκτινοβολεῖ λαμπρότερα ἀπό ἕναν δημοτικιστή καί προοδευτικό. Τέτοιας λογῆς ἀκτινοβολία πρέπει νά ἐξέπεμπε ὁ Στίλπων Κυριακίδης, πού φαίνεται νά σήκωσε τή Σχολή στούς ὤμους του σέ δύσκολα χρόνια. Ὁ κ. Κριαρᾶς γράφει πῶς ἦταν «ἰσχυρή καί σεβαστή φυσιογνωμία», πράγμα πού μοῦ ἐπιτρέπει νά ἰσχυρισθῶ ὅτι ἕνας καθαρολόγος δέν κρατάει ὅπωςδήποτε εἰσητήριο γιὰ τή φιλολογική κόλαση, ὅπως δά κι ἕνας δημοτικιστής δέν ἔχει ἐξασφαλίσει τήν εἴσοδο στόν ἀντίστοιχο παράδεισο.)

Τό βιβλίο –ὅπου τὰ πρόσωπα λαβαίνουν τή μερίδα τοῦ λέοντος, ἀλλά καί τὰ πράγματα καί οἱ καταστάσεις ἔχουν τή δική τους– τό διαπνέει ἐνοποιητικά ἡ ἀγάπη τοῦ συγγραφέα γιὰ τή δημοτική γλῶσσα. Ὅσο μεγάλες καί ἂν εἶναι οἱ διαφωνίες μου σέ γενικότερα καί σέ ἐπιμέρους θέματα, ἀναγνωρίζω ὅτι ὁ κ. Κριαρᾶς ἔχει τήν ἀνιδιοτέλεια τῆς ἀγάπης, τήν κατεξοχήν ἀρετή τοῦ Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Ἐντούτοις τό ὄνομα τοῦ Τριανταφυλλίδη μέ πάει σέ μιὰ σοβαρή παράλειψη τῆς ἐξαιρετικά χρήσιμης «Συμβολῆς στό χρο-

νολόγιο τοῦ δημοτικισμοῦ», πού ἀποτελεῖ τό δεύτερο μέρος τῶν *Ἀνιχνεύσεων*. Ἐνῶ δηλαδή ὁ Παναγῆς Λορεντζάτος μνημονεύεται πέντε φορές, ὁ γιός του Ζήσιμος εἶναι ἄφαντος καί στόν πρῶτο καί στόν δεύτερο πίνακα ὀνομάτων. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νά πῶ ὅτι ἀπό πολλούς ἄλλους πού μνημονεύονται ἐκεῖ, ὁ δοκιμογράφος πού μᾶς ἄφησε φέτος, ἔγραψε πολύ σοβαρότερα πράγματα γιὰ τή δημοτική. Πρῶτα πρῶτα τό βραχύ ἀλλά οὐσιώδες κείμενο γιὰ τόν Μανόλη Τριανταφυλλίδη «Ἐνός λεπτοῦ σιγῆ»¹. Ὑστερα τό δοκίμιο *Ὁ «Διάλογος» τοῦ Σολωμοῦ - Ἐνας ἀπολογισμός καί κατόπι τὰ ἄρθρα «Ἐλευθερία καί γλῶσσα» καί «Τό ἑλληνικό κράτος καί ὁ πολιτισμός του»*². Ἡ θέση του στό χρονολόγιο τοῦ δημοτικισμοῦ εἶναι ὑποχρεωτική. Ἐπιμένω στό ὄνομα αὐτό ὄχι μόνο γιατί ὁ τάφος του εἶναι ἀκόμα φρεσκοσκαιμένος ἀλλά καί γιατί, ἀκριβῶς ὅπως ὁ κ. Κριαρᾶς, δέν μπορῶ κι ἐγώ νά κρύβω τὰ λόγια μου.

Ἡ σειρά τῶν βιβλίων τοῦ σεβαστοῦ προσβύτη εἶναι μεγάλη καί συνεχῶς αὐξάνεται. Στόν πρόλογο ἀναγγέλλεται ἡ ἔκδοση ἑνός νέου τόμου – μέ τό καλό. Τοῦ εὐχομαι νά δεῖ καί τόν 15ο τόμο τοῦ Λεξικοῦ.

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

1, 2. Τά κείμενα αὐτά ἀναδημοσιεύτηκαν στό τχ. 823-824 (30 Ἰουλίου-9 Σεπτεμβρίου 2004) τοῦ *Ἀντί*, τό ἀφιερωμένο στόν Ζήσιμο Λορεντζάτο.

Πρόσωπο και επίγνωση

Ιωάννης Κ. Τσέγκος,
Οι μεταμφιέσεις του ψυχοθεραπευτού,
(πρόλογος: Malcolm Pines),
εκδ. Στιγμή, Αθήνα 2003, σελ. 273.

Σ' αυτό το θεμελιακό έργο, που μπορεί σε διαφορετικά κλειδιά ν' αποδώσει διαφορετικές αρμονίες, ο Γιάννης Τσέγκος επιχειρεί με γοητευτικό (και ιδιότροπο) τρόπο, να μιλήσει, σαν φιλόσοφος και σαν επιστήμονας, σαν τρελός και σαν λογικός, σαν δάσκαλος και σαν μαθητευόμενος, για το έργο της ζωής του, το Ανοιχτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο και το Ινστιτούτο Ομαδικής Ανάλυσης Αθηνών, με όλες τις παραμέτρους τους. Στ' αλήθεια μεταμφιέζεται, όπως κάθε επιτυχημένος, που θα πει στοχαζόμενος, θεραπευτής-αναλυτής, για να μας εξιστορήσει την

πορεία του μέσα στο χώρο της Ψυχοθεραπείας, της Ομαδικής Αναλυτικής Ψυχοθεραπείας ειδικότερα.

Όταν ορισθεί τι είναι έρωτας και τι είναι θρησκεία θα ορισθεί και τι είναι ψυχοθεραπεία. Όμως μπορούμε να μιλάμε για αντισύλληψη και να περιγράφουμε θρησκευτικές τελετές. Με την ίδια λογική μπορούμε να μιλάμε για δυναδική ψυχανάλυση, ομαδική ψυχοθεραπεία, θεραπευτική κοινότητα, και ψυχόδραμα, χωρίς να υπάρχει ποτέ ελπίδα ή κίνδυνος να ορισθεί τι είναι ψυχή και τι ψυχική νόσος, τι είναι τρέλα και τι ηθεραπεία της. Οι έννοιες αυτές είναι αρχετυπικές, προαιώνιες, με έντονο το μυθικό στοιχείο. Δεν θα ερμηνευθούν ποτέ τελειωτικά. Οι λέξεις δεν θα μπορέσουν ποτέ να τις αποδώσουν πλήρως.

Όντα παγιδευμένα στο μικρό μας χρόνο,

ονειρευόμαστε την αιωνιότητα, τη βολιδοσκοπούμε με λέξεις. Υποχρεωτικά, ερμηνεύουμε και αναλύουμε. Παλεύουμε μέσα στην παλέστρα που είμαστε ριγμένοι. Προσπαθούμε να μην τρελαθούμε, να ζήσουμε σαν άνθρωποι. Κι όταν τρελαθούμε ζητάμε θεραπεία - σωτηρία. Όπως γινόταν πάντα, από τότε που τρόμαζαν τ' αστραπόβροντα τους ανθρώπους των σπηλαίων, κι όπως γίνεται τώρα που πελώρια πάθη και κοσμικές απειλές συνθλίβουν ψυχή και σώμα.

Κινούμενος μέσα στα διλήμματα αυθεντία ή ελευθερία, διδασκαλία ή μαθητεία, ένταξη ή αμφισβήτηση, εξουσία ή σθένος, ο συγγραφέας αναπτύσσει μέσα από έναν βιωμένο λόγο την αγωνία του να μπορεί γόνιμα αλλά και έντιμα να αλλάζει προσωπεία και ρόλους, χωρίς να χάνει το στόχο του που είναι, όχι μόνο να μπορεί πάντα να εμπιστεύεται τις ομάδες μέσα στις οποίες λειτουργεί, αλλά να μην παύσουν να τον εμπιστεύονται και οι θεραπευόμενοι και οι μαθητές του, ως τον πιο παλιό, το δάσκαλο.

Η διδασκαλία, η μετάδοση της γνώσης, η έμπρακτη άσκηση, ζητούν σχήματα με δομή. Η ελευθερία αποτινάσσει τα σχήματα, μεταναστεύει στο σύμπαν των εννοιών. Εμπλουτίζεται και καταπονείται. Και πάλι γυρίζει πίσω στα αναγνωρίσιμα σχήματα, όπου η ανθρώπινη επικοινωνία αγωνίζεται να εμποδίσει την τρέλα: του Μεγάλου Αταξικού Χρόνου, ή της ύπαρξης κατά Bosch; Και τα δύο. Και άλλα ακόμη. Στα σχήματα τα ανθρώπινα, όπου η τέχνη, εδώ η τέχνη του ψυχοθεραπευτή, κονταροχτυπιέται με τη μη αναστρέψιμη φύση του λάθους. Κι αυτό βέβαια μας φέρνει κοντά στη θρησκεία, και στον κίνδυνο που ελλοχεύει στην «θρησκευιοποίηση των Ψυχοθεραπευτικών Οργανισμών», όπως λέει ο συγγραφέας στην Εισαγωγή του βιβλίου του, όπου ασκεί μια ενδιαφέρουσα κριτική στον «αρχιερέα» Φρόιντ.

Πιστός στα όσα εξαγγέλλει, αμφισβητεί τις «πρώτες αρχές». Στην ψυχαναλυτική πρακτική του ντιβανιού «κυριάρχησε το δόγμα της ατομικής ουδετερότητας του Διαφωτισμού, αντί της αρχής της προσωπικής ετερότητας». Η σχέση αναλυτή - αναλυόμενου ήταν μια σχέση «μεταβιβάσεων» προς κάποιο απρόσωπο. Όχι διαπροσωπική σχέση στην οποία δυο άνθρωποι μετείχαν κάθε ένας διαφορετικά. Ακόμη, αμφισβητείται, εύλογα, στον Φρόιντ, αν ανακάλυψε το υποσυνείδητο εκείνος. Και η θρησκεία λοιπόν, και η ποίηση, και η τέχνη; Δεν είναι αυτά, τα παντοτινά γήπεδα των ονείρων, όπου το υποσυνείδητο αρέσκεται στους ακροβατισμούς του; Το ίδιο όμως μπορεί να αμφισβητηθεί και το αν η ομαδική ανάλυση

εγκαινιάστηκε από τον βρετανό S.H. Foulkes το 1940. Η Εκκλησία είναι η πρώτη Μεγάλη Ομάδα, το πρώτο ιατρείο και ψυχοθεραπευτικός σταθμός, κατά τον Ιωάννη Χρυσόστομο. Και οι μικρές ομάδες των πρώτων χριστιανών (για να αναφερθούμε στο πιο κοντινό μας παράδειγμα), που μέσα από «αιρετικά» γκρουπούσκουλα ασκούσαν κοινωνική κριτική και θεράπευαν τα κοινωνικά νοσήματα, τι ήταν; Και το ψυχικό τραύμα δεν είναι κατά μια έννοια η αμαρτία; Και η αμαρτία δεν είναι το μη αναστρέψιμο σφάλμα, ο Μεγάλος Χρόνος που ισοπεδώνει τη μικρή ατομική ύπαρξη; Θα μπορούσε να επιβιώσει ο βρετανικός πρακτικισμός, άραγε, με μια εισβολή ορθόδοξου, χριστιανικού πνεύματος;

Αλλά αυτά δεν μειώνουν τη σημασία του εγχειρήματος. Το αντίθετο. Στην Ομαδική Ανάλυση όπως περιγράφεται εδώ, έχουμε ένα τολμηρό παιχνίδι, όπου ο συγχρωτισμός η άμεση σχέση και η κλινική εμπειρία μεταξύ των προσώπων, θεραπευτή και θεραπευόμενου, αναλυτών και εκπαιδευτών αναλυτών κ.ο.κ., αντικαθιστούν τον ψυχαναγκασμό των σχοινοτενών ψυχολογικών ερμηνειών της ορθόδοξης ψυχιατρικής. Οι κάθετες ιερατικές και ιεραρχικές σχέσεις τείνουν να καταργηθούν. Ο φόβος της απώλειας της ταμπέλας του υγιούς εγκαταλείπεται, προκειμένου τα μέλη των ομάδων να σχετισθούν θεραπευτικά μεταξύ τους, του θεραπευτού συμπεριλαμβανομένου. Εδώ, μέσα στη μεταφορική αλλά και πραγματική αυτή μήτρα, την matrix, της Ομαδικής Ανάλυσης παίζεται το παιχνίδι των μεταμφιέσεων, με κινητήρια δύναμη την ασίγαστη περιέργεια, τη γνώση και τον έρωτα.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τη Θεραπευτική Κοινότητα, τη λεγόμενη Μεγάλη Ομάδα, που τονίζεται ότι είναι καιρός να διερευνηθεί το κατά πόσο έχει καταστεί στατικός μηχανισμός, και να γίνει αυτό για το οποίο προορίζεται, μια Μέθοδος θεραπευτική δηλαδή. Αλλά και πάλι εμφολωρεί η θρησκεία: η Ηθική Θεραπεία (Moral Treatment) όπως εμφανίστηκε στο Ησυχαστήριο των Κουακέρων της επαρχίας της Υόρκης, εδώ και διακόσια χρόνια, εξακολουθεί να επηρεάζει τις θεραπευτικές κοινότητες, κάνοντάς τις να μοιάζουν περισσότερο με θρησκευτικές σχέτες, παρά με θεραπευτικές μονάδες, εξηγεί ο Γιάννης Τσέγκος. Και πάλι η διελκυστίνδα, ανάμεσα στην ανάγκη να υπάρχει ένας εντεταλμένος ιερέας - διδάσκαλος ες αεί διδασκόμενος, θεραπευτής και θεραπευόμενος μαζί, θεατρίνος και σκηνοθέτης, ο οποίος θα έχει το «σθένος» να εγκαταλείψει την «ισχύ» του υγιούς και του επαίοντος. Η ελευ-

έννοιας του ξένου, της έννοιας του δικαιώματος στη μοναδικότητα με παράλληλο σεβασμό στη διαφορετικότητα αναπτύσσει η **Julia Kristeva** (μετάφραση: **Βασίλειος Πατσογιάννης**, επιμέλεια: **Στέφανος Ροζάνης**, εκδ. Scripta, 2004).

● εθνικός ποιητής είναι πάντα στο προσκήνιο: *Σολωμός. Προλεγόμενα κριτικά Στάη-Πολυλά-Ζαμπέλιου* (επιμέλεια: **Α.Θ. Κίτσος-Μυλωνάς**, επίμετρο: **Νίκος Καλταμπάνος**, εκδ. Γαβριηλίδη, 2004): Μια σημαντική πρωτοβουλία, σε δεύτερη έκδοση, είναι η συγκέντρωση και επανέκδοση παλαιότερων κειμένων για τον Σολωμό σε φωτομηχανική αναπαραγωγή· ίσως έτσι διαβαστούν και προσεχτούν. Μαζί δημοσιεύεται και το δοκίμιο του Νίκου Καλταμπάνου «Καθ' οδόν προς τον γερμανικό ρομαντισμό». Χρήσιμη εργασία και φροντισμένη έκδοση από τον Α.Θ. Κίτσο-Μυλωνά, που έφυγε από τον κόσμο τούτο πολύ νωρίς.

Πρόσφυγες στα Βαλκάνια. Μνήμη και ενσωμάτωση (επιμέλεια: **Βασίλης Κ. Γούναρης, Ιάκωβος Δ. Μιχαηλίδης**, εκδ. Πατάκη, 2004): Γενική υπόθεση εργασίας της μελέτης αυτής υπήρξε η άποψη ότι η συγκρότηση των προσφύγων σε κοινωνική ομάδα και η ανέλιξή της επηρέασε ποικιλοτρόπως την άσκηση εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής,

καθώς και τη διαμόρφωση της εθνικής ιδεολογίας στις βαλκανικές χώρες. Μιας ιδεολογίας που από τη μια διευκόλυνε την ένταξη των προσφύγων στο εθνικό κράτος υποδοχής, ως θυμάτων της ιστορίας, από την άλλη όμως λειτούργησε ως άλλοθι περιστασιακών εθνικιστικών εξάρσεων.

Ρου καλώ αρχέγονο / από το έσω μου κράτος προς την έξω θέα / και πάλι πίσω από την αρχή / παλινδρομώντας προς την εσώτερη νομή / φάνηκε μια ακτίνα την πύλη της Ψυχής να χρυσαφώνει / πάνω από τους υγρότοπους της που ακόμα θαμποτρέμουν / τη λάμψη του οράματος / Και ιδού πιο έξω, εκεί, η διάδοχος ζωή / κυριαρχεί με το άνοιγμα στον ουράνιο θόλο / που συνεχώς καμπυλώνει την ημέρα σε θαλπωρή πάμφωτης Υστέρας / Τα πάντα υφαίνονται στην Οράσεως τον Τροχό / που ολοένα γυρίζοντας τριζεί / σαν ξύλο μέσα σε φωτιά / από την εγερτήρια φλόγα / στη φάτνη του πνεύματος: **Νίκος Σταυρόπουλος, Εξωγή δωματίου** (εκδ. Το Ροδακίό, 2003).

ο χαρτοκόπτης

θερία είναι θεραπευτική, η μισαλλοδοξία σκοτώνει. Μόνο που για να λειτουργήσει το πράγμα, κάπου πρέπει να πιστέψει κανείς. Ας εμπιστευθούμε λοιπόν την Ομάδα, το γυναικείο αυτό μόρφωμα το ικανό να γεννά και να αναγεννάται. Και ας προσπαθήσουμε να συζεύξουμε την ελευθερία με την ανάγκη, ενδεδυμένες την ποίηση του λόγου, τη γοητεία του ονείρου, που υπάρχουν αισθητές, σε πολλά σημεία του βιβλίου αυτού...

Κατά τον συγγραφέα η Ηθική θεραπεία εξαφανίστηκε τον 19ο αιώνα για να αναβιώσει κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, με την Ομαδική Ανάλυση. Αυτά, από ιστορικής πλευράς. Αλλά ίσως κάθε προσπάθεια ιστορικού καθορισμού των ομαδικών μορφών θεραπείας να πηγαί-

νει τόσο παλιά όσο και ο πρωταρχικός-αρχετυπικός κύκλος, η matrix, όπου η ζωή και ο θάνατος πληρούν τον κύκλο, με έρωτα και γνώση. Αλλά και αίμα. Δυστυχώς. Το ότι ο κύκλος, η μήτρα της ομαδικής ανάλυσης του Τσέγκου, είναι κάτι παραπάνω από συνεχής, άπελπις ανακύκληση, ή παλινδρόμηση, το ότι βγάζει μυστηριωδώς κάπου, σε κάτι που λέγεται θεραπεία (και μετέχει της ουτοπίας;) είναι ένα μεγάλο ζήτημα, θέτει τρομακτικά ερωτηματικά.

Προσφορά ανεκτίμητη, στα εφικτά ανθρώπινα μέτρα, έργο χειρωνακτος εμπαιθούς, είναι το βιβλίο αυτό. Με ή χωρίς τοτέμ και ταμπού, μια ευγενής, εμπνευσμένη προσπάθεια ταξιθεσίας του υπαρξιακού χάους...

Μαρία Τσάτσου

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

♦ Επιχειρεί τη χρήση του φιλοσοφικού λόγου για την έρευνα της σύγχρονης τρομοκρατίας και τις λογικές που την κινούν ο **Πάνος Ηλιόπουλος** με το βιβλίο του **Δίκαιο και Νόμος** στη σειρά «Ιστορία-Φιλοσοφία-Πολιτική» των εκδόσεων Ατραπός, Αθήνα 2004. Στο βιβλίο γίνεται αναφορά και σε άλλα θέματα της πολιτικής ζωής με ειδική αναφορά στις «μεταλλάξεις» των κομμάτων της Αριστεράς.

♦ Ο λόγος περί του σώματος στις διάφορες ιατρικές παραδόσεις συχνά διαφέρει ριζικά. Ο **Σιγκεχίζα Κουριγιάμα** εξετάζει τις διαφορές στις περιγραφές του ανθρωπίνου σώματος ανάμεσα στην κλασική ελληνική ιατρική και την ιατρική της αρχαίας Κίνας και επισημαίνει το γεγονός ότι η πρόσληψη του σώματος είναι στενά συνδεδεμένη με τη συνολικότερη αντίληψη του εαυτού: **Η εκφραστικότητα του σώματος. Εκδοχές ανατομίας και ο κόσμος των ιδεών στην ελληνική και την κινεζική ιατρική** (μετάφραση: **Βασίλης Πασχάλης**, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004).

♦ Ένα δοκίμιο για την ευτυχία στην εποχή μας, που περιέχει μεταφρασμένη και την ηθική φιλοσοφία του Επίκουρου, τις συλλογές αποφθεγμάτων «Κύρια Δόξαι», «Επικούρου προσφώνησις» και την «Επιστολή προς Μενοικέα», είναι ένα χρήσιμο ανάγνωσμα, καθώς μας ωθεί στην παραδοχή ότι η ευτυχία είναι η σταθερή κατάσταση της καλής διάθεσης: **Χάρης Λύτας, Λάθε βιώσας**, (εκδ. Κέδρος, 2004).

♦ Ένα θεατρικό έργο του **Γιάννη Αγησιλάου** αναδεικνύει ένα διαπροσωπικό ζήτημα με πολιτικές διαστάσεις: **Καρντάς, αδελφέ μου;** (παράσταση στο 16ο Διεθνές Φεστιβάλ Νέας Θεατρικής Γραφής 2001 στο Warehouse Theatre του Λονδίνου, εκδ. Λευκωσία 2004). Περιγράφει τη βαθιά φιλία δύο στρατιωτών, ενός Ελληνοκύπριου και ενός Τουρκοκύπριου, και τις σοβαρές επιπλοκές που προκύπτουν τόσο σε προσωπικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

♦ Μία μυθιστορηματική μετάβαση στον 4ο π.Χ. αιώνα στη Μεγάλη Ελλάδα, Σικελία και Κάτω Ιταλία – είναι ο χώρος και ο χρόνος στον οποίο κινείται ο **Νίκος Κ. Κυριαζής. Ο Ελευθερωτής** (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004), είναι ο Τιμολέων, ο οποίος έρχεται από την Κόρινθο και σώζει τους Συρακούσιους από την τυραννία.

♦ Από ψυχιατρική και ψυχολογική σκοπιά ο **Χ.Σ. Ιεροδιάκονος** στο βιβλίο του **Ψυχολογικά θέματα στον Αριστοτέλη** (εκδ. Μαστορίδης, Θεσσαλονίκη 2004) επιχειρεί να σχολιάσει πέντε πραγματείες του Αριστοτέλη: Περί ψυχής, περί μνήμης και αναμνήσεων, περί ύπνου και εγρηγόρσεως, περί ενυπνίων, περί της καθ' ύπνον μαντικής.

♦ Τα **Κίτρινα Λεμόνια**, τα διηγήματα του **Νίκου Κύρκου** (εκδ. Νεφέλη, 2004) κρατούν το αναγνωστικό ενδιαφέρον με την αμεσότητα και τη γλαφυρότητα της γραφής τους. Λιτή δομή, και απλή αφηγηματική ροή διαρθρώνουν το σκηνικό των διηγημάτων, τις σκηνές της καθημερινότητας, τον μικρόκοσμό μας.

Θ Ε Κ Σ Α Ι Λ Γ Δ

Αντρίου Σινκλήρ
Ανατομία
του χρόνου
Ιστορία της τοπογραφίας

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΛΟΓΙΑΣ

